OCVLI
ENOCH ET ELIÆ
PARS ALTERA
SIVE
THEO-ASTRONOMIA;

Quâ consideratione visibilium & cælestium, per nouos & iucundos conceptus prædicabiles ab astris desumptos, mens humana, in inuisibilia Dei introducitur.

OPVS THEOLOGIS, PHILOSOPHIS, ET VERBI DEI PRÆCONIBVS VTILE ET IVCVNDVM

AVTHORE

R. P. F. ANTONIO MARIA

DE RHEITA CONCIONAT. CAPVCINO PROVINCIÆ AVSTRIÆ ET BOHEMIÆ QVONDAM PRÆLECTORE.

Et meditabor in omnibus operibus tuis, Psal. 76.

ANTVERPIÆ,

Ex Officina Typographica HIERONYMI VERDVSSII.

M. DC. XLV.

Cum Gratia & Priuilegio.

MAGNÆ MATRI
MARIÆ
CONDITORIS SIDERVM EMINENTISSIMÆ,

SANCTORVMQVE OMNIVM SANCTISSIMÆ,
CREATVRARVM LONGE EXCELLENTISSIMÆ,
VIRGINI VIRGINVM IMMACVLATISSIMÆ,
GENERIS HVMANI ADVOCATÆ PIENTISSIMÆ,
CÆLORVM, TERRÆQVE DOMINÆ ADMIRABILI,
ANGELORVM REGINÆ INEFFABILI,
MATRI DENIQVE PVLCHRÆ DILECTIONIS,
ET TIMORIS, ET COGNITIONIS, ET
SANCTÆ SPEI, &c.

Se totum hoc qualicumque munuſculo æternùm dicat; humillimè conſecrat, & aduſque terræ centrum inclinatâ reuerentiâ dedicat infimus clientulus

FR. ANTONIVS MARIA
DE RHEITA INDIG. CAPVCINVS.

Equum eſt, Virgo ſemper ſacratiſsima, Mater Dei, cæli terræque Regina glorioſiſsima, æquum eſt inquam, vt Tibi velut totius generis humani Imperatrici & Patronæ amantiſsimæ, &c. ab omnium infimo clientulo Tuo, quidquid imbecillitas valet; quidquid ingenioli anguſtiæ, ex conſideratione ſtupendorum operum digitorum dilectiſsimi Filij Tui haurire capereq; potuere, conſecretur. Cuius enim magis, quàm

Tuum ſacroſanctum & benedictum Nomen, fronti huius qualiſcunque operis, de cælo, Sole, Luna, & ſtellis myſticis nuper à me concepti prætendam? vtpotè quæ es Stella matutina; duodecim ſtellis coronata, pulchra vt luna, vt Sol electa, ſuper ſidera eleuata: Mater denique amantiſsima, Patrona mea electiſsima, Domina, & Tutrix Seraphicæ noſtræ familiæ Pientiſsima, cui quidquid ſum habeoque, debeo: & quidquid poſſum & debeo, intimè volo.

Suſcipe igitur Magna Mater exile hoc & paupercu-lum munus, & ſiquidem Tuæ ſuprahumanæ Maieſtati infinitis modis ſit indignum, offerentis auſum clementer pieque tolera, vtpotè quem Viduæ illius Euangelicæ, à Filio tuo olim laudatum, acceptatumque munus, & exemplum ad hoc induxit, animauitque. Suppleat igitur ô Maria tua Pietas, quod nequit, at vellet quidem, mea imbecillitas. Partum hunc qualemcumque, eiuſque genitorem ſerenâ fronte pietatis tuæ reſpice, & foue; quæ ſola ante, in, & poſt partum Virgo inuiolata permanſiſti; mundo ſalutem, Angelis Regem, nobis Dominum, toti denique Vniuerſo Moderatorem & iudicem peperiſti. Quare hiſce ô pulcherrima, & benedicta mulierum æternùm etiam atque etiam ſis benedicta, infinities laudata, ſine numero & ſine denique humillimè ſalutata.

PRO-

PROLOGIVM
AD LECTOREM.

*H*AVD *me fugit, studiose, & beneuole Anagnostes, plurimos, non equidem sanæ & eruditæ, sed ignorantiæ tenebris plerumque obnubilatæ mentis homines; parui, quin omninò nihili facere, vel ad minus sapiculè hāc nobilissimam Astronomicam scientiam, ceu minùs vtilem, subsibilare, ridere, & negligere: quod enim quis ignorat, facilè ridet, negligit & spernit. Nam si Boëthio credimus:*

Nescire cæci sustinent,
Et quod stelliferum transabiit polum
Tellure demersi non petunt.

Itaque talium ignorantia & cæcitas maximè certè deploranda est, vt dictus poëta eam benè deplorat.

Eheu quàm miseros tramite deuio
Abduxit ignorantia!

Et meritò eam deflet; etsi enim non semper peccatum sit, effectum tamen & pœnam peccati, plerique Scholastici eam agnoscunt, &c. Vt itaque cunctis pateat, quanta vtilitatis, iucunditatis, & spiritalis mysticique thesauri arcana in suis penetralibus contineat hæc astronomica disciplina: operepretium duxi, sequentibus digressionibus mysticis, anagogicis, & tropologicis demonstrare: & aliqua eius tantùm mysticæ Theologiæ, aliqualiter illustrare: non tam mentem Lectoris per visibilia astronomica facta, in siderum Conditoris amorem excitandi gratiâ; quàm extinctas quasi, astronomicæ huius disciplinæ, in mentibus mortalium faculas reaccēdendi causâ: quatenùs cuncti videant, quidnam Christianus & Catholicus Astronomus (superstitiosis Astrologiis semper reiectis & procul à nostra siderea scientiâ abactis) beneficio astronomiæ fructûs & vtilitatis haurire possit: quid hæc disciplina Theologis, Philosophis, & Verbi Dei Præconibus prodesse queat & valeat. Id quod Plato innuit in Timæo, asserendo: Idcircò oculos à naturâ no-

Causa huius tractatus Theoastronomiæ.

nobis esse concessos, vt circuitus ordinatissimos cælorum & astrorum intuendo, eos ad vitæ disciplinam traduceremus, ac ad eorum ordinem & stabilitatem nostræ mentis vagos & erraticos componeremus motus, &c.

Nota itaque diligenter, quæ in præcedentibus libris, de cælorum qualitate, quantitate, proprietatibus, definitionibus, & distinctionibus circulorum, motuum; centrorum, linearum, epicyclorum, augium; excentricorum, æquantium, deferentium Planetarumq́ natura, magnitudine, distantiâ ab inuicem, habitudine, aliisq́ sexcentis rebus ad astrorum cognitionem spectantibus disseruimus; cuncta enim ferè mirabili metamorphosi, iam quidem anagogicè, tum dein tropologicè, mysticè, & moraliter, infinitis rebus scilicet Deo, Sanctis, virtutibus, vitiis: bonis, & malis, accommodari, & ex suggestu haud ineleganter aut inappositè populo audienti per modum conceptuum subtilium proponi possunt; pro auditorij, ipsiusq́ concionatoris qualitate, captu, & ingenio, vti in progressu videbimus. Nullam equidem commodiorem scalam scientiarum naturalium, ascensus mentis in inuisibilia penetralia Dei; faciliorémque esse reperire viam, scandendi in ipsum Deum arbitror, quàm hanc scientiam, (excipio semper SS. Theologiam, maximè mysticam.) Neque ego vnus hoc sentio, cùm ipsimet SS. Patriarchæ, Prophetæ, & Patres sæpissimè suis libris, (maximè Dauid ille Deificus Astronomus, & Iob) passim hâc scalâ vtantur; vti in sexcentis locis eorum patet: quippè potissima argumenta cognitionis, potentiæ, prouidentiæ, bonitatis, maiestatis, & magnitudinis Dei non ex terrâ, sed astris, cælis, & siderum inspectione desumentes.

Astronomia aptissima scala menti scandendi in Deum, quâ Prophetæ & SS. Patres ipsi fuère vsi.

Quid enim sibi vult illud Dauidicum Psal. 18. Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum? *Item illud Psal.* 8. Quoniam videbo cælos opera digitorum tuorum, lunam & stellas quæ tu fundasti? *Item Psalm.* 101. Opera manuum tuarum sunt cæli? &c. *nisi vt inde concludat, arguatque admirabile nomen, potentiam, & magnitudinem Dei, &c. Alia sexcenta eiusmodi loca habet Dauid, Rex ille hebræus sanctissimus & potentissimus, desumpta scilicet ex astris, velut argumenta magnalium Dei, &c.*

Cur Dauid toties cælorum faciat mētionem.

Legatur Iob, maximè cap. 38. *& aliis, quomodò Deus ipsemet eius*

eius ignorantiam quasi arguendo cum eo de cælo, stellis & astris disserat. Quòd si Deus dignatus est Astronomum agere, tam disserendo cum Iob, quàm astra creando conseruandoque: cur non nos quoque eadem ab ipso nostri gratiâ facta considerando? tolle enim cælum, stellas, & astra, & tunc philosophare, si potes, de mundo; idem enim erit ac denudare tecto domum tapetibusq́, artificiosissimè pictis; omniq́ue ornatu spoliare aulam regiam; gemmis denique, lumine, auro, & rebus cunctis pretiosis denudare mundum. Ipsemet Deus Astronomũ agit in creandis astris, inq́ue iis conseruandis.

Et si Psalm. 103. Lætabitur ipsemet Dominus in operibus suis, &c. *quomodò non & nos ea contemplando collatabimur ei? iuxta illud: Ps.* 91. Delectasti me Domine in factura tua, &c. *Fieri namq́, non potest, vt mens nostra latitiâ aliquâ dilatetur; nisi ex pracognitione alicuius nobis aut prasentis, aut futuri boni; quomodo ergo Deo in operibus suis collatabimur, eumq́, collaudabimus* cum astris matutinis, *si pleraque ab eo facta nostri gratiâ penitus ignoremus? qualia* opera manuum eius sunt cæli, *calorumq́, sidera nostri causâ & amore ab eo ex nihilo facta.*

Quid regem potentissimum tui solius amore, immensa magnitudinis & pulchritudinis aulam fabricantem, cogitaturum, dicturúmque censes de te: si illud palatium, tanto affectu, tanto amore, tam regio ornatu, gratiâ tui constructum, nec semel tamen saltem intueri; & ex eius structurâ, Regis erga te amorem colligere dignareris? an non meritò te ex suâ aulâ pulsurus esset velut ingratum, & immensa sua gratia contemptorem? Quid igitur de illo futurum putas, rarò aut nunquam opera Dei affectuosè inspiciente, vel considerante? Bene monet nos Dominus, Psalm. 31. Intellectum tibi dabo (*ô homo vt queas me per creaturas visibiles, inuisibilem cognoscere, laudare, & amare*) & instruam te in via hâc quâ gradieris; firmabo super te oculos meos; *quasi dicat: diligenter attentus ero, num tu videndo mea opera mirabilia, ad me factorem tuum oculos mentis tua directurus, aut eleuaturus sis. Deniq; hortatur nos:* Nolite fieri sicut equus & mulus quibus non est intellectus, &c. *id est, nolite in vanum à me vestrum accepisse intellectum; verùm eleuate illum per visibilia facta, ad inuisibilia Dei, &c.*

Verè

Mentis humanæ hebetudo & tarditasquo modo curetur.

Verè enim tanta est mentis nostræ imbecillitas, hebetudo, & tarditas, vt nisi quasi continuò oculis admiranda Dei opera conspiciat, menteq́ contempletur & ruminet, stupendas eius creaturas, velut suæ diuinæ bonitatis, potentiæ, maiestatis, & sapientiæ monitrices, immẽsiq́ sui erga nos diuini amoris inculcatrices, rariùs etiam sui Conditoris Ter Opt. Maximi recordari soleat. Et certè cùm status huius nostræ labilis vitæ semper opus habeat eiusmodi visibilibus & materialibus adminiculis, quibus veluti propinquâ manuductione ad cælestium & remotissimorum contemplationem mens nostra erigatur; hinc Verbum caro factum videtur: *scilicet vt redimeremur per visibilem humanitatem assumptam, eiusq́; audibilem doctrinam aptiùs nos de inuisibilibus Dei instrueremur erudiremurque. Vnde benè cum D. Gregorio cãtat S. Mater Ecclesia:* Vt dum per Incarnati Verbi mysteriũ visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in inuisibilium amorem rapiamur, &c. *Cùm enim, si D. Dionysio de cælesti Hierarchia cap. 2. credimus, omnis creatura sit quasi echo Dei; & spiritalis Dei, per easdem creaturas visibiles vtcunque repræsentata pulchritudo ac decor, quodammodò quandam Echonis rationem referat, singularis & occulti; à cuius sono & pulchritudine quadam quasi resonantia, & similitudines ipsius Dei soni, etsi dissimiliter, ad ipsas creaturas, vtpotè oculos, sensusq́ nostros deferuntur: hinc fieri non potest, vt intellectus noster, creaturarum tantos decores, calorumq́ tam admirabiles ornatus, Solis, Lunæ, cæterorumq́ siderum tam gratum lumen, varietatem, ordinem & motuum harmoniam, rerumq́; tam miram seriem contemplando, non illicò etiam recogitet has apparentes rerum pulchritudines, arcanorum quorundam esse effigies, perfectissimi cuiusdam Entis, hæc cuncta patrantis, gubernantisq́. Proinde Solem, verbi gratiâ, nostrum sensibilem, suâ luce, splendore, claritate, calore, & magnitudine esse adumbratam effigiem visibilem, infinitæ scilicet pulchritudinis, splendoris, lucisque inaccessibilis, & inuisibilis Dei, Solisq́ Iustitiæ Christi Dei nostri qualemcumque echonem, &c. Similiter & circa alia sidera, & creaturas argumentandum est, &c.*

Creaturæ nobis sunt instar echonis Dei.

Suspiciamus ergo cum Iob 35. cap. & Abraham Genes. 15. cælum sursum, & intueamur, contemplemurque æthera, *considerando*

ſiderando hæc cuncta creantem & gubernantem, multò adhuc, quin & infinities eſſe pulchriorem, altiorem, & perfectiorem. Conuerſatio, inquam, noſtra per viſibilia hæc ſtupenda Dei opera, indies nobis eius gratiâ magis ac magis innoteſcentia potiùs in cælis ſit, & ad inuiſibilia rapiatur; & multa mala è tellure, & mente noſtra eliminabuntur.

Igitur à ſummo cælo (primum mobile dicto) ordiamur, & quidnam illud cum reliquis orbibus & aſtris nobis mutâ loquela inculcet, ſtudioſè & iucundè conſideremus, inde enim facilè patebit quantæ vtilitatis, & iucunditatis hæc Aſtronomica ſcientia ei eſſe queat; qui eam penitiùs noueritrit, è vſus fuerit, & ſine præiudicio ad regulas veras prudentiæ, & ſapientiæ reduxerit. Vale beneuole Lector; & quod tuo commodo & ad Dei honorem gloriamq́ factum vides, benigno fauore lege & foue.

INDEX
ET SYNOPSIS
CAPITVM HVIVS LIBRI
ATQVE
ANAGOGVM MEMBRORVMQVE
CVILIBET CAPITI SVBIECTORVM.

TRO.

INDEX ET SYNOPSIS

TRO-

MEM-

MEM-

OCVLI ENOCH ET ELIAE PARTIS ALTERIVS SIVE THEO-ASTRONOMIÆ, ANAGOGE-TROPOLOGICÆ LIBER VNICVS

Cælorum eorumque circulorum mysticas explicationes & applicationes Morales tradens.

CAPVT PRIMVM.

De Cæli primi mobilis naturâ, magnitudini, Iustitiæ & Misericordiæ Dei comparatâ.

PRÆPARATIO.

Primi mobilis natura, & prærogatiua.

PRIMÒ occasione motus necessario, aliquid de primo mobili, cui principiũ physicũ omnis motus circularis, orbium cælestium Philosophi & Astronomi tribuunt, (asserendo primum mobile, ab ortu in occasum, omnes inferiores sphæras cælestes, suâ rapidissimâ, & concitatissimâ vi motrice abripere) præmittendum erit.

Secundò notandum: Primum mobile omnium cælestium orbium infrà Empyreum (immobile cælum) esse supremum, immensæ amplitudinis & altitudinis, tantæque à nobis distantiæ, quantam vix humana mens capere, & lingua difficulter exprimere potest.

Tertiò: Primum mobile esse in se, & suâ substantiâ, immutabile; perfectissimæ rotunditatis; ingenerabile, & incorruptibile iuxtà philosophorum, & maximè Principis Peripateticorum, Aristotelis placitum.

Quartò: Primum mobile, omnes

nes inferiores Planetarum orbes; & ipſummet expanſum Firmamentum, infinitâ ſerie & multitudine ſtellarum ornatum, gremio ſuo immenſo concludere;& quidquid noſter hic terraqueus globus, & ipſa eius viſcera complectuntur; cunctis, & ſi diſtantiſsimum, ſuâ operatione & motione actiuâ, præſens exiſtere.

Quintò,cælum primum mobile cauſam eſſe omnium aliorum motuum;non compoſitum de 4. Elementis, ſed multò ſubtiliori & quaſi quintâ eſſentiâ, perpetuò omnis alterationis experte conſtans.

Sextò: Primum mobile, primariam quaſi cauſam eſſe lucis in mundo, quippè ſtatis temporibus, ſolem & lunam ſuo raptu & gyratione diurnâ ſuprâ horizontem nobis adducens.

Septimò: tria in ſe continere primum mobile,primò ſubſtantiam ſubtiliſsimam, incorruptibilem ſuâ naturâ; ſecundò,figuram perfectiſsimam; tertiò, diaphaneitatem ſiue claritatem immenſam:quę tria ita ei ſunt congenita & iuncta, vt impoſsibile ſit vnum eorum ab eo diſiungi; manendo tamen nihilominus vnum & ſimpliciſsimum; ſolum mouens omnes orbes inferiores, à nullo autem ſuperiori motum, cuius motus non eſt in potentia, ſed ſemper in actu; non paſsiuus, ſed merè actiuus; non gratiâ ſui; ſed causâ corporum & orbium inferiorum ſuo gremio contentorum.

Octauò: cælum primò mouens; nunquam tranſgreditur ſuum centrum; vndique tamen ſuâ operatione,& influentiâ præſens eſt; idem in Oriente, idem in Occidente; in Aquilone, ſiue Septentrione; in Auſtro, & Meridie; quinimò in toto vniuerſo vt patet philoſophis, & Aſtrorum peritis.

Vltimò, primum mobile cælum, duo ſuper puncta indiuiſibilia, perpetuò firma, & immobilia vertitur:idq; circa centrum vniuerſi immobile, adeoque tres continet in ſe punctos (quorum duo à peritis vocantur poli mundi, arcticus vnus, antarcticus alter) ſub quibus reſpectu noſtri, (vel ſaltem propè illos) diuerſi habitant incolæ: iis quidem, qui ſub polo arctico degunt tempore æſtatis, ſol nunquam occumbit, ſed tota æſtate & vere, ab Arietis ſolis ingreſſu vſque ad libram, continuis 6. menſibus perpetuis ſolis radiis, luce, calore, & æſtatis deliciis perfruuntur: è contrà alij per totum tempus iam dictum videlicet ab Arietis ſolis introitu, ad vſque libræ ingreſſum, ſolis luce;æſtatiſque iucunditate priuantur;& intenciſsimis hyemis algoribus, niuibus, glaciebus, & ventis frigidiſsimis affliguntur: ingrediente autem ſole, tenenteque primũ punctum, & gradum libræ, tùm primum ſolis

ſolis gratiſsimâ luce, & radiis illuſtrantur; & æſtatis deliciis, ſoliſque aſpectu perpetuis, 6. menſibus recreatur, poli antarctiſi ſubcolæ: quo tempore alij ſub polo arctico habitantes, tot menſibus, luce, & ſole perpetuò priuantur, vſque ad nouum ſolis ingreſſum in ſignum Arietis.

ANAGOGE I.

Primum mobile typum gloriæ, magnitudinis, & infinitudinis Dei referre: item immenſam vaſtitatem Empyrei cæli, proportione geometrica, ex Planetarum orbium à terrâ diſtantiâ, deſumptâ, veriſimiliter metiri poſſe.

DEum Ter. Opt. Max. in omnibus ſuis creaturis ſuo modo, relucere; ſacræ teſtantur paginæ; Hinc Apoſtolus Rom. 1. Græcos, Barbaros, Sapientes huius ſæculi, & eos homines *inexcuſabiles, ab ira Dei eſſe*, ait: *qui veritatem Dei, in iniuſtitia detinent, cùm Deus quod notum eſt eius, illis manifeſtauerit*: ſeſeque, omnibus gentibus ſufficiẽter in creaturis adumbrarit: *dum inuiſibilia ipſius, (hoc eſt ſempiterna eius virtus & diuinitas, à creatura mundi,* (homine nempè) *per ea quæ facta ſunt, intellecta, optimè conſpiciantur*:

Deus ex ſuis creaturis relucet.

Ad quid enim Deus nobis conceſsit oculos, niſi vt conſiderationе per viſibilia facta, eos ſemper ad ipſius inuiſibilis Maieſtatis, Potentiæ, & Magnitudinis arcana ſubleuemus? quod optimè ad praxim redegit, ſuoque nos exemplo, Rex ille potentiſsimus ſimul & ſapientiſsimus Hebræus Pſal. 12. edocuit: *ad te leuaui oculos meos qui habitas in cælis*: & Pſal. 24. *Oculi mei ſemper ad Dominũ &c*, probè ſciens econtrà *Oculos Domini defigi ſuper timentes ſe; & iuſtos: vultum autem Domini ſuper facientes mala*, hoc eſt non Deum, ſed ſeipſos in creaturis quærentes: *non cælum ſurſum*, cum Iob: ſed cœnum voluptatis, & carnis deorſum, intuentes.

Præterea Deum in creaturis quærit Dauid Pſal. 8. maximè *in cælis enarrantibus gloriam Dei, & in operibus manuum eius, quæ annunciat firmamentum.*

Paſsim enim docent Theologi, Dei veſtigia, qualiacunque inueniri cunctis impreſſa creaturis. Audi D. Auguſt. Confeſſ. libr. *Et audiui (inquit:) ſicut auditur in corde, & non erat prorſus vndè dubitarem; faciliuſque dubitarem viuere me, quàm non eſſe veritatem, quæ per ea quæ facta ſunt intellecta conſpicitur.* Impoſsibile enim eſt, ea quæ à Deo eſſe, viuere & mouere acceperunt, Deum ſuo modo non etiam debere referre, conſiderantiſque animo ſiſtere; nullibi abſentem, ſed vbique præſentem; nullo loco concluſum, etſi vndique & vndique diffuſum; *cælum namque & terram ipſe implet; qui tamen non eum capiunt.* Hinc benè Pytha-

Veſtigia Dei eſſe impreſſa creaturis.

Pythagoras quid de Deo ſenſerit.

Pythagoras; Deum esse animum qui vniuersas mundi partes, omnemque naturam cómmeans atque diffusus, ex quo, & in quo, omnia quæ nascuntur vitam capiant, aiebat. Et apud Parmenidem, Cicero, & simplicius; *Deum continentem lucis ardorem, & orbem qui cingat cælum appellat.* Optimè ergo Deus orbi primo mobili assimilatur.

Quid Cicero de Deo.

Primò quidem, quòd includat, omnes inferiores creaturas & orbes in se, vt principium, sua principiata; sicuti causa, causata, velut Primus Motor, omnia mota & mouenda, cunctis esse, vitam & motum solus tribuens: *in ipso enim viuimus & mouemur*: Act. 17.

Cur Deus primo mobili benè comparetur.

Secundò primum mobile, est immensum, & vnicū: sensim omnes orbes & stellas, ab ortu in occasum rapiens. Deus; est immensus, & vnicus: immensus, quia *Excelsior cælo*: Iob. 11. *profundior inferno: Longior terrâ mẽsura eius, & latior mari.* & Psal. 12. *Excelsus super omnes gentes Dominus: & super cælos gloria eius.* Vnicus. Isa. 44. *quia ipse primus & nouissimus: & absque ipso non est Deus*: & Isa. 45. *Ego Dominus & non est alius. O ergo altitudinem diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei?* vt bene Apostolus ad Ro. 11. exclamat, *quam inuestigabiles viæ & iudicia eius.* Sanè inuestigabiles, si excelsiores cælo. Et vt aliqualiter in immensitatis Dei abyssum cõsideratione te introducam; operepretiū duxi cœli altitudinem, & immensam à Tellure distantiam, tibi denuò refricare in memoriam.

Probabilissimum namq; est, & ordinatissimè agentis, omnia in pondere, numero, proportione & mensurâ operantis, Dei inquam, dignitati (*cuius perfecta sunt opera*) valdè condignum, & consentaneum, vt in machina vniuersitatis, rerumque hac mole, omnia sint debitæ proportionis ad inuicẽ habitudine ordinata: sic in sphæricis, diametri ad sui circuli periphæriam; & in triangulis, duorum ad vnum, & tertij lateris ad duo, mirabilem, quin, & necessariam proportionem dispicimus.

Cur ergo non & cæli distãtiæ, ad terram? probabile quidam putant eandem esse proportionem distantiæ, firmamenti, ad Empyreum, quæ est firmamenti, ad regionem Planetarum primorum mobilium, seu superiorum; & horum ad solem. Sicuti enim doctissimi quique nostri temporis Astronomi asserũt, diametrum Regionis mobilium (seu Planetarum ad vsque Saturnum) esse medium proportionale, inter semidiametrum corporis solis, & semidiametrum sphæræ fixarum; ita vt sicuti se habet, diameter globi solaris, ad sphæram Planetarum omnium: sic sese habeat hæc, ad sphæram firmamenti.

Proportiones orbium cælestium ad se, & ad Empyreum cælum.

Ita ego puto, semidiametrum firmamenti, esse quoque medium proportionale, inter semidiametrum, sphæræ Planetarum, & distantiæ

stantiæ firmamenti à cęlo Empyreo, vt se habet semidimetiens firmamenti, ad regionis semidiametrum Planetarum, quod quidem ineffabilem altitudinem & distantiam cæli Empyrei, quasi infinitam arguit.

Orbita lunæ secundùm quosdam est medium proportionale, solem inter & tellurem; item Planetarum regio inter solare corpus & extimam superficiem firmamenti.

Et verò (quod in idē ferè recidit) cum valdè consentaneum sit, vt sicuti lunæ orbita; etsi eam solaris corporis moli æqualē velint aliqui obseruatores nostri sæculi, mediū quasi proportionale quibusdam esse videtur inter orbem solis, & corpus telluris: sic Planetarum collectiuè sumpta regio, (quam extimo Saturni ambitu claudi intelligimus) sit medium quoque proportionale inter corpus solare, & extimā superficiem firmamēti, nam Dei perfecta sunt opera, mirâ harmoniâ fabrefacta,

Vti ergo semidiameter sphæræ Saturni, in hac sentētia censetur in sese continere 2,000. semidiametros corporis solaris, sic etiam semidiameter firmamēti intelligatur probabilissimè, & ad minus 2,000. semidiametros, sphæræ Saturni continere: ergo fixarū sphæra, ad sphærā Saturni; hæc autem ad sphæram corporis solaris, esset vt 1. ad 2,000. Talis igitur etiā verisimiliter foret proportio, sphæræ firmamenti, & cæli Empyrei, id est, vt 1. ad 2,000.

Iam instituamus hoc modo operationē. Terra secundùm Kepplerum sese habet ad solem vt 1. ad 15. secundùm eximium verò VVendelinum, vt 1. ad 64. at in nostra sententia vt 1. ad 10. siue vt 10. ad 100. cùm ergo semidiameter terræ nobis constet 1,000. leucis horariis, siue Parasangis, erit diameter solis leucarum secūdùm Kepplerum 30,000. secundùm VVendelinum verò 128,000. in nostra sentētia 20,000. At sphæræ Saturni semidiameter, continet in se aliis, diametros solares 2,000. nobis verò 993. ferè, & totidem sphærę fixarum probabiliter continet diametros sphæræ Saturni: erit ergo tota semidiameter orbitæ Saturni leucarum, secundùm priorem: 60,000,000. id est 60. millionum: secūdùm posteriorem verò 256,000,000, siue 256. millionum: nobis & verius 1,986,000. hoc est ferè duorum millionum.

Immensa distantia firmamēti.

Tandem pro fixarum semidiametro eruēdo; multiplicatis duobus prioribus numeris per 2,000. (cum ea sit probabilis proportio fixarum ad Saturni sphærā) prodibit semidiameter firmamenti, secūdùm Kepplerum 4000,000. diametrorum solarium seu quadragies cētena millium: leucarum verò 120,000,000,000. centum & viginti millia millionum: secundùm posteriorem sententiam autem 512,000,000,000. quingenta millia, duodecim millia millionum leucarum. Nobis 3,972,000,000. siue millionum 3,972.

Multiplicetur tandem hic numerus, cum 2,000. & proueniet semidiater cæli Empyrei verisimiliter:

Semidiameter cæli Empyrei quanta verisimiliter.

ter: ſecundùm priorem quidem leucarum 240,000,000,000,000, ſecũdùm poſteriorem 1,024,000, 000,000,000: quis obſecro capiet tantum numerum, vel quæ lingua humana eum ritè enũtiet?

Tycho effert orbem Saturni, à telluris centro. 12,300. ſemid. terræ; leucis verò. 12,300,000. Ergo firmamentum, ex huiuſce fundamentis, & ſupra dictâ, ſeu potius aſſumptâ proportione, diſtabit à cẽtro terrę leucis horariis 24,600, 000,000. At cælum Empyreum. 49,200,000,000,000. hoc eſt quadraginta nouem mille millia, & ducenta millia millionum.

Quod ſi iam fiant ex terminis firmamẽti 1. & ex Empyrei 2,000, cubi (talem enim diximus eſſe proportionem, huius ad illud) erit illius cubus 1. huius verò 8,000, 000,000. vicibus ergo, octies mille millionibus cælum Empyreum continebit in ſeſe, totum firmamentum. *Armiranda magnitudo & diſtantia cæli Empyrei.*

Tandem cùm diameter, quælibet ad ſuã peripheriam, ſe habeat vt. 7. ad 22. ſi multiplicetur diameter cæli Empyrei per 22. & productum diuidatur per 7. prodibit cæli Empyrei circumferentia.

Secundum fundaméta	1. Veterum	3,548,571,428,571.	leucarum ſeu horarũ
	2. Tychonis	39,257,142,857,142.	
	3. Keppleri	754,285,714,285,714.	
	4. D. Wẽdel.	23,078,000,000,000,000,000.	
	5. Noſtra	49,933,714,285,714.	

DIGRESSIO MORALIS.

Hæc forſan legendo de immenſitate Empyrei rides?

QVid? rideas (ſi audes) ſacras paginas, *Baruch.* 3. *cap.* infinities adhuc magis cæli huius machinam ampliantes. Vnde præ nimia admiratione, & ſtupore magnitudinis, illius admirabilis ædificij, in hæc verba prorumpit, dictus Propheta. *O Iſraël quam magna eſt domus Dei! & ingens locus poſſeſſionis eius, magnus eſt & non habet finem!*

Via ad Deũ conſideratione pertingendi. Ex his dictis conſidera opera Dei, & expaueſce; hic tibi iam ſtrata eſt via, per creaturas viſibiles factas, ad inuiſibilis Conditoris conſiderationem ſcãdendi. Cogita millionum millionibus altiores Empyreos, & nil adhuc de Dei Magnitudinis immẽſitate inperſcrutabili, ineffabili, inimaginabili, prendidiſti: ſemper enim ad eundem terminum peruenies. vti bene Iob 11. *Excelſior cælo: profundior Abyſſo, longior terra, latior mari, &c.* Heu nos miſeros, & cæcutientes mortales! qui nun-

nunquam nobis benefacere desinentem, Altissimum Deum, nunquam etiam offendere cessamus! Qui tantæ Maiestatis, Potentiæ, & Magnitudinis Dominum Isa. 40. *super gyrum terræ nostræ sedentem, nosque eius habitatores quasi locustas considerantem*: nunquam aut rarò tàm præsētem nobis veneramur: *cui tamē flectitur omne genu, cælestium, terrestrium & infernorum, &c.* Sed eius potius Sacrosanctum nomen blasphemamur, offēdimus, dictis & factis ad iram prouocamus: ô audaciam infinities detestandam! Eum qui te genuit, creauit, manibus plasmauit, offendis? non respicis? iniquè blasphemas? illum inquam terribilem Dominum; *qui aufert spiritum etiam principum: respicit terram facitq; eam tremere*, ex cuius solo tactu, montes fumigant: Putásne ob tot tantæ Maiestatis læsæ crimina, impunè te victurum, aut moriturum? minimè gentium. Nescis *Deum Vltionum esse Dominum?* Psalmo 93. Et quid facies, si contrà te *acuerit ipse vt fulgur gladium suum, & arripuerit manus eius iudicium? redditurus hostibus suis Vltionem; & retributionem superbis? Quando altissimus inebriabit sagittas suas sanguine, & gladius eius deuorabit carnes* (*tuas*) &c. Deut. 32. scias itaque certò *Dominum in die Vltionis, visitaturum peccata tua*, Exod. 32.

Magna amentia offendere Deum qui impunè nunquam offendi potest.

Ergo filij hominum, *vsquequò graui corde*, Psal. 4. hæc de cæli Deique Conditoris vestri immensâ Magnitudine, Potentiâ & Maiestate percipientes? vsquequò adhuc diligetis vanitatem potius, quam locum (cælū Empyreum,) vestrâ causâ conditum? omnis vanitatis expertem, & infinitis bonis refertum. *Vsquequò claudicatis in vtramque partem?* 3. Reg. cap. 18. nempè vtrumq; simul, & regnūm cælorum sperando, & terrena interim toto pectore concupiscendo; conatu omni quærendo; toto corpore possidendo: quæ tamen non nisi summa difficultate obtinentur, infinito labore, & solicitudine conseruantur; & tandem ingenti tristitiâ amittuntur.

Hinc benè D. Aurelius Aug. in Verbis Domini. *Aurum est materia laborum, periculum possidentium, eneruatio virtutum, malus Dominus, & tandem proditor seruus.* Et eodem loco: *Aurum amplius cruciat apud quem largius fuerit: amanti se nihil de suâ possessione permittit; refundens ei reatum suum, cui visum negat.* Sanè mirum meritò videtur, plerosque vitæ suæ filum, temporalibus diuitiis aquirendis intexere; breui tamen tempore, mortis falce præscindendum. Cùmque infallibilis sententiæ illius Hebr. 11. lex, eos nequaquam latere queat: *quod non habeamus hic manentem ciuitatem*: ita tamen hic viuant, vt de futura illa vita & cęlesti mansione inquirendâ parum aut nihil cogitent: licet, si D. Gregorio in hom. credamus: *Terrena substantia, æternæ felicitati comparata, pondus sit, non subsidium; & tem-*

Quam periculosa, & laboriosa possessio auri.

& temporalis vitæ, cum æternâ collata, mors potius sit dicenda quam vita.

Heu igitur vanitatem huius vitæ vanitatum! si (*inquit D.Chryſoſt.ſup.Matth.homil.30.*) *hunc verſiculum ſaperent qui in potentiâ, diuitiis, & ſæcularibus diliciis verſantur; in parietibus omnibus, & veſtibus ſuis ſcriberent, in foro, in domo, in ianuis, & ingreſſibus; & antè omnia, in conſcientiis ſuis, vt ſemper eum oculis cernerent, & corde ſentirent.* Itaque vt cum D. Bernardo loquar. *Feſtinemus ad locum tutiorem* (cæleſtem Ieruſalem) *ad agrum vberiorem, ad paſtum ſaniorem: vt habitemus ſine metu, abundemus ſine defectu, epulemur ſine faſtidio. O igitur* (idem D.Bernardus exclamat) *Beata regio Paradiſi! ô Beata regio deliciarum, ad quam ſuſpiremus de valle hac lachrymarum, vbi ſapientia ſine ignorantia; memoria ſine obliuione, intellectus ſine errore; ratio ſine obſcuritate fulgebit.*

Adhortatio.

Iſaiæ 40. *Leuate igitur* (ſæcularibus puluiſculis obcæcati mortales) *in excelſum oculos veſtros, & videte quis creauit hæc*: Et *nolite fieri ſicut equus & mulus quibus non eſt intellectus*: Cæli namque, magnitudinis, potentiæ, ſapientiæ & gloriæ Dei, præcones, & enarratores; ab extrà facilè monſtrant illud latere ab intrà, *quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit*: Quod, vt optimè S. Auguſt. libr. 22. de Ciuit.Dei, *neque fide capitur: neque ſpe attingitur, neque charitate apprehēditur: deſideria & vota tranſgreditur; aquiri poteſt, æſtimari non poteſt.*

Stultorum ergo infinitus eſt numerus, vt dixit Salomon, dùm infiniti, huius mundi cultores igni & gladio, enſe & ferro, contentione & pugna, verbis & verberibus, ſudore & labore in telluris tàm exiguo puncto diuidendo ad vſque vltimum vitæ punctum occupantur: pro ſolis æternâ luce, vmbram & tenebras tēporales, muſcam pro Elephante commuttantes, interea parum de immenſitate cæleſtis Ieruſalem cogitantes.

Stultorum cur infinitus numerus.

Attendeſis igitur ô homo, & proſpice rebus tuis, ecce enim vti primum mobile omnes inferiores orbes, ſtellas, & Planetas, fortiſsimè, ſed ſenſim, & inperceptibiliter quaſi, ab ortu in occaſum, continuo rapit, ſine eorum reſiſtentia, ſic Deus Ter.Opt. Max. Primus motor, Vniuerſæ molis creatæ; te quoque iàm à natiuitatis tuæ ortu, velis nolis, ad occaſum mortiſq; occiduū punctum inperceptibiliter & continuò rapit. Nam iacta iam eſt alea: *omnes enim morimur, & quaſi aqua,* (*ſenſim*) *dilabimur.* 2. Reg. 14. properas, pergiſque iam ad occaſum, *ſtatutum namque eſt homini ſemel mori*: Hebr.9. Et crede Iob 14. quod natus ex muliere, breui victurus ſis adhuc tempore; *& quaſi flos in ortu ſuo egreſſus, velut vmbra continuò te fugere.* Quis ſcit, quantum iam diſtes ab occaſu mortis? an forſan hodie, cras, vel poſt horam, tibi occumbendum? Ita ergo te in huius vitæ curriculo geras, vt ad occaſum

Conceptus inſignis.

Conceptus.

casum, cursu insensibili raptus, & ad mortis occiduum horizontem delatus, ita ibidem occidas, vt virtute Primi Motoris, Christi Dei, tu alteri hemisphærio, (alterius vitę) oriaris; tibi autem *Lucifer oriatur*; *ille inquam Lucifer qui nescit occasum.* quod fiet quidem, si ille continuò in huius vitæ hemisphærio, virtutum studio, cordi tuo oriatur, Lucifer nempe Christus, omnis occasus expers: si minus, scito tibi æterno occasu, ita occumbendum, vt nulla amplius oriendi spes sit reliqua futura. Non credis? audi sapientiam Patris, idem tibi cominantem & inculcantem. Ioan. 15. *Manete in me & ego in vobis: nam, sicuti palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites, qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sinè me nihil potestis facere. si quis in me non manserit,* (*& ego in illo*), *mittetur foras.* (occumbet & orietur in hemisphærio æternæ mortis) *sicuti palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent & ardet*: vnde optimè D. Bernardus in serm. *Dignus planè est morte, qui tibi Christo recusat viuere.* (sed potius mundo & sibi.) *& qui tibi non sapit* (. sed sibi mundo, & ipsi mundus) *desipit: Et qui curat esse, nisi propter te, pro nihilo est; & nihil est. Propter teipsum Deus, fecisti omnia, & qui esse vult sibi,* (mundo, & vanitati) *& non tibi, nihil esse incipit inter omnia.* Et tandē idem D. Doctor, ibidem nostrum suprà dictū confirmat his verbis. *Ne mundi gloria, seu carnis voluptatibus abducaris, dulcescat tibi pro his sapientia Christus: & ne seducaris* (& æterno casu occumbas) *Spiritu mendacij & erroris; lucescat tibi veritas Christus.*

Conceptus memoriæ mortis. Romanis in more positum fuisse tradunt; vt de hostibus pomposissimè & superbè, in vrbe triumphantibus, (ne indè immortales sese crederent, aut Dijs similes) ab aliquo ex industria ad id muneris delegato monitore, continuò inter populi congratulantis, & acclamantis voces, hoc quoque acclamaretur. *Memento te mortalem esse, moriendum tibi scias*: è numero immortalium Deorum non es. & similia.

Applicatio. Sic & tu agito; si forsan inter mundanos, ad quos te volubilis extulit fortunæ rota, honores, delicias, & prosperitates; illud tibi in mentem venerit Lucæ 12. *Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce ergò modò, comede, bibe & epulare &c.* illudque epicuristicum & athaisticum, tibi malus Genius suggesserit; *ede, bibe, lude, post hanc vitam nulla voluptas. &c.* illicò constituas, inquā, tibi monitores tui occasus, iam iam instantis; quos? Cælum ipsum solem, stellas, Lunam & astra, continuò ab ortu in Occasum tendentia, & tacitè saltē id acclamantia, *vt disponas domui tuæ, quia tibi quoque occumbendum, moriendū & ad* horizon-

horizontem occiduum mortis properandum sit. vti enim cōtinuò orbes inferiores & astra ab ortu in occasū, vi primi mobilis rapiuntur; sic & nostræ vitæ labilis rota, continuò occasum versùs, decreto, iussu, & irreuocabili vi Primi Motoris vertitur, voluiturque.

Conceptus

ANAGOGE II.

Primum mobile repreſentare diuinæ Iustitiæ ſeueritatem, Deumque castigantem exhibere.

Conceptus de casu Angelorum.

ALio modo quoque terribilique raptu, Primus Motor Deus, rapere solet spernentes & præuaricantes, mandata, & volūtates eius: sic raptus statim vno momento ab ortu creationis suæ, ad vsque occasum æterni supplicij fuit, primus proditor angelus, cum apostaticis sociis; teste Isaiæ 14. *Quomodò cecidisti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris? corruisti in terram,* &c. Et Ezechielis 8. *Et eleuatum est cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam in decore tuo, in terram proieci te; in multitudine iniquitatum tuarum, & iniquitate negotiationis tuæ, polluisti sanctificationem tuam: producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te: & dabo te in cinerem super terram, in conspectu omnium videntium te: Omnes qui viderint te in gentibus, obstupescent super te: nihili factus es, & non eris in perpetuum.* O terribilem raptum tam nobilis orbis! ô tremendum occasum? nullo vnquam ortu redimendum! nullo Iustitiæ amplius sole illustrandum!

Conceptus.

At petes, cur Lucifer nequeat amplius à suo casu resurgere? hic Theologis responsum relinquam vnum; & ego addam alterum. Quippe certissimum esse, ponderosissima, fortissima; & maximæ molis grauia, ab altissimis cadentia tātò grauiori casu ruere quantò ab altiori spatio cadunt, ita vt si vitâ sint prædita, propriâ suâ mole sic, & adeò deprimantur lædāturque, quod resurgere amplius nequaquam valeant; sed in loco casus immobilia, & emortua remaneant. Ita, cùm ab altissimo culmine Empyrei cæli, grauissimo casu, insuper propriæ malitiæ; & superbię pondere grauatus Lucifer potentissimus, ceciderit: mirum non est, eum hoc casu ita grauiter læsum, & oppressum esse, quod resurgere amplius non queat. Nam si Dauidem peccata sua, ex fragilitate carnis solummodò contracta, ita grauarunt; vt Psalm. 37. exclamarit: *Quoniam iniquitates meæ, supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me, &c:* quomodò non maximè apostaticos illos angelos, peccata sua grauabūt? non alterius suggestione, non ex fragilitate, aut labilitate naturali; sed propriè ex malitiâ erigēdo se contra Deum, superbiēdo ab eis comissa.

Cur Lucifer nequeat amplius resurgere à suo casu.

Conceptus de peccati grauitate Angelorum.

commiſſa. Et hanc etiam rationem eſſe multi Theologorum putant; quod Angeli non ſint digni amplius Redemptore, ſecùs autem res habet in Adam & Eua, totius in ſeſe generis humani collectionem, ſeminaliter tantùm concludentibus. Etenim verè fuit ſeducta Eua à dæmoniaco illo ſerpente, putans credensque, ſe nequaquam morituram ſi comederet ex arbore vetitâ à Deo. Qui error, (ſi Theologis credimus, maximè P. Arriagæ in 1. *parte D. Thomæ tom.* 2. *diſt.* 24 *lect.* 11.) valdè diminuit voluntarium; adeoque Dei miſericordiam magis prouocauit, &c. At verò Angeli apoſtatæ, non fuerunt ſeducti, aut ad peccãdum ab altero inducti; nam etſi Lucifer eis motiua quædam ad peccandum, & erigendum ſe contrà Deum propoſuerit; ſemper tamen plenè cognouerunt ſibi ineſſe vim; & fortitudinem multò maiorem ad reſiſtendum quàm Adam & Euæ, noſtris Parentibus, ideoque magis voluntariè peccauerunt, quàm Parentes noſtri protoplaſti.

Cur Ada & Eua à Deo conceſſus fuerit Redemptor, & Lucifero denegatus.

Accedit, quòd noſtri primi Parentes duplâ tẽtatione quaſi, fuerint ad peccandum inducti: primâ, ob creditum internum bonum ſibi eſu pomi, ex ſuaſu ſerpentis proueniendũ; ſcilicet quòd eſſent futuri ſicut Dij, ſi manducarent; ſecundâ, ob externum bonum ab ipſius pomi pulchritudine aliciente profectâ, quàm reſpectu labilis naturę humanę, & maximè fœminæ fragilioris ſexus, procul dubiò magnam fuiſſe exiſtimandum eſt: at ſecùs in Angelis, & naturâ, & fortitudine, ad reſiſtendum ſuperioribus, magiſque armatis.

Alia etiam ratio aſsignari poſſet, cur Angelus non obtinuerit Redemptorem; nempè ex parte conſiderationis diuinæ Iuſtitiæ: cùm enim omnes ſimul realiter iam in eſſe perſonali exiſtentes, actualiter peccauerint, adeoque cuiuſlibet Angeli peccatum ſingulare & perſonale, ſeu indiuiduale à ſeſe, contra diuinam clementiam commiſſum, cęteris paribus; toti peccato Adæ, cõmenſurabile, imò intenſiuè multò, fortè grauius fuerit; conſequens videtur, diuinam Iuſtitiam noluiſſe vnius perſonalis Redemptoris oblatione & ſatisfactione, ſibi pro tanta actualiter peccãtium multitudine Angelorum ſatisfieri: maximè ſi Angeli ſpecie inter ſeſe diſtinguantur, vti arbitratur D. Thomas, & forſan magis Lucifer, ab infimo dæmone differat, quã hic à quoq; homine; aut homo à Bucephalo, &c. Adam verò, cùm ſolus actualiter præceptum diuinum circa eſum pomi ſibi factum, tranſgreſſus fuerit, cæteri verò homines, in eo tantummodò originaliter, hoc eſt veluti membra in capite, ſemina, in ſeminante deliquerint; adeoque vnicum tantũmodò actuale peccatum

Alia cauſa cur Angeli non obtinuerint Redemptorem.

peccatum fuerit, & non multiplex, à multis singularibus (prout in Angelis) commissum, facilius etiam censetur vnum adinuenisse Redemptorem: videtur enim consentaneum diuinæ Iustitiæ; vt vnus pro vno, (intellige pro Adam Christus tunc scilicet quando peccauit solus actualiter, & quidem inductione solummodò & non malitiâ.) tantùm satisfaciat: vnius satisfactionem autem pro pluribus, actualiter & propriâ malitiâ delinquentibus (quales sunt Angeli.) Diuinâ Iustitiâ, ex æquo iure videtur renuisse.

Notatu digna. Deinde, si Angeli inter sese specie differant secūdùm D. Thomam: valdè probabile videtur, peccatum vnius, alterius etiam fuisse grauius. Cùm itaque vnum quodq; singulare peccatum Angeli, etiam infimi, suâ malitiâ & grauitate, peccatū primorum Parentum nostrorum, videatur forsan excedere, aut saltem adæquare, horum autem trāsgresio tantæ grauitatis æstimata fuerit; vt etiam à diuinâ Iustitiâ nullius, nisi diuinæ interponentis sese Personæ, eiusdem satisfactio voluerit acceptari; hinc quomodo saluâ diuinâ Iustitiâ, Deo ab vnâ earum, pro tot personaliter, & grauius quàm Adam, delinquentibus Angelis voluerit satisfieri haud videtur.

Non dubium, quin satisfactio vnius Personę, è tribus diuinis; infinitè fuisset digna & sufficiens satisfacere pro peccato omnium Angelorum; at non videbatur forsan diuinæ Iustitiæ consentaneum, nisi vnius Personæ satisfactionem, pro vno delinquente tantùm (homine scilicet) acceptare; & non vnius pro pluribus, ex malitiâ propriâ & actualiter peccantibus Angelis. Grauissima ergo peccata Angelorū fuisse hinc elicitur; imò tàm grauia & enormia; quod nullum potuerint obtinere Redemptorem. En igitur primum huius rapidissimi, Primi Motoris, diuinæ Iustitiæ, seueritatis argumentum; quo lucidissimus etiam Lucifer, cùm tantâ stellarum multitudine, è cælo fuit deturbatus, & excussus. Secundum argumentum, rapidissimæ conuersionis diuinæ Iustitiæ, vel ex nostrorum primorum Parentum, è Paradiso, tàm seriosâ eiectione, facilè desumitur. *Gen. 3. Et emisit eum Dominus Deus de Paradiso voluptatis, vt operaretur terram de quâ sumptus est: eiecitque Adam; & collocauit antè Paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque versatilem ad custodiendam viam ligni vitæ.* *Secundum argumentum diuinæ Iustitiæ seueritatis.*

Heu seueritatem diuinæ Iustitię! non parcentis Protoplasto etsi diuinis manibus paulò antè fabrefacto, & spiraculo vitæ ipso ore Dei impregnato. Cuius rei consideratio meritò sanæ mentis viris haud exiguum potest, debetque incutere timorem; nam *piarum mētium timere est*, si enim Deus neque

neque Adæ velut Regi, & generis totius humani capiti nullatenus pepercit, sed tantâ seueritate, ob vnius pomi esum castigauit, & è proprio habitationis loco eiecit; quomodò (cùm etiam modò idem sit Immutabilis & Iustus Deus, qui fuit tempore Adæ, & eiectionis Angelorũ è summitate cælorum.) quomodo inquam tibi, ô peccator (nisi emẽdato) tot transgressionibus diuinæ legis fœdato; parcet? hîc qui habet aures audiendi audiat & resipiscat.

Tertio Iustitiæ Dei (ceu primi mobilis rapidissimi) argumento nobis esse poterit; vniuersæ per diluuij inundationem submersa terra Gen. 7. adeò, quod etiam 15. *Tertium argumentum diuinæ iustitiæ seueritatis.* *cubitis altior fuerit aqua super montes quos operuerat, consumptáque fuerit omnis caro, quæ mouebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium; quæ reptabant super terram; vniuersique homines, & cuncta in quibus spiraculum vitæ fuit in terra; mortua sint:* adeoque *deleta omnis substantia quæ erat super terram, ab homine vsque ad pecus, tàm reptile, quàm volucres cæli, &c.*

Quæ diluuij inundatio, maximè sanè diuinæ Iustitiæ rapidissimam seueritatem vim, & iram declarat: at quæ causa huius tantæ seueritatis, inquies? non iustitiâ, non ira Dei, sed malitia hominum super terram: *quandoquidem tunc temporis* (vtinam, ô vtinam non & nunc) *cuncta cogitatio cordis, intenta esset ad malum*: & hoc non semel, bis, ter, aut quater tantùm, sed *omni tempore* vt sacer habet textus: Gen. 7. Cùm itaque hoc diuinæ Iustitiæ primum mobile, *Conceptus elegans.* tantâ hominum malitiâ fuerit refertum, & diuinæ clementiæ vterus è terrâ, ad cælos euaporãtium peccatorum vaporibus; adeò fuerit repletus, ita vt amplius intrà sese continere non potuerit; quid mirum, si rapidissimâ primi Mororis, scilicet diuinæ Iustitiæ; vi & impetu, iàm in aquas resoluti dicti illi peccatorum vapores; terram tantâ malitiæ labe defædatam, repurgandi, & abluendi gratiâ; diuinæ clementiæ vtero disrupto, ceù perfracto patientiæ; & longanimitatis eius carcere, ingenti illo diluuij impetu proflati, ad suum sordidissimum principium, tellurem nempè, vnde ascenderant, relapsi, propriosque suos miseros genitores homines, nimietate suâ suffocarint.

Et quid mirum, cùm indies *Conceptus insignis.* malitiæ humanæ, tot impuri amoris, calidæ exhalationes; tot vanitatum, superbiæ, & iniustitiæ vapores, fœdi, & fœdissimi è telluris globo ad æthera, diuinæ Clementiæ ascendant, si hi in aquas tribulationum nostrarum resoluti; illæ verò igne diuinæ iræ incensæ, ceu laquei igniti; in terram super nos relabantur? iuxtà illud Dauidicum: *Pluet super peccatores laqueos ignis.* Psalm. 10.

Quartum rapidissimæ diuinæ *Quartum seueritatis diuinæ Iu-* Iustitiæ, & iræ argumentum, desumi

stitiæ argumentum. sumi poterit ex cõflagratione Sodomæ, & Gomorrhæ Gen. 19. Ex cõuersione vxoris Lot in statuam salis ibidem. Iterum ex horribili casu Dathan, Core, & Abiron; quos num. 16. *terra viuos cum omnibus suis deglutiuit*. Quodque ducentos illos & quinquaginta viros, qui incensum offerebant, flamma, vltrix subitò consumpserit. Heu! si tantam diuinæ vindictæ seueritatem Sodomitæ illi; Gomorrhæi, vxor Lot, Dathan, & Abiron experti sũt; hi quidem, ob murmurationis cõtrà Aaron, & inobedientiæ contrà Moysen vnicum vitium; illa verò, ob solam fœmininæ labilitatis curiositatem; quid de illis futurum putas, qui omnibus vitiis dediti, & vniuerso peccatorum cœno immersi, Deum Ter. Opt. Max. indies ad indignationem maximè prouocant? quippè *thesaurizabunt sibi iram in die iræ & reuelationis, iusti iudicij Dei*. Rom. 2.

Murmurationis vitiũ grauiter à Deo castigatur.

Vnde mirum, tot indies diuinæ vindictæ argumentis tùm in nobis, cùm etiam in aliis visis, nihilo tamen meliores euadamus, quod deplorat maximè D. Chrysost. hom. 14. in Matth. *Nobis cùm indignetur omnium Dominus, oscitamus, recubamus, delitiamur; inebriamur?* Hoc agamus ergo, vt aliorum punitio, fiat nostra emendatio. *Et metu ex iis* (inquit D. Chrysost. hom. 39. operis imperfecti) *quæ aliis acciderunt concepto, reddamur probiores: domini enim, vno sæpè famulo flagellato, multos metu reddunt emendatiores*. Sic & Deus, vno castigato peccatore, vult nos alieno malo, à malo nobis impendente auertere. Itaque cum S. Augustino: *Dominum hic vrentem, hic secantem, sustineamus; vt in alterâ vita, æternæ indignationis eius rapiditatem, & furorem declinemus.*

Tandem sicut impossibile est humanę menti, primi mobilis velocissimam rapidissimamque gyrationem, imaginatione, nedum sensu capere; sic impossibile est, diuinorum iudiciorum abyssum penetrare: quippè hunc *modò humiliantem, alterum exaltantem; hunc ad inferos deducentem, alterum inde reducentem, &c.* Reg. 2. vnde optimè D. Greg. in Moral. lib. 5. cap. 1. *licet occultum sit, cum bonis malè eueniť, & malis benè: occultius tamen est; cum bonis benè, & cum malis malè*: & cap. 14. ibid. *Tenebris homo circumdatur qui quamuis cælesti desiderio ferueat, tamen quid de se dispositum sit ignorat.* Quippè hoc magna dispensatione Dei agitur, vt in hac vitâ omnia sint incerta. *Simile.*

Sanè Abyssum iudiciorũ Dei; multa S. Scripturæ exempla declarant. Primò, illa ruina regis Saul; cuius tamen duo prima peccata venia digna videbantur: primum quidem, quòd magnâ oppressus angustiâ, Dominum antè Samuëlis aduentum placare voluerit: secũdum verò, quòd Agag Regi miserrimo, fortunis omnibus destituto & euerso, pepercerit, pin- *Exempla diuinæ iustitiæ.*

pinguiora & pecora reseruauerit, &c. Quantò verò, cæteris paribus, grauiora peccata videtur commisisse Dauid, tot à Domino beneficiis cumulatus, dum vxorem Vriæ violauit; & Vriæ mortem intulit; & Dominus tamen huius miseretur, illum à facie suâ proscribit.

Casus Salomonis. Mirabilis quoque Salomonis casus & ruina, nullis sat verbis explicanda. Terribile & illud, Prophetam à Domino, contra Hieroboam missum, & per alterum deceptum, à Leone interremptum esse; deceptore verò, & seductore illæso permanente.

Regis Iosiæ mors. Mira etiam Iosiæ, tàm S. Regis est mors tàm immatura, & toties à Hieremiâ deploratus interitus, &c. Hinc optimè S. Gregor. super illud Psalmi 27. Posuit tenebras latibulum suum: *quia* (inquit) *videt Deus omnia, & ipse in consiliis suis non videtur. Reuelat profunda de tenebris; cum apertâ sententiâ, indicat, quid de vnoquoque sentiat. Itaque, quid aliud restat, nisi quòd iudicia Dei quantâ obscuritate nequeant conspici, tanta humilitate debeant reuereri.* S. Gregor. 27. Moral. cap. 2. Tandem Diuus Paulus Rom. 11. exclamat meritò, *ô Altitudo diuitiarum! Sapientia, & scientia Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius.* Et benè Dauid Psalm. 35. *Iudicia Dei, abyssus multa.* Quis enim cognouit sensum Domini? nisi qui omnia nouit, Benedictus in sæcula. Itaque *intelligitè hæc qui obliuiscimini Deum: ne quando rapiat, & non sit qui eripiat.* Psalmo 49.

ANAGOGE III.

Cælum primum mobile, esse typum Misericordiæ, & Bonitatis Dei, iustos & peccatores ad se rapientis.

CÆlum primum mobile, pleraque intrà gremium suum contenta, ab ortu in occasum, & denuò ab occasu in ortum rapere, vnanimis Astronomorũ est sententia. Quod si Dei Ter. Opti. Maxim. naturam consideramus, (quæ non est nisi ipsa Bonitas.) mirabili eam metamorphosi, primi mobilis raptu, adumbrari deprehendemus: tot enim à natiuitatis suæ ortu viros Religiosos, quis non videt in occasum (vitæ, spinis & tribulis plenam, & respectu huius mundi verè occiduæ) à Deo rapi trahique, & tandem denuò ab occasu huius vitæ, ad ortum vitæ æternæ reduci? prout ipsa veritas Christus testatur Ioan. 6. *Nemo venit ad me nisi Pater traxerit illum.* *Conceptus de vocatione Religiosorum ad vitam spiritualem.* Ergo quisquis, per angustiarum tribulationum, & persecutionum anfractus ad occasum, hoc est ad valedicendum huic sæculo nequam, traheris, ab eo te trahi; rapique credas, qui Ioan. 12. *se omnia ad sese tracturum asseruit, postquam assumendus esset ad dexteram Patris.* Sic traxit vocauitq; Deus,

Ioan.

Ioan. Baptistam, dum mox à teneris vnguiculis duxit eum in occasum deserti, atque contemptus sæculi, & iterum ab occasu Martyrij, ad ortum vitæ æternæ.

Sanè vocationem & talem raptum, tot virorum Religiosorum, per viam tribulationis, & mortificationis, ad occiduum horizõtem, contemptus sæculi huius, olim Deus per Oseam prædixisse videtur cap. 11. *In funiculis Adam traham eos.* Quid aliud autem funiculi Adam sunt, quàm tribulationes, & tribuli, spinosaque vita, quibus Adam ad pœnitentiam fuit illaqueatus & vocatus à Deo?

Quid Adæ funiculi.

Sic & traxit Paulum, rapuitque à Iudaismo ad Apostolatũ, nempè viâ tribulationis: *Ego enim ostendam ei, (inquit Christus) quanta eum oporteat pro nomine meo pati.* Act. 9. D. Paulum verò viâ tribulationis fuisse raptum à Deo ad Apostolatum; testatur eius in campo Damasceno, ceu fulmine celitus facta, ex equo deiectio; horror, & oculorum obcæcatio. Item Corinthiorum 2. cap. 1. sufficiens suæ tribulationis testimonium affert, dùm præ mera animi angustiâ, & amaritudine fratribus mare suæ afflictionis hoc modo exponit: *Non enim volumus vos ignorare fratres de tribulatione nostra: quoniam suprà modum grauati sumus, suprà virtutem, ita vt tæderet nos etiam viuere: sed ipsi in nobis-metipsis responsũ mortis habuimus, vt non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitat mortuos, qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit.*

Ecce mirabilem raptum Iustorum, ab ortu consolationum ad occasum tribulationum, & contrà, ab occasu tribulationum, ad ortum solatij spiritalis; aut in hac vitâ, aut in alterâ æternùm degustandi. Quippè cùm hoc Deo Ter. Opt. Max. familiare sit, Electos suos trahere in huius vitæ vsurâ, per mare angustiarum; vt eò securius in alterius luce, *collocet eos cum principibus populi sui*, &c. Non tibi graue videatur & molestum, si Altißimus Primus Motor, *hic te deducat, rapiatque per afflictionis ignem & aquam*, Psalm. 65. certißimo enim hoc tibi signo sit, Deum te non ibi relicturum, sed *recepturum, & in refrigerium educturum.* Psalm. eodem.

Mirè iusti à Deo rapiuntur.

Sic Paulum Apostolum pientißimus Dominus, fortè non ad tertium cælum rapuisset, neque ei ibidem arcana ea reuelasset, & aperuisset, *quæ non licet homini loqui.* 2. Cor. 12. nisi priùs per torrentem afflictionis raptum probasset.

Solatio debent nobis esse tribulationes.

Itaq; Beati qui propter Deum persecutionem patiuntur in hac vitâ; *quoniam Deus eripiet eos, & glorificabit eos in cælis.* Psalm. 90.

Quis ergo non cum S. Augustino exclamet. *Domine hic vre, hic seca, & ibi in æternum parce!* Cum 2. Corinth. 4. certißimi simus, *quòd in præsenti, momentaneum & leue tribulationis nostræ, suprà modum in sublimitate, æternum Gloriæ pondus operetur in nobis.* Et quòd *seminantes in lachry-*

lachrymis, in exultatione metēt. Ps. 125.

Optimè D. Chryſ. homil. 4. ad populum Antioch. *Non ſic ſemina delatus imber germinare & creſcere facit, vt pietatis ſemen excitat, & vernare facit, ex lachrymis imber: hic animam detergit, irrigat mentem: doctrinæ germen breui progredi, facit &c. Non præſentem ergo ſpectemus tribulationem aut dolorem; ſed orientem ex ipsâ vtilitatem, & naſcentem fructum, ſcilicet æternum gloriæ pondus.* 2. Cor. 4.

» Tandem appoſitè pro nobis de » cælo loquentibus D. Chryſ. hom. » 16. ad Heb. concludens ait. Quid » mihi curæ, eſſe cælū, cùm videam » Deum cæli; cùm ego efficiar cæ» lum? veniemus inquit, ego & Pa» ter, & manſionem apud eum fa» ciemus. Ioan. 14. faciamus igitur » animam noſtram cęlum; vt rapia» mur in cælum à Deo cæli. Cęlum » autem ſolem habet; habemus & » nos ſolem Iuſtitiæ. Imò & melio» res cælo fieri licet; quonam mo» dò? quando Dominum ſolis, & » cæli habemus. Cælum vbique » mundum eſt, ſine maculâ, non in » hyeme, non in nocte mutatur: » proinde & nos, neque in tribula» tionibus, neque verſutiis diaboli » hoc patiamur; ſed maneamus im» maculati & mūdi. Cęlum altū eſt, » & multum diſtans à terrâ; hoc & » nos faciamus, ſeparemus nos à » terrâ, & in excelſum leuemur, &c. » Ita vt conuerſatio noſtra in cælis ſemper inueniatur; & tandem feliciter *rapiamur obuiam Chriſto in aëra; vt ſemper cùm Deo* cæli eſſe, viuere, & regnare poſsimus.

Iam primum mobile gerere etiam typum Bonitatis Dei, vel inde patet; quòd, ſicut cælum quotidie ſpatio, 24. horarum, *ſuper bonos & malos expanſum oritur;* ſineque vllâ ceſſatione, non ſui, ſed rerum in ſeſe concluſarum conſeruandi cauſa vertitur mundoque continuâ, & mirabili viciſsitudine, iam noctem quibuſdam quidem pro quiete, aliis pro latibulo & ſolatio affert: tùm diem, & gratiſsimam lucem pro labore & negotiatione reſtituit.

Primum mobile gerit typum bonitatis Dei.

Ita Dei Bonitas & miſericordia, *ſuper omnia opera eius* teſte Dauide Pſal. 149. & 32. *Miſericordiâ Domini plena eſt terra.* Ipſe enim cùm nō ſit acceptator perſonarū; bonitatem, & ſolem ſuum ſuper omnes, tàm bonos quàm malos, quotidie oriri facit: hos quidem à malo auertendo, & patienter tollerando; illos verò in bono conſeruando, & de virtute, in virtutem dirigendo.

Conceptus de bonitate Dei.

Vnde obſecro, magis bonitas, prouidentia & miſericordia Dei relucet, niſi ex illo: Deut. 1. *Portauit te Dominus Deus tuus, vt ſolet homo paruulum geſtare filium in omni viâ per quam ambulaſtis.* Iterum Deut. 32. *Sicuti Aquila prouocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans, expandit alas ſuas; & aſſumpſit eum, atq; portauit in humeris ſuis.* Annè Deus maius bonitatis & prouidentiæ ſuæ, potuiſſet dare nobis argumētum, quàm filios Iſraël ita geſtando in brachiis ſuis? Quod autem Deus tunc

tunc temporis fecit, filiis Israël, hoc & modò facit, agitque cum Ecclesiâ & filiis eius. *Ecce enim maneo vobiscum vsque ad consummationem sæculi.* Matth. 28. & Ioan. 14. *Non relinquam vos orphanos; In illo die cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis, &c.* Sicuti ergo primum mobile continuò vertitur suprà nos, tegit, fouet & omnia quasi in mundo mouere censetur: ita & prouidentia Dei, bonitas & misericordia Domini, *super omnia opera eius*: ea conseruando, fouendo in esse, & tuendo ab interitu. Hinc optimè Clem. Alexand. lib. 7. Strom. *quomodo sol* (inquit) *non solum cælum, & totum mundum illuminat; super terram, & mare splendens, sed etiam per fenestram & paruum foramẽ; vel in intima penetralia domorum lucem emittit: ita Verbum* (Christus) *vndequaque effusum, vel minima respicit*, &c. Ad hoc optimè Dauid Psal. 112. *Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat & humilia respicit in cælo & in terra; suscitans de terra inopem, & de stercore erigens pauperem: vt collocet eum cum principibus; cum principibus populi sui:* hoc est, cum Angelicis potestatibus in cælis, &c.

Simile.

Legatur Psal. 103. totus in prouidentiæ, & bonitatis Dei, commẽdationem & laudem exaratus. *Quam enim magnificata sunt opera tua Domine; omnia in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tua: omnia à te expectant; vt des illis escã in tẽpore; dante te illis colligent; aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate, &c.*

Itaque qui tantâ Dei bonitate abutuntur, fruuntur eâ quotidie, & tamen non agnoscunt, sed ingratissimos sese, erga Cõditorem suum, ècontrà exhibent: illos Dauid meritò dicto Psal. 103. optat cum *peccatoribus; & iniquis, de terrâ deficere ita vt nõ sint*, ceu indignos huius luminis vsurâ, & vsurpatores operum & beneficiorum Dei.

Tãdem optimè Damasc. in hist. Barlaam, & Iosaphat. c. 17. Si enim (inquit) nauis sine gubernatore nõ potest subsistere; sed mox submergitur: & domus modica sine prouisore: mũdus quomodo constat tanto tempore, creatura sic magna, sic bona & mirabilis; sine gloriosâ quadam, & magnificâ, atque mirabili gubernatione, & sapientissimâ prouidẽtiâ? ecce enim cælum quãtum tempus habet, & non denigratum est: terræ virtus, non est lassata tãto tempore, fontes non desierũt fluere, ex quo facti sunt: mare tot & tanta suscipiẽs flumina, non supergreditur mensuram, & terminos suos; cursus solis & lunæ non mutantur: ordines dici, & noctis, non peruertuntur, &c. hactenus Damascenus; cui ego addo. Sed solus homo & peccator, indies in peius mutantur: hic in nouos & nouos cœnos peccatorũ sese immergẽdo; ille nunquam *in eodem statu permanẽdo* teste Iob. Notent autem supradictam auream eloquentiã D. Damasc. & ex enumeratione tot partiũ, creaturarũ, inquam,

Solus homo & peccator maximè mutabilis.

inquã impoſsibiliter ſine Deo gubernatore, in tali ordine ita perſiſtētium, Deum eſſe dubitare deſinant, notent, inquam, omnes illi, quibus cor impiè obmurmurat, illud atheiſticum: *non eſt Deus*; & quem oculis corporeis non cernunt; neque ob cordis duritiam etiam eſſe, & exiſtere credunt; ex rerum continuâ ſerie, prouidentiâ, & gubernatione, palpent manibus ſaltem, ſi non corde & ratione, niſi palpabiles & exteriores tenebras olim cernere, & palpare velint æternas.

Notanda pro Atheiſtis.

Erubeſcant flocci illi homines, aut atheiſmum corde impiè fouentes; aut ſaltem nefariis factis, execrandiſque ſuis operibus profitentes: erubeſcant, inquam in corde obmurmurantes, & continuò illud ruminantes. *Non eſt Deus.* Et vel Gentiles audiant, omni fidei tamen lumine deſtitutos; quid hac in parte ſentiant.

Ciceronis ſententia aurea de Deo.

„Nota ſunt, aurea Ciceronis verba „2. de leg. Sit hoc (inquit) à principio perſuaſum hominibus, Dominos eſſe, ac moderatores Deos: „eaque quæ gerantur, eorum geri „ditione atque numine, eoſque optimè de genere hominum mereri: „& qualis quiſque ſit, quid agat „quid in ſe admittat; quâ mente, „quâ pietate colat Religionem; intueri, piorumque & impiorum, „habere rationem, &c. Et iterum „de diuinat.

„Deorum (inquit) prouidentiâ „mundus adminiſtratur; iidemque conſulunt rebus humanis: nec ſolùm vniuerſis, verum etiam ſingulis, &c. Et 3. de nat. Deor. Idem ait. Vt nec domus, nec res publica, ratione quadam, & diſciplinâ deſignatâ videtur, ſi in ea, nec rectè factis præmiâ extent vllâ; nec ſupplicia peccatis: ſic diuina in homines moderatio, profectò nulla eſt, ſi in ea diſcrimen nullum eſt bonorum & malorum.

Denique idem Cicero libr. 1. de inuent. Nihil autem melius omnium rerum, quàm mundus adminiſtratur: nam & ſignorum ortus, & obitus, definitum quendam ordinem ſeruant, & annuæ commutationes, non modò quadam ex neceſsitate, ſemper eodem modo fiunt; verùm ad vtilitates quoque rerum omnium ſunt accommodatæ; & diurnæ, nocturnæque viciſsitudines, nulla in ſe vnquam mutatæ quidquam nocuerunt. Quæ ſigno ſunt omnia, non mediocri quodam conſilio naturam mundi adminiſtrari. Quod ſi melius geruntur ea quæ conſilio, quàm quæ ſine conſilio adminiſtrantur, nihil autem omnium rerum melius, quàm mundus adminiſtratur; conſilio igitur mundus adminiſtratur, &c. Et ego ſubnecto, quo ergo conſilio? non profectò meo, non tuo (atheiſta) non eorum denique qui aut Deum factis ſuis negant, aut ſupremum aliquod numen & Principium rerum omnium eſſe,

& exiſtere corde non credunt; ſed altiori conſilio neceſſe eſt mundi hanc molem moderari, &c. nullis profectò argumentis, fortius impij eiuſmodi ſtringi, & efficacius Deum eſſe conuinci confundíque queunt, niſi ex ſtupendâ cælorum mole, ornatu, pulchritudine, ordine, & rerum; orbiumque cæleſtium moderatione, motu, admirandaque conuerſione; & habitudine, ſiderum deſumptis. Itaque ex cælis, machinaque vniuerſi, ſequenti Anagoge contrà atheos, demonſtraturi ſumus; nō ſolùm eſſe Deum, & ſupremum rerum aliquē moderatorem, in mundo; verùm & eundem vnicum eſſe in ſubſtantiâ; & Trinum in perſonis reuerà exiſtere, neque plures vno Deo, vno modo eſſe poſſe.

Quibus potißimum argumentis athei ſtringantur.

ANAGOGE IV.

Primum mobile cæterosq́; cælos, & Sidera, Primum aliquem Motorem rerumq́; omnium moderatorem arguere.

CÆlum primum mobile eſſe in ſeſe vnicū, & ſimpliciſſimum; ingenerabile & incorruptibile, ſubſtantiæ immutabilis, ſubtiliſsimæ, nec à nobis viſibile; rotundum, tria in ſeſe continens puncta, nempè centrum medium; & duos polos, arcticum vnum, antarcticum alterum, &c. vnanimi cōſenſu, docent, tàm Aſtronomi, quā Philoſophi, vti videre eſt paſsim apud Ariſtotelem in libr. de cælo & mundo; & alios, &c.

Ergo cælum primum mobile, à Primo rerum Motore factum, ſuâ vnitate, ſimplicitate, ingenerabili, & incorruptibili ſubſtantiâ, ſui factoris Dei vnitatem eſſentiæ, & ſimplicitatem: rotunditate, eius æternitatem, & perpetuam exiſtentiam optimè, ſuo modo exhibet. Tribus verò ſupradictis punctis in ſeſe contentis, Trinitatem Perſonarum, in vnitate Eſſentiæ eius, denotat. vti ſuo loco poſteà latiùs demonſtrabimus.

Primum mobile inſignis typus Dei.

Eſſe autem iam vnum aliquod Primum, & ſummum Ens, omnium entium cæterorū in mundo exiſtētium primam & originalem cauſam, & totius vniuerſitatis fontem Opt. Maximum: omnes clamant creaturæ, tùm in aure cordis, & rationis humanæ; cùm etiam apud Pſalmiſtam Pſal. 99. *Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus, ipſe fecit nos, & non ipſi nos.* Et iterum Pſal. 148. *Quia ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mādauit & creata ſunt: ſtatuit ea in æternum, & in ſæculum ſæculi, &c.* Iterum Pſal. 101. *initio tu Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum, ſunt cæli.* Et Iſaiæ 42. *Hæc dicit Dominus creans cælos, & extendens eos: firmans terram, & quæ germinant ex ea: dans flatum populo, qui eſt ſuper terram, & ſpiritum calcantibus eam.* Et iterum Gen. 1. *In principio creauit Deus cælum & terram.*

terrã. Et infinita eiusmodi loca in S. literis; Deo, ceu rerum omnium Primo Motori; fonti, & moderatori totius vniuersæ naturæ, primum omnium principium tribuentia, inuenire est. Cùm ergo nemo det, quod non & ipse prius habet; quomodo possibile est, Deum potuisse rebus omnibus esse, viuere, & existentiam dedisse; nisi ipse prius infinitè perfectius hæc omnia in sese, suaque naturâ & essentiâ habuisset? sanè lumine fidei, cæteroquin priuus, homoque gentilis & Ethnicus, Seneca inquam; hoc idem axioma æternæ veritatis esse; vnumque rerum omnium Principium, causam & moderatorem, ex cęlorum immensâ machinâ, cursu siderum; & rerum naturalium ordine, tàm mirabili agnouit; conclusit, & inuenit: sic enim inquit.

Quibus viis Seneca ad cognitionem Dei peruigerit.

„ Superfluum est, velle demonstrare opus hoc immensum, quale est mundus hic, Gubernatore destitutum esse: cursus enim, & recursus stellarum, à casu esse non potest. Imò tacendũ omninò non est, velocitatem istam ab æternæ legis imperio procedere. Hæc etiam tanta abundantia rerum, quæ in terra & mari nascuntur, tantus clarissimarum stellarum splẽdor, quæ ordinariè lucent, & ordo iste tàm certus, non fiunt casu, sed maximo consilio. Videmus etiam grauissimum terræ pondus, in infimo loco stare immobile: videmus quomodò cæli tantâ velocitate, circum illam voluantur: mare quomodo in eius vallibus se colligit, terrã fœcundans, & quod tot fluminibus, quæ se in illud exonerant, autem non redundat. Neque minùs mirandum est; videre ex tàm pãruo semine, tàm magnam nasci arborem: videre etiam fluxum & refluxum maris, tàm latè se extendentis, & mox sese recolligentis; idque cùm minori aut maiori impetu, secundùm incrementum, & ascensum Lunæ, cuius arbitrio oceanus mouetur, & regitur. hæc Seneca. „

Ex quibus omnibus tandem vnum harum omnium rerum Gubernatorem & Principium, adeoque Deum esse concludit, omnibus supradictis creaturis & rebus, esse, motum & existentiam tribuentem. Vide ergo quid profuerit Senecæ, cælorum siderum; & aliarum naturalium creaturarum cognitio, & consideratio? Seneca igitur optimè opera Domini intellexit, quidque rationis, humano dictamini, continuò acclamarent probè nouit: nempe illud Dauidicum, & Deificum; *Ipse fecit nos, & non ipsi nos*, &c.

Quid Seneca profuerit astrorum cognitio.

Qui autem nolunt cum Senecâ, opera Domini intelligere à summo rerum opifice destruẽtur; eo ipso, quod non intellexerint opera Domini, audi Psalm. 27. *Secundùm opera manuum eorum tribue illis, redde retributionem superbis; quoniam non intellexerunt opera Domini, &c.*

Superbos esse illos, qui nolunt summo rerum Conditori deferre gloriam; eum agnoscere renuunt, sed cuncta casui & fato attribuũt dubium non est: tales autem à Seneca, Aristotele, & Cicerone, aliisque sexcẽtis ethnicis sapientibus, Deum ex creaturis, & cursu astrorum agnoscentibus, fore suo tempore accusandos, confundẽdos; & tandem etiam condẽnandos, extra controuersiam est. Audiant eiusmodi atheistæ, quid Dominus comminetur Sap. 5. *Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad vltionem inimicorum, & pugnabit cum illo orbis terrarum contrà insensatos.* Sanè insensati meritò illi censendi sunt, qui veluti bruta animalia ex nullâ creaturâ Deum dispiciunt. Hinc rectè terrarum orbis in die iudicij, contrà tales impios aduocabitur, inque testem assumetur à Deo, eò quòd iis solus telluris globus sufficienter inculcauerit, per tot variarum creaturarum specierumq; in sese contẽtarum exhibitionem; esse nempè harum omnium vnum aliquem Conditorem & moderatorem rerum.

Cicero quid ex inspectione mundi concludat. Dixi Senecam & Ciceronem contrà generationem hanc atheisticam in die iudicij consurrecturos, eamque condemnaturos, eò quòd hi Deum esse, & existere, è creaturarum cœlorumque inspectione sufficienter concluserint, & cognouerint: illi verò minimè cognoscere eum per visibilia facta voluerint: audiant & obstupescant Ciceronem lib. de Nat. Deorum ratiocinantem, quid ex inspectione mundi concludat.

Fortè fortuna, inquit, iter agẽs quispiam in montibus & nemoribus densis, offendit in solitudine domum egregiam, aut arcem munitissimam. Ingressus, mirâ industriâ constructam cernit, columnas marmoreas, arcus solidissimos, testudines excelsas, variis refertas figuris. Laquearea, & tigna auro fulgentia. Neminem ibi conspicit: illusionemque ibi suspicatur. Attamen, audit strepitum deambulantium sursum, & colloquẽtium. Si superiora domus petens quæreret: obsecro, quis has amplissimas, magnificasque ædes in hoc deserto construxit? responderetur que ei, nullius opera extructa est hæc vastissima moles, sed ex ingentis silicis, ad ima deuoluti parte mediâ, admiranda hæc quam cernis fabrica, exsurrexit: nónne risum, & somnia iudicaret ista? At si diceretur huius amplissimi palatij auctor Rex Potentissimus est, modò in superiori suo conclaui agens, atque aliorum declinans conspectum, donec tempus adueniat oportunum. Hæc certè vero similiora, & rationi magis conformia diceret. Itaque ingreditur homo mundi huius desertum; videt *Simile.* vniuersi fabricam scitè, & firmiter constructam, quatuor columnis, quæ sunt quatuor elementa, quibus

› quibus ſuſtentatur, innixam: cæli › admiratur fornices, & teſtudines, › auro fulgentes luminibus, quę sũt › ſidera micantia: Audit in ſupernis › tumultũ, fulgura, tonitrua, alioſ-›que ſtrepitus. Haud dubiè apud ſe › ita ratiocinabitur: Iſta non fiũt ca-› ſu, vt volebat Anaxagoras, ſed › horum Auctor in ſuperioribus › degit, ſapientiâ ſuâ vniuerſi ma-› chinam rotans, & gubernans, &c.

Hæc Cicero, in confuſionem multorum, etiam Chriſtiano nomine inſignitorum, etſi intus atheiſmo tinctorũ; indelebili, mortalium mentibus memoriâ, æternitate planè dignâ, repoſuit.. Tollat ergo vel Cicero & eradicet hic ethnicus & gentilis homo, è multorum Chriſtianorum hominum cordibus, impiiſsimam illam atheiſticam radicem, *Non eſt Deus.*

Ariſtoteles atheos confundit.

At pro maiori corroboratione, ſcilicet è rerum naturalium inſpectione, & cõſideratione maximè cælorũ, illicò etiam ſtatim poſſe, & debere cognoſci, eſſe aliquem ſummum moderatorem, & rerum Motorem Primum; peripateticorum princeps, Ariſtoteles accedat, ſuamque ſententiam proferat. *Nam ſi quis* (ait) *ex tenebris prodiret in hãc lucem cæli, & mundi, quem nunquam anteà conſpexiſſet, nec de illo audiuiſſet: conſideraret autem curſus aſtrorum; rerumque actiones: nullo penitus modo dubitaturum hunc, quin hæc omnia cura, conſilioque tenerentur, principis ſapientiſſimi, & potentiſſimi, &c.* Hæc Ariſtoteles. Ex quibus atheiſtarum, & gẽtilium, iuſtiſsima condemnatio, in die illâ tremendâ futura, haud obſcurè concluditur.

Facillimum eſſe Deum cognoſcere ex creaturarum inſpectione.

Enimuerò ſi ſummũ aliquod ens entium, ex entibus creatis, & viſibilibus aliquem neceſſariò, immenſum & inuiſibilem moderatorem, facillimum (vti iam ex Seneca, Cicerone, & Ariſtotele viſum & probatum) fuerit elicere, & concludere; haud magis difficile erit, eundem etiam quem cæli immensâ ſuâ amplitudine, & pulchritudine infinitum, ſapientiſsimum; & omniualentem arguũt; omnes creatæ, rerumque ſpecies Optimum Maximum proclamãt; aſtra tùm matutina, cùm veſpertina, tacitè lucem inacceſsibilem prædicant: ipſa denique mentis humanæ ratio, velut omnibus & vbique neceſſariò ita & ſibi intimè præſentem, naturali quodam inſtinctu edocta palpat: eundem inquam, haud difficilius erit, tàm ex pulchritudine quàm bonitate, & ordine rerum, Optimum & Maximum iam ita cognitum; pro tali etiam reuereri, amare, & colere.

Impoſsibile namque videtur, mentem noſtram non ſtatim etiam naturali quadam inclinatione, toto impetu ferri debere in bonum à ſe iam cognitum. Voluntas namque ſuaptè quaſi naturâ, in bonum ab intellectu ſibi propoſitum, & iam præcognitum fertur. Nullus ergo nec atheorum,

rum, nec gentilium, nec atheizantium, in die illa vniuersali, factorum nostrorum discriminatore, excusatus esse poterit, se nempè Deum Optimum Maximum, etiam sine Euangelizante sibi, si voluisset, non optimè cognoscere, cognitum amare, amatum reuereri; veneratumque, iuxta præscriptas, ab ipsâmet naturâ, sibi leges, vitâ compositâ colere potuisse: id quòd ex sacris literis demonstratur, Deum nempè, nulli suâ gratiâ, qualicumque, deesse. Isaiæ 40.

Numquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus qui creauit terminos terræ, non deficiet, neque laborabit; nec est inuestigatio sapientiæ eius. Qui dat lasso virtutem: & his qui non sunt, fortitudinem & robur multiplicat, &c.

Vides quâ ratione Altissimus, etiam eos qui quasi non esse censentur (quales profectò censendi sunt atheistæ, & gentiles) ad sese cognoscendum, & amandum corroboret?

Argumentum contra atheos. Sed tale formes contra atheos, ex super allatis, Cicerone, & Senecâ, argumentum, ad conuinciendum necessariò debere esse, ens aliquod sapientissimum, totam hanc spectabilem rerum machinam, moderans, & gubernans.

Quæcumque melius reguntur (inquit Cicero) Consilio reguntur,
At mundus pulcherrimè, & melius omnibus regitur;
Ergo Consilio regitur: & consequenter non casu, aut fortuito, ergo Summum quoddam est ens, summo consilio omnia sapientissimè gubernans.

Aliud argumentum ex Aristotele desumptum quoque placeat audire, quo vnum primum, rerum cunctarum Motorem optimè probat: nam

Quæcumque mouentur, ab alio mouentur,
At cælum, & astra &c. mouentur: ergo ab alio.

Ne autem detur processus in infinitum (qui nullo modo est dabilis, aut in rerum naturâ imaginandus) necessariò; ad aliquem Primum Motorem deueniẽdum erit, à quo omnia quæ mouentur, motus sui incrementa accipiant. Ex hoc ergo optimè & philosophicè concluditur, esse nempè in mundi huius vniuersitate, & machinâ admirandâ; aliquem admirabilem, primum, & supremum motorem, causamque independentem; à qua cuncta quæ cælorum terminis & ingenti vastitate claudũtur pullulent, dependeantque, suumque principium, viuere, & esse hauriant. Hæc Apostolus Hebr. 11. velut prima fidei nostræ elementa & fundamenta his verbis nobis inculcat: *credere oportet accedentem ad Deum quia est* (id est in hoc mundo) *& inquirentibus se renunerator sit*, id est in altero sæculo, æternus præmiator.

Iam si aliquis sit, qui primò omnia mouet, vel erit ab alio dependens, *Argumentum stringens atheos.*

pendens,

pendens, & se superiore motore, vel independens à nullo: si primum; non erit ipse ergo primus motor (sicque in infinitum procedendo nullus primus motor esset reperiendus) si secundum (id est, quod à nullo suâ essentiâ, & virtute motrice, quâ cuncta mouet immotus, dependeat) erit is primus motor & necessariò Deus, primaque causa, fons & origo omnium rerum, causarumque inferiorum.

Optimè Lactantius libr. 1. superiora omnia, ex rerũ effectibus desumptis argumentis, confirmat & corroborat. Nã *nemo* (inquit) *est tam rudis, tam feris moribus, quin oculos suos in cælum tollēs: tametsi nesciat cuius Dei prouidentiâ regatur hoc omne quod cernitur, aliquem tamen intelligat, ex ipsa rerum magnitudine, motu, dispositione, constantia, vtilitate, pulchritudine, temperatione: nec posse fieri, quin id, quod mirabili ratione constat, consilio maiori aliquo sit instructum.*

Æthiopis quidam gentilis, calitamen inspectione, Deum esse concludit.

Quod verissimum quidem esse, exemplo cuiusdam Æthiopis (sicut plerique sunt) rudissimi, conuincitur, qui (vti à fide dignis accepi) dum in Hispaniâ, quondam sudâ nocte, cælum tot luminibus, faculis, stellis, & lunâ, tam mirè ornatum, fortè intuitus esset; præ merâ admiratione in hæc formalia prorupisse dicitur, *He que gran Señor deue de ser esse, quien ha hecho tan lindo pauellon, &c.* hoc est, heu, quantus Dominus debet is esse, qui fabricauit tam ornatum & mirabilem papilionem & tentorium!

Vides ergo quidnam possit cæli inspectio, eiusque consideratio, etiam apud gentes quibus nedum notus est Deus. Et ergo verissimum esse, illud Dauidicum: *Cælos enarrare gloriam Dei, & opera manuum eius enuntiare firmamentum* patet. Tandemque indubitatum, etiam per visibilia facta, inuisibilia Dei conspici: hacque scalâ & gentiles, ad agnitionis Dei Ter Optimi Maximi culmen scandere facile posse, si velint; imò velint nolint, debere: cùm rationis dictamen, rerum naturalium intuitu, non possit non indigitare eis, aliquam horum omnium visibilium causam inuisibilem, primam, Opt. Max. à nullâ aliâ superiori causâ dependentem. Audi Ciceronem, &c. de leg. *De hominibus* (inquit) *nulla gens est, neque tam immansueta, neque tam fera, quæ etiamsi ignoret qualem Deum habere deceat, non tamen habendum esse sciat.* Et hæc est ratio, cur inter tot innumeras nationes quantumcumque barbaras, nulla tamen sit, quæ non aliquam vim diuinam, ensque sibi, & cunctis rebus superius agnoscat (etsi quod, aut quale illud sit, non plenè cognoscat) idque aliquo cultus genere vereatur, honoret, & colat. Causa est, quòd Deus amantissimus, menti humanæ, nescio qualem inclinationem, reuerentiam, & obseruantiam sui, naturalem impressērit,

Rerum naturalium inspectio potentissima hominem inducendi ad agnitionem Dei.

rit, ceu erga Patrem rerum, & bonorum omnium fontem, & datorem; quem mala perpetrando, etiam gentes vltorem iustum pertimescant, formident, horreant, sicque à malis auertantur: precibus, cùm iratum sibi sentiãt, placare, & in afflictione, ęrumnisque suis, ab eo opẽ implorare valeant; sicque ad bonum alliciãtur.

Hoc verissimum esse, suo nos exemplo edocuêre tum diuersæ gentilium nationes, cùm verò maximè Romani; infinitos sibi Deos fingentes, quos non tam formidarent in malè agẽdis, quàm in prosperis colerent, in aduersis aut consulerent, aut placarent.

Ita quoque Athenienses: quòd tempore Pasionis Domini Seruatoris nostri, præter rerum ordinem, (instante quidem Plenilunio) formidabili illa eclypsi vniuersali, solare lumen toti terrarum orbi abreptum cernerent, lucemque meridianam tãto prodigio, tamque subitò in densissimas, ceu acheronticas tenebras commutatam, horrerent (quapropter & S. Dionysium Areopagitam hæc cernendo, exclamasse ferunt: *Aut Deus naturæ patitur; aut mundi machina dissoluetur*) Aram erexerunt, hac inscriptione in fronte depictam. *Ignoto Deo.*

Cùm enim, tam formidolosum prodigium, non tam dicti defectus luminarium cernerent, quàm tantâ concussione, totam telluris machinam nutare, tremere, & præter rerum ordinem ita agitari viderent, quasi loci sui naturalis iam pertęsa & impatiẽs, aliunde, ingenti fragore, boatu, & tonitruorum mugitu, sese librare, & agitare vellet; impossibile esse rati sunt, hæc casu, & fortuito euentu euenire; sed necessario impulsu alicuius superioris Agentis, totius rerum molem moderantis voluntate, eiusque ad id prouocata indignatione, orbi contingere debere.

Hinc & Apostolus Gentium Doctor, postmodum Areopagum, Euangelium disseminandi gratiâ veniens, dictæque Aræ inscriptionem legens, magnoperè miratus, inde quidem suæ prædicationis exordium sumpsit; eisque (quod quidẽ contra philosophica principia) ex ignoto, notũ Deum deduxit & demonstrauit; dum sic eos affatur: *Viri Athenienses, &c. præteriens videns simulacra vestra, inueni & aram, in qua scriptum erat. Ignoto Deo. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis. Deus qui fecit mundum & omnia, quæ in eo sunt, hic cæli & terræ, cùm sit Dominus, non in manu factis templis habitat, nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, cùm ipse det omnibus vitam & inspirationem, & omnia, &c.*

En quo argumento Apostolus cœperit Athenienses adoriri, eosque ad credendum vnum Deum, &c persuadere? nempè, ex creatione cæli & terræ; probè sciẽs, argumenta è rerum naturaliũ ordine, disposi-

diſpoſitione, & mirabili conſenſu, adminiſtratione, moderationeque mundanæ machinæ petita, ſuaptè naturâ, eſſe prægnantiſsima, & omnium ponderoſiſsima, ad conuincendum gentes; ea quæ in rerum vniuerſitate fiunt, non caſu, fortuitóve, ſed ſupremi alicuius primi moderatoris nutu, conſilio, potentiâ, & adminiſtratione fieri.

Legatur Clemens Romanus, quomodo Princeps Apoſtolorũ Petrus, quáve ratione, & quibus argumentis Simonem Magum conuicerit, quibuſque rationibus, Clementis Pater gentilis, ad fidem perſuaſus & perductus fuerit; tum à Clemente ſuo filio, cùm à Petro ipſo, &c. & illico apparebit, quidnam aſtrorum curſus conſideratio, eiuſque cognitio nobis prodeſſe queat, in conuertendis gentibus.

ANAGOGE V.

Deum vnicum tantùm, neque plures eſſe poſſe in rerum natura, tum cæli curſu, motuq́; aſtrorum, cùm etiam aliis naturalibus rationibus conuincitur.

DEum Ter Opt. Max. rebus patratis coëxiſtere, quin & præxiſtere, ac neceſſariò velut ſummum moderatorem præeſſe, ſuperiori parte ſatis demonſtratum habemus: Prȩſtat ergo iam eum etiam vnicum tantùm eſſe probare.

Quod vt fiat, notandum eſt: cæli aſtrorumq́ue curſum iam ab origine rerum, ſemel à Primo Motore conceptum ſuum motum, & impreſſum impetũ, nunquam vel minimùm cohibuiſſe, aut interrupiſſe: ſed potiùs admirando ordine, iucundiſsimâ harmoniâ, ſtupendáque concitatione, hactenus perpetuò continuaſſe, legeſque motus ſui, ſibi à naturæ Auctore ſemel latas, ſtatutaſque, neque hilo violaſſe: id quod profectò in tam vaſtiſsimâ mole, & machinâ, non tam admiratione, quàm conſideratione digniſsimum; vel ideò, quòd inde potiſſimæ diuinæ potentiæ, bonitatis, prouidentiæ; & erga miſellos nos terricolas, immenſi illius amoris, & curæ, argumenta vltro ſeſe offerant, mentique humanæ velit nolit ingerant.

Quis enim videndo cælos, & aſtra tanto ordine, perpetuò conuerti; tantâ promptitudine, nunc quieté, & tenebras Phœbo abrepto, nobis afferre; nunc gratiſsimum diem, lucemq́ue mundo, ſolis ortu lȩtiſsimè reſtituere: annorum, temporumq́ue tractum, in ȩquas portiones diſcriminare; iam rigētem, & gelu ceu ſtupentē mundum, gratiſsimo calore reficere; iam nimis calentem, ſuauiſſimis pluuiis, ventis, & imbribus refrigerare: nunc cum homi- *Cælorum motus, ordo curſus & ortus aſtrorum muta voce prædicant Deum.*

ne hominem, cum leone leonem procreare, &c. & sexcentas denique rerum species producere: quis inquam hæc à cælis astrisque indies fieri cernens, non secum concludat, non tam ab aliquâ vnicâ, superiorique causa motrice, & moderatrice fieri, quàm alicuius gratiâ fieri? At cuius? profectò non alterius quā hominis. *Omnia enim subiecisti pedibus eius*, inquit Dauid, &c. Si omnia subiecit nobis, ergo & cælorum cursum nostri, non gratiâ ipsius Dei, ordinatum; aut Angelorum, qui nullo motu astrorum per se indigent; neque brutorum, neque alterius ignobilioris creaturæ, sed solius hominis causâ factum. Vide ergo, quid etiam gentilis homo ex solo intuitu, & consideratione cursus cælorum, atque astrorum, naturali quadam ratione aduertere, & colligere posit; nempè, talem motum primò, non nisi à summo aliquo primo moderari motore, nec non debere etiam à caussâ supremâ aliquâ, in suo esse conseruari. Secundò, reuera non etiam nisi solius hominis gratiâ fieri. Adeoque tandem concludet; ergo & Deum, & cælos, & astra, hominis gratiâ, continuò occupari; hinc optimè Cicero de responsis Aurisp. *Quis*, inquit, *est tam vecors, qui cùm respexerit in cælum, Deos esse non sentiat? & ea quæ tanta fiunt, vt vix quisquam arte vllâ, ordinem rerum ac vicissitudinem persequi posit, casu fieri putet?*

Quid ergo homo in reciprocationem tantæ gratiæ, tantæ curæ, tantique Dei erga sese amoris, & solicitudinis, reponere debeat, cæcus est qui non videt: nempè, totum quod est & quod habet, se Deo debere, &c. Vide ergo nullum esse qui solius naturæ intuitu, suam erga Deum Ter Optim. Max. obligationem, rationis saltem dictamine colligere non possit. Sed vt ad institutum nostrum redeamus:

Deum vnicum esse quid arguat.

Deum nempè vnicum esse, testatur vnicum primum mobile, vnicum firmamentū, vnus mundus, & rerum machina, vnicus sol, vna luna, vnus Rex in Regno, vna mens in homine; & aliæ sexcentæ creaturæ nobis tacitè vnum tantùm Deum acclamantes & inculcantes.

Et primò vnum tantùm esse Deum; sacræ literæ docent Deut. 32. *Videte quod ego sim solus, & non est alius Deus extra me*, &c. Cor. 8. *Scimus, quod nullus est Deus nisi vnus, qui solus potens Rex Regum, & Dominus Dominantium.* At probatur etiam ratione naturali.

Si plures essent dij quàm vnus, necessariò per aliquid deberent differre; & consequenter vnus vnum quid haberet, quo alter careret (alioquin non differrent) iam illud quod vnus habet, & alter caret, vel erit perfectio aliqua, vel imperfectio, vtpote vel maior potentia, sapientia, bonitas & pulchritudo, &c. vel minor: si primum,

mum,

mum, iam is Deus qui destituitur illâ perfectione, eo ipso non erit Deus; quòd habeat superiorem & perfectiorem se, & ipse illâ perfectione destituatur (cùm oporteat Deum summè perfectum esse, quo melius, maius, & perfectius nil posit cogitari.) Si secundum, cùm in Deum nulla cadere posit aut debeat imperfectio, iam eo ipso non erit Deus, quòd imperfectionis aliquâ notâ sit fœdatus.

Quod si verò dicas nullū differre ab altero: erit ergo vterque omnipotens, æquè sanctus, æquè bonus, &c. ergo duo omnipotentes, quod si hoc: quæro (cùm omnipotentiæ vocabulum nil à posse prorsus excludat) num vnus alterum Regno suo posit pellere, & priuare nec ne? si posit, ergo Regno pulsus non erat omnipotens, alioquin alteri non cessisset: (par enim in par sibi non obtinet imperium.) ergo neque Deus in alterum Deum, &c.

Iterum, si plures vel duo essent Dij, vterque esset ergo, vel non esset in agendo liber, & ab altero independens: si esset; ergo vnus aliquid posset velle fieri, quod alter fieri nollet, & contra nolle, quod alter fieri vellet: cumque vterque sit ab altero independēs, & omnipotens, ergo aliqua res ab vno fieret, & ab altero æquali potentia resistente, fieri impediretur; vnum ergo aliquid simul & semel fieret, & non fieret: at hoc cùm implicet contradictionem, sitque in sese (vt ita dicam) *infieibile* & impossibile: impossibile ergo etiam erit, esse posse duos aut plures Deos.

Dices, ergo in SS. Trinitatis mysterio, non erit omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotēs Spiritus sanctus. Non Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, &c. *Obiectio*

Respondeo negando consequentiam: nam cùm in diuinis vna omnibus tribus Personis, & communis sit natura atque essentia diuina, erit ergo etiam neutraliter omnibus tribus Personis eadem, & communis Deitas ac omnipotentia, idem velle & nolle: hoc est, non ideo alia erit potentia Patris quàm Filij, & huius quam Spiritus sancti: non alia, inquam, neutraliter; sed essentialiter eadem, licet personaliter & formaliter suo modo distincta: enimuerò, voluntas, verbi gratiâ, Patris mittētis filium, & filij missionem acceptantis: Iterum Patris, crucifixores filij castigare volentis, & filij pro iis deprecantis, formaliter non est eadem, licet essentialiter indistincta, vt benè docent Scotistæ, in primum Sententiarum, &c. *Solutio.*

Manet ergo vnum esse omnium Supremun caput, vnum Dominum, vnum moderatorem totius molis vniuersi.

ANAGOGE VI.

Cælum primum mobile Deum in vnitate Essentiæ, Trinum in Personis exhibere.

PRæcedentibus diximus, primum mobile cælum tria in sese continere puncta; nempè centrum medium, duosque polos: arcticum vnum, antarcticum alterum; subque illis polis diuersos degere incolas; arcticos quidem, sole in Arietis principio vsque ad Librã demorante, perpetuâ lucis dieique iucũditate recreari; è contra verò antarcticos nocte & tenebris premi, omnique penitus luce destitui, donec sol Virginis signum egrediatur.

Primi mobilis tria puncta, hoc est centrũ, & duo poli SS. Triadis typum gerunt.

His positis, cùm in cunctis creaturis, suo modo SS. Triadis, vestigia, suapte quasi naturâ sint impressa, vt docet Theologi; ideo bene inspicienti primum mobile cælum, etsi vnicum & simplicissimum, tria tamen inter sese distincta puncta concludens, haud subtypum obscurè SS. Triadis repræsentabit.

Quis enim dubitat, in cælo illo Deitatis immenso, simplicissimo, vnico, ingenerabili, & incorruptibili; tres esse punctos indiuisibiles, inperscrutabiles, inuisibiles, nullius prorsus compositionis capaces, sed simplicissimos, quibus cuncta tamen in rerum natura subiiciuntur: arcticum quidem repræsentare Patrem æternum, ingenitum; antarcticum, filium Genitum; tandem medium inter vtrumque, ceu centrum totius diuini huius cæli, Spiritum S. verè cẽtrum medium inter vtrumque, Patrem nempè & Filium, eò quòd nexus sit vtriusque & Amor.

Spiritus S. Patrem inter & Filium quasi centrum medium.

Sicuti enim nullum potest dici centrum, seu punctum medium, nisi inter duos terminos medium obtineat, & ad vtrumque relatiuè sese habeat; sic Spiritus sanctus procedens à Patre & Filio, eo ipso eorum dicitur nexus, quòd ad vtrumque relatione quadam æternâ, & processiuâ sese habeat. Ita docent Theologi, & fides nostra; asseritque sanctus Athanasius suo Symbolo. *Pater à nullo est factus, nec creatus, nec genitus, nec procedens: Filius à Patre solo est, non factus nec creatus, sed genitus: Spiritus sanctus, à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.*

Simile.

Itaque vti tres isti puncti, in vnico & indistincto, vel indiuiso cælo primi mobilis, reuerà tamen inter sese distinguũtur, ita vt vnus non sit alter, sed in suo, & cum suo cælo vnum quid constituant: ita Pater, Filius, & Spiritus sanctus, reuerà etiam vnus non est alter, sed inter sese realiter distinguuntur; etsi in Essentia vnâ, sint vnum quid neutraliter, seu substantialiter.

Insuper, vti super duobus polis arctico, & antarctico, cẽtroque vniuersi medio, tota cæli machina

na

na vertitur perpetuò, illiq; poli,& centrum sunt puncti inuisibiles & indiuisibiles:sic tota creata machina, suprà centrũ vniuersi (bonitatem scilicet Spiritus sãcti) & duos polos mundi, (nempè potentiam Patris, & sapientiam Filij) perpetuò voluitur.Quia potentiâ Patris, sapientiâ Filij,& bonitate Spiritus sancti, tota rerum moles coalescit, conseruatur, gubernaturque: haud aliter,ac totum cælum, circa centrum, super polos mundi perpetuò conuertitur, ac conuoluitur: sicque res cunctæ, suo in esse, virtute dictæ conuersionis persistunt, & conseruantur.

Conceptus insignis. Aliter duo poli mundi cælique applicari possunt Iustitiæ & Misericordiæ Dei.Et verò sub polo Iustitiæ seuerissimæ Dei, habitarunt olim populi illi ante, & post diluuium, nec non & Synagoga Iudæorum; quousque? dico sex integris signis, seu mensibus: hoc est 6. mundi ætatibus,quo tẽpore perpetuò luce, sole Iustitiæ (nondum enim Verbum incarnatum fuerat, nec Christus venerat illuminare omnem hominem in hoc mundo) fuere illi populi priuati; nec quidquã aliud,quàm tenebras & vmbras (hoc est non nisi nudas figuras, iam iam exorientis solis Iustitiæ) viderunt: tantisque sub illo polo rigoribus diuinæ Iustitiæ fuere subiecti, vt multi eorum interierint.

Exempla diuini rigoris erga mortales ante legem gratiæ. Cuius rei exemplo esse poterit, vniuersale illud diluuium totum mundum inundans, omneque genus humanum, paucissimis exceptis, fluctibus suffocans. Gen.7.

Iterum terribilis illa Sodomæ & Gomorrhæ subuersio, atque conflagratio. Gen.19.Item Num. 21. dum Dominus ob murmur populi, contra se & Moysen factum, ignitos in eos immisit serpentes.

Denique etiam experti sunt diuini furoris rigorem, tot millia hominum, in deserto miserè extincti, 40. annis in eo aberrantes donec omnes essent sublati, adeo vt ex tanta multitudine, duo solummodò introducti fuerint in terram promissionis, videlicet Caleb, & Iosue, vti videre est Numer. 32.

At quamdiu tanti rigoris, noctisque tam seueræ & horribiles tenebræ diuinæ Iustitię durarunt? *Conceptus.* sanè eousque, donec sol Iustitiæ, Christus Dominus noster, superatis sex iam mundi ætatis signis, tandem signum Virginis, *Incarnatione* ingressus, denuò Natiuitate suâ illud egrederetur; Illudque vndique ab Angelis in cælis,& ab hominibus in terris, ad laudem illius Deiferi signi (B.B. Virginis) insonaret. *Felix namque es sacra Virgo Maria, & omni laude dignissima; quia ex te ortus est sol Iustitiæ, Christus Deus noster, &c.*

Quo facto tandem Lucifer suâ gratissimâ luce, toti terrarum orbi lætissimè illuxit; Ille inquam Lucifer, *qui amictus lumine, sicuti vesti-*

vestimento Psal. 103. *nescit occasum*, vt benè cantat Ecclesia; videlicet Christus, vtpotè lux vera, *illuminatura omnem hominem venturum in hunc mundum*, Ioan. primo. Ille Lucifer, inquam, qui 1. Tim. 6. habitat *lucem inaccessibilem; & in quo tenebræ non sunt vllæ, &c.*

En quàm insigniter tunc orto sole Iustitiæ, adimpletum est illud quod in mediæ noctis tenebris (legis illius antiquæ.) Psalmista ad exhilarandum, & solandum omnes mœstos decantabat. Psalm. 111. *Exortum est in tenebris lumen rectis*: Et Psal. 4. *signatum est super nos lumen, vultus tui Domine.* Item Psalm. 88. *Domine in lumine tuo ambulabimus.* Et Isaiæ 9. *Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam. Et habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta est.* Itaque Isaiæ 60. *Surge & illuminare, & lætare Ierusalem, ô Ecclesia, quia venit lumen tuum, &c.* Ambulemus ergo iam *dùm lucem habemus.* Ioan. 12. *ne nos tenebræ comprehendant, quia qui ambulat in tenebris nescit quò vadat*, etenim breuî forsan luce hac gratię, mundus erit priuandus, quando? tunc nempè quando Christus sol Iustitiæ Libræ signum ingressus; *vnicuique redditurus est iuxta opera sua, siue bonum siue malum*, teste Apostolo, eo scilicet tempore, dum in Libræ existens tremendo illo signo (Iudicij) *in iustitia apparebit in conspectu nostro*: Psalm. 16. Tùm iis qui sub polo arctico, id est, in pompis & delitiis huius sæculi,

Christus sol Iustitiæ quomodo signum Libræ ingressurus.

maximè fuere exaltati, diebusque & luce vitæ suæ, sine fine peccando abusi, superueniet interitus, noxque nunquam finienda: priuabûtur sole Iustitiæ sine spe eum recuperandi, perpetuò ad antarcticū infernalem polum relegādi. quod haud obscurè insinuat Dauid Psalm. 57. *Ad nihilum deuenient, tamquam aqua decurrens: intendit arcum suum & infirmentur. Sicut cera quæ fluit auferentur: supercecidit ignis & non viderunt solem.* Vbi solis & gratissimæ lucis loco, *ignem inextinguibilem* sine luce, tenebras sine solatio, perpetuasque confusiones experientur.

At cur tantus, inquies, ignis in inferno flagrat? in promptu causa est: enimuerò, vti populis sub antarctico constitutis (cùm sex mensium spatio solari luce priuentur) loco solis, ignis substituitur, quo rigidi frigore calefiant: sic etiam, cùm damnati, solis Iustitiæ, (Libram eo ingrediente) vti diximus, lumine sint priuandi, & ad antarcticum, infernum, relegandi; congruum esse videtur, vt quibus sol Iustitiæ perpetuò est abreptus, iis quoq; perpetuus è contrà ignis substituatur, iuxta illud Isaiæ 66. *Ignis eorum non extinguetur, &c.* Iterum, *ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima.* Deut. 32. Qui ignis damnatis, officio solis fungetur: heu! non lumine, non claritate, non iucunditate; sed calore nimio, infinito.

Cur tantus in inferno ignis flagret.

Quod

Sol Iustitiæ quando ingressurus signa hyberna. Quod verò omnem miseriam illorum populorum, ad polum infernalem relegatorũ auget, est; quod sol Iustitiȩ, & iræ Dei furor, mox ex Librâ, Iudicio peracto, ingressurus sit Scorpionem, Sagittarium, Capricornum, & Aquarium.

Conceptus iucundus. Scorpionem quidem & Sagittarium, quia *Dominus*, Deut. 32. *Congregabit super eos mala, & sagittas suas completurus est in eis*: tunc quando *consumendi sunt fame, deuorandique ab auibus, & serpentibus* (infernalibus bestiis, quales sunt Scorpiones) *morsu amarissimo*, teste S. Scripturâ eodem loco.

Denique Ps. 7. Deus dudũ peccatoribus minatus fuerat, se in Sagittarij signo (furoris sui) nisi conuertantur, cùm illis cõgressurum: (Heu congressum tremendum, & nunquam finiendum!) sic enim ait Dauid: *Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrabit, arcum suum tetẽdit* (en iam iã Sagittarium, à sole Iustitiæ, contrà peccatores pugnaturo ingrediendum) *& parauit illum; & in eo parauit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.*

Tãdem Ecclesiastici 39. apertè ingressus solis Iustitiæ in Scorpionem, contrà impios ostenditur. *Ignis, grando, fames & mors, omnia hæc ad vindictam creata sunt: bestiarum dentes, & Scorpij & serpentes, rophæa vindicans in exterminium impios*, &c.

Christus sol Iustitia quando impius in Capricorno. Denique populis illis antarcticis infernalibus, sol Iustitiæ erit in Capricorni signo, dum Matt. 28. collocaturus est eos ad sinistram cùm hædis & hircis infernalibus: quod haud obscurè Zach. 10. innuitur. *Super Hircos visitabo*, &c. Cumque Capricornus sit animal semper alta petens, & ascendens; & sol in Capricorno existens, etiam semper ascendere dicatur; hinc damnatis loco solis, ignis subrogatus etiam *ascendet semper*, impellente eum vento & Spiritu furoris Domini, teste Dauide Psal. 17. *Ascendit fumus in ira eius, & ignis à facie eius exarsit: carbones succensi sunt ab eo.* Atque Ioël. 2. *Et ascendet fœtor eius, & ascendet putredo eius, quia superbè egit.*

Denique Ierem. 48. *Contrita est Moab* (hoc est gẽs infernalis) *Moab* enim idem est dicere, ac ex Patre; scilicet ex Patre diabolo: vt benè diçit Christus, *vos ex Patre diabolo estis, per ascensum enim Luith, plorans ascendet in fletu*, &c.

Tadem & Isa. 34. *Gladius Domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe, & de sanguine agnorum, & hircorum, &c. quia dies vltionis Domini, annus retributionum Iudicij Sion.*

Quomodo verò iã sol Iustitiæ; respectu damnatorum, ingrediendus sit Aquarium (id est omnia eorum deliciarum refrigeria, & flumina consolationum ibi sub polo diuinæ Iustitiæ, antarctico, sint conuertendæ in mœrorem, sulphureos fluuios, & aquas, ignẽ & picem stagnantes.) Idem Isaias, eodem 34. capite perpulchrè his verbis innuit & declarat: *Et conuer-* *Quomodo Christus damnatis ingredsatur aquarium.*

tentur torrentes eius (populi infernalis) *in picem, & fumus eius in sulphur, & erit terra eius in picem ardentem, nocte & die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus eius*, &c.

Simile. Sicuti namque sole existente in Aquario, flumina solent intumescere, & sese erigere; continuæ pluuiæ, niues, pruinæ, & frigora terram infestare: sic sole Iustitiæ ingrediente Aquarium immensum flumen sui diuini furoris & iræ regio illa poli antarctici infernalis, perpetuis & ignitis pluuiis, gelu, & frigore cruciabitur: vnde optimè Dauid Psal. 10. *Pluet super peccatores laqueos, ignis & sulphur; grando, nix, glacies, Spiritus procellarum, pars calicis eorum.* *Conceptus.* Si hęc tantùm erunt pars tormentorum eorum; quid obsecro, ergo erit totum simul? nónne censendus esset illis sol in signo Aquarij; qui totaliter mergeretur in stagnum & lacum? Quomodò ergo infelicissimis illis populis infernalibus, sub polo tàm rigido Iustitiæ diuinæ degentibus, sol Iustitiæ, non etiam censebitur esse in Aquario; dum teste Ioan. Apocal. 19. *Ob characterem bestiæ*) diaboli & peccati) *frontibus* eorum impressum, cùm eâ *demergendi sint in stagnum ignis & sulphuris?* idque in omnem æternitatem.

Iterum Apocalypſ. 20. *Et infernus, & mors missi sunt in stagnum ignis.* Si ergo totus infernus continens omnes damnatos, *& mors depascens eos*, mittendi sunt in stagnum ignis; necessariò & contenti in illis damnati.

Sed tandem clarissimè loquitur Scriptura Sacra Apocal. 20. *Et qui non inuentus est in libro vitæ, missus est in stagnum ignis.* *Qui mittendi sint in stagnum ignis.* Qui ergo, inquies, erunt illi populi tam horrendis fluctibus hauriendi? tamque terrifico stagno immergendi? S. Ioan. Apocal. 21. tuæ petitioni satisfacturus, sic respondet: *Timidis autem, & incredulis, & execratis, homicidiis, & fornicatoribus, & veneficis, idololatris, & omnibus mẽdacibus, pars illorum erit in stagno ardente, igne & sulphure.* Nam quemadmodum eo tempore quo sol moratur in Scorpio, Sagittario, Capricorno & Aquario, ob nimiam tunc cæli inclementiam plurimi terriculæ moriuntur. Sic & damnati, sole Iustitię in iisdem signis demorante, omnes morientur; non morte prima & temporali corporea, *sed morte secundâ spiritali, æterna.* Et ideò rectè dicitur, *mors peccatorum pessima.*

Denique Ezechiel. 26. iterùm probatur; *Hæc dicit Dominus; cùm dedero te in vrbem desolatam, sicut Ciuitates quæ non habitantur; & adduxero super te abyssum, & operient te aquæ multæ. Et detraxero te, cum his qui descendunt in lacum* (infernum) *ad populum sempiternum, & collocauero te in terra nouissimâ, sicut solitudines veteres, cum his qui deducuntur in lacum, vt non habiteris. Porrò cùm dedero gloriam in terra viuentium, in nihilum redigam te, & non eris, & requisita non*

non inuenieris vltrà in sempiternum, dicit Dominus. Heu terribilem comminationem!

Tandem Ezech. 31. *à sonitu ruinæ eius commonui gentes, cùm deducerem eum ad infernum, cum his qui descendebant in lacum.*

TROPOLOGIA I.

Quid agendum ne sole Iustitiæ priuemur. NI ergo velimus & nos æternùm apud antarcticos populos illos inferos, sole Iustitiæ priuari, luceque æternæ Beatitudinis orbari; conformari nos, associarique oportet conuersatione sanctâ, vitaque immaculatâ iam in hoc sæculo, soli Iustitiæ; nosque vitæ, amoris, & virtutum meritis, ita contegere & vestire, vt tandem sub polo illius misericordiæ & gratiæ constitui, & ceu *veste nuptiali ita induti*, ad infinibilis regni illius arctici (cælestis gloriæ epulas) intromittamur.

Simile. Sicuti namque subcolis poli arctici, integris 6. mensibus; sol existens in sex signis borealibus, non occidit vnquam, sed perpetuam æstatem ipsis affert, infinitos fructus, flores, & rerum species producit; suoque radio totam illam arcticam partem fouet, recreatque: sic Christus sol Iustitiæ, populo illi arctico, & cælesti, nunquam occidet; sed sex integris mensibus (hoc est in perpetuas æternitates) lumine gloriæ, & æternæ beatitudinis luce recreabit illos, teste Isa. c. 60. *Non occidet vltrà sol tuus; & luna tua non minuetur (ô* Ierusalem cęlestis) *quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam.*

Quòd verò numerus sexenarius, siue sex mensium, æternitatem denotet, ex linguæ hebrææ fundamentis, vt spero haud ineptè tibi deducam. *Admirabilis proprietas literæ hebrææ* ו*.* Pro cuius rei intelligentia nota; hebræos nó aliis numeris, quam literis suis vti, ita vt א siue Alpha, denotet vnum, ב siue B litera 2. ג hoc est G, tria ד siue D, quatuor ה H, quinque ו seu litera V consonans, tandem sex: sicque deinceps; quâ etiam ratione in Threnis Ieremiæ & Psalmis hebraicis, literæ hebrææ, velut numerorum, capitumque notæ singulis præfiguntur capitibus & paragraphis.

Ita litera hæbræa ו sexenarium nobis denotans, vti ex linguæ sanctæ fundamentis colligitur, & benè notat S. Pagninus sola, inter omnes reliquas, miram quãdam obtinet facultatem, & vim conuersiuam, scilicet *transmutandi tempus præteritum in futurum, &c.* *Conceptus insignis de vita Beatorum æternæ duratione.*

Quæ res vti mira in sese, sic etiam reuerà mysteriosa in nostro proposito; vtpotè felicissimam illam beatorũ æternitatem, nunquam prætereundam, sed semper præsentem, & futuram denotans. Ita vt populis illis (beatis) sub polo arctico (beatitudinis, gratiæ, & misericordiæ solis Iustitiæ constitutis) spatium illud 6. mensium continuæ æstatis (beatitudi-

nis & felicitatis) quo ſol Iuſtitiæ ſuprà eorum horizontem cæleſtem eleuatus cernitur; (*nam eleuata eſt magnificentia ſua ſupra cælos.*) nunquam in præteritū tranſeundum; ſed in perpetuò præſens, & in ſemper futurum, mirabili modo ſit conuertendum: ſcilicet, vt elapſum ſex menſiū (dicamus ſex millionum milliū annorum) ſpatium quaſi nunquam elapſum, ſed ſemper denuò, & denuò futurum cenſeatur, ſub illo feliciſsimo polo cæleſtis Ieruſalem.

Æterna duratio pœnarum infernalium pulchrè comparatur.

Econtrà etiam, idem 6. menſium ſpatium antarcticis infernalibuſque illis policolis, etſi millies, & millionum millies elapſum, perpetuò tamen ita denuò in futurum tranſmutandum erit, vt quaſi nunquam præteritum, ſed ſemper præſens, futurum, atque futurum ſit cenſendum; & hâc perpetuâ 6. illorum menſium renouatione videtur adumbrari abyſſus illa, ſeu inextricabilis labyrinthus æternitatis; quam Dominus Deus Ezech. 46. innuit: *Cùm adduxero ſuper te abyſſum* (æternitatis) *in nihilum redigam te.* Vnde Pſalm. 41. *Abyſſus, abyſſum inuocat, in voce cataractarum tuarum, &c.* quibus verbis, vaſtiſsimus ille calamitatum, & æternitatis pelagus, dānatorum innui policolarumque infernalium ſemeſtre illud tempus, quo ſole Iuſtitiæ priuandi ſunt, perpetuò renouandum, figurari videtur. Quæ ergo illa cataractarū tàm terribilis vox? non

Quam illa terribilis.

alia certè quàm illa terribilis: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum.* Matth. 25. Hac namque voce, ceu tonitruo, ingenti totius vniuerſi horrore, & tremore, à ſole Iuſtitiæ prolatâ; ſubitò damnati ſentient abyſſum vaſtiſsimarum calamitatum, & miſeriarum ſuarum, aliam ſemper abyſſum profundiorem & maiorem inuocare & attrahere, ita vt calamitas calamitati, deſperatio deſperationi, ignis igni, æternitas æternitati, &c. ſit adeò ſuperuentura, velut vnda vndæ in mari, caput capiti truncatæ hydræ, &c. Id quod optimè Dauid. Pſal. 76. præfigurat, & innuit. *Vox tonitrui tui* (quàm Pſalm. 41. vocem chataractarum vocat) *in rota*: vti enim in rota gyratâ, vnâ eius parte deſcendente, perpetuò altera aſcendit; ſic in rota æternitatis, vno ſemeſtri ſpatio labente, alterum & alterum damnatis aſcendet: vnâ æternitatis parte (ſi ita loqui liceat) decedente, altera & noua perpetuò damnatis ſuperueniet. Eritque *vox illa tonitrui* ſolis Iuſtitiæ (illud nēpè *Ite maledicti*) rotæ mentium, & imaginatrici potentiæ damnatorum, tanto impetu impreſſa; vt in perpetuas æternitates, ita ſit ipſis præſens futura, quaſi continuò in auribus eorum ſonaret, denuoque & in præſenti renouaretur, pronuntiareturque à Chriſto, tremendo Iudice: *Ite, diſcedite à me maledicti in ignem æternum*, &c.

Quomodo abyſſus abyſſum inuocare dicatur.

Simile.

TRO-

TROPOLOGIA II.

DIuum Hieronymum, illius terribilis Iudicij extremũ diem præcessuræ tubæ (tàm terræ superficie recondita corpora, quàm à visceru eius penetralibus dudum, damnatorum haustos Spiritus, ad Iesu-Christi tremendum tribunal conuocaturæ) sonitum, adeò pertimuisse, horruisse & animi sui sẽsui impreßisse, ipse Auctor est: vt seu corporis deficientes vires, cibo potuque restauraret; seu lectioni, seu orationi vacaret, siue scriptioni, siue quieti, sese daret; perpetuò tremendæ illius diuinæ tubę, iam dictæ, clangorem in auribus suis insonare, illudque terribile sibi continuò acclamari putaret, *Surgite mortui, venite ad iudicium, &c.*

Quod si vir tantæ sanctitatis; adhuc lucis præsentis nedum orbatus vsurâ, sed & futurâ æternæ gloriæ coronâ, ob virtutum suarum merita, olim Christi gratiâ donandus, adeò tamen pertimuit, horruitque tubæ illius, non auditum, sed tantummodò audiendum & imaginatum; non tristia, sed lætißima sibi nunciaturum clangorem sonumque.

Vox clangoris, ore Christi pronunciantis sententiam, terribilis futura.

Quid obsecro erit in auribus damnatorum, infinities ille magis terribilis sonus *vocis, ve tonitrui illius,* clangorque à Christo seuerißimo Iudice, loco sententiæ definitiuæ, & æternùm non reuocandæ, coram tota Curiâ cælesti, in facie totius vniuersæ creatæ machinæ pronunciandus, inque damnatos, veluti fulmen, viribus totius suæ diuinæ potentiæ fulminandus iaculandusque? nónne putas totum terrarum orbem inde ita concutiendum fore, vt pondere tàm indigno (damnatorum corporum) impatiens, suo Conditori illatas iniurias vindicaturus, ingẽti boatu, tremendo fragore, infelicißimos illos, vno omnes haustu sit absorpturus? heu tristißimam tunc temporis rerum futuram faciem damnandorum! modò facie mundi, tàm fucatâ adeò obcæcatorum, strepituque, & stridore rerum sæcularium, vanitatum & honorum sibilis ita exsurdatorum, ita sopitorum mero deliciarum harum, vt neque *Leonis de Tribu Iudâ* (Christi) hac tàm terribili voce (*Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis*) sint prius excitandi, quàm tremendo illo tonitrui sono, (*Ite maledicti*) feriendi.

Altißimus somnus peccatorum.

Heu peccatores! *qui* (Amos. 3.) *Nescitis* (aut potius scire non vultis) *facere rectum, thesaurizantes iniquitatem, & rapinas in ædibus vestris:* nescitis hæc agendo, *ob duritiam vestram, & impœnitens cor,* vobismet, *vos thesaurizare iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei?* Rom. 2.

An non igitur magna amentia est æternitatem felicißimam quidem credere in cælis, è contrà de miserrimâ in inferno non dubitare, & tamen neque malè viuendo hanc

Notatu digna.

hanc curare, neque benè agendo illam quærere?ea enim agere modò, quæ olim acta nō velles, quæque intrinsecè, te æternarum flammarum reum arguunt, & tamen agere, quid aliud arguit quam atheismum te sapere? & neque Deum retributorem bonorum, neque vindicem malorum reuereri aut credere? hoc notent omnes operantes iniquitatem, &c.

An non & amentiæ humanæ argumento est maximo, mortales multos, imaginatione huius tantùm sæculi iustitiæ punitiuæ, vtpotè furcæ, ensis, & ignis, &c. terrore à malis perpetrandis arceri: tamen consideratione & prædicatione, diuinæ Iustitiæ, æternarumq; flammarum infernalium incendio & horrore, ne quidquam à malo agendo deterreri, sed velut surdos obdurari?

Vnde benè Isidorus in orat. ,*Quis vestrum*, inquit, *vno die ignem ,ferre eligat, accepto mille nummorum ,aureorum pretio? & tamen pro longè ,minori re* (id est pro momentanea ,voluptate) *non veremini perferendi ,ignis æterni periculo, vosmet exponere.*

Qui idem supra illud Matth. 25. *Discedite à me maledicti*; ad inculcandum nobis illam terrificam sententiam, hoc subnectit. Si ,ego, inquit, ob eam causam, quod ,vester sim Episcopus, nunc cuipiam è conuentu hoc nostro, im-,perarem, vt exiret è templo, neque ,quidquam prætereà aliud adde-,rem, opinor hāc illi ignominiam, non dico multis vulneribus, sed ' ipsa morte, visum iri grauiorem, ' per totam enim vitam videretur, ' & ipsi, & eius domui, iniustam es- ' se notam, nunquam delendam. ' Quòd si prætereà adderem diras ' execrationes, hoc multò esset mo- ' lestius, cùm execrationes ab Epi- ' scopo profectæ, imprimis sint for- ' midandæ. Si pœnam adiicerem ' perpetui ab vrbe exilij, hoc non ' hunc solùm, sed totā vrbem per- ' terrefaceret. Quòd si in hac vitæ ' fabulâ, & in exiguo hominum ' conuentu, eiusmodi probra, & ' damna tanti fiant, quid erit cùm ' in conspectu totius orbis terræ, ab ' ipso filio Dei, Angelorum exerci- ' tibus vallato, & in sede gloriæ ' considente, audiemus illud, *Discedite à me maledicti in ignem æternum?* '

Quid acturi sunt ergo in tremēdâ illâ Iudicij die illi, qui vnius duriusculi inaniter contrà se prolati verbi sono, vnico dicto, mox aut in rabiem caninam vertuntur, aut ob verbum vno instanti prolatum, multo tempore, ita contristantur, vt quandoque, ipsa corporis & sanitatis dissolutio sequatur? quomodo illam tremendam vocem tonitrui: *Discedite à me maledicti*, sustinebunt?

Conceptus circa consternationem impiorum ad vocem Christi in die Iudicij loquentis.

Et si Ioseph, hisce tamen blandis verbis alloquentis; *Ego sum Ioseph frater vester quem vendidistis in Ægyptum.* Gen. 45. nimio correpti terrore, faciem eius sustinere & ob sceleris in ipsum commissi, memoriam, non potuerunt respondere

dere fratres eius; Quomodò impij respondebunt Christo, in extremo illo die Iudicij, hæc coràm toto mundo prolaturo verba: *Ego sum frater vester, & Iesus Filius Dei viui, quem vos peccatis vestris toties dilaniastis, blasphemastis, negastis, & vilissimo prætio toties vendidistis, in crucem egistis*, &c. quid respondebunt inquam; an non vocem faucibus eorum tunc hæsuram putas? ô vtinam hæc considerarent & nouissima præuiderent omnes operantes iniquitatem.

Agite ergo nunc diuites (*Iacobi 5. plorate vlulantes in miseriis vestris, quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefient, & vestimenta vestra à tineis comedentur, aurum vestrum eruginabit: & erugo eorum in testimonium vobis erit, & mãducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus. Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat* (de terrâ in cælum vsque) *& clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit. Epulati estis super terram, & in luxuriis, enutristis corda vestra in die occisionis; Afflixistis & occidistis iustum, & non restitit vobis*, &c.

Væ peccatoribus.

Quid ergo erit impiis talia agentibus? *ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, pars calicis eorum.* Psalm. 10.

Solantur oppressi & pauperes.

Econtrà, omnes qui hic laboratis, & onerati estis, vndique & vndique ab impiis oppresi, *quorum vita æstimatur insania, agite & patientes estote, vsque ad Aduentum Domini.* Iacobi 5. *Exemplum accipite, exitus mali, laboris, & patientiæ, Prophetas: qui locuti sunt in nomine Domini. Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt: sufferentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis*, &c. Sustinete ergo & sufferte, quippè, *Cum Deo iudices venturi, qui pro Deo iniustè, & indignè hic iudicamini, & consideratione iudicij, membra vestra castigatis*. S. Greg. lib. 10. cap. 30. Ecce enim merces vestra copiosa vos expectat in cælis, &c.

Attendesis ergo peccator, ne iniustè tua acta, olim iusto Dei iudicio iudicentur, *né ve diuina sententia te ordinet inibi ad pœnã, quem hic inordinata actio traxit ad culpam.* Gregor. Moral. 18. cap. 6. si enim ita districto modo, percutit Deus, quando parcit; quantò districtius percussurus est, quando non parcens iudicabit? Et si taliter flagellatur Iob, qui Deum sic timuit; qualiter feriendus est qui Deum contemnit? Ex vulnere ergo præsenti iudicia æterna pensanda sũt: *quomodo enim toleranda tibi erit, ibi pœna quæ reprobrat, si ferre non potes* (*aut vis*) *hic viam eius quæ purgat?* Greg. 12. Moral. cap. 16.

Itaque caueat, ne quem hic sub frigidissimo sæculi huius nequam polo degere delectat, ibi diuina ira, ad antarcticum infernalem flammiuomum, trahat; quique paucitatem dierum, & numerum mensium suorum hic inaniter dilapidat, ibi annos æternos *igni repositos inueniat.*

CA-

CAPVT II.

Cælum primum mobile Patrem æternum filium, & Spiritum ſanctum ſingulatim referre.

PRimum mobile vtpotè nobiliſsimam creaturam Conditoris ſui Dei typum & ſymbolum nobis ſatis benè exhibere, antecedentibus Anagogis vtcumque demonſtrauimus.

Modò demonſtratu, haud etiam difficile fuerit, illud quamlibet diuinarum Perſonarum ſingulatim repræſentare. Et quidem primò quomodo Patri æterno aſſimilari queat, ſequenti Anagoge primâ videbimus.

ANAGOGE I.

MEMBRVM PRIMVM.

Pater æternus primo mobili aſſimilatur ratione principij.

ET quidem primò, vti primum mobile eſt primum Principium nullum aliud habens ſuprà ſeſe cœlum, à quo moueatur (niſi cœlum Empyreum immobile, à quo, & in quo totum comprehenditur, neque tamen ab eo eſſe productiuum ſui recipit.) Sed duobus inferioribus cælis, videlicet Firmamento, & cælo Planetarum, vnà cùm Firmamenti concurſu immediatè motum ſuum communicans, & imprimens. (Præter namque hos tres orbes non agnoſcimus mobiles alios vel plures.)

Sic Pater æternus eſt prima SS. Triadis Perſona; non tempore quidem, dignitate, excellentiâ, perfectione, aut maioritate, cæteras duas excedens, excellenſve; ſed ideò prima, quia ipſe ſolus eſt à ſe, & à nullo alio, nec genitus, nec productus. Id quòd apud Iſaiam 41. de ſe, ipſe videtur teſtari. *Ego Dominus, ego primus & nouiſſimus.* Et iterùm cap. 44. idem repetit: ſed mirabili modo & euidentiſsimè cap. 48. *Audi me Iacob, & Iſraël, quem ego voco. Ego ipſe, ego primus, & ego nouiſſimus*, quo loco totum SS. Triadis myſterium, apertiſsimè, contrà perfidos Hebræos oſtenditur. *Conceptus de Patre æterno.*

Ad quid enim trinâ vice pronomen illud. *Ego, Ego, Ego* repetere, ſi non tot Perſonæ, quaſi ſimul, & vnà idem loquentes, & Iſraëli inculcantes, ſub illo intelliguntur, quot ſcilicet vicibus replicatur; non enim ſacra Scripturâ ſuperfluis conſueuit vti verbis, ſed paucíſsimis ei familiare eſt, omnia complecti & tradere. *Trinitas Perſonarũ hebræis oſtenditur.*

Sed ad noſtrum propoſitum, per *Ego ipſe* Pater æternus, manifeſtè notatur, quaſi diceret; *Ego à me ipſo ſum* ſiue *Ego ipſe ſum*; & à nullo genitus, productus aut ſpiratus.

Per

Conceptus de Filio à Patre genito. Per secũdam dictionis partem (id est *Ego primus*) Filius: hoc est, ordine *Primus*, productarum Personarum, generatione æternâ, à Patre immediatè (sicuti suo modo firmamentum à primo mobili actum motûs) Essentiæ diuinæ communicationem accipiens, intelligi potest. Per tertiam partem (id est: *Ego nouissimus*) Spiritus sanctus potest intelligi: non quòd tẽpore, dignitate, perfectione, aut excellentiâ sit nouissimus; sed ordine tantùm, quod velut Tertia Persona, à Patre & Filio spiretur. Etsi enim in diuinis nulla sit prorsus prioritas temporis, Essentiæ, perfectionis, & dignitatis: est tamen quædam suo modo prioritas ordinis, respectu Personarum spirantium Patris & Filij actiuè; & spiratæ passiuè, Spiritus sancti. Spiritus S. productus.

Item respectu generationis actiuæ, ex parte Patris generantis, & passiuæ ex parte Filij generati: Impossibile namque esse videtur, nos posse intelligere generantem, Verbi gratiâ Patrem, & generatum Filium, nisi cum aliquali Ordinis prioritate: prior namque ordine est Pater Filio, non naturâ; *Nihil enim in diuinis* (si D. Athanasio credimus) *prius aut posterius, nihil maius aut minus, sed totæ tres Personæ coæternæ sibi sunt & coæquales.*

Simile. Secundò, sicuti primũ mobile, orbis firmamenti, & Planetarum, adequatè cælo Empyreo includuntur; sic diuina Essentia, & naturâ, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum complectitur, & adequatè in vnoquoque esse intelligitur. Vnde benè D. Athanasius. *Orat. cont. gregales Sabelli. Vniuersa* (inquit) *plenitudo, & integritas Deitatis est Pater, vt Pater: vniuersa item plenitudo Deitatis, est Filius vt Filius, quemadmodum amborum vna forma intelligitur, quæ integrè se in vtroque communicat*: vide in hac materia Theologos in primum sent. & in specie doctissimum P. Arriagam Tract. de SS. Trinit. disp. 42. subsect. 2. num. 25.

MEMBRVM II.

Primum mobile, Patri æterno assimilatur ratione motûs.

PRimò, vt cælum primum mobile immediatè esse motus sui, firmamento cælo imprimit & communicat: sic Pater æternâ generatione, Essentiam diuinam Filio immediatè communicat; iuxtà illud Psalm. 2. *Dominus dixit ad me Filius meus es tu, ego hodie genui te*: & idem Filius de seipso testatur, Ioann. 8. *Ego ex Deo processi & veni, neque enim à meipso veni*, &c. O admirabile testimonium Filij Dei! contra blasphemantes & negantes eum, Filios, *Patre diabolo* genitos, &c. Conceptus de Patre æterno.

At qualiter hæc processio, omnem captum humanum infinities transcendens, filiique Dei, à Patre generatio fiat; satius est silentio, reuerentiâque humili transire, &

Notatu digna S. Cypriani sententia.

ſimpliciter credere; quàm minùs dignè de tanto myſterio vlterius diſcurrere, vel diſcurrendo abyſſo abyſſum inuocare; audi namque in hâc materiâ S. Cyprianum in Symbolum Apoſtolorum diſcurrentem.

„ Quomodo, inquit, Pater genuerit Filium, nolo diſcutias, nec te curioſius inſeras, in profundi huius arcanum, ne fortè dum inacceſſæ lucis fulgorem perſcrutaris, exiguum ipſum, qui mortalibus diuino munere conceſſus eſt, perdas aſpectum. Aut ſi putas in hoc omni genere nitendum, prius tibi propone, quæ noſtra ſunt: quæ ſi conſequenter valueris expedire, tunc à terreſtribus, ad cæleſtia præpara te. Expedi primò, ſi potes, & explana, quomodo mens quæ intra te eſt, generet Verbum; & quis ſit in ea memoriæ Spiritus, quomodo hæc, cùm diuerſa ſint rebus, & actibus, vnũ tamen ſint ſubſtantiâ vel naturâ; & à mente procedant, nunquam tamen ab illa ſeparentur.

„ Fons quomodo ex ſe generat fluuium? quo autem ſpiritu rapidum fertur fluentum? quòd quidem cùm vnum & inſeparabile ſit, & fluuius & fons, tamen nec fons fluuius, nec fluuius fons intelligi, aut appellari poteſt, & tamen qui viderit fluuium, videt & fontem. Exerce te priùs in horum explanatione, & diſcute, ſi potes, quæ habẽtur in manibus, & tunc ad horum ſublimiora veniemus.

„ Nec pures, quia ſtatim de terra ſuadeam aſcendere ſuper cælos; ſed priùs te, ſi placet, ad iſtud firmamentum, quòd oculis patet deducam, & ibi ſi potes, naturam inuiſibilis huius luminis diſcute. Quomodo ignis iſte cæleſtis, generat ex ſemeripſo ſplendorem luminis? quomodo etiam producit vaporem? Quod etſi hæc ſingula inueſtigare poteris, ſcitò adhuc diuinæ generationis myſterium, tantò eſſe differentius, & eminentius, quãtò Creator creaturis potentior. Credendus eſt ergo Deus, Pater eſſe vnici Filij ſui, Domini noſtri, non diſcutiendus. „

Hæc D. Cyprianus paucis & ſubtiliter, totum Oceanum Immenſitatis, generationis in diuinis complexus, quæ infinitis aliàs vix poſſunt.

Conceptus de Patre æterno generantis Filium.

Secundò, ſicuti primum mobile ſuo motu eſt origo, & fons omnis motus, & generationis in mundo (ſine motu enim impoſſibile eſt fieri poſſe generationem) ſic & Pater æternus primò eſt fons totius Deitatis; non quod diuinitas ab illo ortum trahat, aut ille eam producat: ſed quia eamdem Deitatem, & diuinam naturam, ipſe Filio, & Spiritui ſancto communicat. Et ideò etiam dicitur Principium, quòd ei reſpectu Filij generati à ſe ſolo, ſpecialiter; at reſpectu Spiritus ſancti, ſimul cum Filio eum actiuè ſpiranti, communiter, cum Filio conueniat ratio Principij.

Deni-

Denique, cùm Patri æterno specialiter attribuatur creatio (sicuti Filio sapientia, & Spiritui sancto bonitas & amor) sic quandoque per appropriationem, specialiter dicitur principium creaturarum: licet si vox *Principij* essentialiter & respectu creaturarum strictè sumatur, siue ad extrà, patri æterno nō sit proprium esse principium, sed commune toti SS. Trinitati, &c. Cuius ratio est, quòd opera trium Personarum ad extrà (vt cum D. Augustino loquuntur Theologi) sint indiuisa & communia toti Trinitati, &c.

Conceptus de spiratione actiua Spiritus S. Tandem, sicuti primùm mobile, concommittanter cùm firmamento, orbi Planetarum (in quo & sol est igneę virtutis) suum etiam motum communicat imprimitque: sic prima SS. Trinitatis Persona, Pater videlicet, cùm Filio, Spiritum sanctum (qui est sol amoris diuini & nexus vtriusque) spirat, eidemque diuinam naturam communicat, vt testatur ipse Dei Filius Ioan. 15. *Paraclitus qui à Patre procedit, ille vos docebit omnia: de meo accipiet & annunciabit vobis*: vbi apertissimè demonstrat Filius, Spiritum sanctum à Patre seque procedere. Sed de hoc sequenti Anagoge plura, in gratiam Græcorum negantium Spiritum sanctum simul à filio & Patre spirari.

ANAGOGE II.

Primum mobile, Christo Filio Dei assimilari posse.

QVemadmodum primũ mobile in priori Anagoge Patri æterno comparauimus: sic & in hac Filio eius Domino nostro assimilari conabimur; idque in gratiā Verbi Dei præconum, quatenus hisce paucis conceptibus, sacræ Scripturæ testimoniis roboratis, viam stratam habeant, Conciones suas mirè ornandi, expoliendique.

MEMBRVM PRIMVM.

Primum mobile suo motu, & amplitudine Filium Dei repræsentare.

ET quidem primò, sicuti primùm mobile primùm dicitur & supremum, cuncta in se complectēs, totum stellatum orbem immediatè conuertens, ab ortu in occasum, mundoque lucem rapidissimo motu suo afferens, duos polos, & medium centrum in sese continens; omnia complectens, vndique præsens, &c. Ita Filius Dei, primò dici potest primus; Quia Coloss. 1. *Ipse est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ: quoniam in ipso condita sunt vniuersa* (ecce quomodo to- *Conceptus quomodo Filius Dei sit primus.*

tum firmamentum, id est totam creatam machinam, hoc sanctissimum primum mobile, in sese complectatur?) *in cælis, & in terra, visibilia & inuisibilia: siue Throni, siue Dominationes* (hēc quomodo & stellas, *Angelos*, in sese contineat) *siue principatus, siue potestates, & omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes* (vtpotè verum primum mobile suo motu, omnibus motum, *viuere, & esse tribuens: nam sapientia ipsius condita sunt vniuersa: & prouidentia eius cuncta gubernantur.* Coloss. 1.) *in ipso constant omnia, qui est caput Ecclesiæ, principium, primogenitus ex mortuis: vt sit in omnibus ipse primatum tenens, quia in ipso complacuit omnem plenitudinē inhabitare*, &c.

Conceptus Filij Dei cuncta suâ sapientiâ à non esse adesse rapientis.

Secundò, quod autem Filius, sapientia Patris, velut verum primum mobile, totum stellatum orbem (id est totam creaturā rationalē & Angelicam) ab ortu in occasū (hoc est, à non esse adesse) suâ virtute creatrice rapiat, mundoque solus lucem afferat; probari potest, Ecclesi. 24. *Ego* (inquit Sapientia Patris) *ex ore* (è pectore & gremio Patris) *altissimi prodiui; primogenita ante omnē creaturam: Ego feci in cœlis vt oriretur lumen indeficiēs* (vide quomodo mundo lucem attulerit) *& sicut nebula texi omnem terram. Ego in altissimis habitaui* (en altitudinem & magnitudinē huius veri primi mobilis) *& thronus meus in columna nubis: gyrum cœli circuiui sola* (hem eius motum) *& profundum abyssi penetraui* (vide eius immensitatem & præsentiam vbique) *in fluctibus maris ambulaui, & in omni terra steti, & in omni populo & in omni gente primatum tenui*, &c.

Tertiò, & quomodo alio adhuc modo lucem mūdo Christus afferat; cunctis vitam, motum, & esse tribuat, mox infra eodem cap. 24. declaratur. *In me gratia omnis viæ, & veritatis, in me omnis spes vitæ, & veritatis. Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini*, &c. *qui elucidant me vitam æternam habebunt*, &c.

Digressio ad Græcos, Spiritum sanctum ex Patre Filioq; procedere.

QVod autē Filius Dei etiam sit immediatum cum Patre (principium productiuū respectu Spiritus sancti) vel ex eo probatur: quia ipse simul cum Patre Spiritum sanctum spirat, eidemque diuinam Essentiam cōmunicat: si enim hoc non; non etiam verum illud Ioan. 16. videretur, *quia de meo accipiet*, &c.

Quid enim Spiritus sanctus accipiet à Filio, nisi scientiam? dicit enim eodem capite: *Non à seipso loquetur, sed quæcumque audiet loquetur*, quod verò iam per illa verba: *Ille de meo accipiet*, scientia intelligatur, expressè docent D. Augustinus, Cyrillus, & Chrysostomus: à quo autem meliùs accipiet scientiam, quàm à sapientia Patris? & quomodo scientiam à Filio accipiet,

Argumentum stringens Græcos.

sine

sine etiam Essentia? vel enim id, quod Filius asserit Spiritum S. de suo accepturum, necesse est, aut esse aliquid essentiale ad intrà; aut perfectionem accidentalem quasi ad extrà; si hoc, iam Græci necessariò etiam Spiritum S. creaturā constituunt (quod esset nouus, & nouissimus error peior priore) si illud & primum, tūc interrogo, quid sit illud essentiale? distinctum ne ab essentia Filij & Patris nec ne: si distinctum, iam Spiritus S. naturâ & essentialiter distinguetur à Filio & Patre (quod iterum nouum & pessimum errorem sapit) & Filius tali casu dat quod ipse non habet: si autem non distinctum sit illud essentiale, quod recipit Spiritus sanctus à Filio, ergo iam simul etiam à Filio spiratur, & diuinam naturam participat, æquè ac à Patre. Sanè quomodo sese Græci ab hoc argumento liberent, & expediant, nisi nobiscum sentiendo, non equidem benè video.

Scio Euthymium, & Theophilactum, conatos esse aliter exponere, τὸ *de meo accipiet*, videlicet de Spiritu sancto ideo dici, *de meo accipiet*: eò quòd non docturus sit quidquam doctrinæ filij contrarium, &c.

Euthymij expositio & responsio refellitur. Secundò τὸ *de meo*, quasi idem esse ac dicere, *de meo thesauro*, scilicet *Patre*, vnde & ego accepi, accipiet. At nec vnum nec alterum quadrat: non primum, quia non solùm Christus dicit, *de meo accipiet*; sed etiam addit *non loquetur à semetipso*, quibus verbis apertè patet, Spiritum sanctum non à seipso, sed à Patre & Filio habere scientiam. Et Christus reddit rationem quare dixerit *de meo accipiet*, quia Ioann. 16. expressè asserit, *omnia quæ habet Pater, mea sunt.* Item Ioan. 17. *omnia tua, mea sunt*: ergo & essentia Patris, quatenus ea iam est ei per generationem communicata; si enim non sit ille sensus verus, nempè Spiritum sanctum accepturum de Filio, sicut à Patre; potius & verius dixisset, *de Patre accipiet, & non de meo.*

Neque secundum stat: nam Persona Patris non est thesaurus scientiæ in Deo; sed potius diuina essentia, & Filio & Patri communis: cùm enim scientia & thesaurus in Deo, absolutam quandam perfectionem dicat, perfectio autem ad Essentiam potiùs spectet, quàm ad Personam, consequens est, thesauro etiam Essentiam intelligi debere. Id quod haud obscurè ex D. Paulo Coloss. 2. colligitur: *Nam in Christo*, inquit, *omnes thesauri sunt scientiæ & sapientiæ Dei*, videlicet ratione diuinæ Essentię ei cum Patre communis, at Spiritus sanctus de hoc thesauro accipiens, aliquid commune accipit procul dubio Patri & Filio, quod aliud non est quam diuina Essentia: ergo & à Filio, & à Patre Spiritus sanctus immediatè procedit.

Iterum tali dilemmate contra Græ-

Græcos liceat arguere. Id quod Spiritus sanctus accipiet à Filio, vel est substantia vel est accidens: si substantia, vel illa erit alia, & distincta à substantia filij; vel erit eadem cùm illa: si eadem, habetur intentum; si distincta, ergo Spiritus sanctus, essentialiter à filio distinctus, erit iam alius Deus à Filio, quod est impossibile, & contra Orthodoxam fidem vtriusque Ecclesiæ, tàm Græcæ quàm Latinæ: ergo, &c.

Græci stringuntur. Quod si iam illud, quod de Filio Spiritus sanctus accipit, est accidens, eo ipso, quòd tale cadat in Spiritum sanctum, eius diuinitatem tollit, & creaturam constituit; impossibile enim est, in Deū posse aliquod accidēs cadere, aliàs iam fieret mutabilis & perfectionis limitatæ, quod cum sit contra fidei principia, manet ergo, Spiritum sanctum non aliud à Filio accipere, quàm substantiam, quæ cùm sit vnica tantùm, & communis Patri & Filio, nequit ea esse alia à substantiâ vtriusque; atqui hæc est diuina essentia, ergo Spiritus sanctus ab vtroque, & Filio & Patre, immediatè procedit tanquam ab vnico principio.

Deinde S. Augustinus libr. 3. in Maxim. cap. 14. Et S. Cyrillus 12. in Ioann. cap. 56. expressè docent, Christum Dominum, illâ ceremoniâ, actu atque verbis (dum Ioann. 20. *Insufflando* discipulis dixit, *accipite Spiritum sanctum*) voluisse significare, Spiritum S. quoque à Filio procedere. Quod D. Paulus confirmat Rom. 8. *Vos autem in carne non estis, sed in Spiritu, si tamen Spiritus Dei habitat in vobis: si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est eius, &c. Quod si Spiritus eius,* (Patris) *qui suscitauit Iesum à mortuis, habitat in vobis; qui suscitauit Iesum à mortuis viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum eius in vobis.*

Sicuti enim ex illo Matth. 10. (*Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis*) rectè reuerà arguitur, ideò dici *Spiritum Patris*, quia ille à Patre procedit: sic etiam ex suprà dicti loci Rom. 8. verbis his, (*Spiritum Christi non habet*) apertè idem colligitur: videlicet, ideò dici *Spiritum Christi*, quod à Christo procedat. Quemadmodum enim Filius, ideò dicitur Filius Patris, eò quòd sit à Patre genitus, sic etiam dicitur Spiritus Filij, quod sit à Filio & Patre vnà productus, atque spiratus. Hinc superiùs D. Apostolus illis verbis, Spiritum sanctum asserit communem vtriusque, & Patris & Filij, Spiritum, quando dicit: *Si tamen Spiritus Dei habitat in vobis*: & posteà eundem nominat *Spiritum Christi*, quod idem est, ac dicere, *Spiritus Patris & Filij*, &c. Nam sicuti verbi gratiâ, si dicerem, (filius occisus Adæ, & Euæ) per hæc verba reuerà, Abel, & ab Adam & ab Euâ genitum, innuerem; sic per illa verba: *Spiritus Patris vestri.* Matthæi 10. & per alia, ad Rom.

Rom. 8. *Spiritus Christi*, planè colligitur, Spiritum sanctum tam à Patre, quàm à Filio spirari.

Notatu digna, contrà Græcos. Denique Spiritum sanctum tàm à Patre quàm à Filio procedere, colligitur ex illo duplici modo loquendi; circà missionem Spiritus sancti: nam Ioann. 14. *Paraclitus autem Spiritus sanctus: quem Pater mittet in nomine meo*, &c. Deinde Ioann. 16. expressè dicit Filius: *Si enim non abiero Paraclitus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos*, &c. Ex quibus facilè elicitur, quod sicut Filius se habet cum Patre, in Spiritu sancto mittẽdo, ita etiam se habeat, cum Patre, eundem producendo.

At respondebunt forsan Græci, Spiritum sanctum ideò dici Spiritum Christi, seu Filij; eò quòd sit in natura similis ei, vel quia ipse vnà cum Filio à Patre procedat, ideoque nihil probari ex illis verbis, &c.

Sed si hoc verum, cogentur etiam admittere, posse pari quoque ratione Christum, Spiritus sancti Filium dici: si enim non obstante relatione Spiritus S. ad spirantem Patrem, diceretur Spiritus sanctus etiam Filij Spiritus, ideò, quia ambo similes in naturâ, vel quia vterque procedit à Patre: sic etiam dici posset Christus, Spiritus sancti Filius, & Verbum; non obstante relatione ad Patrem generantem, & dicentem; eò quòd simul etiam ambo à Patre procedant, & similes omninò sint in naturâ, & Essentiâ, iidem in potentiâ, sapientiâ & Maiestate, &c. Atqui hoc absurdum, ergo & id ex quo sequitur.

Denique, Spiritum sanctum à Patre, & Filio, velut vnico principio procedere, docent Concilia; comprimis Ephesinum, in Epistola totius Concilij ad Nestoriũ: *Quamuis*, inquit, *in sua sit substantiâ Spititus eius, & intelligatur in Personis proprietas, iuxtà id quod Spiritus est, & non Filius, attamen, alienus ab illo non est; nam Spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est: vnde & ab isto similiter, sicut ex Deo Patre procedit.*

Concilium Lugdunense cap. *de Summa Trinitate & fide Catholicâ, lib.* 6. Fideli, inquit, & deuotâ professione fatemur, quod Spiritus sanctus æternaliter ex Patre, & ex Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex vno, non duabus inspirationibus, sed vnà inspiratione procedit. Hoc professa est hactenus, prædicauit & docuit S. Romana Ecclesia, Mater omnium fidelium, & Magistra: Hoc habet Orthodoxorũ Patrum, atque Doctorum Latinorum pariter & Grecorum, incommutabilis, & vera sententia. Sed quia nonnulli, propter irrefragabilis præmissæ veritatis ignorantiam, in errores varios sunt prolapsi. Nos sacro approbante Concilio. (*Fuit hic Greg. X. Papa hæc scribens.*) Damnamus, & reprobamus omnes, qui negare præsum- *Confessio Concilij Lugdunensis contrà Græcos.*

pserint,

,pserint, æternaliter Spiritum S. ex ,Patre, & Filio procedere: siue etiam temerario ausu asserere, quod ,Spiritus sanctus ex Patre, & Filio, ,tanquam ex duobus principiis, & ,non tanquam ex vno procedat, ,&c.

Decretum Concilij Florentini contrà Græcos.

Placuit & hîc addere, definitionem, seu Decretum Concilij Florentini, præsentibus Ioann. Palæologo Imperatore Græcorum, Patriarchâ Constantinopolitano, & pluribus Græcorum Episcopis, longâ præhabitâ disputatione, vnanimi & Latinorum & Græcorum consensu, sessione vltimâ editũ, & promulgatum; etsi teste S. Antonino, quòd à Græcis populo non publicatum fuerit, cùm exiguo effectu & fructu. ,Approbãte (inquit dictum Con,cilium) hâc sacrâ Synodo Floren,tinâ definimus; vt hæc fidei veri,tas ab omnibus Christianis cre,datur, & suscipiatur: quia Spiritus ,sanctus, à Patre & Filio æternali,ter est, & Essentiam suam, suum,que esse subsistens habet, ex Patre ,simul, & Filio; & vtroque æterna,liter, tanquàm ab vno principio, ,& vnica spiratione procedit: De,clarantes, quod id SS. Doctores ,& Patres dicunt, ex Patre, per Fi,liũ procedere Spiritum sanctum, ,&c. Ad hanc intelligẽtiam tendit, ,vt per hoc significetur, Filiũ quo,que esse secundùm Græcos qui,dem caussam, secundùm Latinos ,verò principium, subsistentiæ Spiritus sancti, sicut & Patrem. Et quoniam omnia quæ Patris sunt, ' ipse Pater vnigenito suo Filio gi- ' gnendo dedit, præter esse Patrem, ' hoc ipsum quod Spiritus sanctus ' procedit ex Filio, ipse Filius à Pa- ' tre, æternaliter habet, à quo etiam ' æternaliter genitus est. '

Hæc Concilium Florentinum, in quo compertum fuit (vti in eiusdem literis de S. vnione videre est) Græcos & Latinos, tandem vtrimq; dictis, & verbis suis præexplicatis; meris, & solis verbis dissensisse; cùm enim Græci priùs sua non benè explicassent, neque adeò etiam benè Latinos intellexissent; putarunt eos in ea esse sententiâ, vt crederent, dicerentque, Spiritum sanctum non tanquam ab vno principio, sed tanquam à duobus distinctis principiis, & spirationibus, à Patre & Filio procedere: quod quidem nec semel somniarunt Latini, sed contrarium potius asserúere; vt patet ex Concilio Lugdunensi, &c.

Confessio Concilij Toletani.

Tandem idem sensit, statuitque Concilium Toletanum primum, in Confessione fidei, his verbis: *Spiritum quoque esse Paraclitum, qui nec Pater sit ipse, nec Filius, sed à Patre Filioque procedens.* Quod Concilium quidem cõfirmatum fuit à Leone primo, cuius etiam auctoritate Concilium Chalcedonense congregatum, confirmatumque fuit.

Denique, Spiritum sanctum ex Patre, Filioque procedere, ipsi docent Patres Græci, & Primus S.

S. Athanasius in Symbolo: *Spiritus sanctus à Patre & Filio*, &c.

Patrum Græcorum de processione Spiritus S. sententia

Sanctus Cyrillus in Ioëlem: *Quatenus*, inquit, *Deus ex Deo, naturaliter est Filius, genitus enim est ex Deo Patre; proprius ipsius & in ipso, & ex ipso Spiritus, sicut profectò & ex Patre ipso intelligitur*. Et iterum libr. 5. ad Hermiam dicit: *Cuius proprium esse dicimus Spiritum sanctum? num solius Dei Patris? vel certè Filij; an verò vtriusque diuisim, & amborum, tãquam vnum, ex Patre per Filium, propter identitatem essentiæ?* cui etiam Hermia respondit; *Ita aio amice*: & Cyrillus quoque respondit, *rectè*.

Sanctus Epiphanius, inquit, *Spiritus sanctus Spiritus est veritatis, lumen tertium, ex Patre, & Filio*.

Sanctus Basilius Magnus, libr. 5. contra Eunomium cap. cui titulus, *Quare Spiritus sanctus non est Filij Filius?* sic sibi respondet. *Non quia* (Spiritus sanctus) *per Filium à Deo non sit, sed ne Trinitas infinita multitudo censeatur, & ex Filiis filios, vt in humanis fit, habere putetur*: & eodem capite,

Propterea esse quidem Spiritum ex Deo, manifestè declarauit Apostolus dicens: quod Spiritum qui à Deo est, accepimus: per Filium autem elucere clarè docet, vbi Spiritum ipsum Filij nominat, sicut & Dei Patris.

Et hactenus in Græcorum gratiam hucusque euagasse sit satis, cùm non sit nostri propositi, hanc controuersiam ex instituto tractare: qui plura hac in materia desiderat, à Theologis petat, & iis qui eam ex industriâ tractant, &c.

MEMBRVM II.

Duobus polis, & centro primi mobilis diuinitatem, animam, & humanitatem Christi adumbrari.

CÆlum primum mobile tres punctos distinctissimos quidem in se continere, sed cum eodem vnum & idem integrale constituentes, cunctaque in mundo entia complectentes; non tam astronomis, quàm etiam Philosophis notum est.

Quod si iam Christi diuinitatem, animam, & corpus sacratissimum; in vno supposito dispiciamus, haud dissimiliter Christum cum primo mobili denuò comparari posse videbimus.

Nam sicut duo poli, arcticus & antarcticus, in cœlo vno & eodem; vnum centrum immobile, indiuisibile, mediumque respiciunt; immensâ tamen distantiâ, ab eodem vtrinque æqualiter remoti sunt, neq; vnquam ad illud appropinquare, ampliùs, quàm modò, queunt. Christus comparatur primo mobili.

Ita & duo poli, anima & Corpus Christi, vnâ eademque Filij Dei hypostasi quasi subiectati quidem, infinitæ tamen à centro medio (eius diuinitate) distant; cùm finiti ad infinitum nulla esse possit proportio. Conceptus insignis.

 Con-

Continere autem hoc sacrosanctum primum mobile tria illa puncta: scilicet, diuinitatem Corpus & animam, Orthodoxa comprimis docet fides, & sancta Mater nostra Ecclesia; quod etiam (si forsan ignores) tacitè, sed perbellè sanè, repræsentat candelis, cereísve, in Ecclesiæ sacratissimiq; Missæ sacrificij quotidiano vsu, cóspicuis. Tria namque in candela ardente est videre, videcet, *lumen*, *funiculum* seu *lychnum*, & *ceram*, purissimo apum ministerio, ex floribus collectam: lumen quidem tibi Christi diuinitatem, & funiculus medius lychnusque animam corpori inclusam; & cera denique eius SS. corpus, è purissimis BB. Virginis corporis & sanguinis floribus fragrantissimis conflatum.

Quid candela in missa mysticè denotent.

Esse autem Christum Dominum Deum verum eiusdem essentiæ cum Patre: cum in superioribus probatum habetur, tum etiam denuo ipse testatur. *Ego ex Deo processi.* Ioann. 8. & Hebr. 1. Apostolus ipsum appellat, *splendorem gloriæ & figuram substantiæ Patris*, ô admirabilem, incomprehensibilem & inexplicabilem splendorem! *omnem hominem in hunc mundum venientem illuminantem*, tenebras cunctas è cordibus nostris fugantem; nostri causâ, illos duos polos, animam & corpus, assumentem, *inque propria venientem*, heu recipientem tamen sese non reperientem.

An non admirandum quidem esset, si soli cineres, pulueres, siue leuissimum pondus, totum cælum extra suum centrum librare, & quasi excentricum constituere possent? id quod Philosophi quidem, in telluris centro grauitatis, minimo etiam premente graui, quotidie fieri asserunt.

Conceptus iucundus & insignis.

At quid magis mirum, stupendumque infinitum nempè illum orbem, Ter Optimum Maximum (diuinitatem Christi) tum pondere diuini sui erga nos amoris, tùm & peccatorum nostrorum è tellure sursum coacto puluere, ita grauatum, commotum, & impulsum fuisse; vt quasi excentricus factus, extra suum centrum (stupendo scilicet miraculo vniendo se cum natura humana) sese librarit? Ita est mi homo: *Nam propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit de cælis*; Iterùm Ioann. 1. *Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis*, optimè *in nobis*, velut concentricum centrum, totius scilicet nostræ salutis, centrum nempe *fidei*, *spei*, & *charitatis*: denique centrum & scopus totius nostræ creationis, finis, & beatitudinis, &c.

Christus incarnatione excentricus, nobis quasi concentricus factus.

Quis stupendam hanc tantam & infinitam excentricitatem, in hoc altissimo & immenso cælo factam, enarrabit? aut satis mirari sufficiet? dùm infinita inter sese distantia, in vnum coeunt: & centrum hoc (*verbum Patris*) grauissi-

uifsimum, inter Patrem, & Spiritum ſanctum, quaſi mediū; quin & totius vniuerſæ creatæ molis punctum; & ſcopus (*quoniam omnia per ipſum & propter ipſum facta ſunt*) in tantam profunditatem, & fragilitatem carnis noſtræ aſſumptæ, ſeſe demittit; adeò vt profundiùs nequiuerit: quippe *factus pro nobis obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Vnde bene Bernardus ſuper Cantic. *Fratres, generationem iſtam quis enarrabit? Angelus nuntiat, virtus obumbrat, ſubuenit Spiritus; Virgo credit, Virgo parturit, Virgo permanet. Quis non miretur, naſcitur Verbum Infans* (ſit hic immenſus orbis excentricus, præter naturæ ordinem, ſeſe humanis quaſi miſcendo vniendove) *& agnoſcitur longitudo breuis, latitudo anguſta, altitudo ſubdita, profunditas plana. Ibi agnoſcitur lux nō lucens, Verbum Infans, aqu ſitiens.* Nónne hæc immenſa excentricitas? S. Auguſtinus, tantam Filij Dei excentricitatem, (humilitatis, & incarnationis eius myſterium intellige) optimè agnoſcens, & obſtupeſcens in ſerm. de Natali Domini in hæc verba prorumpit: *Homo factus eſt hominis factor; vt ſugeret vbera, regens ſidera: vt eſuriret panis; & fons ſitiret: dormiret lux, ab itinere via defatigaretur: falſis teſtibus veritas occultaretur: Iudex viuorum & mortuorum, à iudice mortali iudicaretur: ab iniuſtis, Iuſtitia damnaretur; flagellis diſciplina cæderetur: ſpinis Botrus coronaretur, in ligno fundamentum ſuſpenderetur, virtus infirmaretur; ſalus vulneraretur, tandem & vita moreretur*, an ne vides excentricitatem ſummam? ô verba libro cordis, aureo ſtilo & literis indelebiliter inſcribenda!

S. Bernardus bellè deſcribit quomodo Filius Dei excentricus factus.

Item S. Auguſt.

Tandem & alio modo excentricus factus eſt Filius Dei: nempè primò centrum virginalis vteri ſibi eligens. Secundò à ſummitate culminis cælorum, ad vſque centrum terræ (quod cenſetur & inferni) profundiſsimè deſcendens. Tertio modo, ad dextram Patris homo aſcendens, &c. Quæris ergo centrum tuum, & vltimum finem? en in vno horum trium locorum, eum inueniri à te neceſſe eſt: pœnitentiâ quidem & contritione, in primo, velut tuus Redemptor (te enim apud Matthæū inuitat: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.*) In tertio, hoc eſt altiſsimo ad dextram Patris; vitâ humili inuenitur: *Nam qui ſe humiliat exaltabitur; Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem, dat gratiam.*

Aliis tribus modis Filius Dei excentricus factus, triplici loco inuenitur.

Denique in medio, & ſecundo loco, vitam & ſemitam huius ſæculi ambulando, pœnitentiā non agendo, ſed viam impiorum currendo, reperies eum quidem, at vbi? in centro terræ, ceu Iudicem te caſtigaturum, ibi ſcilicet, *vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.* Iob 10.

Qualiter ergo, & vbi Chriſtum centrum tuum quæſieris, taliter, & ibi certò eum reperturus es: ec-

ce enim, si dilectione, tertio loco: enimuerò : *Ego diligentes me diligo, & qui manè vigilant ad me inuenient me, in viis iustitiæ ambulo, vt ditem diligentes me. Qui operantur in me non peccabunt; qui elucidant me vitam æternam habebunt.* Prou. 8. Vides quomodo debeat quæri tertio loco, hoc est in cælo? nempè dilectione intima, vigiliâ sedulâ, & vitâ laboriosâ.

Conceptus quomodo Christus capiendus. In primo vix inuenitur, nisi per ipsum locum, id est BB. Virginem eum continentem. Quia illa sola *Mater pulchræ dilectionis, & magnitudinis & sanctæ spei.* Eccl. 4. Qualis etiam quotidie asseritur à S. Matre Ecclesiâ: *Salue Regina Mater misericordiæ, vita, dulcedo, spes, & Aduocata nostra, &c.* huic ergo mari, & Oceano Mariano, spei tuæ anchoram, & confidentiæ rete immitte ; & centrum tuum Christum, velut hamo, certò piscaberis, capiesque.

Denique, & in inferno eum reperies, malè & scandalosè viuendo: *Nam si descenderis in infernum adest, &c.* Psalm. 138. & Psal. 111. *Peccator videbit & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet, &c.* Quid videbit? nempè in centro terræ, terribilem illum Leonem *de Tribu Iudá*, pœnis æternis dirissimè impios dilaniantem. Quid videbit? Deum videlicet, terribiliter in inferno præsentem ; quem in vita semper habuit, optauit, putauitque absentem. Quid vlteriùs cernet? æternitaté interminabilem, ignem inextinguibilé, societatem execrabilem, pœnam intolerabilem, desperationem & angustiam ineffabilem. Quare *& dentibus suis fremet*, prȩque nimio furore, atque cruciatu *tabescet*; semper quidem liberationem quærendo, optando, desiderandoque; at nunquam obtinendo : *quia desiderium peccatorum peribit.* Heu miseriam miseriarum, semper & perpetuò velle esse vbi non es, neque esse possis; & nolle esse, vbi tamen æternùm esse necesse erit. **Nota.** *Quærito ergo Dominum, dum, & vbi inueniri potest.* Isaiæ 55. vt eum inuenias, vbi inuenisse gaudeas; nec inuenias, vbi reperisse horreas, &c.

Alio etiam modo intelligitur Christus tria in sese puncta continere, sicut primum mobile: iuxta illud : *Ego sum via, veritas, & vita : quia sine me nil potestis facere, &c.* **Christus 3. puncta in se continet.** Cuncta enim in cælo & in terra, circà SS. centrum hoc voluuntur, vertunturque. *Data enim est ei omnis potestas in cælo & in terra.* Matth. 28.

Alio iterum modo continet duos contrarios polos, arcticum, vel *misericordiam* vnũ; antarcticum, vel *Iustitiam* alterum; centrum autem medium *æquitatem. Nam misericordiæ Domini plena est terra.* Psal. 32. & *Iustitia tua, iustitia in æternum:* & iterum *Æquitas testimonia tua in æternum.* Psal. 118. Denique *Iustus es Domine* (vt alia versio habet) *& æquitas iudicium tuum.* Psal. eodem.

Denique & aliter potest Christus

Conceptus de duobus polis Christi.

ſtus intelligi continere duos polos, infinitè ab inuicem diſtantes: arcticum & eleuatiſsimum (*naturam diuinam*) antracticum alterum, *naturam humanam*: vndè ſæpè dicebat ſe modò filium Dei modò filium hominis, &c.

Inſignis conceptus de hæreticis.

Et verò iterùm; vti poli mundi, iis qui ſub zonis duabus frigidis, & temperatis habitant; nunquam ſimul & ſemel apparent: zonam torridam verò, & æquinoctialem habitantibus, vterq; perpetuò redditur conſpicuus.

Ita & hi duo ſanctiſsimi poli (diuinæ, & humanę naturæ Chriſti) populis, zonas frigidas (hæreſeos, & errorum) tropicum Cancri (hoc eſt qui in via Dei non proficiunt, ſed à Chriſto vt Cancer recedunt) & Capricorni habitantibus (proprij capitis, & obſtinatæ mentis hominibus, Deo, Spiritui ſancto, & Eccleſiæ perpetuò reſiſtentibus) in æternū nunquam ſimul & ſemel apparebūt: niſi mutatâ ſede (errorum & peccatorum ſuorum) propiùs ad zonam torridam (Eccleſiæ videlicet perpetuus ſpiculis veræ fidei, & doctrinæ, à ſole Iuſtitiæ, ſupernè illuſtratā, & incalefactā) acceſſerint. E contrariò verò, etſi huius SS. zonæ torridæ (veræ Eccleſiæ, & Religionis, ſiue, amoris, & gratiæ Dei) ſubcolis; duo illi poli admirabiles; humanitatis & diuinitatis Chriſti, iam hîc in ſpe, verâ fide, & charitate, ænigmaticè tantùm appareant; ad illam tamen æquinoctialem, æternitatiſque feliciſsimam zonam, nempè *cæli Empyrei & beatitudinis*, poſt has vmbras trāſlatis, facie ad faciem, conſpicui futuri ſunt: *Ego enim dicit Dominus*, Exodi 33. *oſtendam omne bonum tibi*. Et Pſalm. 4. *Quis oſtendet nobis bona?* niſi Dominus omnium bonorum fons & origo? Et Pſal. 90. *Oſtendam illi ſalutare meum.* Quale ſalutare? niſi Chriſtum Saluatorem mundi, &c. *Igitur Domine, oſtende nobis faciem tuam, & ſalui erimus*, vt videamus te facie ad faciem ſicuti es.

TROPOLOGIA.

Ad peccatores & Acatholicos.

MEMBRVM PRIMVM.

IAm quod incolæ zonæ frigidæ; (exiſtentes videlicet, ambulanteſque in tenebris, & vmbrâ mortis hæreſeos cœnoque huius ſæculi) nunquam ſint viſuri illos polos, humanitatis & diuinitatis Chriſti; patet expreſsè Ierem. 18. *Hæc dicit Dominus, interrogate gentes: quis audiuit talia horribilia quæ fecit nimis Virgo Iſraël? & quia oblitus eſt mei populus meus: fruſtra libantes, & impingentes in viis ſuis* (fruſtra enim hæretici Deo libant, vereque impingunt in viis & doctrinis ſuis) *& in ſemitis ſæculi* (notent qui ſe totos ſæculo huic impendunt) *vt ambularent per eas in itinere non trito* (enimuerò via hæreticorū ſanè non *Mira ſententia contra hæreticos.*

non est trita, non antiqua, sed noua: nam, verbi gratiâ, Lutheri & Caluini, neque nomine ante ducentos annos innotuit vlli vnquam, nedum ergo, & quomodò re & veritate?) *Vt fieret terra eorum in desolationem, & in sibilum sempiternum, &c. Sicuti ventus vrens dispergam eos coram inimico: dorsum, & non faciem ostendam eis, in die perditionis eorum, &c.*

Heu terribilem nimis commninationem Domini! quam vt effugias, quisquis es, in itinere nõ trito, sed nouo; scrutare, & interroga *de semitis antiquis.* Ierem. 6. ad veram & latissimam zonam torridam, Ecclesiæ Catholicæ, veræ fidei firmamentum & antiquissimam columnam veritatis, propiùs accede, & magis approquinquabit tibi, *& illuminabit te Christus.*

Quomodo facile cognoscatur falsa à vera fide.

Omnes autem illos censeo errare, & esse in via non trita, non antiqua, non rectâ, quorũ Religio ab hominibus certis denominationem & originem trahit: videlicet, ab Arrio, Ariani; à Donato, Donatistæ; à Nestorio, Nestoriani; à Pelagio, Pelagiani: à Machomete, Machometani; à Wiclepho, VViclephiani: à Zwinglio, Zwingliani; à Luthero, Lutherani, & tandem à Caluino, Caluinistæ, &c. Horum omnium Religio, ex solo nomine, meritò cuique suspecta esse debet: putoque reuera hoc esse inter cætera haud exiguum signum, notamque dignoscendi falsam Religionem à verâ, haud leuem. Videtur enim, Deum nolle Catholico, vtpotè à se profecto nomine, eiusmodi Religiones esse insignitas, sed potiùs suorum Autorum: ad dignoscendam veram fidem à falsâ, scorium ab auro, tenebras à luce, &c.

Sola autem nostra fides, solo nomine Catholico gaudet perpetuo iure possessorio; neq; potest ab vllo alio homine denominari, quia nullus scitur eius autor nisi solus Christus, & Apostoli.

Notatu digna contra Acatholicos.

Quin & ipsi Acatholici (nescio sanè quâ occultâ vi, etiam nolentes impulsi) haud alio nos à se, & aliarum sectarum populis, discriminare solent nomine, possuntque; quàm *Catholico;* vtpotè antiquissimo, non solùm iure possessionis, veræ & antiquissimæ, nunquam vllâ potentiâ, aut vi, extirpatæ fidei; verùm, & temporis prioritate, antiquitate, & iure possessorio nobis perpetuò debito.

Scio ab Acatholicis nos quoque appellari Papistas, hoc est, fidei Papæ asseclas, & consortes; sed interrogo, quam fidem profitetur Papa? sanè non Caluini, non Lutheri, non VViclephi, non aliorum denique, ab hominibus tantùm pullulãtem, sed Catholicam à Christo inuisibili capite in Papam, tanquam caput visibile Ecclesiæ deriuatam, propagatam, & à tot Pontificibus hactenus semper sartè tectè custoditam: At reddat iam mihi Acatholicus rationem & causam, cur tantum vnus fuerit

fuerit Simon Magus? vnus Arrius? vnus Nestorius? cur & vnus tantũ Machomet, vnus VVicleph? cur vnus tantummodò Lutherus, & Caluinus? cur non plures ipsis, in tanta rerum suarum turbatione, pro solatio suorum adhęrentium, successerunt? E contra, cur Deus (si fides & doctrina Papæ non est orthodoxa, sed saluti potiùs consequendæ (vt ipsi fabulantur nociua) cur inquam Deus, cui alioqui salus nostra tantoperè cordi est, tot, & tantos Pontifices Romanos sibi inuicem, vnâ, & perpetua ininterruptâ serie, à Petri, ad vsque moderni Innocentij X. nostra tempora, perpetuò succedentes tamdiu tolerauit, quorum tamen fidem maior pars Orbis Christiani profitetur? Et contra, Caluino & Luthero (vtpote, secundùm Acatholicos, veris, sed vereor ne Pseudo-Apostolis) cur non & eiusdem Autoritatis successores, illis substituit, vt fuerunt ipsi? quibus, velut capiti fidei suæ visibili, obediretur; à quibus audibiles, & visibiles controuersiæ, visibiliter, & audibiliter deciderentur; quique nutantes suos alumnos in fide firmarent, mœstos & decedẽtes reuocarent, & erigerent, &c. Aut cur saltem non tales eis discipulos submisit, quorum studio, feruore & labore, suæ doctrinæ, *eorumque sonus, in omnem terram exiret*, insonaretq; ampliùs, quàm hactenus insonuit? quos tamen hodie in solis laribus paternis, & vix domum egredientes conspicimus. Certè maiorem, videtur Deus olim Synagogæ, etiam ante tempus gratiæ, habuisse curam; quàm modo Ecclesiæ Acatholicorum; cum in Synagoga nunquam defuerit summum Sacerdotium, summa in rebus fidei, controuersiisque dirimendis potestas, imperium & autoritas. Quæ tamen omnia penitus iacent, neque quidquam horum, lynceis etiam oculis, apud Acatholicos, cernere est.

Cur tot semper fuerunt Pontifices Romani: Acatholici non possunt dare rationem.

Id quod profectò haud leui argumento est, imò apodictico, & infallibili signo: nempe à Christo, sole iustitiæ, figuris rebusque iam impletis, vmbrâque veteris legis, *veritate adueniente & præsente*, fugatâ; simul etiam cum Sacerdotio summo veteris legis, & verâ potestate, *in iis quæ ad Deum sunt, Hebr.* 5. veræ fidei asylum, & Arcam ad solos Catholicos esse translata, & nequaquam ad Acatholicos. Cùm hi, omni Sacerdotio careât, neque vnquam vlla potestas summa apud illos fuerit, *in rebus scilicet quæ sunt ad Deum*, alioquin planè necessaria; sed soli Catholici summi Sacerdotij priuilegio iam à D. Petri temporibus donati videantur: ergo euidentissimo est argumento; vnà cum summo Sacerdotio, etiam veram fidem, vnicè saluantem fuisse translatam ad solos Catholicos.

Pugnans argumentum contra Acatholicos.

Id quod satis clarè, & manifestè insinuatur, asseriturq; 1. Reg. 2.

Et

Et suscitabo mihi Sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum, & animam meam faciet: & ædificabo ei domum fidelem (Ecclesiam Romanã. vide quanti Architecti industriâ, & authoritate sit fabricata; quare & frustrà à Caluino, & Luthero, tot rictibus petita.) *Et ambulabit coram Christo meo* (cuius & nomine, & officio fungitur in terris.)

Iam quæro, qualis hic Sacerdos intelligatur à Deo promissus, & suscitandus? quod si à Deo promissus, vtpote æternæ veritatis Magistro; ergo etiam aliquando in mundum missus; quis ergo ille? an fortè Aaron; Melchisedech? aut alius in veteri Testamento? minimè profectò; nam hi, non ambulabant *coram Christo*, vt Deus prædixit futurum, sed *ante Christum*, quia ante eius aduentum in carnem.

Notatu dignissima.

Deinde non potuit per illam *domum fidelem à Deo ædificandam*, indigitata, aut significata fuisse Sinagoga; quia illa non adeò fuit fidelis, *sed duræ semper ceruicis*, & sexcentis infidelitatis aspergiminibus coram Deo notata, imò iam Synagoga tunc erat ædificata, non ædificanda: ergo neque etiam potuit significatum fuisse Sacerdotium veteris, sed noui Testamenti.

Dico noui Testamenti, quia Scriptura expreßißimè docet, dicitque, illum Summum Sacerdotem, ambulaturũ *coram Christo suo*; id est, in facie, & loco Christi, iam inhumanati; & quidẽ *cunctis diebus*: non addit, *suis*, sed in genere loquitur; vt sacerdotalis illius regiminis durationem, non ad vnum tantum Sacerdotem, aut personam restrictam, sed numquam terminandam ante diem Iudicij, significaret.

Cum itaque probatum sit, illum Sacerdotem non esse posse veteris Testamenti, siue aliquem ante aduentum Christi: *eò quòd coram Christo sit ambulaturus*; neque etiam intelligi poßit, forsan hunc Sacerdotem ipsum esse Christum, (quia Scriptura non solet nugari, quod tamen hic facere videretur, idem per idem dicendo) quid enim esset dicere? (*Christus ille Sacerdos, coram Christo ambulabit.*) Sed coram quo altero Christo? cum tantũ vnus sit Christus Dominus?

Necesse est ergo, quòd sæpè dictus Sacerdos, sit alius à Christo, vt poßit coram facie Christi ambulare. Atqui nullus veteris Testamenti; ergo ex nouo. Sed peto, si ex nouo Testamento ille sit eligendus Sacerdos Magnus, necessariò, suæ electionis à Deo, habebit aliquas notiones, seu signa, quibus, an verè à Deo electus sit dignosci queat. At hæc signa habet solus Pontifex Romanus, ergo, ipse solus, & nõ alius est, quem ore Dei Scriptura 1. Reg. 2. futurum à Deo eligendum prædixit.

Solum Romanum Pontificem habere signa veri Sacerdotij à Deo.

Minorem probo: solus enim in Orbe Pontifex Romanus, omnibus retrò temporibus, habitus, dictus-

dictusque semper fuit successor Diui Petri, & Vicarius Christi, quem titulum perpetuâ & nunquam interruptâ successione, & iure possessorio, contra omnes Hæreticos hactenus iam à mille & plusquam sexcentis annis, profectò non propriis, sed eius, qui elegit eum, proculdubiò viribus, Dei nempè, adeò manu tenuit; vt neque potentissimi Orbis Imperatores (quibus tamen penè totus subiiciebatur terraqueus globus) omni suâ industriâ & potentiâ, quomodocumq; fuerint etiam conati, eundem titulum à Romano Pontifice potuerint auellere; quin semper etiam inuitis Dictatoribus Romanis, pro tali fuerit habitus & agnitus. Quod sanè maximo argumento est, Pontificis Romani regimen ab altiori virtute quã propriâ sua, tamdiu subsistere cõseruari, defendi, & regi: proindeque esse ipsius Ecclesiam illam planè *domum fidelem*, quam Dominus pro suo tali Sacerdote eligendo se ędificaturum, 1. Reg. 2. promisera: illam inquam, aduersus quam *neque portæ inferi, essent vnquam præualituræ*, teste ipso Christo. Matth. 16. Quod confirmari videtur Apocal. 1. *Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos regnum & Sacerdotes Deo Patri suo.* Iterum Apocal. 5. *Et fecisti nos Deo nostro regnum, & Sacerdotes & regnabimus super terram.*

An non regnat ille super terram, cui potestas ligandi, & soluendi à Christo in Petro, tradita est? Vel si illa potestas soluendi & ligandi cum Petro mortua est, & eo crucifixo, in terris expirauit; quis ergo te soluere & absoluere poterit super terram? Vel si non expirauit, dicas mihi vbi sit, cui tradita & relicta post Petrum, & à Petro? sanè nullibi eam inuenies, quàm apud Romanum Pontificem, vtpotè legitimum successorem Petri.

Potestas ligandi atque soluendi in terris non cessauit morte Petri.

En Reges & principes terræ, Imperatores potentissimi antea Romani Pontificis persecutores, iam, mirabili modo, facti sũt eius tutores & Cultores. Nescis Ecclesiam Christi veram, & eius Sacerdotium summũ fuisse præfiguratum per Synagogam, & per eius sũmos Sacerdotes? si præfigurata, ergo vmbrâ fugatâ, veritas patet veri Sacerdotij, cuius? illius sanè Papæ scilicet cuius hactenus domus à sexcẽtis Hæreticis, etsi semper oppugnata, nunquam tamen superata, & oppressa est. Iam sic dico:

Ecclesia veteris Testamẽti fuit figura & typus noui, & gratiæ: at in illa fuit semper summum aliquod Sacerdotium; ergo etiam in hac debebit esse: quod si in hac; non est penes Caluinistas, Lutheranos, aut alios Acatholicos: qui nullum vnquã Pontificem summumq; Sacerdotem habuere, neque habere volunt aut possunt; vt *ex hominibus assumptus*, Hebr. 5. & pro

pro hominibus constitutus in iis quæ sunt ad Deum, offerat dona & sacrificia (quę dona & sacrificia nisi Missę?) *pro peccatis: qui que condolere possit iis qui ignorant, & errant*, hoc est ad veram viam reducere. Ergo penes solos Catholicos est illa summi Sacerdotij potestas & *domus* 1. Regum 2. à Deo promissa. Econtra Acatholici, sine Pontifice & Pastore, errabundi hærent & aberrant.

Præfigurabatur autem hæc Sacrosancta domus visibilis Ecclesia Catholica,

Primò Genes. 6. per Arcam Noë, quæ sola non fuit submersa; cæteris cunctis domibus diluuij vorticibus haustis.

Secundò per *Ciuitatem S. Ierusalem tanquam sponsam de cœlo descendentem à Deo*. Apocal. 12.

Tertiò per *hortum conclusum, fontem signatum, &c.* Cant. 4.

Quartò per *Vineam electam*. Psal. 80. & Cantic. 2. Esa. 5. Ierem. 2. Matth. 20. Marc. 12. Luc. 20. Apocal. 14.

Quintò per *Agrum illum*, Matth. 13.

Sextò per *nauem illam*, Luc. 5.

Septimò per *sagenam comprehendentem bonos, & malos pisces*, Matth. 13.

Octauò denique per *regnum cœlorum*, Matth. 13.

MEMBRVM II.

Cur tantùm vnus Caluinus, vnus Lutherus: Econtra cur Deus tot voluerit esse Pontifices Romanos.

At petes, quâ de causâ Deus noluerit plures esse, & sufferre, verbi gratiâ, in Synagogâ errantium, Caluinos, Lutheros, & Arrios; sed vnum tantùm, &c. Econtra, tot hactenus in Ecclesia Romana voluerit esse Pontifices, Papas, & successores Petri; adeò vt ab Apostolorũ Principis Martyrio, Romana Ecclesia, non fuerit moraliter sine visibili Capite, summo Sacerdote & Pontifice: Acatholicorum verò quorũcumque aceruus & Ecclesia (liceat modò ita nominare) à Lutheri & Caluini obitu, nullũ vnquam meruerit habere caput & summum Sacerdotem visibilem, qui vt dicit Paulus Hebr. 5. *in iis quæ sunt ad Deum, esset constitutus, vt offerat dona, & sacrificia* (qualia Ministri Acatholici profectò nulla habent, nec offerre possunt Deo ex vi sui ministerij. Populo quidẽ more suo cœnam præbent, verũ illud non est sacrificare Deo, sed illos cibare & potare, quibus illa cœna præbetur) *possitq́ condolere iis qui ignorant & errant, &c.*

Ecclesia Catholica nunquam fuit sine Capite visibili à Petri obitu & Martyrio.

Respõdeo, sicut impossibile est, plexum capite, & acephalum corpus posse habere caput, aut truncatam

Conceptus cur Acatholici nullum vnquã habeant caput visibile.

catam arborem ſtipitem, inque eo veros ramos fructiferos; ſic etiam non eſſe poſsibile, Acatholicos poſſe habere ſummum Eccleſiæ ſuæ Antiſtitem, & viſibile caput, aut Pontificem. Cuius ratio eſt, quod vti æternus Pater familias, obambulando Paradiſi ſui hortum, noluit in eo plura capita tolerare (*ideò enim caput ſerpentis, mulieris ſemine contritum iri* prædixerat) ſic in ſuo horto voluptatis myſtico Filius Dei Chriſtus (ſcilicet in Eccleſiâ viſibili) noluit niſi vnicum caput ſummũ viſibile eſſe & præeſſe. Hinc mirum haud videri debere exiſtimo, Acatholicos nullum habuiſſe vnquam, vel habere poſſe viſibile caput. Deinde ſicut tantùm eſt vnicum caput ſummum in Eccleſiâ triũphante, ſcilicet Deus ipſe (& vel ideò proditor ille, perduelliſque diuinæ eminentiæ ambitor Lucifer, velut fulmen è cęlorum ſummitate excuſſus eſt) ſic vnicum etiam ſolum caput Deus eſſe voluit, in ſua Eccleſia militante; vtpotè verùm triumphantis typum gerente.

At obiiciunt aduerſarij nullum eſſe viſibilis caput in Eccleſia viſibili, cum eius caput ſit Chriſtus inuiſibilis, &c. At contra eſt: quod cùm Eccleſia militans ſit viſibilis ſponſa Chriſti, neceſſariò etiam debeat habere ſui corporis viſibilis, caput proportionatum & viſibile (quis enim vnquam vidit ſponſam acephalam, & ſine viſibili capite, ſummo deſponſari alicui principi) ſic quis credat, viſibilem ſponſam Eccleſiam, inuiſibili ſponſo Chriſto, à Patre æterno per Spiritum ſanctum deſponſatam, viſibili capite deſtitutam? profectò enim ſi hoc verùm, maiorem olim Deus Synagogæ curam habuiſſe videretur; vtpotè quàm nunquam ſinè viſibili, & ſummo capite reliquit orphanam. Cùm igitur Synagoga fuerit figura veræ Eccleſiæ, hæc vero typum & imaginem Eclceſiæ gerat in cælo triumphantis; quomodo ſine capite viſibili concipi poſsit viſibilis imago inuiſæ & militantis Eccleſiæ, planè non video. Numquid enim verè eſſet nugari, dicere verbi gratiâ hanc vel illam acephalam ſtatuam vel pictam imaginem ſine capite viſibili, eſſe tamen veram Cæſaris effigiem licet impoſsibile ſit, hoc etiam concipi poſſe, nedum fieri? talem ergo Acatholici acephalam effigiem faciunt Eccleſiam Eccleſiæ illius triumphãtis; & ſponſam priuam capite conſtituunt capitis inuiſibilis Chriſti. Quomodo igitur hæc capite plexa ſponſa, viuere ſine capite viſibili viſibilis poſsit, non capio, aut quomodo Chriſtus eam diligere queat, planè non intelligo. Haud igitur mirum videtur Acatholicos, cum Eccleſiam viſibilem, & ſponſam Chriſti, viſibili capite priuare perpetuò conentur; econtrà etiam perpetuò ſine viſibili capite fluctuare & oberrare.

Cum autẽ Romani Pontifices temporis diuturnitate & prioritate, in dignitate & veritate *capitis*, iam à tot ſæculis præſcripſerint: fruſtraneus eſt conatus eorum: cumq́ue Lutherus, & Caluinus (ad ſummum ante 130. annos primùm emergentes) in talis dignitatis præſcriptione, & poſſeſſione iam dudum Pontifices Romanos repererint; æquum nullo modo videbatur, Deum iuſtum iudicem, ob Lutherum & Caluinum, tàm recenter natos, eos in poſſeſſione, tàm legitimâ turbare; vel ſede, functione, aut officio pellere; & è contra alienis à ſeſe, concedere potuiſſe, multo minus, iam etiam poſſe aut velle, &c.

Et verò alia inſuper ſublatet cauſa, cur tot ſint fuerintq́ue ſemper Romani Pontifices, indeficientes, ſucceſsione perpetuâ durantes, florenteſq́ue: econtrà vnus tantùm Lutherus, Caluinus ſolummodò vnicus, &c. *Conceptus.* Etenim vt Pater familias arbores, in horto ſuo nullos, aut ſaltem malos fructus proferentes, trũcare, ex trunco verò, nulla alia arbor ampliùs ſuccreſcere ſolet (paucis, idq́ue nullius momenti ſurculis ex eo pullulantibus exceptis) ſic ſemel ab vniuerſæ patratæ molis Patrefamilias; Acatholicis, ſuis capitibus iam truncatis; nullum aliud caput ſucceſsit; paucis exceptis eorum ſurculis, ex trunco iam protuberantibus, qui ſtipite ſuo deſtituti, neque multum ampliùs ſuccreſſere, neque adeò pomario Eccleſiæ obeſſe queunt. Si enim nil contra Romanam Eccleſiam profecerunt potentiſsimi etiam Dictatores illi Romani Ethnici; quid ab hiſcè ſurculis metuendum?

Et ob hanc cauſam etiam, dicti ſurculi faciliùs tolerantur. Cui conforme videtur illud, 2. Epiſtolæ D. Petri cap. 2. *Fuerunt verò*, inquit, *& Pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt, magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis; & eum qui emit eos, Deum negant, ſuperinducentes ſibi celerem perditionem.* *Deſcribuntur miniſtri Acatholici adque viuum depinguntur per S. Petrum.* (Pontifices hactenus nunquam à tantò tempore interierunt, ſed benè eorum aduerſarij: ergo hi & non illi, hic intelliguntur.) *Et multi ſequentur eorum luxurias* (ecce ſurculos illos protuberantes ex trunco) *per quos via veritatis blaſphemabitur* (dicũt enim nos ſacrificando idololatrias cõmittere; non obſtante quod Apoſtolus Heb. 5. vti ſuprà dictum, ſacrificãtis Pontificis, pro hominibus conſtituti, in Eccleſiâ verâ neceſſarij, expreſſam mentionem faciat) *& in auaritia fictis verbis, de vobis negotiabuntur.*

Et ibidem: *Superbiâ enim vanitatis loquentes, pelliciunt in deſideriis carnis luxuriæ eos* (docentes opera bona non eſſe neceſſaria ad ſalutem: ſed fidem ſufficere, hincq́ue portam ad infinita mala & ad ipſum infernum populo, ad malum aliàs prono, aperiũt) *qui paululũ effugiunt;*

giunt; qui in errore versantur: libertatem illis (Euangelij & certitudinem salutis, solâ fide adipiscendã) *promittentes; cum ipsi serui sint corruptionis, &c.* Neque acu sanè meliùs B. Petrus tetigisset & depinxisset nostri temporis ministros Acatholicos.

Tandem S. Augustinus & Canones, 24. qu. 1. *Vbi sana*, causam reddunt cur Deus hæreseos illos ’surculos in Ecclesiâ permittat, item his verbis decidentes. Vbi sana fides non est, non potest esse iustitia; quia iustus ex fide viuit. Neque schismatici aliquid ex istâ mercede sibi promittant; quia similiter vbi charitas non est, non potest esse iustitia. Dilectio enim proximi, malum non operatur; quam si hæretici haberent, non dilaniarent corpus Christi, quod est Ecclesia Catholica (*en sola Catholica, non Lutherana, non Caluiniana aut alia à Catholica.*) Ideò diuina Prouidentia multos diuersi erroris hæreticos esse permittit; vt cum interrogant nos, ea quæ nescimus, sic discutiamus pigritiam; & diuinas Scripturas capiamus: propterea Apostolus ait: *Vt probati, manifesti fiant*: Hi autem à Deo probati sunt, qui benè possunt docere, &c.

Notatu dignissima omnibus Ministris Acatholicis. Igitur cum Deus hactenus Romanos Pontifices, à Petri temporibus adeò adusque modernum instans conseruarit, non verò extirparit: S. Apostolus Petrus verò, secundâ suâ, iam supra citatâ epistolâ, expresse doceat, Pseudoprophetas, & magistros mendaces, *inducere sibi celerem perditionem*: maximo & apodictico sanè argumento esse debet, Pontifices Romanos, neque esse Pseudoprophetas, neque magistros malos aut mendaces, neque Anti-Christos vti falsissimè plerumque ab Acatholicis traducuntur.

Si enim tales, quomodo Scripturæ infallibilitas saluatur? Eiusmodi *Pseudoprophetas, & Magistros, celerem sibi inducturos perditionem*, asserentis, cùm tamen Pontifices Romani (quos Acatholici veros Antichristos, & Pseudoprophetas malè, imò stupidissimè, appellant, cùm Scripturam sacram, vnicum tantum Antichristum, non præsentem, sed futurum docentem; taliter falsi ream planè constituant arguantque) non modò celeri perditione extincti nõ sint; verũ potiùs longissimâ, perpetuâque serie & successione, in hodiernum vsque momenti instans, incolumes, suo semper in officio persistant, quietissimeque perseuerent.

Quin & nostrum summum Pontificem Vrbanum VIII. vel ideò verè; Optimum Maximum verum Pontificem, verè *à Deo ex hominibus assumptum, & pro hominibus in rebus quæ sunt ad Deum*, hisce prægnantissimis & tumidissimis malorum fluctibus, *constitutum fuisse*. Hebr. 5. Maximo sanè Acatholicis, nobis verò infallibili argu-

argumento poteſt, debetque eſſe; quod ipſe ſolus, ſub tanta tamen rerum, eum prementium mole, plus temporis, & annorum feliciſsimè, ſaluus & incolumis, vitâ, etſi laborioſiſsimâ, ſuperfuerit; quàm ferè Lutherus & Caluinus ſimul.

Signum ergo eſt, hos, id eſt Miniſtros Acatholicos, non illum, eſſe Pſeudoprophetas, *magiſtroſque mendacij, prurientes auribus, non veritate, ſed blanditiarum inſtrumentis*, viam cæli (quæ tamen à Chriſto, Verbo Patris arctiſsima aſſeritur) tantoperè populo miſello ampliantes; vt, cùm eam nullo negotio, ſed ſolâ fide, tàm facilè permeabilem perſuadent, libertatemque & certitudinem ſalutis ei tam ſecurè, & ſpecioſè promittunt; in viam potiùs perditionis, & interitus eum præcipitent; quàm ad portum ſalutis deducant.

Quod quidem haud adeò demirandum videtur: *Nunquid enim poteſt cæcus cæcum ducere? nónne ambo in foueam cadunt?* Lucæ 6. Cum enim Miniſtri Acatholicorum *ipſimet cæci ſint, & duces cæcorum*, Matthæi. 15. neceſſariò vnà ſecum miſerum populū in præcipitium trahun. Eſſe autem cæcos, vtpotè *oculos habentes & non videntes, &c.* Pſal. 113. facilè probatur. Cæcus enim omnis ille eſt, qui non videt, quod videre deberet; at Acatholicorum Miniſtri non vident veritatem, & verum ſenſum Scripturæ (quem perpetuò, aut turpiter corrumpunt, aut tortuosè ſuos in ſenſus, detorquere, & cogere conantur) ergo ſunt verè cæci & duces cæcorum.

MEMBRVM III.

Quomodo Acatholicis in conſcientiâ ſit ratiocinandum.

PRofectò ſi cæci non eſſent Acatholici Miniſtri, primò neceſſariò ex ſupra fusè dictis locis ſacræ Scripturæ 1. Reg. 2. hanc veritatem viderent. videlicet, cùm Deus non poſsit mentiri, conſequẽter ergo promiſsionem illam ab eo circa deligendum ſibi Sacerdotem fidelem coram facie Chriſti ſui (id eſt tempore legis gratiæ) ambulaturum neceſſariò debere adimpleri: quin & luce meridianâ clarius iam adimpletã eſſe in ſede Petri, & ſucceſſorum eius (quorum Sacerdotium & authoritatem tantâ firmitate, à tot continuis ſæculis roboratam, inconcuſſam, imò inſuperabilem vidẽt) & palpare ſaltem, & hoc modo ſecum ratiocinari deberent.

Nos Pontificem & Papam, Pſeudoprophetam Antichriſtum, & verbi puri Dei deprauatorem perpetuò proclamamus; ſed videamus ſemel quam verè. Profectò S. Petrus ſecundâ ſuâ epiſtolâ cap. 2. expreſsiſsimè docet, eiuſmodi Pſeudoprophetas & *magi-* *Ratiocinatio Acatholicorum de Papa, qualis eſſe debeat in eorum conſcientia.*

ſtros

stros mendacij sibi superinducturos, celerem perditionem (hoc est, quod à Deo non sint diu tollerandi, sed tollendi) confirmante hoc idem Psalmista, psalm. 54. nempè *viros sanguinum & dolosos* (qui dolis, falsam doctrinam, pro vera docent; quales essent quidem Pontifices, si forent pseudoprophetæ) *non dimidiaturos dies suos*, hoc est, non diu victuros, sed à Deo in pœnam, ante tempus alioquin à naturâ determinatum, ex hac vitâ eripiendos.

Atqui hanc infallibilem sacrarum literarum veritatem, comminationem, & prophetiam, non videmus in Pontificibus Romanis impleri (quos tamen perpetuò pro seductoribus & illismet, à B. Petro loco supracitato, adumbratis pseudoprophetis habemus) sed potiùs contrarium euenire cernimus; cùm non solùm nullam hactenus eis celerem perditionem inductam, verùm insuper, à tot sæculis, eos in suo regimine, & sede firmatos, imò adhuc indies eorum Ecclesiam, cœtumque augeri; nostrum è cótra continuò minui videamus. His igitur reuera ita sese habentibus; aut sacram Scripturam, & Petri Apostoli doctrinam illam falsam esse necesse est, nostramq; opinionem, & iudicium verum: aut reuera potiùs hanc nostram falsam, & illam Scripturæ, & Pontificis veram. Quod si iam vera, & tamen Pontifex Romanus velut pseudopropheta, cum suâ doctrinâ, iuxta comminationem Petri ibi factam, celeri sibi superinductâ perditione à Deo è medio non tollatur, quomodo ergo nostra opinio contra Papam stabit?

Cùmque videamus nostram Ecclesiam acephalam, nullo Sacerdotio aut potestate summâ coruscam; nostrosque primos Patratores, & fidei reformatores, tàm celeri, & (vti palàm) tam ignobili interitu sublatos, neque eorum loco alios similes autoritatis suffectos. E contra, summum illud Sacerdotium à Deo 1. Regum 2. veræ Ecclesiæ promissum, nullibi in orbe magis, quàm in vrbe Catholicâ florere vigereque, indiesque augmentari & crescere; nos verò deficere cernamus. profectò maximo argumento, imò apodictico quasi esse videtur, nos Pontifici iniuriam facere; errare, & ab eo ad nostra dogmata deficiendo, velut à Pastore ad lupum deficere: eumque reuerà esse *Sacerdotem illum fidelem, coram Christo ambulaturum* olim ab infallibili veritate ipso Deo tam seriò promissum. Frustra ergo Papam, velut solem, aut cælum lapidibus nostris petimus.

E contra valde suspicandum & timendum est, nos esse illos, quos B. Petrus 2. epistolæ suæ cap. 2. num. 1. & 10. adumbrauit, futurosque prædixit, videlicet, *pseudoprophetas, magistros mendacij, &c. in diem iudicij cum iniquis reseruandi, cruciandiq;* *Ministri Acatholici qui sint depicti à S. Scriptura.*

ciandíque: post carnem in concupiscentiâ immunditiæ ambulantes (quia Dei præcepta ideò seruatu impossibilia asserimus; vt nos, nostrosque à mandatorum Dei suaui, & non graui, vti nos falsò docemus, iugo subdolè subtrahamus, prout bene Apostolus in suâ epistola dicta his verbis prosequitur) *dominationem contemnentes* (hoc est, nos paulatim ab omni dominatione, & obedientia, Ecclesiæque iugo, nostrorum magistrorum more, subducendo) *audaces, nobis solis* (in nostra doctrina) *placentes*: &, quod magis horrendum, *sectas indies nouas non metuentes introducere*: vt quilibet faciat, agatque quidquid placet, dummodò in Christum credat, solam fidem: quę tamen *sine operibus mortua* à B. Iacobo dicitur, ad salutē sufficere: mala verò opera, neque cæli introitum impedire, neque bona ab inferno præseruare, Christo tamen contrarium vbique docente.

Sacrificium Missæ in S. Scriptura pluribus locis præfiguratum & prædictum. Hisce sic stantibus, reuerà etiam illud nobis formidandum est, vtpote quia velut *pecora irrationalia naturaliter in captionem & perniciem in his, quæ ignoramus, blasphemamus*: scilicet, verum sacrificium Missæ Deo acceptissimum, ab ipsismet Apostolis oblatum, à Christo institutum, per sacrificium Melchisedech Gen. 14. præfiguratum; Heli Sacerdoti 1. Reg. 2. prædictum: à Salomone Prouerb. 9. Esaiâ cap. 19. Daniele 18. necnon deniq; à Malachia luculentissimè præsignificatū, &c. formidandum nobis, inquam, valdè est, nos ita blasphemantes, ita agentes, ita credentes, ita populum decentes & seducentes, *in corruptione nostra perituros, & mercedem olim iniustitiæ nostræ percepturos.*

Cùm denique *derelinquamus viā rectam, & antiquam;* è contra *errantes viam Baal ex Bosor insequamur*, metuendum erit, *nos filios illos maledictionis esse*, de quibus B. Petrus 2. epistolę, cap. 2. num. 15. &c. Itaque aut nobis resipiscendum, aut pereundum.

At quid surdo fabulam canimus? quid cæco colorem obiicimus? quid asinum refricantem se auertere conamur? aut quid talpam (inquit Cicero) num desiderare lumen putas? minimè gentium.

Hinc est quod Ægyptij hieroglyphicè cęcitatē talpâ adumbrarint; propterea, quod hoc animal perpetuæ cæcitatis tenebris sit dānatum, lucisque diem ita horreat, vt simul ac è terra erutum fuerit emoriatur. *Acatholici talpæ similes.*

Et licet talpa omnes habeat partes, quibus aliàs oculi veri absoluuntur, oculi tamen extrinsecè nulli eius apparent, propter cutis crasciusculę circumobductæ prominentiam; quæ, ob periculum in generatione euitādum, sic in opus à naturâ inchoata, imperfecta relicta videtur; eò quòd talpa perpetuò terræ viscera obscuriora corrodat, & ideo oculis non indigeat, &c.

&c. vt vt ſit, Heſychio certè talpa cæcitatis hieroglyphicum eſt & ignorantiæ; vti è contra oculus ſuâ pollens vi, intelligentiæ ſignum habetur.

Sanè Eucherius haud ineptè, aut inappoſitè per illud Leuit. 11. & Iſa. 2. hæreticos putat denotari: vtpotè qui, licet aliquid cernere videantur; minimè tamen ipſum liquidiſsimæ veritatis lumen diſpiciāt, aut ſufferant. *Oculos enim habent & non vident.* Pſalm. 113. At cur inquies hoc eis denegatur? an quia vt talpa terræ; ſic illi in vmbrâ & cauernis ſuarum falſarum opinionum & dogmatum oberrantes; & ſuam ob duritiam malitiamque, ad tenebras ituri perpetuas præuiſi, oculis fidei fortè non indigere videntur: ſuo tamē tempore eis concedendis aperiendisque, & quando? cùm *videbunt* videlicet *in quem transfixerunt*, Ioann. 19. Conceptus.

CAPVT III.

Primum mobile Spiritus ſancti Symbolum, & typum non ineptè referre.

Licet plurima iam de dulciſſimo illo Patris & Filij ſanctiſsimo Spiritu, in ſuperioribus præmiſſa ſint; qualiter videlicet ipſe tàm à Patre, quàm à Filio procedat, & contra Græcos æternaliter ab vtroque, velut vni communi principio producatur: tamen, vt SS. Trinitatis ſingularumque Perſonarum in ſpecie, primo mobili quaſi impreſſus typus, eò meliùs Lectori repræſentetur, adumbreturque, ſequentia adhuc ſubnectere placuit.

ANAGOGE I.

MEMBRVM I.

Primum mobile cælum, nō tàm ratione motus & principij; quàm conſideratione amplitudinis, cuncta complectens &c. Spiritus S. Symbolum gerere.

Primi mobilis cuncta ſuâ amplitudine, intra ſeſe concludentis, omneſque inferiores ſibi orbes, ab ortu in occaſum rapientis, ſuprà iam ſufficienter explicatam naturam, hîc fuſiùs repetere ſuperfluum duco, ſed potiùs imprimis quorundam quæſtioni ſatisfaciendum puto. Cur videlicet *nomen Spiritus ſancti*, tertiæ potiſsimùm SS. Triadis Perſonæ, & non etiam ſimiliter Patri & Filio, (qui itidem Spiritus ſunt ſancti) attribuatur? *Cur Spiritus ſanctus tantùm Spiritus dicatur.*

Huic quæſtioni S. Auguſtinus libr. 5. de Trinitate cap. 11. & 15. occurrit, hâc cauſam & rationem adducendo, videlicet: ideò tertiæ SS. Trinitatis Perſonæ, nomen Spiritus ſancti particulariter attribui; *Vt ex nomine quod vtrique illi conuenit, vtriusque communio ſignificetur, quorum & donum dicitur, &c.* Cui adſtipulatur etiam Rupertus *in Ioan.* cap.

*cap.*4. Alcuinus lib. 1. de Trin. cap. 6. & D. Thom. 1. parte, quæst. 36. art. 1. Qui & præter adductam S. Augustini rationem, adhuc aliam affert ex ipsa significatione nominis. Nam nomen Spiritus, inquit, in rebus corporeis impulsionem quandam & motionem significa-
, re videtur. Nam flatum & vẽtum
, spiritum nominamus. Est autem
, proprium amoris, quod moueat
, & impellat voluntatem amantis
, in amatum. Sanctitas verò illis
, rebus attribuitur, quæ in Deum
, ordinantur. Quia igitur tertia per-
, sona diuina procedit per modum
, amoris quo Deus amatur, con-
, uenienter Spiritus S. nominatur.

Deinde cũ voluntas sit prima virtutum sedes, & per eam Spiritus S. procedat: hinc sanctitas ad illam quoq; pertinere videtur, maximè cũ Spiritus S. sit fõs sanctitatis, & propriè sanctificare dicatur.

Conceptus. Iam vt ad propositũ nostrum redeamus, optimè Spiritus S. primo cælo mobili assimilari potest. Nam sicuti primum mobile est principium & origo omnis motus naturalis in mundo: sic Spiritus S. est fons & origo omnis motus spiritalis, gratiæ & amoris in animâ & in vniuerso: neque enim mundus hic sine Spiritus S. bonitate fuit conditus, neque sine eius gratiâ & amore conseruatur. Id quod Apostolus 1. Cor. 2. satis clarè innuit, *Spiritus* (sanctus) *enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei*: Item: *Spiritus vbi vult spirat.* Ioan. 3.

Spiritus sanctus quomodo primum mobile dicatur. Hinc benè suo modo Spiritus S. dici potest Primum mobile, eò quòd ante ipsius aduẽtum, & stupẽdum illius à supernis, Apostolis impressum motum gratiæ suique diuini amoris, & septem donorum suorum; immotus quasi sine vitâ emortuus iacuerit totus mundus. Nunquid B. Petrus Princeps Apostolorum, aliique sui collegæ ante Spiritus S. missionem & commotionem, in se factam, nõ toti quasi semper immoti fuere? an non & omninò meticulosi post Domini ascensum latitabant? Act. 2. tacti autem & excitati Spiritus S. igni, mox excusso omni timore, subitò in publicum prosilierunt; & tanto Spiritus S. impetu rapti, nullatenùs sese ampliùs continere potuerunt; quin à Spiritu S. sanctissimo illo primo mobili, sibi impressam gratiæ vim & motũ, mox per vniuersum orbem sine defatigatione, sine nauseâ, omni excusso timore adeò diffunderẽt, vt totum mundũm in vtramque aurem, velut emortuum immotumque, noctes diesque stertentem, à somno mortis (infidelitatis) excitarint, iuxta illud Apostoli ad Rom. 10. *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* *Apostoli quomodo motu Spiritus sancti rapti.*

Conceptus quomodo Adam spiritu vitæ motus à non esse ad esse. An non & Adam in Paradiso voluptatis, manibus Dei quidem efformatus & plasmatus, ante inspiratum sibi inspiraculum vitæ, totus erat immotus? Gen. 1. concepto autem à Deo Spiritu, mox cœpit ab ortu *nihili*, in occasum

vltimi

vltimi sui finis, tendere; etsi non diu, prô dolor, in hoc motu perstiterit; sed motu primi motoris omnis mali, *dæmonis*, illectus, mox adeò excentricè cœperit moueri (in vetiti pomi videlicet concupiscẽtiâ & esu, à Creatore ad creaturam sese conuertendo) vt etiam totus excentricus factus, extrà Paradisum centrum suum, infinitis labefactatus & defatigatus miseriarum motibus, tandem viuere & moueri desierit.

Numquid etiam non Spiritus Domini in primâ mox rerum patratione aderat, & super aquas ferebatur? cuncta ab ortu nihili (& non esse) ad occasum (esse & finis vltimi,) disponens mouẽsque?

Tãtusne motus, & raptus Spiritus sancti non esset admirandus, nempè totam rerum molem, tantâ distantiâ, imò infinitâ, à termino à quo, & *non esse*, ad terminum ad quem, nempè *ad esse*, rapientis? *Spiritus enim Domini ferebatur super aquas*. Gen. 1. &c.

Spiritus S. quomodo primo mobili repræsentetur. Denique Spiritum sanctum reuerà primi mobilis concitatissimo motu & raptu repræsentari, argumento sunto *ossa illa mortuorum*, Ezech. 37. non priùs suscitata, nisi vocato à quatuor ventis, super ea Spiritu: vt videlicet sic insufflante Spiritu, resurrectio futura intelligatur, vti creatio iã præterita facta, in qua Spiritui Domini principaliter attribuitur *motus* super aquas: Ergo & ille principium quoddam primum, primusque motor, haud minùs quàm Pater & Filius censendus est respectu cunctarum creaturarum.

MEMBRVM II.

Spiritus sanctus comparatur primo mobili, ratione suæ immensæ amplitudinis, cuncta in sese complectenti.

Amplissimum, & immensæ altitudinis primum mobile, Astronomi asserunt, cuncta suâ concauitate intimâ complectens (præter Empyreum) patentissimoque ipsius gremio creata entia vniuersa concludi. *Conceptus.*

Quis verò non videt, illum altissimum, & infinitæ amplitudinis Dominum, Spiritum sanctũ, cuncta similiter in se continere, concludere & complecti? cùm per totum terrarum orbem à sacra Scriptura diffusus dicatur, Sap. 1. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum; & hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis, &c.* Vnde optimè Diuus Hieronymus in 2. epist. Pauli ad Ephesios cap. 4. *Mare*, inquit, *certè immensum est, & capacitas eius Deo soli nota: ex hoc si quis velit multis hominibus, secundùm id quod gestare queunt, tradere; necesse est, vt ad mensuram vnicuique tribuat, & partes eius mensuram recipiant; cuius solidum immensurabile est. Ita & Spiritus sanctus, immensus quidem est, & nullo fine concluditur, tamen vnicuique datur, secundùm quod expedit.* Atqui etiam *Spiritus S. omnia in sese continet.*

Spiritus S. intus auditur, extra per suam D. gratiam videtur. Spiritus sanctus, suâ gratiâ, in toto orbe *Christiano Catholico* vndique & vndique diffusus, præsens est, etsi non videatur; apertissimè tamen sentitur, & intus, ô homo, percipitur, sæpiùs cordis tui ostiũ pulsans, à malo te dehortando, ad bonum inuitãdo: & foris auditur, per suos prçcones continuò nobis acclamãdo: *Pœnitentiam agite, quoniã appropinquat regnum Dei*, Matt. 4. & iterum Luc. 13. *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.* Sed prô dolor, non est qui audiat: surdi peccatores Spiritum sanctum, intùs & foris continuò illis acclamantem, excludunt, aures ob- *Conceptus.* struunt; haud aliter ac serpentes, dum incantantur, ne cogantur audire quod nolunt, & deserere quod nullo modo volunt; sicque semper Spiritui sancto resistunt, & à malo numquam desistunt.

At erit olim, quando & ipsi cogentur experiri, quod modò non credunt, & audire quod tunc horrebunt; illud nempè terribile, Lucæ 7. & Matth. 11. *Cecinimus vobis & non saltastis: lamentauimus, & non planxistis*, &c. tot Spiritus S. inspirationibus nõ acquieuistis; sed potiùs in eum grauissimè deliquistis: quomodo? vtique veritati scilicet infallibili, à vobis agnitæ resistendo, & contradicendo: de misericordiâ Dei aut omnino desperando, aut nimium præsumendo; discordias, & mendacia in rebus grauissimis disseminando. An nescij estis, in Spiritum sanctum delinquentibus, *neque in hoc, neque in futuro sæculo id remittendum?* Matth. 12. Et *ideò Tyro & sidoni; terræque Sodomorum*, forsan *remissius erit in die iudicij quam vobis, &c.*

Quomodo quis Spiritui sancto censeatur resistere.

TROPOLOGIA

Ad peccatores, & contra mendacium.

SPiritum sanctum esse Spiritum veritatis, Veritas ipsa Christus docet, Ioan. 14. 15. & 16. &c. quod est dicere (contra Græcos) esse Spiritum Christi; quia Christus est *via, veritas, & vita.* Ioann. 14. &c. Cùmque quælibet quasi res sibi habeat aliquam alteram contrariam; proculdubio Spiritui veritatis erit contrarius alius spiritus, id est mẽdacij; cùmque contrariorum (si cætera intelligas tamen paria) eadem sit ratio, sed contrariò: sicuti Spiritus veritatis est Spiritus Dei; ita erit etiam spiritus mendacij, spiritus diaboli; quem ipsamet Veritas *Patrem mendacij* appellat.

Quomodo Spiritus sanctus etiam Spiritus Christi.

Spiritus mendacij.

Igitur immediatiùs nil erit Spiritui veritatis contrarium, quàm spiritus mendacij: cùm apud Philosophos impossibile sit duo contraria, verbi gratiâ, calorem & frigus, alborem & nigrorem, simul & semel esse in eodem subiecto: philosophicè ergo demonstrarur, planè impossibile etiam esse, Spiritum sanctum & veritatis, cohabitare

bitare simul cum spiritu mendacij in eadem mente, seu subiecto & anima.

Cùmque vsque adeò prô dolor, hodie in mundo apud magnos & paruos, altos & humiles, diuites & pauperes, mendacium, adulatio, fraus, & fucata amicitia vigeant: è contra veritas, heu! apud plerosque exulet; necesse est, maiori etiam ex parte, hodie è mundo exulare Spiritum sanctum, qui est Spiritus veritatis. id quod B. Thomas de Villa noua conc. 3. de aduentu, quàm maximè his deplorat verbis.

Vix esse veritatem in mundo.

Non est veritas in mundo: non est qui loquatur verum cum proximo suo: quidquid hodie vulgus loquitur, fraus & adulatio est; docuerunt enim linguas suas loqui mendacium: in hac scholâ exercitati sunt, in hac edocti; vt discerent fallere, mentiri, adulari, exaltare parua, exigua attollere, ex tumulis montes facere, ex culicibus elephantes: hæc ciuilitas, hæc affabilitas; & inurbanus est, quisquis fallere, & mentiri non potest, &c. Ita profectò se res habet; videtur enim iam expirasse & fœdatus apud omnes nationes, candor ille germanus; simplicitas & sinceritas funditus cum veritate extincta, &c.

Cur tot hodie mundum calamitates premant.

Hinc nemini mirum videatur, nostra tempora tantas commitari calamitates & miserias: mundum hodie vsque adeò, vndique & vndique, turbari exstimulari, plagis adeò affligi, hostibus tātoperè premi, &c. Non credis? audi verbum Domini Oseæ 4. *Quia iudicium Domino cum habitatoribus terræ: non est enim veritas, &c. maledictum & mendacium, & homicidium & furtum, & adulterium inundauerunt. Propter hoc lugebit terra & infirmabitur omnis qui habitat in ea, &c.* Insuper verissimum etiam, & indubitatum esse videtur, quòd, vbi mēdacium dominatur, ibi & dominentur omnia mala; exulent quoque omnes successus boni rerum. non credis? adeas domum Caiphæ & Pilati, si placet, & quæ ibi contigerunt vide: Petrus enim Apostolorum Princeps, ibi eo in loco magistrum suū negauit, vbi mendacium & falsitas præualebant. Vnde benè S. Ioan. Chrysostomus serm. 2. de mysteriis feriæ quintæ. *Ibi negauit*, inquit, *vbi Christus* (Veritas) *tenetur inclusus, negat in domo Caiphæ, ibi negat, vbi potest valere mendacium, ac si mentiendi spiritum, Petro inhalauerit mendacij aula.*

Iam iterū attende, quid actum sit Act. 5. vbi Ananias, & Saphira vxor eius ob, vnius mendacij solummodò vitiū, subitò voce Petri, ceù tonitruo, mortui corruentes expirarunt. Audi enim quid dicat Apostolus ad Ananiam: *Anania, cur tentauit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto? &c. non es mentitus hominibus, sed Deo: audiens autem hæc verba Ananias, cecidit & expirauit.* Et ad Saphiram paulò infrà: *Dic mihi mulier si tanti agrum vendidisti?*

Fructus mendacij.

didiſti? at illa dixit: Etiam tanti: Petrus autem ad eam: Quid vtique conuenit vobis tentare Spiritum Domini? ecce pedes eorum qui ſepelierunt virum tuum ad oſtium, & efferent te: confeſtim cecidit ante pedes eius, & expirauit, &c.

Ex quo facilè patet, quantùm mendacium aduerſetur offendatque Deum, & Spiritum ſanctum: itaque quicunque mentiuntur, videntur quodam modo mentiri Spiritui ſancto; eum quaſi per contrarium, mendacium, ſede ſuâ pellendo.

Aliquibus centies vnâ die foret pereundum & quare.

Sed heu miſeros mortales! quot putas hodie remanſuros viuos & ſuperſtites in præſenti rerum facie, ſi omnibus mentientibus cum Anania & Saphira ſubitò foret pereundum, expirandumque? an non credis aliquos centies in die expiraturos? Quòd ſi de vnico mendacio ſubitaneâ morte expetiit Dominus vindictam de Ananiâ & Saphirâ, quid de iis, qui infinitis mendaciis, veritatem adulterant, futurum cenſes? illud videlicet, non modò quidem, at ſuo tempore: quod Dauid futurum prędicit pſal. 15. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium, &c.*

Quid ergo iam erit de periuris? quantò grauior eos pœna manebit, qui culpæ grauis mendacij, grauiorem adiiciunt periurij, periurioque mēdacium confirmant? quinimò, vſque adeò, prô dolor connubia cum Spiritu ſancto, actioneſque humanæ mentis, cum eius iniuriâ adulterio hodie fœdantur, vt à multis, vix inconcuſſæ veritatis verbum, ſine mendacij aſpergine, & turpiſsimo præſtigij næuo ſit audire.

Quòd ſi Apoſtolus ad Tit. 1. *Cretenſes ſemper mendaces dicat*; quale noſtrum ſæculum dicturum putas, in quo nulla ampliùs fides; ſed verba tantùm à vero diſtant, quantū coruus a cygno, &c. Cùmque mundus paſsim iam Cretenſes, & Parthos mendaciis ſuperet; profectò in æternam arietat ſæuitque veritatem, eamque, quantùm in ſe eſt, deſtruere nititur.

Audi B. Laurentium Iuſtinianum, de vitâ ſolitariâ cap 4. *Quantùm* (inquit) *in mendacibus eſt, immortalem & æternam veritatem, quæ Deus eſt, deſtruere, moliuntur; hoc verò dum agunt, illam in nullo lædunt, illi nequaquam detrimētum inferunt, ſed ſeipſos perimunt, quemadmodum in ſapientiæ volumine continetur; ſic enim habet. Os autem quod mentitur occidit animam, &c.*

Notent mendaces.

Et tandem ipſa Sapientia Patris, Veritasque æterna, Chriſtus Dominus, ſator & ſeruator noſter, qualem hæreditatem miſerabilē mendacibus inſinuat apud Ioann. 8 *Vos*, inquit, *ex patre diabolo eſtis: & deſideria patris veſtri vultis facere: ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit; quia non eſt veritas in eo. cùm loquitur mendacium, ex proprio loquitur, quia mendax eſt & pater eius.* Nam cum lege communi & naturali cautum cōſtitutumque ſit, vt filij immediatè patri in hære-

Conceptus iucundus

hæreditate succedant; diabolus autem sit pater omnium mendacium; necesse est etiam eiusmodi filios, hæreditare à diabolo patre suo, quidquid ille habet, aut saltem aliquam eius partem; sed quam? *ignem, niuem, glaciem, spiritum procellarum; partem videlicet calicis eius*, Psalm. 10. Quod confirmatur Prouerb. 20. *Suauis est homini panis mendacij: & postea implebitur os eius calculo ignito; &c.*

Merces mendacij.

Per mendacium primi nostri Protoplasti, paradiso eiecti sunt; si enim patri mendacij aures non præbuissent, neque inde eiecti fuissent, neque tam fœdam hæreditatem (mendacij) in posteros transmisisset diabolus.

Mentitur Adolescēs ille Amalecites gratiam Dauidis Saulo successuri, captandi causâ, dum fingit se Saul occidisse: at ipse à Dauide occidi iubetur 2. Reg. 1. cùm secundùm communiorem Doctorum sententiā (contra Iosephum) Saul partim curribus & equitibus Philistijm oppressus, partim suo ipsius gladio confossus occubuerit, vti videre est 1. Reg. 31. proinde adolescens ille, falsò se Saul occidisse iactabat, idque propter spem præmij à Dauide consequendi. Ex quo etiam facilè zelus, & integritas Dauidis concluditur; *Verbum enim mendax iustus detestatur*. Prouerb. 13. *&c.*

Mendaces hodie fouentur amātur&.

At hodie cuncta cōtrario modo accidunt; & non nisi mendaces vndique & vndique prævalent, adhibentur vltrò, cibantur, & incitātur, amantur, honoranturque, qui tamen Deo sunt abominabiles: enimverò Prouerb. 12. *Abominatio est Domino labia mendacia. Et proferentem mendacia odit Dominus.* Prouerb. 6.

Denique Pharao sæpiùs se populum Hebræum dimissurū Domino mentitus, mendaciorum suorum mercedem, à vorticibus vndisque maris rubri haustus, percipit. Hanania Ierem. 28. ob mendacia in populum sparsa vti Ieremias prædixerat, moritur, &c.

Effectus mendacij & exempla eius pœna.

Et quemdam Godeuinum nomine, falsum quidpiam his verbis confirmantem. (*Hic panis suffocet me, si mentiar*) panis bolo sumpto subitò suffocatum esse, Polydorus lib. 8. auctor est. Dignißima sanè & factis proportionata pœna; vt cui mendacij panis suauis fuerat, pane etiā suffocaretur. Heu quot hodie essent suffocādi! quot à diabolo rapiēdi! dum continuò hoc turpißimum in ore multorum versatur: *ni hoc verum sit, diabolus me rapiat*; non obstante quod verba eorum, nec vmbram quidem veritatis attingant, &c. Hinc Thales à quodam rogatus, quantùm videlicet verum à falso abesset? quantùm, inquiebat, oculi ab auribus distant: dicere volebat, eos potißimùm mentiri, qui aliis non visa, sed audita referunt.

Lepidè quendam senem, quem senectutis suę pudebat, & vel ideò canos

Pingentes crines & facies pingentes, lepidè arguuntur.

canos tincturâ quadam denigrabat, in publicum progressum (vtpotè de rebus orationem habiturum) Archidamus, his verbis perstrinxit; *quid ille senex tandem verum diceret, qui mendacium non solum in animo, sed & in capite circumfert?* optimè sanè, & hodie benè notandum comprimis fœminis, nescio quibus tincturis, nugis & coloribus fucatis, vetulantem vultum laruâ iuuenili commutare studiosissimè laborãtibus, quarum tamen votis natura nequaquam cedit; vtpotè artis fucatæ nimia inimica, multoque superior; quod profectò haud facerent, ni magis hominibus quàm Deo placere studerent. At *qui hominibus placent, confundentur* teste Psalmistâ, *quoniam Deus spreuit eos.*

Itaque non ponamus mendaciis obstaculum Spiritui sancto, habitare volenti in nobis; *cuius deliciæ sunt esse cum filiis hominum. Et ne mentiamur inuicem fratres charissimi.* Coloss. 3. *Ne in laqueum incidamus diaboli*: & hæreditatis ipsius infernalis participes fieri olim cogamur: sed veritati inhiando, *virtute potius ex alto indui*, hæreditatemque illius adipisci mereamur; cui Pater æternus dixit: *Postula à me, & dabo tibi gentes in hæreditatem.* Et quidem hucusque in gratiam tam facilè mentientium, hæc dixisse sufficiat.

ANAGOGE II.

Primi mobilis vno centro & 6. circulis maioribus; videlicet Zodiaco, Horizonte, Meridiano, Æquatore, & duobus Coluris, Spiritus sancti 7. Dona significari.

Dvobus polis arctico & antarctico innixum primum mobile eiusque sex maximos circulos (indistinctos tamen ab ipso) circa vnicum centrum ferri, Astronomi docent. Quorum primus est Zodiacus; secũdus Æquator, tertius Horizon; quartus Meridianus; quintus Colurus æquinoctiorum: sextus Colurus solstitiorum: & denique Centrum medium.

Officia 6. circulorum maiorum primi mobilis.

Horum officia paucis habe. Zodiacus est circulus continens duodecim signa cælestia, solus habens latitudinem 12. graduum, in quo omnes planetæ perpetuò mouentur, nec vel semel extrà vagantur; sunt autem illa signa: Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libraque, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces.

Æquator per medium cælum traductus, est regula motus, qui Zodiacum perpetuò in duobus punctis intersecat: in quibus sol existens mundo vniuerso æquinoctia affert; diemque nocti æqualem reddit.

Hori-

Horizon est circulus immobilis, à visu originem trahens: ortum & occasum siderum denotans & determinans; qui & finitor dicitur: eò quòd visum nostrum determinet; & cælum inferiùs nobis inuisum, superius verò visibile reddat.

Meridianus est circulus transiens per polos mundi, medio inter ortum & occasũ loco Æquatorem intersecans: huius officium est medietaté diei, & noctis ostendere: sol enim supra Horizontem, ad ipsum delatus, meridiem; infra verò ipsum depressus, mediam noctem nobis efficit; estque in sese immobilis, sed toties replicatus, quot sunt loca in terra, &c.

Quintus est Colurus solstitiorum, transiens per polos mundi; & principium Cãcri & Capricorni; huius officium est duo solstitia, nempe imum & summum, hoc est, hybernum & æstiuum, determinare.

Tandem vltimus est Colurus æquinoctiorum, qui itidem per polos mundi, & per duo Zodiaci puncta, principia videlicet Arietis, & Libræ transit, & æquinoctia nobis indicat.

Denique Centrum est medius punctus cæli firmissimus, & immobilis, circa quem tota machina cælestis vertitur. Et hæc de hisce 6. circulis, & puncto septimo, siue centro ad nostrum nobis propositum, haud inapposite inseruientia dixisse sit satis.

Pars II.

MEMBRVM I.

De Sapientiæ Dono, eiusque Zodiaco.

QVod si iam septem Dona Spiritus sancti perpendamus, quæ enumerantur ab Isaiâ cap. 11. profectò magnâ analogiâ hæc, & illa iam iam dicta se inuicem respicere videbũtur: sunt autem *Spiritus sapientiæ; Spiritus intellectus, Consilij; Spiritus Fortitudinis, Scientiæ, Pietatis, & Timoris Domini.* *7. Dona Spiritus sancti.*

Est verò sapientia, secundùm Arist. libr. 1. Metaph. *Primarum & altissimarum causarum cognitio*: siue multarum, & mirabilium rerum, imò sempiternarum, scientia & comprehensio est; adeò vt cunctarum rerum causæ in sapientiæ illo inuisibili & admirabili Zodiaco, haud aliter comprehẽdantur, quàm duodecim signa, & Planetæ 7. in Zodiaco cæli visibilis. Sicut enim extra Zodiacum nullus Planetarum est, sed & omnes Firmamenti totius stellæ, certis Zodiaci signis concluduntur: sic nil in rerum naturâ est; quin sub hoc sapientiæ Zodiaco comprehendatur. (Nam Eccles. 24. *Deus quasi Phison sapiẽtiam dicitur implere.*) Et primò quidẽ sub Arietis signo (mundus enim creditur communiori Theologorum sententiâ, sole existẽte in Ariete creatus) sapiẽtia cõprehendit omniũ rerum ortum & principia: illa enim iã omnibus rebus præexistebat, iuxta illud Ec- *Zodiacus sapientiæ.*

K clef.

Quomodo ſapientia cenſeatur eſſe in 12. Zodiaci ſignis.

cleſ.24. *Ab initio & ante ſæcula creata ſum.* In ſigno Tauri (vtpotè fortiſſimo & progreſsiuo) omnium rerum progreſſus conſiderat. In Geminis (ſocietatis ſigno) cunctarum rerum ſympathias, & conuenientes naturas perſpicit.

E contrà in ſigno Cancri (id eſt, retroceſsionis, fugæ, & deſcenſus ſolis, à ſummâ ſuâ exaltatione) omnium antipathiam & contrarietatem, diſconuenientiam, & corruptionem penetrat.

In ſigno Leonis (vtpotè calidiſsimo & validiſsimo) cunctarum rerum vigorem, virtutem, & potentiam, Leoniſque de tribu Iuda Chriſti, erga nos in Incarnationis myſterio immenſum diuini amoris calorem intuebitur.

In ſigno Virginis (temperatiſſimo & iucundiſsimo) contemplabitur Virginis virginum Beatiſsimæ excellentiam, pulchritudinemque: nec non illud: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Iſaiæ 7. nempe Incarnationis Filij Dei myſterium: Item rerum omnium ornatum, & decorem.

In ſigno Libræ perpẽdet, ponderabitque naturæ ſtupẽdum ordinem, menſuram & proportionem rerum: futuri iudicij extremi æquitatem, terrorẽ, & ſucceſſum. Item iuſtitiam Dei diſtributiuam, tam reſpectu beatorum in cælis, quàm intuitu damnatorum in infernis.

In Scorpio contemplabitur acutiſsimam Paſsionem Domini noſtri, ſpinis coronati; flagellis, & ſcorpionum aculeis magis venenoſis, Iudæorum linguis & blaſphemiis dilaniati.

In ſigno Sagittarij (ignito) damnatorum pœnas in inferno, igni inextinguibili excruciãdorum intuebitur: videbitque quomodo diuina iuſtitia, *ſagittis ſuis ardentibus*, petitura, & affectura ſit miſeros damnatos, Pſal.7. Item ponderabit in hoc ſigno grauitatem ſagittarũ (hoc eſt peccatorum) contra diuinam clementiam ab homine emiſſarum: & qualiter peccatores ſuo tempore è contrà ſint viſuri, *in quem transfixerunt.*

In Capricorni ſigno, (ſolſtitiali, & ſtationario) conſiderabit ſolis iuſtitiæ Reſurrectionem, & Aſcenſionem, nec non ad dextram Patris collocationẽ, & ſeſsionem: Item aſcenſum, & aſſumptionem Lunæ cæleſtis, BB. Virginis: & Eccleſiæ militantis ad triumphantem.

In Aquarij aëreo ſigno, aërem, æthera, & volucres cæli, cæloſque ipſos, & Angelos intuetur.

Et tandem in Piſcibus, ſigno aqueo, cuncta aquatilia, & ipſum mare contemplatur. Ita vt reuerà nil in rerum natura exiſtat, quod non in hoc inuiſibili ſapientiæ zodiaco mirâ quâdam metamorphoſi comprehendatur. Id quod facilè probatur ex capite 24. Eccleſiaſtici, vbi mira de Sapientia prædicantur: *Ego quaſi terebinthus extendi ramos meos* (ad cognoſcendum

dum & penetrandum omnia.) *In me gratia omnis viæ & veritatis*; adeò quòd cunctæ rerum viæ, & virtutum in sapientia habitent.

A mari abŭdauit cogitatio (Sapientiæ) quæ *quasi trames aquæ immensæ, & aquæductus exiuit ex paradiso. Ecce factus est mihi*, inquit Sapientia, *trames abundans, & fluuius meus appropinquauit ad mare: quoniam doctrinam, quasi ante-lucanum illumino omnibus, & enarrabo illam vsque ad longinquum. Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino.*

O vtinam, & nobis sub hoc felicißimo, veroq; zodiaco sapientiæ currere concedatur: & tunc sapiētiam stultam huius mundi facilè excuteremus. Quæ (vti benè Glossa in Chron. & S. Gregorius ,libr. 10. cap. 16. in Iob) non est ,alia, quàm *cor machinationibus tegere*, sensum verbis velare; quæ falsa ,sunt vera ostendere; quæ vera sunt ,falsa demonstrare: hæc nimirùm ,prudentia vsu à iuuenibus scitur, ,hæc à pueris pretio discitur: hanc ,qui nesciunt, cæteros despiciendo ,superbiunt: hanc qui ignorant, ,subiecti & timidi in aliis mirantur: hæc sibi obsequentibus præ- ,cipit honorum culmina quærere, ,adepta, temporalis gloriæ vanita- ,te gaudere: irrogata ab aliis mala, ,multipliciùs reddere: cùm vires ,suppetunt, nullis resistentibus ce- ,dere: cùm virtutis poßibilitas ,deest, quidquid per malitiam explere non valent, hoc in pacificâ bonitate simulare, &c. ô aureo certè stylo cordibus omnium inscribenda verba!

Cur Salomon stultorum esse infinitum numerum dixerit.

Iam igitur vix ampliùs miror, Salomonem *stultorum infinitum numerum esse* dixisse; cùm enim mundus totus sæculi deliciis hodie sit deditus, quinimò ad aures vsque immersus, impoßibile videtur esse, aut inueniri veram sapientiam in eo: Nam *sapientia* (Iob 28.) *vbi inuenitur? nescit homo pretium eius: nec inuenitur in terra suauiter viuentium.* Vbi ergo? profectò non alio loco, quàm apud *piè agentes*, Eccles. 1. Mundus autem sapientiam Dei veram deridet hodie; vt optimè S. Gregorius. *Deridetur*, inquit, *iusti simplicitas, &c.* & vel ob hoc meritò stultitiæ arguitur mundus, nam *sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt.* Prou. 1. ideoque hoc tempore tot miseriis premitur. Enimverò *sapientiam & disciplinam qui abiicit, infelix est*, teste Salomone Sap. 3. Cumque mundus non velit esse sapiens, *propterea* (si Isaiæ cap. 27. sit fides habenda) *non miserebitur eius, qui fecit eum Deus*; sed potiùs tanquam *populus non intelligens vapulabit.* Oseæ 4.

Quæ sapiētia à sapientibus sit eligenda.

Itaque non hanc mundi sapientiam, obsecro, eligamus, non hāc sequamur; *ne olim cum hoc mundo dānemur*: sed illam potiùs, quàm Spiritus sanctus nobis offert, suadetque Prouerb. 1. *Audi, fili mi, disciplinam Patris tui* (Dei) *& ne dimittas legem Matris tuæ* (Ecclesiæ) *vt*

addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis: si dixerint, veni nobiscum, insidiemur sanguini, &c. sortem mitte nobiscum, marsupium sit vnum omnium nostrûm. Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum. Pedes enim illorum ad malum currunt, & festinant vt effundant sanguinem. Ipsi quoque contra sanguinem suum proprium insidiantur & moliuntur fraudes contra animas suas, &c.

Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam. In capite turbarum clamat, in foribus portarum vrbis profert verba sua, dicens: Vsquequò paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient, & imprudentes odibunt scientiam? conuertimini ad correptionem meam: en proferam vobis spiritum meum, & ostendã vobis verba mea. Quia vocaui, & renuistis; extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cùm vobis id quod timebatis euenerit: cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tẽpestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio & angustia. Tunc inuocabunt me; eò quòd exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint; nec acquieuerint consilio meo, & detraxerint vniuersæ correptioni meæ. Comedent igitur fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabuntur. Auersio paruulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos. Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, & abundantia perfruetur, timore malorum sublato, &c.

Hæc diuina sapientia stultis sæculi huius, &c. Cesset igitur tot in mundo ærumnarum, & flagellorum à Deo indies immissorum admiratio; cùm in eo redundet, heu! tanta omnium malorum inundatio.

At nouit diuina sapientia & bonitas dicta flagella à nobis etiam clemẽter auertere, si sciamus & nos ad ipsam conuertere. Enimverò, *à quo egestas in domo impij* (Prouerb. 3.) *prouenit*; *ab eodem* (scilicet Deo) *& benedictio in habitaculis iustorum pullulat. Quique illusurus est illusoribus & peccatoribus; è contra mansuetis daturus est gratiam; sapienti gloriam; stulto ignominiam, &c.*

MEMBRVM II.

De zodiaco sapientiæ mundi, & diaboli.

Zodiacus sapientiæ huius sæculi multùm sanè à superiori abit; enimuerò diabolum, Dei gloriæ æmulum, & inuidum penes Ecclesiam à Christo erectam, semper quoque ædiculam quandam velle fabricare, commune fert prouerbium. ita est; nã quemadmodùm sapientia diuina filiis lucis, sub vno, vti diximus, zodiaco circulo, cũcta optima exhibet, eosque sub vera sapientia dirigit: ita & diabolus huius sæculi filios, sub vno quoque, sed heu! nimis declinante zodiaco, infernali scilicet *Zodiacus diaboli.*

licet

licet & deliciarum sæcularium, cæniqúe peccatorum, perpetuò circumfert.

Etenim in signo Arietis, diabolus primò peccatores suo signo notat, eisque characterem infernalem imprimit (vt communiter solet fieri arietibus à pastore) iuxta illud Apocal. 19. *Qui acceperunt characterem bestiæ missi sunt viui in stagnum ignis ardentis.* At quem characterem? profectò non alium, quàm suum proprium, scilicet *superbiam*, quâ & à cælo deturbatus est. Sicuti enim *initium sapientiæ timor Domini*; sic initium stultitiæ, & malitiæ *superbia*: nam *Eccles.* 10. *initium peccati est superbia.* Item S. Gregor. libr. 31. Moral. *Radix cuncti mali superbia est.* Denique S. Prosper de vitâ contemplatiuâ libr. 3. cap. 2. Initium, inquit Scriptura, non alicuius, sed omnis peccati, superbia est: vt euidenter ostenderet, quòd ipsa sit peccatorum omnium causa & radix, quoniã non solùm peccatum est ipsa, sed etiam nullum peccatum fieri potuit, potest, aut poterit sine ipsa: siquidem nihil aliud omne peccatum, nisi Dei cõtemptus est; quo eius præcepta calcantur, &c.

In signo Arietis, quo charactere diabolus suos signet.

Nónne fuit superbia origo peccatorum inter Angelos? an non & Eua propter appetitum excellentiæ, peccatũ propagauit in Adam, & per ipsum in omnes posteros? vtique ergo astu haud exiguo, diabolus statim in primo signo Arietis sui infernalis zodiaci, peccatores charactere superbiæ insignire solet.

Quos ita iam notatos, tùm in signum Tauri (terreum & frigidum partim) introducit, cunctas eis terrenas delicias degustandas præbendo; in Dei mandatis, viaque Domini, frigidos reddendo; immites, vti tauros, contra proximum, immisericordes cõtra pauperes, terribiles contra mansuetos immittendo; eorumque murmurationum mugitu, iracundiæ & inuidiæ cornibus eos terrefaciendo; iuxta illud Amos. 6. *Nunquid in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua?* Sed quid respondet Dominus? *Ecce suscitabo super vos* (tauros siluestres, & feros peccatores) *gentem, & conteret vos, ab introitu Emath vsque ad torrentem deserti, &c.*

Conceptus. Peccatores à diabolo introducuntur in signum Tauri.

Esse verò peccatores similes tauris, testatur Psalmista Psal. 21. *Tauri pingues obsederunt me.* Quomodo verò Deo & iustis insultent peccatores describit Ierem. cap. 5. *Quoniam exultatis, & magna loquimini diripientes hæreditatem meam: effusi estis, sicuti vituli super terram, & mugistis* (murmurastis) *sicut tauri.* Itaque *non te* (peccator) *extollas in cogitatione animæ tuæ, velut taurus*: Eccles. 6. *ne fortè elidatur virtus tua per stultitiam; & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris veluti lignum aridum in eremo.*

Peccatores similes tauris.

In tertium signum diabolus peccatores introducit, scilicet Geminorum, aëreumque; hoc est, *nugarum, vanitatum & dolorum sæculi*

Peccatores quomodo in signo Geminorum.

huius; idque per Geminos, malam scilicet, & damnosam societatem, consortiaque suspecta, non solùm cum peccatoribus, verùm & cum ipsis adeò spiritibus tenebrarum harum, & Belial: quibus quidem diuina sapientia continuò per os Pauli acclamat illud 2. Corinth. 6. *Quæ societas lucis ad tenebras? aut quæ conuentio Christi ad Belial?* qui scilicet sanguine Christi redempti, eiusque baptismate purgati, nomine Christiano insigniti estis, quam societatem contra Christum Domini cõtrahitis associando vos Belial? id est, peruersis absque iugo Dei ambulantibus? Heu quot hodie in hoc diabolico signo geminorum ambulant! quot enim malæ societates, quot suspecta consortia, quot deniq; damnosa conuenticula, consilia, & fœdera *aduersus Dominum, & aduersus Christum eius?* at cùm hoc signum Geminorũ mox sequatur signum Cancri, sperandum erit eiusmodi diabolica consilia, & fœdera etiam à Deo retroactum iri; idque in proprium caput iniquè machinantium nobis interitum; iuxta illud: *Conuertatur dolor eius in caput eius, &c.*

Signum Cancri diaboli quale. Signum Cancri sapientes huius sæculi ingrediuntur; à viâ iustitiæ & Deo scilicet ipso (vt Cancer retrorsum) totaliter recedendo: in via Dei non solùm nõ proficiendo, sed retrocedendo, iuxta illud: *Dereliquerunt me fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Ierem. 2. & Ezech. 2. *Fili hominis, mitto ego te ad filios Israël, ad Gentes apostatrices, quæ recesserunt à me.* At, quid mercedis peccatores sui recessus recepturos putas? Illud videlicet terribile Ierem. 17. *Domine omnes qui te derelinquunt, confundentur; recedentes à te in terra scribentur, quoniam dereliquerunt te fontem aquarum viuentium Dominum.* Sed & illud omnium terribilissimũ recedentibus à Deo est formidandum: nempè, *maledicti qui declinãt à mandatis tuis.* Psalm. 118. Quod Christus illâ terribili sentẽtiâ sua est complecturus. Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, &c.* Congruum namque, & æquum videtur, vt qui dudum à Deo in signo Cancri sese elongarunt; modò etiam longissimè ab eo elongentur perpetuò, relegenturque in ignem æternum.

Ex Cancro verò, mox ingrediuntur Leonem, signũm calidissimum, & omnium fortissimum (in quo sol existens totam tellurem suo nimio calore mirè premit, vritque) estque Leonis natura, neminem formidare, prædas agere, animalia, & homines deuorare, ad conspectum ignis horrere, suaque vestigia, caudâ propriâ post sese delere, &c. *Signum Leonis diabolicum.*

Ita reuerà peccatores postquàm in viam *Baal* ingressi, & per Cancrum multitudine peccatorum, à Deo recesserunt, in desperationem aguntur; nam impius *cùm in profundum* *Conceptus insignes.*

fundum venerit spernit. Prouerb. 16. Et velut leones terribiles redduntur ad prædam, scilicet viduarum, pauperumque oppressionem, & deuorationẽ prorumpẽtes; nemini parcẽtes; quod idem faciunt & fœminę desperatæ: Iuxta illud Ezech. 19. *Quare mater tua leæna* (insipientia & malitia huius sæculi:) *inter leones*, dæmones, *cubauit? in medio leunculorum* (peccatorum) *enutriuit catulos suos, & eduxit vnum de leunculis suis, & leo factus est, & didicit capere prædam hominemque comedere, &c.* Quis dubitat oppressores pauperum & viduarum, pupillorumque defraudatores hic notari? Hinc benè monet Spiritus sanctus, Eccl. 4. *Noli esse vt leo in domo tua; euertens domesticos tuos, & opprimens subiectos tibi. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.* Vnde benè S. Ioann. Chrysostomus Homil. in terræmotum: *Vbi diuitiæ, & feritas; leonem vides, non hominem.* Et S. Gregor. Nazianz. *Vorat post hunc* (diues) *vt leo, qui à bestia feras cruentas submouet; non ducitur benignitate, sed parat prædam sibi.*

Denique Frãciscus Titelmannus. *Leones* (inquit) *esurierunt, id est diuites huius sæculi; qui per fas & nefas congregant & fraudant, Deum non habentes præ oculis, rectè ob suam rapacitatem leones, siue catuli leonum appellantur.*

Conceptus. Deinde vt leo ignem, & gallum album horret: sic peccatores in signo Leonis horrere videntur ignem diuini eloquij; *nam ignitum eloquium tuum vehementer*, Psal. 118. gallum verò album odio prosequuntur; simplices videlicet, & veridicos in candore veritatis, & sinceritatis ambulantes: id quod Prouerb. 29. expressè probatur: *Viri sanguinum* (leones impij, truculenti) *oderunt simplices, &c.*

Conceptus. Alio modo odio habent hi impij leones gallum album (id est præconẽ veritatis Christum, eiusque Prædicatores) sic enim inquit Ioan. 15. *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem odio habuit:* sed væ talibus leonibus odientibus; nam *qui odit Christum, & Patrem eius odit;* qui autem odit Patrem, morte æternâ plectetur: nam *Altissimus odio habet peccatores, & impiis reddet vindictam.* Ecclesi. 12. Et iterùm Iob. 8. *Qui oderunt te induentur confusione, & tabernaculum impiorum non subsistet.* Denique veritatis candor peccatoribus semper & vbique inimicus, eisque bilem mouet: iuxta illud, *Veritas odium parit.*

Conceptus. Vltimò, peccatores in signo Leonis existentes, caudâ malitiæ, propria sua vestigia, si quæ forsan faciant, habeantq; bonorum operum apud Deum, delent, vt ampliùs non videantur. Hoc testatur Dauid Psalm. 118. *Oratio eius fiat in peccatum.* Iterùm: *fiant contra Dominum semper, & dispereat de terrâ memoria eorum.* Et Apostolus: *si linguis hominum loquar & Angelorum, &c. si montes transferam, &c. charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Et S.Ia-

S. Iacobus: *Qui offendit in vno, factus est omnium reus*, *&c.*

Signum Virginis diabolicum.

Emenſo iam ſigno Leonis, filij huius ſæculi introducuntur mox à diabolo in ſignum Virginis (quod ſua natura eſt fœmineum, & ſterile) nempe in vniuerſum eos luxuriæ cænum præcipitando. Quos benè alloquitur B. Petrus primâ ſuâ epiſtolâ cap. 4. *Sufficit præteritum tempus, ad voluntatem Gentium conſummandam, his qui ambulauerunt in luxuriis & deſideriis, vinolentiis, comeſſationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus, &c.* reuerà enim eiuſmodi hominibus, meretrices inſtar idolorum ſunt, quòd eas plus colant, quàm Conditorem ſuum.

Præmia luxurioſorum.

Iam audiamus pręmia currentium in hoc ſigno fœminino. Prouerb. 9. *Mulier ſtulta & clamoſa plenaque illecebris, & nihil omninò ſciens: ſedet in foribus domus ſuæ ſuper ſellam, in excelſo vrbis loco, vt vocaret tranſeuntes per viam, & pergentes itinere ſuo. Qui eſt paruulus declinet ad me: & vecordi locuta eſt. Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuauior; & ignorauit quod ibi ſint gigantes; & in profundis inferni conuiuæ eius*, &c. dignum certè ibi cænaculum tam fœdè hîc viuentium.

Denique Amos 6. *Væ qui laſciuitis in ſtratis veſtris. Iurauit enim Dominus Deus in anima ſua, dicit Dominus Deus exercituum, deteſtor ego ſuperbiam Iacob; & domos eius odi: & tradam ciuitatem cum habitatoribus ſuis.*

Quàm difficulter luxurioſi à luxuria arceantur.

Mirum eſt ſanè, quoſdam homines nullis minis, neque etiam omnipotentis Dei, neque æternæ priuationis, viſionis beatificæ, terroribus ab hoc vitio carnis poſſe deterreri. Hinc videntur reuera eiuſmodi haud abſimiles dæmoniacis; ex quibus difficillimè dæmones pelluntur: vt optimè S. Chryſoſt. Hom. 29. Quid (inquit) « luxuriâ correptus, à dæmoniaco « differt? non videtur nudus ambu- « lare, ſed corporeis quibuſdam ve- « ſtibus amictus eſt: veris autem « veſtibus priuatus, ſummâ homi- « nis gloriâ caret; non lapidibus ſe- « ipſum cędit, ſed ſceleribus; quæ « lapidibus obſcuriora, aſperiora- « que ſunt. Quis hunc iuuare pote- « rit? quo fit, vt nunquam ſit in ſe- « ipſo, ſed in ſepulchris verſetur: ſe- « pulchra ſunt meretricũ diuerſo- « ria, cùm multo fœtore, multâ pu- « tredine ſint repleta. Nõ minæ, nõ « exhortationes ipſum ligare pote- « runt, omnia hæc vincula ſpernit. «

Signum Libræ diabolica.

Iterùm diabolus peccatores ex ſigno Virginis ducit in ſignum Libræ, ſcilicet ſterile, tepidum, & melancholium in quo multi adeò tepeſcunt, *vt neque calidi, neque frigidi ſint*; ſed potiùs in vtramque, & mali & boni, videantur claudicare partem: iuxta illud 3. Reg. 18. *Vſquequò claudicatis in vtramque partem?* At notent huiuſmodi biuiatores, quid Dominus eis comminetur. Apoc. 3. *Vtinam frigidus eſſes aut calidus; ſed quia tepidus es, & nec frigidus nec calidus,*

incipiam

incipiam te euomere ex ore meo.

Signum Sagittarij diabolici.

Signum Sagittarij impij ingrediuntur, dum indies in cælum iacula suarum blasphemiarum eiaculantur. Si enim Prouerb. 25. *Iaculum, & gladius, & sagitta acuta,* homo dicitur, *qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium:* quid ergo erit blasphemus in Deum?

Alio adhuc modo peccatores censentur esse in signo Sagittarij, simul & in Scorpij: videlicet; quando Psal. 10. *Intendunt arcum, & parant sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde.* Eos scilicet omnibus modis, palàm & occultè persequẽdo: ferro & igni, gladio & ense, maximè sagittâ, & aculeo venenosę linguę perimendo. Enimuerò, *Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est: in ore suo pacem cum amico* (lingua nequam detractorum) *& occultè ponit ei insidias.* Ierem. 9.

At haud impunè profectò hoc signũ Sagittarij peccatores egressuri sunt: nam Deuter. 32. *Dominus sagittas suas econtrà inebriaturus est sanguine eorum;* & Psal. 7. *ardentibus (prunis) affecturus;* & sagittis summo impetu sui diuini furoris in peccatores emissis, *conturbaturus, & dispersurus est eos,* Psalm. 143.

Pythagoras quid de lingua iniqua senserit.

Iterum Scorpionem ingrediũtur, maledcis & venenosis suis linguis nemini parcendo. Nam Psalm. 33. *Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant; venenum aspidum sub labiis eorum.* Hinc Pythagoras, gladij plagam multò esse leuiorem quàm linguæ; eò quòd hæc animum; ille verò solum corpus vulneret, aiebat: & vel ideò tantopere Dauid Psal. 119. orat. *Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa:* nam Psalm. 56. *Dentes* (detractorum) *arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus, &c.*

Sanè hoc vitium vsque adeò prô dolor! hodie excreuit, totusque mundus detractoribus tam densè scatet, vt vix etiam, imò neque vix quidem, ipsius (Dei) bonitas & benignitas, ab hac bestiâ infernali tuta videatur. Sed væ maledicis, & detractoribus: *maledictus enim qui clàm percusserit proximum suum,* Deut. 27.

Terribile exemplum detractionis vitij à Deo æternis flammis castigati.

Id quod tremendo confirmari potest exemplo, nostro primùm tempore facto. Nam vir quidam, tùm simplicitate, cùm sanctitate vitæ, 50. circiter annis, in Religione nostrâ eximius, & Prouincialatus munere multo tempore conspicuus, mihi dignissimâ fide retulit. Fuisse nempè quandam personam, nostro cuidam Patri, omni quasi octiduo confiteri solitam: neque vllo prorsus, quàm vnico detractionis vitio & næuo notatam; sæpiùs quidem à Confessario correptam; semper tamen in consuetudinem iam semel imbibitam delapsam. Tandem ad vitæ desperationem personam illam febri continuâ perductam,

Patri ſpopondiſſe, ſe Dei permiſſione, poſt mortem eum de ſtatu ſuo certò certiorem reddituram Dictum factum, trigeſimâ namque poſt obitum die, cellulæ oſtio noctu ſemel, atque iterùm pulſato, acceptaque à Patre facultate, ſpiritum ingreſſum, ſeſe triſtiſsimo & horrido vultu, Patri, vti promiſerat, ſtitiſſe: Patrem verò ita eum allocutum fuiſſe: quî res tuæ in altera vitâ aguntur? en præſtò ſum ſi indigeas, tùm meis precibus, & ſacrificiis, cùm aliorum ſuffragiis, tibi ſuppetias ferre. At illum ingenti ſuſpirio, linguâ vndique ignitâ, manibus propriis ex ore longiſsimè protractâ; in hæc verba prorupiſſe: *Hæc, hæc maledicta lingua æternum mihi interitum, ignem & damnationem, nullo vnquam tempore finiendam cauſauit!* cui Pater: nil ergo tibi profuit toties tua repetita, mihique facta Confeſsio? inque extremis oſtenſus ille dolor? Nil, inquiebat: *quia verè non fuit ſufficiens dolor, & ſi ſuperuixiſſem, maledictam tamen linguam iſtam non ſeriò correxiſſem, neque vitium detractionis emendaſſem: non enim ego illud, ſed illud me dereliquit: Iam meo malo, æternoque ſupplicio addiſce, quantum linguæ vitium deteſtetur Deus.* Quibus dictis, maximo horrore, ingentique eiulatu euanuit.

Hoc tremendum exemplum, à 20. circiter annis primùm factum, meritò detractoribus tandem venenoſos detractionis aculeos euellere deberet; nam factum videtur nobis in exemplum, ad denotandum; vt quemadmodum homines adhuc non ceſſant, ſeſe inuicem linguarum aculeo dilaniare, & venenoſis verbis inficere, ſic etiam econtrà, non ceſſare iuſtum iudicem Deum, in altero ſæculo, detractores *ſcorpionibus infernalibus cædere*; æterniſque ſuppliciis caſtigare: adeò vt meritò vitium illud hîc nunquam emendatum ibi æterno igni maneat reſeruatum, &c.

Hinc patet, veriſsimam illam ſacræ Scripturæ ſententiam eſſe, Prouerbiorum 24. videlicet; *ne cum detractoribus commiſcearis: quoniam repentè conſurget perditio eorum: & ruinam vtriuſque quis nouit? Qui habet aures audiendi audiat, &c.*

Itaque remoue à te os prauum, *& labia detrahentia ſint procul à te*, Prouerbiorum 4. *deponas omnem malitiam & detractionem.* Sanctus Petrus 2. ſi enim noueris hoc vitium ſerpentinum emendare, nouerit & Deus te conſeruare.

Signum Capricorni diaboli. Denique, hiſce omnibus nouem ſignis percurſis à peccatoribus, tandem ingredientur Capricornum, ſignum infimum: in quo ſolis iuſtitiæ remotiſsimâ à cordium peccatorum tellure diſtantiâ remotus, ſolſtitium, hyemem, abſentiæque omnis boni & felicitatis illis cauſabit; idque per tria ſigna, ſcilicet Capricornum, Aquarium & Piſces.

Et

Et quidem peccatores ingredientur in ſignum Capricorni, infimum inferni, quando videlicet Matth. 25. ad ſiniſtram cum hædis & hircis à iudice tremendo ſunt collocandi: inque Aquarium, ſtagnum picis & ſulphuris demergendi; vbi præter fletum & ſtridorem dentium, ſol iuſtitiæ, gratiæ ſuæ radiis æternâ remotione ab eis elongabitur, ipſique econtrà in Leuiathan, illius inquam tremendi (diaboli videlicet) Piſcis & vermis ſignum ingredientur; de quo Iſaias cap. 27. *In die illa viſitabit Dominus in gladio ſuo duro, & grandi & forti ſuper Leuiathan*, (id eſt ſocietatem & copulationem malorum) *ſerpentem vectem* (id eſt peccatorem) *& ſuper Leuiathan ſerpentem* (diabolum) *tortuoſum: & occidet cetum qui in mari eſt.* Itaque veriſsimum eſt illud Pſalmiſtæ: *In circuitu impij ambulant*, id eſt, in Zodiaco iniquitatum.

CAPVT IV.

De 6. reliquis Donis Spiritus ſancti, 5. circulis, & centro Zodiaci comparatis.

ANAGOGE I.

MEMBRVM I.

De Timore Domini, Coluro æquinoctiorum aſsimilato.

Pars II.

Qvemadmodùm Colurum æquinoctiorum per duos mundi polos, principia Arietis & Libræ tranſire, nobiſque æquinoctia denotare, nec non Zodiacum binis locis interſecare diximus; ita Colurus timoris Domini, in primo puncto Arietis, id eſt, ante omnia Zodiacum diuinæ ſapientiæ interſecat (conſiderando omnia quæ ad Deum trahunt, maximè iuſtitiam Dei) nam *initium ſapientiæ timor Domini*. Eccl. 1. & Prouerb. 1. *Timor Domini principium ſapientiæ.* Iterùm Prouerb. 9. *Principium ſapientiæ timor Domini.*

Alterum punctum, Libræ ſcilicet in Zodiaco ſapientiæ interſecat hic Colurus timoris Domini: nempè ponderando & librando malum, quod auertit à Deo, & bonum diuinæ dilectionis & dulcedinis inſectando, quod conuertit ad Deum. Vnde Prouerb. 8. dicitur: *Timor Domini odit malum.* & Eccleſiaſtici 1. *Timor Domini expellit peccatum. Timor Dei initium dilectionis*, Eccleſ. 25. *Conceptus.*

Deinde Colurus hic timoris Domini tranſit per duos polos mundi, antarcticum quidem, *cùm declinat à malo*; per arcticum, *cùm facit bonum.* Etenim, *qui timet Dominum recedit à malo.* Prouerb. 3. & Eccleſiaſtici 15. *Qui timet Deum faciet bona.* *Conceptus.*

Denique ſicut Colurus æquinoctiorum, totum cælum ſuâ circumferentiâ metitur, eſtque in Ortu, & in Occaſu; in Septętrione, & in *Conceptus.*

& in Austro,&c.sic Colurus timoris Domini, *super omnia se superexponit*, Ecclesi. 25. estque in duobus æquinoctialibus punctis;mortem scilicet, & diuini iudicij seueritatem perpendendo: in Austro & Septentrione, contemplando cælestem gloriam, & æternam damnatorum pœnam: nam *ab Aquilone pandetur omne malum*. Ierem. 1. omne enim malum quid aliud est, quam aggregatio,& cumulus omnium malorum in inferno in vnum collectorum?

Præmia timoris Domini.

Et quidem in reciprocationem mercedis, quòd nempè hic Colurus timoris Domini intersecet duo illa puncta,scilicet considerationem *mortis*, *& diuini iudicij*, rependetur ei illud Prouerbior. 14. *In timore Domini fiducia fortitudinis: timor Domini fons vitæ, & declinat à ruina mortis*. Item, *Timenti Dominum bene erit in extremis*, Ecclesi. 1. Pro eo ve:ò quòd transeat,& consideratione percurrat Austrum, *æternæ gloriæ*: & Aquilonem, *inferni*; refundetur illud Prouerb. 19. *Timor Domini ad vitam* (cælestis gloriæ) *& in plenitudine commorabitur, absque visitatione pessimi*, id est, absque degustatione mali omnium malorum, videlicet æternæ auersionis à Deo in inferno,&c.

Simile.

Itaque sapientiæ, & timoris Domini spiritu, omnia reliqua Dona Spiritus sancti clauduntur; estque impossibile,sapientiam veram esse sine timore Domini. Sicuti impossibile est, principiatum esse sine suo principio, radium sine luce, fluuium & torrentem sine fonte, nam *initium sapientiæ timor Domini*.

Est ergo impossibile sine timore Domini nos verè sapere: quia ita sunt sapientia, & timor Domini concatenati, vt si vnum circulum ab altero, videlicet Colurum timoris Domini, à sapientia tollas, subitò & illicò etiam Zodiacum diuinæ sapientiæ auferas destruasque.

Salomon qua de causa stultorum infinitum esse numerum dixerit.

Cùm ergo iuxtà illud Psal. 13. & 35. *non sit timor Domini ante oculos eorum* (mundanorum) impossibile videtur etiam esse sapientiam in corde eorum. Hinc iterùm redditur causa cur Salomon dixerit: *stultorum infinitus est numerus*: nam, cùm infinitus sit numerus, ante quorum oculos nec vmbra quidem timoris Domini videtur: *timor* verò *Domini sit initium sapientiæ*, sine quo impossibile est esse sapientiam posse: consequens est, eos omnes suo modo esse stultos, qui timore Domini & consequenter sapientiâ sunt destituti.

Conceptus de stabilitate timoris Domini.

At & hoc denique proprium Coluro æquinoctiorum est quod in se maneat immobilis; alioquin neque verè nobis æquinoctiorum index foret; sic & Colurum timoris Domini immobilem & stabilem esse necesse est; alioquin dilectionis Dei, & proximi; siue electionis boni, & odij mali, non verè index nobis esse posset. Vnde benè S.Chrysost. homil. 8. ad populum,

pulum, *Dei timor*, inquit, *stabilis est, immotusque: & tantam emittit lætitiam, vt nullus eos sensus malorum capiat: Deum, sicut oportet timens, & in ipso confidens, voluptatis radicem adeptus est, & omnem habet lætitiæ fontem.*

Iterum timoris Domini Colurus stabilis & constans censetur: nam *in omni timore fiducia fortitudinis, & qui timet Dominum nihil trepidabit, quoniam ipse est spes eius.* Prouerb. 1. vnde optimè Lactantius lib.6.de vero cultu: *Nemo dubitat*, ait, *quin timidi, & imbecilli sit animi, aut dolorem metuere, aut egestatem, aut exilium, aut tribulationem, aut mortem: quæ omnia quisquis non exhorruerit fortissimus iudicatur; qui autem Deum metuit, illa vniuersa non metuit: Quod probatur quidem exemplo Christianorum, qui solo metu Domini atrocissima passi sunt supplicia, &c.*

O vtinam hic sanctissimus Colurus timoris Domini, non omnino ex nostro Zodiaco, putatitiæ, prô dolor verè putatitiæ nostræ iustitiæ esset ablatus! tunc sanè infinita mala atque ærumnæ nostrum Orbem adeò hodie prementes, illicò etiam proculdubio tollerentur: Nam *beatus homo qui semper est pauidus; qui verò mentis est duræ corruet in malum.* Prouerb.28.Cùm itaque modò mundus tam duræ sit ceruicis mentisque; quid mirum, *si corruat in omne malum?* in malum, inquam, gladij & ignis, pestis & famis; turbationis, & persecutionis: tandemque in ipsum consummatæ tribulationis malum præcipitatus intereat.

Sanè omnibus meritò, & iustis & iniustis, hic Colurus Domini cōtinuò ante oculos deberet versari: idque propter multas sententias sacræ Scripturæ. Iustis quidem: *qui enim se existimat stare, videat ne cadat*: 1. Cor. 10. *Et si tu fide stas, noli altum sapere sed time.* 1. Cor. 12. Hunc Colurum timoris Domini Regius ille, & secundùm cor Dei electus Propheta Dauid, Psal. 2. nobis satis inculcat, *Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*: Quod & Iob cap. 31. obseruat: *semper quasi tumentes super me fluctus timui Deum: & pondus eius ferre non potui, &c.*

Iustis & iniustis semper timendum esse.

Prô Deum! si tantæ iustitiæ vir, vt erat Iob cui ipse Deus, Iob 1. testmonium dedit; *Quod non fuerit ei similis in terrâ*, vtpote tam *simplex & rectus, timens Deum, & recedens à malo, &c.* si inquam Iob ferre non potuit pondus Dei; quomodo illud laturi sunt illi, ante quorum oculos non est penitus *timor Domini?* non solùm non recedentes à malo, sed indies malo magis accedentes? qui si ponderarent, quod Deus profectò non parcat delinquenti, proculdubio cum Iob, 9.cap. *vererentur opera sua*, turpissimâ peccati aspergine commaculare.

Malis & iniustis etiam meritò Colurus timoris Domini timorem incutere deberet, & emendationem vitæ; si considerarent diuinæ iustitiæ rigorem; scientes expresse

Malis meritò semper timendum.

presfè cum Iob 9. quòd Deus nullo modo *parcat delinquenti*. Ecce enim *quomodo cecidit de cælo Lucifer*, Isaiæ 24. qui tamen manè tàm insigniter oriebatur; en quomodo *in terram corruerit* perditionis æternæ: *quomodo vulneratus fuerit*, & prostratus à diuina iustitia? ille inquam; *qui vulnerabat gentes*, id est, qui alios ad peccandum induxit.

Exemplum timoris Domini. Refert sanctus Beda libr. 4. Histor. Anglic. cap. 2. hoc memorabile de Ceadda Merciorum Episcopo: eum nempè inter varia virtutum merita, quibus insignitus fuerat, adeò timore Domini fuisse perculsum, adeò in omnibus operibus suis nouissimorum suorum memorem: vt si eo fortè legente, vel quid aliud agente, repentè flatus venti maior insurgeret, continuò misericordiam Domini inuocarit; eamque generi humano propitiā fieri rogauerit: cùm autem violentior aura insisteret; clauso codice, in faciem sese prostrauerit. At cùm procellæ fortes, aut nimbus perurgeret, vel etiam corruscationibus, tonitruis, & fulgure terra horreret, aërque insonaret, tunc in Ecclesia orationibus & psalmis eousque institerit, donec aëris serenitas subsecuta foret, &c. Tandem ab aliis interrogatus, cur eiusmodi timoris signa ederet? respondisse fertur: „nunquid legistis: *Quia intonuit de* „*cælo Dominus, & Altissimus dedit vo-* „*cem suam. Misit sagittas suas, & dissi-* „*pauit eos; fulgura multiplicauit, & conturbauit eos?* mouet enim aërem „Dominus, ventos excitat, iacula- „tur fulgura, de cælo intonat, vt nos „terrigenas ad timendum se suscitet, vt corda nostra in memoriam „futuri iudicij reuocet, vt super- „biam nostram dissipet; vt conturbet audaciam, reducto ad men- „tem tremēdo illo tempore; quan- „do ipse, cælis & terrâ ardentibus, „venturus est in nubibus, cum potestate magnâ & maiestate, ad iu- „dicandum viuos & mortuos. Propter quod oportet nos admonitioni eius cælesti debito cum timore, & amore correspondere; „vt quoties aëre commoto, ma- „num ad feriendum quasi minitans erexerit; nec adhuc tamen „percutit, mox eius imploremus „misericordiam, & discussis pene- „tralibus cordis nostri, atque expurgatis vitiorum ruderibus, solliciti, „ne vnquam percuti mereamur „agamus, &c. „

Adhortatio. Hæc vir ille sanctus; cuius vtinam & nos vestigia sequamur! tunc *nobis verè timentibus Dominum* forsan *non tot occurrerent mala, sed in tentatione, Deus nos magis à malis erepturus, & liberaturus esset*. Eccles. 33. Cùm autem contrarium agamus, etiam contrariū nobis non immeritò euenit. Itaque concludamus cum Diuo Bernardo super Cantica: *Deum time & mandata eius obserua, hoc est enim omnis homo; ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil est homo.* Si igitur sapis, & sapientiæ Zodiacum inhabitare velis, Colurum

lurum timoris Domini priùs cordi tuo inscribito, & infundetur tibi Spiritus sapientię, & intellectus.

MEMBRVM II.

De Fortitudinis Dono, centro primi mobilis comparato.

PRimo & vltimo Spiritus S. donis velut terminis, omnia in sese 7. Dona concludentibus, vtcunque discussis, ad centrum medium donorum, hoc est, Fortitudinem progredi visum fuit: tùm quia centrum inter duo extrema est semper post terminos discutiendum; tum etiam, quod nullum quasi donum Spiritus S. sine Fortitudinis dono subsistat; & hinc haud absque mysterio apud Isaiam cap. 11. inter septem Dona Spiritus sancti medium Fortitudo obtinet locum; velut munimen & centrum omnium Donorum, quæ, nisi Fortitudinis fulcimento firmatæ, in homine haud subsistunt. Et verò, sicuti centrum naturâ videtur primùm in circulo; sic & Fortitudo naturæ & animæ videtur primò à Deo velut centrum, fundamentumque infundi.

Conceptus.

Fortitudo quid.

Hinc benè Perionius lib. 3. Ethicorum, Fortitudinem asserit *esse mediocritatem earum rerum, quæ hominibus vel fiduciam præbent, vel terrorem afferunt.* Et Aristoteles 3. Ethicor. itidem *fortitudinem, mediocritatem in metu, & confidentiâ dicit*; sicut cētrum, inter duas extremas circuli circumferentias, &c. Nam reuerà septem Spiritus sancti Dona aliud non sunt, quàm quidam quasi circulus perfectissimus (cōcatenata enim sunt dona hæc) animæ mentique humanæ à Spiritu sancto, sigilli instar, & signi impressus; quo, velut charactere, electi ab iis, qui *charactere bestiæ notantur*, discriminantur distinguunturque. Vnde bene Plutarchus in Moralibus. *Frustrà*, inquit, *sunt ingentia cornua, cùm desit fortitudo & animus: neque satis pollere opibus, & cæteris virtutibus, nisi fortitudo quoque accesserit.*

Septem dona Spiritus sancti, quasi circulus.

Videtur sanè fortitudo omnium virtutum fulcimen & fundamentum: vtpotè quæ neque in prosperis attollit, neque in aduersis deprimit, sed vires animi fragilitate labentes, mirum in modum erigit. Hinc optimè Plinius libr. 16. cap. 43. Fortitudinem ramo palmæ assimilat: vt enim, inquit, palmæ arboris ramus, imposito onere, non deflectitur in terram, cæterarum more; sed renititur, & aduersus sarcinæ pondus erigit sese; ita vir fortis animi quo plus negotiis premitur, quoque magis sæuit fortuna, hoc est, & fit erectior.

Simile.

Mirabilis huius virtutis, & doni fortitudinis est vis; nouit enim cuncta acerba & contraria nobis vertere in gustum, & gaudium: vti enim piscis in mari natans, salsedinem aquæ marinæ non sapit, aut sentit: ita fortes in mari angustia-

Conceptus elegans.

guſtiarum natantes, amaritudinem eius non percipiunt: nam vt ait Apoſtolus, 2.Cor.4 *In omnibus tribulationem patimur; ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur; perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur.* Enimuerò: *qui ſperant in Domino mutabunt fortitudinem, aſſument pennas vt aquilæ, current & non laborabunt; ambulabunt & non deficient*, Iſaiæ 4.

Et appoſitè B. Ambroſius in epiſtola ad Simplicianum. *Stultus*, inquit, *vt luna mutatur: ſapiens enim non metu frangitur, non poteſtate mutatur, non extollitur proſperis; non triſtibus mergitur. Vbi enim ſapientia, vbi virtus eſt; ibi conſtantia & fortitudo. Sapiens ergo idem eſt animo, non minuitur, non augetur rerum mutationibus; nec vt paruulus fluctuat, vt circumferatur omni vento doctrinæ, ſed manet perfectè in Chriſto fundatus charitate; radicatus fide.*

MEMBRVM III.

Donum intellectus, æquatorio circulo comparatur.

ÆQuator eſt circulus per medium cęli, & duo puncta Zodiaci traductus, diciturque regula motús Zodiaci, & ęquinoctiorum index. Sic donum intellectus, verus æquator, per medium animæ ita Spiritus ſancti gratiâ traductus cenſetur, vt quidquid ignorantiæ ſcopulis per primum peccatum ſcabroſum in nobis redditum; pulcherrimè adæquet & expoliat; ſimiliter puncta velut æquinoctialia, hoc eſt, quidnam agere, aut fugere in præſenti, & quidnam homo in futurum prouidere, declinare aut cauere debeat demonſtrans. Itaque interſecat etiam duobus in punctis Zodiacum ſapientiæ: hoc eſt, in eligendis agendiſque bonis, & declinandis à malis: iudicando videlicet in præſenti, quod ſibi bonum malumve: & eadem in futurum aut prouidendo, aut præcauendo.

Donum intellectus quomodo æquator cenſendum.

Vnde benè Mercurius Triſmegiſtus. *Quemadmodum*, inquit, *medicus eruditus, corpus doloribus afficit, vrendo illud, atque ſecando, recuperandæ valetudinis gratiâ: eodem modo mens, voluptuoſam affligit animam, vt radices voluptatis euellat; ab hac enim omnis animæ morbus: morbus autem animæ grauiſſimus, impietas eſt, &c.*

O Deus! ſi hunc morbum ſpectemus, inſpiciamuſque penitiùs, innumeram heu! eo laborantium hodie multitudinem inueniemus. *Omnes enim declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum; non eſt vſque ad vnum: ſepulchrum patens eſt guttur eorum: linguis ſuis dolosè agebant: venenum aſpidum ſub labiis eorum: viam pacis non cognouerunt, &c.* (ſi enim habuiſſent verum donum intellectus, proculdubio veram viam intelligerent) & ideò, *non eſt timor Dei ante oculos eorum.*

Vide quot impietatum morbis animi mortalium laborent? qui

tamen

tamē, si vellemus, optimè Æquatore Intellectus adæquarētur, curarēturque. Profectò sæpius quosdam extrinsecè & in politicis actionibus, præclaro intellectus dono prędito iudicamus, cùm tamen magis ab eo distent, quàm coruus à cygno, lupus ab agno, &c. Qui quidem mihi similes videntur fructibus & pomis illis in loco, & circa stagnum terræ Sodomorum: quæ, etsi ab extrà speciosissima videātur, aperta tamen, intùs merâ putredine, fœtore, & nigro puluere scatere deprehenduntur. Ita in nostro est proposito, impij enim etsi quasi fructus speciosissimi, donoq; Intellectus, Sapiētiæ & Consilij, mirè hic præditi nobis videantur, plantati in terra Sodomorum, *huius sæculi nequam*: in die Iudicij tamen (quando scilicet reuelabutur abscondita cordis & conscientiarum aperiendi sunt Libri) merâ putredine, & fœtore peccatorum, puluureque superbiæ, vanę gloriæ & vanitatis repleti, deprehendentur; eò quòd vero Dono Intellectus, & sapientiæ planè destituti sunt. Vnde optimè Christus Dominus, Matt. 23. comparat Pharisæos sepulchris dealbatis. *Væ vobis Scribæ & Pharisæi, hypocrytæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intùs verò sunt plena ossibus mortuorum & omni spurcitia: sic & vos à foris quidem paretis hominibus iusti, intùs autem estis pleni hypocrysi & iniquitate, &c.*

Insignis conceptus.

Heu! quot hodie similia dealbata sepulchra inuenire esset, si lynceis oculis prędito esse, & cordis penetralia inspicere liceret? quot turpissima, omniq́ue libidinis cœno scatentia pectore, sub dealbatis vermiū sepulchris (corporibus speciosis) hodiè latitant?

Sepulchra dealbata quæ sint hodie.

Quot æstus inordinatarū concupiscentiarum in penetralibus, huius Oceani mētis humanæ feruent! qui licet ad externam superficiem, id est, in opus redigi & ascendere non omninò queant; intùs tamen omnes bonarum affectionum, & desideriorum cælestium bonorum pisces, à Patre luminum immissos, nimio impetu in scopulos malorum desideriorum illidunt, & enecant: ideoque huius sæculi prudentia, & intelligentia meritò apud Deum *stultitia censetur.*

Benè S.Bernardus, de diligēdo Deo ait: *si famelicum hominem apertis faucibus, vēto inflatis haurire buccis aërem cernas, qui quasi consulat fami: non credas insanire? sic non minoris insaniæ est, si spiritum rationalem, rebus putes quibuscunque corporalibus non magis inflari, quàm satiari.*

Ac tandem cum B. Chrysost. hom. 21. in Matth. concludentes, Intellectum optimè oculo etiam cōparari posse arbitramur. Nam ' quod oculus est corpori; hoc & in- ' tellectus animæ: vti enim nequa- ' quam optes auro ornari, veste se- ' ricâ conspici; vt sit oculis tibi ca- ' rendum, sed horum proculdubio '

Donum intellectus oculo comparatur.

Pars II. M sanita-

,sanitatem desiderabiliorem rebus
,omnibus iudicares:quę si tibi cer-
,tè depereat, nihil te iam totâ vitâ
,delectat: quantò hoc magis pro
,oculis mentis debes efficere? sicuti
,enim postquàm corporaliũ ocu-
,lorum lumen extinctum est, om-
,nia iam membra in miseriâ ver-
,santur,ac tenebris: ita etiam men-
,te cæcatâ, innumeris prorsus ma-
,lis vita hominum cumulatur.

, Quemadmodùm igitur in cor-
,pore hoc maximè prouidemus,vt
,oculos habeamus incolumes, sic
,etiam in animâ intellectûs ferue-
,mus salutē: sicuti enim qui caput
,ipsum fontis obstruxit, totum si-
,mul exsiccauit & fluuiũ: sic etiam
,qui oculũ mentis tenebris obdu-
,xit, omnes quoq; vitæ istius actus
,vnâ confusione cœcauit. Si enim
,lumē quod in te est, tenebræ sunt,
,tenebræ quãtæ erunt? Quando lu-
,cerna extinguitur; quãdo guber-
,nator mergitur; quãdo Dux capi-
,tur, quæ tandem obedientibus su-
,pererit spes salutis? Intellectũ dedit
,nobis Deus vt ignorantiam fuge-
,mus è mentibus,vt rectum tenea-
,mus iustumq; iudicium, atque ad
,alia eiusmodi dirigamur, vt con-
,tra diuersarum impugnationum
,varios impetus, hoc quasi scuto,ac
,lumine, maneamus innocui, atq;
,muniti. Nos verò tantum Dei do-
,num temerè prodimus propter
,superflua, & vana prorsus. Quid
,enim prodest auratis armis milites
,fulgere, cùm ducitur Rex eorum
,ipse captiuus? quid lucrum est or-
natæ, depictæque naui, cùm ipsius ‹
mergitur gubernator? Quænã illa ‹
est bene composita corporis pul- ‹
chritudo, cũ facies oculos amisit? ‹
Quēadmodum ergo, si medicum ‹
ipsum in ægritudinem mittas, & ‹
in deaurato cubiculo, lectuloque ‹
argenteo iacere præcipias, nihil ‹
proficiet omnino languētibus: Ita ‹
etiam si mētis principale corrum- ‹
pas, quo scilicet ingruētibus potes ‹
vitiis repugnare, thesauris feceris ‹
assidere, nihil omnino profeceris, ‹
sed totam prorsus animã læseris. ‹

Hactenus B. Chrysost. quæ precor bene notēt qui Dono Spiritus S. & Intellectus adeò abutuntur, rebusq; caducis & sæcularibus applicando, nonnunquã vsque adeò adulterant; vt mũdanis inhiando, *quæ Dei sunt*, penitus *non intelligant.* Quod idem est, ac prunas, ignem- *Conceptus* que cinere sopire, quæ vt denuò *elegans.* reuiuiscant (& dictæ intellectus tui, à Deo semel accensę prunæ reaccendantur) cinere mũdanarum cogitationum, & curarum ablato, ignē ardentis amoris erga Deum, intra te excita; & facilè doni intellectus prunas resuscitabis.

Quo tandem (vt cum D. Chrysost. ho. 22. ad Hæbræos loquar) *Sicut aues celerrimè montes, colles ma- Conceptus. ria, & scopulos, momento temporis sine impedimento transuolant: ita tali* etiam Dono Intellectus mens tua, pennisque diuini Amoris iam prædita, cùm à sæcularibus abscesserit, nihil iam eam aliud apprehendere poterit: vtpotè, omnibus etiam

eminentiorem. *Non enim eſt ita perfectus ſagittarius diabolus, vt poſſit ad illam altitudinem pertingere, ſed dimittit quidem iacula, non autem attingit, at potiùs reuertuntur ad eum, inque eius caput, te illæſo, ipſo autem plurimùm inde ſauciato, recidunt.*

MEMBRVM IV.

Donum Conſilij Horizonti comparatur.

Quid Horizon. HOrizontem Aſtronomi circulum immobilē aſſerunt, à viſûs noſtri terminatione originem trahentem: ortum & occaſum ſiderum denotātem; cælumque ſuperius, ab hemiſphærio inferiori diſcriminantem; quem & alio nomine finitorem appellant, &c.

Applicatio. Quod ſi iam naturam, & proprietatem doni Conſilij perpendamus, haud ineptè cum Horizōte comparabimus: Sicuti enim Horizon diſcriminator eſt inter hemiſphærium ſuperius & inferius; ſic & donum Conſilij diſcriminat ſummas, & imas difficultates rerum: cùm Conſilium, ſecundùm Damaſcenum nil aliud *Donum cōſilij quid.* ſit, *quàm appetitus inquiſitiuus de rebus vtilibus.* Sic donum Conſilij erit quaſi Horizon, ſiue vtile ab inutili; ſiue magis vtile, à minùs vtili diſcriminans. Et prout Horizon eſt immotus & ſtabilis; ſic & Conſilium oportet eſſe ſtabile firmumque, iuxta illud Eccleſ. 37. *Ante omnia opera verbum verax præcedat te: & ante omnem actum, conſilium ſtabile.* Sine Horizonte quoque *Conceptus iucundi.* nulla ſtella oritur, occidit nulla; ſic nihil ſine conſilio Spiritus ſancti, in noſtro intellectu & voluntate oriatur; vt benè ſuadet Eccl. cap. eodem 32. *Fili, ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit, &c.* Habet præterea hoc propriū Horizon, vt ſolem, lunam, & reliqua aſtra, in, aut prope ſe exiſtentia, multò maiora repræſentet, magiſque viſibilia reddat, quàm aliàs in ſe ſunt: id quod fit propter vapores, & exhalationes in Horizontem à ſole attractos: Ita & Conſilij Horizon Spiritus ſancti, res obſcuriores & dubias alioquin in ſe, multò clarius, meliuſque repræſentat & declarat; idque propter vicinitatem illius Deificæ exhalationis, *diuinæ ſapientiæ*; quæ nunquam ferè extra hunc Horizontem reperitur. Ita teſtatur ipſa D. Sapientia Prouerb. 8. *Ego ſapientia habito in conſilio, & eruditis interſum cogitationibus, &c.*

Et vt Sol in Horizōte exiſtens, ſemper excitat exhalationes; ſic Sol iuſtitię verè in Horizonte noſtri intellectus, & conſilij ortus, ſemper excitare ſolet exhalationem, id eſt ſpiritum diuinæ ſapientiæ, adeò vt ſicut Horizon nunquam exhalationibus deſtituitur; ſic Conſilij Donum nunquam ſine diuinâ ſapientiâ inueniatur: vides ergo Dona Spiritus ſancti perpetuò ſibi adinuicem

cem concatenata cohærere?

Parua censentur arma foris, sine consilio domi.

Cumque (vt benè Cicero 1. de off.) *parua censeantur arma foris, nisi sit Consilium domi*; profectò comprimis in rebus cunctis, maximè arduis peragendis, Consilij donum à Deo Ter Opt. Max. expetendum erit: nam Prouerb. 1. *Qui agunt omnia cum consilio, reguntur à sapientia.* Id quod Spiritus sanctus ipsemet suadet Exodi 18. *Audi verba mea atque consilia, & erit Dominus tecum.* Nemo enim adeò sapiens, nemo adeò sanctus, qui non quandoque aliorum consiliis indigeat; nemo adeò sublimis & magnus, quin ad infimorum aliquando monita dimittere sese debeat. Nam minimus esse incipit, qui inferiorum etiam cōsilia non expetit: quantò ergo minor homo esse incipiet, qui neque Altissimi consilium expetit, neque quærit, sed spernit negligitque? Quod namque auis sine alis, & triremis sine remige; hoc homo sine Dono Consilij est.

Simile.

Heu quot sunt hodie, etiam in aulis Principum, consiliarij: *Qui obliti sunt operum Dei, & non sustinuerunt consilium eius.* Psalm. 115. *Et* quod peius est, *despiciunt omne consilium Domini, & increpationes eius negligunt.* Prouerb. 1. Hinc & Dominus despicit consilia eorum, irritat, & ad nihilum redigit; & vel ideò timendum, ob hanc causam sæpiùs res nostras remorâ laborare, nihil ad votum nostrum benè cedere; omnia è cōtrariò euenire.

Notanda.

Regibus & Principibus quid profit.

Itaque qui Reipublicæ, regnorumque clauum tenent, Reges & Principes, inquam, benè attēdant necesse est, qui remiges, qui Consiliarij, & Gubernatores, nauim Regnorum suorum moderentur: si enim hæc *Achitophel* consiliis regatur, ducaturque; de interitu Regnorum maximè profectò eis metuendum erit; vnde benè S. Bernardus epistol. 270. *Non veniat*, inquit, *anima tua in consilium eorum, dissipetur consilium Achitophel, &c.*

Quærendum itaque omnium primò consilium Spiritus sancti: *ipsius enim est consilium, & æquitas.* Prouerb. 8. *Ne in nouissimis diebus cogamur intelligere consilium eius*, quod modò contemnimus. Ierem. 23. Deinde principis consilia, à sapientibus & prudētibus viris proficiscantur, iuxtà illud Iob. 4. *Consilium semper à sapiente require*, quibus salus, & emolumenta Regnorum stabiliuntur, promouenturque: prout econtrà, imprudētum consiliis salus populi deperditur. Profectò Roboam contemnens præcepta & vias prudentûm, consiliisque iuuenum adhærēs & consentiens; magnâ sui Regni parte priuatur, mutilaturque: impossibile enim est, vt Princeps salubriter disponat suum Principatum, qui non audit, adhibetque in agendis consilia sapientûm.

Quid Moyses suo exemplo Principes doceat.

Quin, & aliquando inferiorum consilia haud spernenda, si modò prudentiæ fulcimine nitantur, suo nos exemplo edocuit Moyses,

qui

qui, etsi Moderator Gubernatorque Hæbræorum esset optimus, multarumque rerum gestarum gloriâ clarus; monita tamen consulentis Iethro, probè haudquaquàm neglexit: nullam suorum gestorum operum prærogatiuæ notam inuri ratus, tùm quod à non magno moneretur, cùm etiam, quòd inferioris consiliis acquiesceret. Vnde benè D. Chrysostomus Hom. 1. in Epist. ad Cor. *Moyses Iethro consiliis humilis acquieuit, neque ægrè tulit, neque tale quid dixit: post tot & tanta rectè & præclara à me gesta venis mihi consilium daturus? quod quidem multis accidit; qui, si quis vel optimum dederit consilium, despiciunt, propter personæ humilitatem, sed non sic ille, &c.* Vnde insigne apud Hæbræos extat prouerbiū, *Marbeh negiezàh, marbeh teucenàh,* hoc est, *Qui consilium multiplicat, auget & multiplicat intelligentiam, &c.*

Prouerbiū Hebræum de consilio.

Denique vti ante omnia, & primò à Spiritu sancto, donum Consilij petendum, deindeque etiam à probis & prudentibus consilia quærenda; sic ab improbis & malis prouenientia omnino sunt cauenda: *Non enim in animam maleuolā introibit Spiritus sapientiæ:* quomodo ergo Spiritus consilij, qui sine Spiritu & Dono sapientiæ nūquam esse potest? Certè Dauid Rex potentissimus, quid cunctis Regibus hac in parte agendum sit optimè docet, Psalm. 1. *Beatus vir,* inquit, *qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorū non stetit, &c.*

A quibus ergo inquies, consilium Principi expetendum? ad hoc quæsitum primò respondet Dauid Psal. 14. ab eo nempè, *qui ingreditur sine macula, & operatur ipse priùs iustitiam,* quam suadet *quiq; loquitur veritatem in corde suo, neque egit dolum in lingua sua, &c.* Secundò sanctus Gregorius libr. Registri. *Nullus fideliter tibi ad consilium esse potest, quàm qui non tua, sed te diligit.* Vtinam & Principes hanc auream sententiam hodie considerarent, pectorique suo inscriberent, & tunc sæpè meliori forsan euentu res illis succederent, &c.

A quibus Principi consilia petenda.

Sententia notatu digna.

Hinc Panormitanus libr. de reb. gestis Regis Alphonsi. Perabsurdum sibi videri dicebat, Reges ab aliis regi, & Duces ab aliis duci. Voluit his verbis notatos Reges, & magnates, qui cùm Imperij & Regni, Principatûsque titulos sibi vendicent; alieno tamen consilio regantur, etiam nolētes: quo fit, vt sæpè magno Reipublicæ incommodo, alienis oculis Principes videant, alienis auribus audiant, alienis linguis loquantur: sicque nihil minùs esse censeantur quàm Principes liberi, vtpotè qui ipsi à Consiliariorum arbitrio, vti subditi, & non econtrà Consiliarij ab illorum dependent nutu, vt serui.

Inde & veteres haud ineptè, cùm Principes sui iuris, consiliaque secreta esse debere, significare volebant; *Plutonem galeatum, & Proserpinam rapientem pingebant,* tùm

Hieroglyphicum veterum.

iam ignitis, diaboli iaculis iam quod Pluto galeatus fingatur solus, & independens subterranearum & occultarum partium princeps: tùm etiã quod raptus clàm fiant, &c. & denique quòd, cùm in capite sedes consilij esse statuatur, galeâ Plutonis aptè consilia, non tam sub capite Principis occultanda, quàm eorum ab aliis independentia significetur. Quod & vtinam hodie benè obseruaretur, tũc proculdubio meliorem quandoque effectum consilia nostra sortirentur.

MEMBRVM V.

Donum scientiæ circulo meridiano assimilatur.

Circulus meridianus quid.

CIrculus meridianus dicitur circulus transiens per polos mundi, inter Occasum & Ortum, medio loco Æquatorem intersecans, meridiemq́; diei, & medium noctis demonstrans, multiplicabilis quidem in infinitum, pro multitudine locorum, &c.

Applicatio.

Cùm donum scientiæ sit ab ipso Altissimo; vtpotè *scientiarum Domino* 1. Samuel. 2. non potest scientia non esse maximus circulus; Meridianus quidem, eò quòd sicuti circulus Meridianus respectu hominum solummodò terram inhabitantium, & suprà Zenith eorum transire concipitur: sic & scientiæ donum cognitionem humanarum rerum solummodò respicere intelligatur. Trãsire autem per Æquinoctialem inter Ortum & Occasum concipitur; tùm quod scientia plerumq; viris mediæ ætatis maximè inesse videatur; prout prudẽtia senibus; tùm etiam, quòd illa inter sapientiam, & prudentiam medium quasi tenere censeatur locum: aut certè, quòd rerum humanarum non solùm ortum, interitum, casúmque; verùm etiam potissimùm earundem subsistentiam, & durabile esse demonstrare videatur. Vnde benè S. Augustinus super 1. ad Cor. cap. 12. scientiam ita à sapientia distinguit, &c.

Qui distinguatur scientia à sapientia.

Sapientia, inquit, *est in contemplatione æternorum: Scientia verò in occupatione temporalium.* Item alio loco libr. de Trinitate. *Hæc est*, ait, *sapientiæ, & scientiæ vera distinctio: vt ad sapientiam pertineat æternarũ rerum cognitio intellectualis; ad scientiam verò temporalium rerum cognitio rationalis.*

Iam sicuti Sol in circulo meridiano maximè supra horizontem eleuatur meridie; mediâ nocte verò tùm infimè deprimitur: sic scientiæ Dono anima rationalis decorata, iam in penetrandis cognoscẽdisque summarum rerum causis, summè eleuatur; tùm denuo ad seipsam & infima cognoscenda, perscrutãdaque demittitur.

Conceptus.

Quæ autem sit vera scientia D. Paulus 1. Corinthiorum 2. docet: *Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Iesum-Christum & hunc crucifixum, &c.* Et S. Augustinus

super

super Psalm.70. *Hæc*, inquit, *tota scientia magna hominis est: scire nempè, quia ipse nihil est per se, & quoniã quidquid est, ex Deo est, & propter Deum est.* En quomodo hic circulus meridianus scientiæ, iam ad cognoscendam propriam suam nihileitatem animam deprimat: tùm denuò ad agnitionem altitudinis eam Dei eleuet?

Idem S. Augustinus libr. 3. De arbitr. pulchrè demonstrat, hunc meridianum scientiæ, virili & medię ætati competere; transireque „ debere supra Zenith nostrũ: nam „ animæ, inquit, non imputatur ad „ reatum, quod naturaliter scire non „ potest; sed quod scire non studuit, „ & quod dignam facultatem com„ parandæ scientiæ, & ad rectã fa„ ciendum operam non dedit. Lo„ qui enim non posse, & scire non „ posse infanti naturale est, quia „ ignorantia illo modo inculpabilis „ est; sed & humanis affectibus blã„ da atque grata. Non enim vllo vi„ tio illam facultatem comparare „ neglexit, aut vitio, quam compa„ rauerat, amisit: at scire non velle „ quæ debent, adultæ ætati procul„ dubio ad reatum cõputatur. Hinc benè S. Chrysost. de cognoscibilibus ab homine. *Magna*, inquit, *virtus boni est, cognoscere malos, & firma tutela salutis, scire quod fugias*, &c. *præcedit enim scientia virtutis cultum: quia nemo potest fideliter appetere quod ignorat; & malum, nisi cognitum sit, non timetur aut vitatur.* Aurea verba, meritò cordi altè insculpenda.

Sententia digna D. Chrysostomi de scientia.

At prô dolor, multi hodie scientiã abutũtur, pauci benè vtuntur; pauciores veram adipiscuntur, vt benè B. Chrysostomus. *Plerique*, ait, *acceptâ scientiâ litterarum, non ad Dei gloriam, sed ad suam laudem vtuntur, dum de ipsâ extolluntur, & ibi peccant, vbi peccata emendare debuerunt, &c.* Optimè autem distinguit sanctus Bernardus fines scientiarum in homine, super Cant. Serm. 36. *Sunt enim*, inquit, *qui scire volunt, eo fine vt sciant: & turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt, vt sciantur & ipsi: & turpis vanitas est. Et sunt qui scire volunt, vt scientiam suam vendant verbi causâ pro pecuniâ, pro honoribus, &c. & turpis quæstus est: sunt qui scire volunt, vt ædificent, & charitas est. Et item qui scire volunt, vt ædificentur, & prudentia est, &c.* At quis ergo, inquies, modus sciendi, vt tandem verè & cum fructu sciamus? Idem S. Pater Bernard. super Cant. serm. 36. respondet. *Vides quod* (Deus) *non probat multum scientes, si sciendi modum nesciunt? vides inquam quomodo fructum & vtilitatem in modo sciendi constituit? Quid ergo dicit modum sciendi. Quid? nisi vt scias quo ordine, quo studio, quo fine quæque nosse oporteat? Quo ordine? vt illud priùs quod maturius mouet ad salutẽ. Quo studio? vt illud ardentius, quod vehementiùs ad amorem: quo fine? vt nõ ad inanem gloriam, & ostentationem, sed ad tuam, & aliorum salutem, &c.* Nam *vera scientia parit cognitionem amoris: amor frequentiam: frequentia familiaritatem: familiaritas fiduciam: fiducia facilem impetratorem* (homi-

Multi scientiã abutuntur.

Quis verus modus sciendi.

(hominem ſcilicet reſpectu Dei.) *conſtituit, &c.*

Scientia infinita quaſi. Denique vti eſſe cẽſentur quaſi infiniti meridiani, ſic & infinitæ quaſi ſcientiæ, ita Ariſtoteles lib. 1. de reprehens. Sophiſt. cap. 8. At inter illas infinitas obſecro non eligamus nos aliam, quam illam de qua Hugo in inſtitut. nouit. *Illam,* inquam, *quæ via ad Deum eſt: quæ ad institutionem rectè & honeſtè viuendi pertinet. Hæc namque eſt diſciplinæ bonitas, & beatitudo. Per hanc itur ad diſciplinam, per diſciplinam ad bonitatem, per bonitatẽ ad beatitudinem æternam.* Enim verò (vt cum Lactãtio Firmiano lib. 6. cap. 5. Diuinar. inſtit. concludamus.) *Scientia vera, eſt Deum noſcere; virtus colere; in illo ſapientia, in hoc Iuſtitia continetur.* Optimè quidam Poëta.

Scit legem, doctéque tenet iuſſa Omnipotentis,
Qui quod nouit agens, diligit id quod agit.
Non ſatis eſt Domini præceptum voluere linguâ,
Bis meminit legis, qui memor eſt operis, &c.

MEMBRVM VI.

Pietatis Donum Coluro ſolſtitiorum comparatur.

PRioribus Donis Spiritus S. iam vtcunque cõparatis explicatiſque; tandem Pietatis aggredimur; quod quidem donum, cæterorum omnium velut finis, terminus, & quaſi ſcopus cenſeri debet. Etenim, quid tibi proderit habere Donum Sapientiæ, Intellectus, Conſilij, Fortitudinis, Timoris Domini, & Scientiæ, ſi careas pietate? cumque impoſsibile ſit, verè ſapientem, verè intelligentem, verè ſcientem & timentem; ſine pietate etiam mẽte concipi, conſequens videtur, eam eſſe naturam donorum Spiritus ſancti, vt vno verè in anima radicato, illico & facilè omnes reliquę pullulent. *Natura donorum Spiritus ſancti.*

Pietas quid ſit. Cumque pietas nil aliud ſit, quàm *Theoſebia, ſiue latria, aut cultus diuinus interior;* propriè fundatus & velut radicatus in tribus virtutibus Theologicis, Fide, Spe, & Charitate, ſine quibus nulla pietas concipi, aut ſubſiſtere poteſt: hinc haud ineptè donum pietatis Coluro ſolſtitiorũ aſsimilare liceat. *Conceptus.* Quemadmodùm enim Colurus ſolſtitiorum per duos polos mundi, & duo puncta zonæ torridæ, binoſque circulos arcticum, & antarcticum traductus: modò ſolem imum, modò ſummum in ſolſtitialibus punctis nobis exhibere cenſetur. Ita verus ille Corus pietatis; per duos polos (fidei & ſpei) duoque puncta torridæ (Charitatis Dei ſcilicet, & dilectionis proximi) traducitur: impoſsibile enim eſt, vti iam diximus; pietatem non tranſire per duos polos illos fidei, & ſpei, perque torridam feruidamque charitatẽ. Quod facile probatur ex Apoſtolo

ſtolo 1. Tim. 4. *Ineptias autem, & aniles fabulas deuita: exerce autem te ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt: pietas autem ad omnia vtilis eſt promiſſionem habens vitæ* (vide quomodo per ſpē tranſeat) *quæ nunc eſt, & futuræ. Fidelis ſermo, & omni acceptatione dignus. In hoc enim laboramus* (pietate) *& maledicimur* (pietate mala ſuſtinemus) *quia ſperamus in Deum viuum, qui eſt Saluator omnium hominum, maximè fidelium, &c.*

Pietas ad omnia vtilis.

Si itaque pietas ad omnia vtilis eſt, erit vtique & vtilis ad fidem, ſpem, & charitatem, & ad reliquas omnes virtutes; vnde benè S. Gregorius in Moralib. *Nulla eſt ſcientia, ſi vtilitatem pietatis non habet.* Et iterùm eodem libr. Moral. *Ille benè agit quæ pia ſunt; qui ſcit priùs ſeruare quæ iuſta ſunt: vt collatus in proximos riuus charitatis, & miſericordiæ, de Iuſtitiæ fonte ducatur.*

Conceptus à ſimili.

Deinde, vti Colurus ſolſtitiorum modò ſolē ſummum demōſtrat; & tùm iterum in Capricorno depreſſum exhibet: ſic Pietatis Colurus mentem humanam modò ad colēdum ſummum Deum Trinum & vnum eleuat; modò ad meditandum Chriſtum humiliatum, & vſque ad crucem depreſſum demittit, &c.

Conceptus.

Alio modo Pietas iam in ſummo Coluro ſolſtitij, punctoque diuinitatis Chriſtum contēplatur & adorat: tùm in eodem diuinitatis Coluro, in ſolſtitio imo humanitatis eum collocat cōſideratque. Iterùm, aliter Colurus Pietatis animam ſummum in culmen cæleſtium dulcedinum attollit, ſuauitate conſolationum: tùm aduſque imum Capricorni punctum, tribulationum ſcilicet, iterùm deprimit: Nam *omnes qui volunt piè in Chriſto viuere perſecutionem patientur.* 2. Tim. 3. Ecce depreſsionem ad Capricornum. Ita & Chriſtus Dominus ipſemet fuit depreſſus, dum inter *iniquos deputatus crucifixus eſt.* Et Iſaiæ 3. *Dicite iuſto quoniam benè* (en exaltationem ſolatiorum) *quoniam fructum adinuentionum ſuarum comedet.* An non Abel Gen. 4. pietatis ſuæ fructum percepit, altiſsimis cælis, oculo ipſius Dei ſupra munera eius delapſo? Nunquid non & Enoch, & Elias, ob pietatis cultum ita Deum ſibi promeruerunt, vt carcere telluris longè relicto, ad æthera vſque vaſtiſsima inuitati, quin & rapti, vectique ſint?

Exempla mercedis pietati debita.

Quid dicam de Noë, Gen. 6. quem ſola pietas in Deum, inter tot millena millium hominum ſubmerſorū, fluctibus diluuij eripuit? Abraham Gen. 12. propter filium ſuum vnigenitum Deo oblatum ſuæ pietatis mercedem hanc à Domino recepit. *Per memetipſum iuraui dicit Dominus, quia feciſti hanc rem; & non peperciſti filio tuo vnigenito propter me: Benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli; & velut arenam quæ eſt in littore maris: poſſidebit ſemen tuum portas inimicorum ſuorum: & benedicentur in ſe-*

mine tuo omnes gentes terræ; quia obedisti voci meæ, &c.

Quid Abraham suo exemplo parentes edoceat.

Hic notẽt parentes, qui nedum parati non forent (si forsan ita Deus expeteret, sicut ab Abraham) filios suos eidem offerre; sed insuper ad suauissimum diuini cultus & Religionis munus à Deo vocatos, sæpè sæpiùs impediunt, aut impedire saltem conãtur: non considerantes illud, quòd *seruire Deo regnare sit*. Si igitur Deus Abrahæ tantam impertitus est benedictionem, ob vnicum actum obediẽtiæ & pietatis in oblatione vnici filij; quid sperare poterunt à piẽtissimo & liberalissimo Domino, qui ad verum Sacrificium diuini cultus vocati, mox relictis omnibus sequuntur eum, in paupertate spontanea, castitate voluntaria, & obediẽtia non coacta? Et si Abraham propter vnum oblatum filium, in materiale & figurale solùm holocaustum, tantam gratiam à Deo promẽruit; quid parẽtes promerituros putas, zelo pietatis plures filios & filias Altissimo Deo, tempore gratiæ in verũ spirituale holocaustum, per aliquem Religiosum Ordinem oblaturos? Elcana & Anna offerunt Deo filium suum Samuelem ex voto genitum; & Deus non solùm in reciprocam mercedem tres filios, & duas filias eis redonat; verùm & Samuelem filium oblatum Prophetam magnum eligit, 1. Reg. 2.

Religiosis sæculo sese abdicantibus multum à Deo sperandum.

Zacharias & Elisabeth, precibus filium Ioannem à Deo impetratum eundem Deo multo fœnore reddunt, nam ita Deus hanc oblationem placitam habuit, vt Ioannem & Filij Præcursorem, & Prophetam, & Martyrem esse voluerit.

Quàm gratam Deus sibi habeat oblationem filiorum à parentibus liberè et factam.

Denique Ioachim & Anna, filiam BB. Virginem Mariam Deo in templo offerunt; & Matrem Altissimi Dei inde recipiunt, &c. Ex quo satis patet, quàm gratam Deus sibi habeat pietatem parentum, filios diuinæ suæ Maiestatis cultui offerentium; quamque acceptum ei sit filiorum oblatorum obediens obsequium.

Colurus impiorum.

Sed & peccatores, & impij in suo Coluro (sæculi scilicet & impietatis) iam mirè exaltãtur; tùm profundissimè demerguntur, deprimũturque. Hoc Christus Dominus satis expressit Matth. 11. & Lucæ 10. *Et tu Capharnaum vsque in cælum exaltata? vsque ad infernum demergeris, &c.* Nunquid impius Aman ab Assuero rege adeò exaltatus, vt secundus esset ab eo, tandem cap. 7. Esther, vsque ad patibulum humiliatus est? Quid acciderit impio & superbissimo regi Nabuchodonosor, adeò in solio suo exaltato, vt à nullo etiam Deorum se diiudicandum deiiciendumque crederet, consule Danielem cap. 4. & miraberis, quî fieri potuerit; vt tam potens Rex, in summũ solstitij honoris nempe culmen eleuatus, adeò tamen in Capricorni signum depressus

&

& à Deo deiectus fuerit, vt velut bos, fœnum cum capricornis & hircis, & reliquis bestiis comedere, vitamq́ue brutalem multo tempore viuere coactus fuerit. *Abnegantes ergo impietatem & sæcularia desideria, sobriè iustè & piè viuamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi, qui sit benedictus in sæcula.*

ANAGOGE II.

MEMBRVM I.

Duodecim peculiares fructus, ex 7. Donis Spiritus sancti oriundi; assimilantur 12. signis Zodiaci.

Insignis conceptus. VT vniones & margaritæ, etsi in Oceani vastissimo fundo progenitæ, ob roridam tamen cœlitùs haustam materiam, pulchritudinem, formam, & colorem, plus cognationis cum cælo habent (cuius faciem etiam repræsentant) quàm cum mari: ita homo Spiritus sancti rore Donorum cœlitùs irrigatus, plus cognationis cum cælo, quàm cum terra, ex qua ortus est, habere videtur.

Hinc & mens humana Spiritus sancti fructibus dotata, velut mysticum quoddam cælum, duodecim signis coruscum, optimè à nobis cõcipi potest. Vt enim duodecim signa in cælo vnico inter sese distincta sunt: sic duodecim fructus Donorum Spiritus sancti in cælo mentis & animæ deuotæ piæq́ue, velut signa spiritualia inter sese distincti videntur.

Quod vt demonstremus clariùs, varij fructus Spiritus sancti ex sacris literis colliguntur; quos Apostolus ad Galatas cap. 5. versu 22. enumerat, videlicet *Qui sint 12. fructus ex donis Spiritus sancti oriundi.*

1. *Charitas, ad Deum & proximum;* in signo Leonis feruido & fortissimo.

2. *Gaudium, quod oritur ex conscientiâ purâ:* in signo Arietis saltantis, in quo omnia purè cum mundo lætissimè creata censentur.

3. *Pax, quâ mens nullis passionibus turbatur:* in signo Geminorum multum pacifico.

4. *Potentia, quâ aduersa facilè tolerantur:* in signo Tauri, sub iugo onera trahentis.

5. *Benignitas, quâ suauitas in moribus acquiritur:* in Aquario suauiter fluente.

6. *Bonitas, quâ proximo omne & summum bonum desideras, & offers quod potes; etiam cum tuo incommodo:* in signo Cancri summo & retrogrado.

7. *Longanimitas, quâ patienter præstolaris venarisq́ue omnia;* in Sagittario.

8. *Mansuetudo, quâ efficeris lenis & tractabilis;* in Piscibus maximè tractabilibus.

9. *Fides, cuius aculeo omnes erro-*

res enecas; in Scorpione.

10. *Modeſtia, quâ omnes externæ tuæ actiones moderantur*; in Capricorni ſigno morigeratiſsimo.

11. *Continentia, ſiue temperantia, quâ vitam in moderato, & mediocri cibo & potu, ab omnium vitiorum illecebris cuſtodis*: in ſigno Libræ moderatiſsimo.

12. *Caſtitas denique, quâ animum & corpus ab omni luxuriæ.euo tuearis*; in ſigno Virginis.

Hi ſunt duodecim Spiritus S. fructus præcipui; operibus duodecim ſpiritûs carnis, eodem loco ab Apoſtolo enumeratis, oppoſiti; ſcilicet ſpiritui *Fornicationis, Immunditiæ, Impudicitiæ, Luxuriæ; Idolorum ſeruitutis; Veneficiorum; Inimicitiarum, Contētionum; Æmulationū, Iræ, Rixæ; Diſſenſionum, Sectarum, Inuidiarum, Homicidiorum, Ebrietatum, & Commeſſationum; & his ſimilia, &c.*

MEMBRVM II.

De Charitate in particulari.

Quid ſit Charitas. IAm Charitatem ritè in ſigno Leonis à nobis locari demonſtrabimus: *Charitas enim nil aliud eſt, quàm mutuus amor hominis ad Deum, ſiue ad Leonem de Tribu Iuda.* Nam ſicut leo anteriori corporis parte, ad medietatem vſque iubatus, cincinnatus, & maximè crinitus; poſteriori verò quaſi raſus eſt; ita Charitas duplex eſt: iubata, cincinnata, & quaſi inflammata ad Deum vna (ſunt namque iubæ, & cincinni leonum ferè ſimiles flammis) plana & raſa (hoc eſt ſincera, & aperta, nullo fuco obducta) ad proximum altera.

Hæc bipartita Charitas, etiam binis leonis oculis ignem quaſi ſpirantibus repræſentari videtur: *Charitatis cum leone comparatio.* quòd perbellè denotari cenſetur, Iſaiæ 31. *Cuius ignis* (id eſt Charitatis) *in Sion* (hoc eſt in ſtrepitu, & aceruo hominum exiſtentium in viâ) *& caminus* (flammæ ſcilicet Charitatis Dei) *in Ieruſalem* (hoc eſt in viſione pacis, & patria æterna, quibus gemina Charitas, Dei & proximi ſignificari videtur.

Deinde ſicuti leo caudâ ſuâ veſtigia poſt ſe delet, & puluere *Conceptus notabilis.* operire ſolet ne à venatoribus videantur, & ipſe capiatur: ita *charitas operit multitudinem peccatorum*, 1. Pet. 4. Et Prouerb. 10. *Vniuerſa delicta operit charitas*, vtpotè vera veſtigia hominis animalis; ne à venatore diuinæ iuſtitiæ comprehendatur, *& in carcerem mittatur ſcilicet non inde exiturus, donec reddiderit vltimum quadrantem*, Matth. 5.

Iterum charitatem leoni non *Alius conceptus de Charitate.* eſſe abſimilē vel inde patet. Nam ſicuti leo catulos forti & terribili ſuo rugitu de non vita ad vitam excitat: Ita charitas de morte nos ad vitam reuocat: Optimè enim S. Ioannes 1. epiſtolâ ſua cap. 3. *Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres: qui enim non diligit* (id eſt, qui non eſt verus catulus huius diui-

næ leęnę charitatis) *manet in morte.* Tandem charitas in fortitudine leoni non adeò absimilis videtur. *Nam fortis est, vt mors dilectio,* Cant. 8. Nil enim fortius morte, & leone; mors autem tam fortis & potens est, vt etiam valeat separare illam societatem ex primâ hominis conditione aliàs indissolubilem, videlicet animæ & corporis: deinde & multi etiam amoris æstu mortui sunt. Ergo & charitas fortis vt leo, &c.

Conceptus de fortitudine Charitatis.

Talis fuit dilectio & charitas, *Leonis Iudæ* Christi Dei nostri; nam non mors (quæ nullum de iure obtinuit imperium in eum, vtporè qui mortis opus peccatum nunquam impleuit) sed potiùs charitas effecit istam separationem sacratissimæ animæ, & corporis Christi, &c. *Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium vnigenitum daret, &c.*

Deinde vti Leo est caput, & rex omnium animalium; ita charitas est regina omniũ virtutum: ait enim Apostolus 1. Corint. 13. *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: maior autem horum est charitas.* Et S. Augustinus hom. 7. sup. Ioan. *Radix,* inquit, *omnium bonorum est charitas.* Huic accedit S. Gregor. in hom. 27. *Multi,* ait, *rami ex vnâ radice prodeunt: sic multæ virtutes ex vna charitate generantur: nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis.*

Leonis naturam erga hominem valdè benignam esse, neque vllo modo, nisi ad iram concitatus homini nocere, plurima exempla conuincunt: Ex quorum numero vnũ adduxisse sufficiat, quod refert Plinius lib. 8. videlicet mulierem quãdam Getulam nomine in silua fortè fortuitò leoni obuiam factam, eum ita precibus placasse, vt nullo modo eam attigerit, &c. Quin & mira de leonis erga homines benignitate & liberalitate leguntur in vitis Patrum, qui haud raro leonum solicitudine, curâ & prædâ sustentabantur, &c.

Exemplum de leonis erga homines mansuetudine.

Ita reuerà charitate mens humana prædita, non modò nemini nociua, sed omnibus etiam studiosa, erga cunctos beneuola est. *Charitas enim benigna est, non irritatur; non quærit quæ sua sunt, non cogitat malum; congaudet autem veritati, &c.* 1. Corinth. 13. Est ergo charitas non solùm Deo, sed & hominibus verè amica: *operitque multitudinem peccatorum,* non solùm propria, sed & aliorum, tegendo, extenuando, silendo, excusando, & condonando: in quo & Deo simillima sanè, *cuius misericordia super omnia opera eius.* Psal. 144.

Charitas in quo Deo similis.

Agit quoque Charitas vt inimicorum in nos iniuriarum technas & tela eiaculata, non tam patienter toleremus, quàm benignitate & beneuolentiâ compensemus. *Charitas* enim vera *non agit perperàm, sed patiens est, omnia sufferendo, omnia sustinendo.* Nullum malum malo reciprocando, sed cun-

ĉta bono compenſando: vtpotè ita inſtructa à Chriſto Magiſtro charitatis: Matth.5. *Diligite inimicos veſtros: benefacite his qui oderunt vos.*

Signum quo quis ſciat, quantum à Deo diſtet infallibile.

Bone Deus! ſi nedum amicum, & proximum tuum verè diligere didiciſti, aut amare noſti; quomodò iam odientes & perſequētes te diliges? crede, tantū te adhuc diſtare à Charitate & Deo (quia Deus charitas eſt) quantū diſtas à dilectione inimicorum tuorum; diſtas autem immenſo ſpatio ab hac; ergo & ſimiliter infinito ab illâ. Iam ſi tantùm diſtas à Deo, quantùm diſtabis ergo à cælo & ſpe beatitudinem acquirendi? diſtas autem ſemper à dilectione inimicorum, ergo ſemper à Deo, ergo ſemper à cælo. Nam ſi velis aſsimilari olim Deo in patria, iuxta illud: *Ego dixi dij eſtis & filij Excelſi omnes*; hîc priùs ei te conformem & ſimilem fieri neceſſe eſt; in quo? non in potentia creatrice, non in ſapientiâ exceſsiuâ; ſed in perfectione charitatis & dilectione inimicorum; quia ipſe benignus eſt: *ſuper ingratos & malos*, Luc.6. Quòd ſi & tu egeris, inimicos tuos propter Deum diligendo, eiſque benefaciendo, & mutuum gratis dando, tunc *mercedem tuam multam in cælis, & filium Altiſsimi* futurum te ſperare poteris & non priùs.

Quâ menſurâ quis valeat metiri diſtantiam ſui à cælo, & Deo.

Vide ergo quantùm inimicos tuos diligas, quantùm gratis benefaciendo & mutuum dando proficias; & hac menſurâ non ſolum diſtantiam tui à cælo; ſed & mercis tuæ in eo futuræ quantitatem, aut nullitatem quoque menſurare & dimetiri exactè valebis, &c.

Sanè charitatis Dei & proximi duo illa diuina præcepta, non modò binis ignitis leonum oculis adumbrari; verùm & duobus Cherubim Exodi 5. ſeſe mutuò reſpicientibus; ſiue duabus alis, aquilæ illius magnę, Apoc. 12. mulieri ſole amictę cōceſsis ſignificari vidētur. Quid enim aliud eſt illa mulier *amicta ſole*, quàm anima *amicta ſole* ſcilicet iuſtitiæ, hoc eſt gratiâ, & meritis Chriſti, *ſub cuius pedibus luna* (id eſt ſāctæ Matri Eccleſiæ innititur) *in cuius capite ſtellæ duodecim* quid aliud ſunt quàm illi 12. fructus Spiritus S. ſuprà enumerati? Quibus enim aliis anima in deſertum (vitæ ſpiritualis) fugit declinatve à ſepticipite ſerpente, & dracone (7. ſcilicet vitiorum capitalium) quàm duabus aquilinis illis alis, altiſsimè volitantibus, charitate nempè Dei & proximi?

Quid per illam mulierem amictam ſole denotetur.

Duæ alæ animæ.

Et quid illi duo Cherubim alis ſuis propitiatorium, Exodi 25. tegentes aliud denotant; quàm duo præcepta charitatis Dei & proximi, animam, verum Dei propitiatorium tegentes; ſine quibus nihil eſt quidquid eſt.

Mira proprietas leænæ.

Denique admirabilem leænæ Ariſtoteles & Plinius proprietatem in generationis ordine enumerant.

merant. Afferendo leænam toto curſu vitæ ſuæ, nunquam plures quàm 15. catulos parere: Et primo quidem anno quinque, ſecundo quatuor, tertio 3. quarto duos, & quintò vnum ſolummodò: tùm verò omnino ſterileſcere ceſſareque à partu.

Conceptus. Sanè ſi illos præcipuos 15. fructus charitatis, quos Apoſtolns 1. Cor. 13. enumerat, penitiùs inſpiciamus, iterùm charitatē haud leænæ abſimilem videbimus: nam vt leæna 15. catulos producit: ita Charitas 15. Spiritus ſancti fructus generat: enimverò vt Apoſtolus ait:

Charitas, patiens eſt: contra contentioſos & impatientes.

Benigna eſt, contra faſtidioſos, duros & ſubdolos.

Non æmulatur, aut inuidet: contra ægrè ferentes alterius bonum.

Non agit perperam, non eſt procax: contra diſſolutos moribus.

Non inflatur, aut extollitur: contra ſuperbos & elatos animo.

Non eſt ambitioſa, aut faſtidioſa: contra ambitioſos, & aliis moleſtos.

Non quærit quæ ſua ſunt: contra illos qui proprio ſolùm commodo ſtudent.

Non irritatur: contra iracundos vt montes ſubitò fumigantes.

Non cogitat malum: contra contumelioſos & mala machinantes.

Non gaudet ſuper iniquitate: contra eos qui in malis gaudent habere ſocietatem.

Congaudet autem veritati: contra mendaces & inuidos.

Omnia ſuffert, ad exemplum iniuſtè oppreſſorum: contra oppreſſores.

Omnia ſperat: contra eos qui facilè animo cadunt.

Omnia credit: contra infideles, incredulos, & hæreticos.

Omnia ſuſtinet, & nunquam excidit: contra ſeditioſos & leues corde. Vides 15. proles inſignes pulcherrimoſque charitatis? adeoque reuerà omnium virtutum fons in vna charitate latere, & ex vna charitate promanare videtur. Vide S. Gregorium lib 10. Moral. cap. 8. quàm inſigniter hic S. Doctor in rem noſtram charitatis proles iam enumeratas expendat.

TROPOLOGIA

Ad Charitate carentes.

CVm igitur Charitas ſit virtutum moralium excellentiſsima, aliis Theologicis virtutibus etiam præſtantior, vtpotè Deum ipſum in ſe attingens; cuncta imperfecta ex anima præſcindens; omnes perfectiones afferēs: Denique ſola cum fide & ſpe, ad ſuperos ſuos cultores eleuans æternùmque beans: Sanè mirum & ſtupendum eſt, nos tam frigidè & tepidè eam inſectari; quin & nihil aut parum de eâ cogitare aut curare. Quod argumento certè haud exiguo eſſe videtur, in ea

iam

iam nos infelices, miserrima incidisse tempora, quibus *refrigescit Charitas multorum.* cur hoc? *quoniam abundat iniquitas* cunctorum, &c.

O pulcherrima virtutum Charitas, indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie; ô Charitas, vera Eua & mater omnium virtutum; *è latere veri Adæ, Christi Iesu educta*, vbi manes abscondita? *vbi cubas in meridie?* Ecce te quæro in aula, & nemo te nouit; te quæro inter magnates, Principes, & nobiles, & pauci te nouerunt; perlustro prouincias, vrbes, & pagos; & vix vmbram tui reperio: perscrutor habitacula pauperum, & diuitum; & ibi quidem multum amorem sui; pauca verò vestigia tui inuenio.. Perquiro hospitalia & claustra; & te in multis absentem, aut non integrè præsentem inuenio; *Indica ergo mihi quem tantoperè diligas*, vt *ibi solùm pascas? ibi solùm cubes?* ibi solùm maneas nosque ita destituas?

Charitas paucis in locis verè reperitur.

Ego in altissimis habitaui (non in nugis & vanitatibus sæculi) *& thronus meus in columna nubis* (non terrestribus, sed altioribus interfum consiliis) *gyrum cæli circuiui* (cùm in terrâ spreta sim) ideò etiam *omnium excellentium, & humilium corda*(me spernentium)*virtute calcaui* & dereliqui, quia *in his omnibus requiē*(habitationem) *quæsiui, &* (eò quòd non inuenerim,) *in hæreditate Domini* (verè scilicet Deum amantium cœtu) *morabor, & in electis eius mittam radices, & in populo honorificato* (Deum honorante) cuius hæreditas iam est in conspectu Dei mei, *radicabo.* Eccli. 24.

O Deus! si Charitas ergo iam est adeò remota, adeò elongata à mortalium cœtu, quæ tamen est ipsâ luce clarior, ipso igne ardentior; quomodo, aut vbi reliquæ virtutes parebunt? Heu nos miseros! Patrem nostrum innocentissimum, & amātissimum *Filium Dei* indies vitiis nostris crucifigere denuo non cessamus. (Heb. 6.) matrem autem (charitatem) sanctissimam expellere, inque exilium agere non erubescimus! Quot enim hodie pro auro charitatis amplecti putas stercora tenebrarum harum? An ignoras illud Thren. 4. *Qui vescebantur voluptuosè interierunt in viis: qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora?* Nempè à charitate exciderant, nec ad eam redire studuerant.

Hinc meritò conqueritur & magnoperè minatur Dominus exercituum: Ezech. 22. *Fili hominis; versa est mihi Domus Israël in scoriam, omnes isti æs* (id est duræ ceruicis homines) *& stannum* (adulteratè quasi & fictè albi, seu boni) *& ferrum* (peccatis scilicet indurati) *& plumbum* (pigri videlicet, & peccatis grauiores omni plumbo) *in medio fornacis scoria* (siue recrementū inutile) *facti sunt. Propterea hæc dicit Dominus Deus; eò quòd versi estis omnes in scoriam* (hoc est à charitate ad vitia, & vias sæculi defecistis)

Terribilis comminatio Dei ad eos, qui charitate exciderunt.

cistis.) *Ecce, ego congregabo vos in medio Ierusalem; congregatione argenti, & æris, & stanni, & ferri, & plumbi, in medio fornacis* (inferni scilicet, aut certè purgatorij) *vt succendam in ea ignem ad conflandum: sic congregabo in furore meo, & in ira mea, & requiescam. Et conflabo vos* (peccatores) *& congregabo vos, & succendam vos in igne furoris mei, & conflabimini in medio eius; vt conflatur argentum in medio fornacis* (heu quātus igitur ignis ad talem conflationem requiretur!) *Sic eritis in medio eius: & scietis* (sed nimis serò) *quia ego Dominus, cùm effuderim indignationem meam super vos.*

Igitur ô bona & dulcissima mater Charitas, quæ Deum homini, & hominem Deo reconcilias; quæ terrestria & cælestia pacificas: quæ siue foueas infirmos, siue exerceas prouectos, siue arguas inquietos, diuersis diuersa exhibens; mitis tamen semper manes; quæque in blandiendo, pieque sæuiendo simplex es; in ira patiens, in indignatione humilis; in correptione denique benignissima; ne obsecro nos misellos *proiicias omnino à facie tua: sed veni, noli tardare, relaxa facinora plebi tuæ: veni* Domina amantissima, *veni, & visita vineam nostram; veni de Libano,* candidissima, veni, ô virtutum obstetrix; vitiorum necatrix; pugnantium virtus, palma triumphantium; quies, concordia & tranquillitas mentium; societas electorum, fide concepta, spe nutrita: Veni *salua nos & salui erimus;* libera nos & liberati sumus.

Charitatis insignia encomia.

MEMBRVM III.

De gaudio in particulari.

ETsi multiplex sit gaudium, nos tamen potissimùm hîc de gaudio illo acturi sumus, quod non de aliquo bono creato, sed ipsomet creatore cōcipitur; quodque post charitatem inter 12. fructus Spiritus sancti numeratur. Quo quidem modo gaudium nil aliud est, *quàm complacentia, tùm in diuino ipsius Dei bono, tùm etiam in bono proximi.*

Verum gaudium quid.

Hinc D. Hieronymus in cap. 5. epist. ad Ephesios, ex Euangelio secundùm Hebræos, illam Christi sententiam affert: *Nunquam læti sitis, nisi cùm fratrem videritis in charitate.* Item, *qui seminat, & qui metit gaudet.* Et *qui seminant in lachrymis in exultatione metent.* Psal. 125.

Vnde haud incongruè nos gaudiū in Arietis signo collocasse, vel inde patet: quòd sicut aries bis in anno dicitur mutare latus in dormiendo: sic anima verè hoc Spiritus sancti Dono dotata; primò ipsius Altissimi contemplatione, suauissimo gaudij sopore sopita, quasi in dextro latere conquiescit. Hoc gaudij sopore Dauid psalm. 76. quiescebat. *Renuit consolari anima mea; memor fui Dei, & delectatus sum; & exercitatus sum, & defecit spiritus meus.* Et iterùm Isa.

Conceptus de gaudio.

61. *Gaudens gaudebo in Domino; & exultabit anima mea in Deo meo.*

Deinde anima gaudio Spiritus sancti suffusa; latus quasi mutat, à dextra scilicet sese vertendo in sinistram; dum nempè non tãtùm de suo, sed & proximi bono intrinsecè iubilando & gaudendo, suauiter obdormit. Vide quàm insigniter & appositè hanc sinistri lateris mutationem, & obdormitionẽ gaudij, ob proximi bonum scilicet orti expresserit Isaias 29. *Et addent mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in sancto exultabunt: quoniam defecit qui præualebat; consummatus est illusor, & succisi sunt omnes, qui vigilabant super iniquitatem: qui peccare faciebant homines in verbo: & arguentem in porta supplantabant, & declinauerunt frustra à iusto.*

In hoc sinistro latere gaudij (nempè de proximi bono exultando) suauissimè etiam recubuit D. Ioan. cap. 3. *Gauisus sum valdè venientibus fratribus, & testimonium perhibentibus veritati tuæ, sicut in veritate ambulas. Maiorem horum nõ habeo gratiam, quàm vt audiam filios meos in veritate ambulare, &c.*

Iterum anima, in latere gaudij fruitionisq; sui proprij boni, haud exiguè internè conquiescit, quasi in latere sinistro. Matth. 5. *Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælo.* Et iterum Lucæ 10. *Gaudete quòd nomina vestra scripta sunt in cælis, &c.* Quod autem anima gaudij dono à Spiritu sancto repleta, modò in dextro latere con- *In quibus maximè vobis sit gaudendum.* cumbat (nẽpè gaudium de Creatore concipiendo) modò in sinistro conquiescat (videlicet de proximi bono lætando) affirmat S. Bernardus in quodam Sermone: *Illud, inquit, est verum ac summum gaudium, quod non de creatura, sed de Creatore concipitur, quod cùm acceperis, nemo tollet à te; cui aliundè comparata omnis iucunditas mæror est: omnis suauitas dolor est: omne dulce amarum est: omne decorum fœtidum est: postremò quod delectare potest, molestum est, &c.*

Tandem de gaudio alterius lateris (hoc est quod de proximi bono prouenit.) idem D. Bernardus in Cant. Serm. 49. loquitur: *Gaudendum in bono alieno magno magis est, quàm in proprio paruo.*

Alteram arietis proprietatem aiunt esse, quod in capite ipse gestet vermem, quo excitatur ad generositatem, ad resistendum omni sibi obuenienti duro, &c. Profectò gaudiũ in hoc denuo haud absimile arieti videbitur; si consideremus quidnam verum gaudium gestet in fronte: quippe nil aliud, nisi eum, qui Psalm. 21. non erubuit se dicere vermem: *Vermis, inquit, sum & non homo*: sine Christo enim nullum potest verum esse aut subsistere gaudium; hic vermis sanctissimus excitat plenum gaudium in animâ ad resistendum omni duro, scilicet diabolo, carni & mundo, &c. Vnde benè Dauid psal. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatasti cor meum.* Et Propheta Baruch cap. 3. *Conceptus elegans.*

iam

iam ante Christum etiam natum, hunc sacrosanctum vermem in fronte gaudij sui gestabat: *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo, &c.* Si itaque ille SS. *vermis Iacob*, antequàm in carne venisset, tantam vim habuit excitandi gaudium in corde Prophetæ; quid obsecro virtutis obtinebit modò, post suam scilicet incarnationem tempore gratiæ in anima eius sanguine redempta?

Sine Christo nullum verum gaudium. Probatur autē eum nullo modo verè posse gaudere, qui hunc SS. *vermem Iacob* Isaiæ 41. (hoc est Iesum Christum) non in sua gaudij fronte semper præfixum gerit: *Nam sine me* (inquit ipse Christus) *nihil potestis facere.* Si nihil Domine, sine te possumus facere, quomodo ergo verè sine te poterimus gaudere? & tamen mundus sine te gaudens, verè se gaudere putat, &c. At gaudium quidem verum promittit hic SS. *vermis Iacob* Christus Ioan. 16. sed non sine præuiâ mæstitia: *Amen amen dico vobis*, inquit, *quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit; vos verò contristabimini; sed tristitia vestra conuertetur in gaudium.* Quando, vel quomodo Domine? tūc vtique quando *iterum videbo vos, gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis, &c.* Itaque *petite & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum, &c.*

Denique admirandum quidpiam de natura arietis narratur: videlicet eum sub linguâ habere quasdam venas; quæ nempè si albæ sint denotent eum generare agnos albos; si nigræ, nigros, si variæ, varios: econtrà, ex agnorum filiorum colore, facilè etiam cognosci arietis parentis, sub lingua existentium venarum colorem; ita vt si nigri sint agnelli, nigras parentis linguares venas denotēt; si albi, albas; si denique varij, varij etiam esse coloris arguant.

Iam gaudium diximus esse fructum è duodecim fructibus septem Donorum Spiritus sancti; Conceptus notabilis. adeoque gaudium haud aliud erit ac riuulus, seu vena à Spiritus Dei ore emanans. Vnde benè illud hîc quadrare videtur: *Ego ex ore Altissimi prodiui*, Eccles. 24. Igitur vena gaudij, si fuerit sub linguâ mentis, & animæ cādida, alba & simplex; proculdubio optimos & candidos fructus bonorum operum in homine denotat: si verò nigrore sæcularis gaudij variegata, certo signo est, fructus talis hominis non esse adeò puros candidosque, sed varios, variis maculis humanis fœdatos. Denique si fuerint penitus nigræ venæ gaudij sub lingua cordis tui, hoc est, omnino vanæ, tùm euidentissimo argumento est, te non dignos fructus pœnitentiæ agere, aut generare; sed tales, quales penes stagnum Sodomorum generantur, fructus proferre: videlicet plenos fœtore peccatorum; plenos puluere vanæ gloriæ, superbiæ, & vanitatum; plenos denique nigrore iniustitiæ, &c.

Et econtrà, venis veri gaudij ſpiritualis bonos fructus, intrinſecum candorem, & verum alborem conſcientiæ in anima denotari, indubitatum eſt, prout ex malis nigror conſcientiæ, & vani gaudij concluditur. Denique ex operibus & fructibus mixtis, ſcilicet partim bonis, partim malis; mixtum etiam & varium intrinſecum gaudium, & conſcientiæ candor variegatus colligitur: Id quod ab ipſomet Verbo veritatis confirmari videtur, Matth. 7. *A fructibus eorum cognoſcetis eos.* Item Matth. 12. *Ex fructu arbor agnoſcitur, &c.*

Quem vermem geſtẽt in frontibus peccatores.

Iam vice verſâ alium vermem geſtant peccatores in frontibus mentium ſuarum, videlicet vermem malæ conſcientiæ, qui eos perpetuò corrodit, neque verè gaudere ſinit, iuxta illud Iſaiæ 66. *Vermis eorũ non morietur*: quem quidem vano gaudio huius ſæculi nugarum & vanitatum conantur quidem ſupprimere & quietare, ſed fruſtrà, &c.

Bene Iob cap. 24. *Dulcedo illius vermes*. Et lib. 2. Mach. cap. 9. *De corpore impij vermes ſcaturiunt, &c.* Sed omnium optimè Ibi. 1. Mach. cap. 2. vermem peccatorum innuit Scriptura, & qualis ſit deſcribit. Nam *Gloria*, inquit, *eius* (peccatoris) *eſt ſtercus & vermis*: rectè quidem; nam vermes ſemper ſterquilinium ſequuntur: cùm ergo peccatores in hac vitâ adeò animas ſuas ſterquilinio peccatorum commaculent, ita vt nec infernali igne ſint ab eo purgandi, mundandique; mirum non eſt, vermes etiam in inferno eos ſequi, quos in vitâ genuit mala conſcientia eorum, qui Marci 9. & Iſaiæ 66. *nunquam moriuntur*.

Denique *dixerunt impij cogitantes apud ſe non rectè: exiguum & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fine hominis, &c. Venite ergo & fruamur bonis quæ ſunt, & vtamur creaturâ, tanquam in iuuentute celeriter: vbique relinquamus ſigna lætitiæ noſtræ; quoniam hæc eſt pars noſtra, & hæc ſors noſtra, &c.* Sap. 2. Sed videamus nũc mercedem talis gaudij impiorum. *Tenent tympanum & citharam*, inquit Iob. 21. *& gaudent ad ſonitum organi. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt, &c.*

TROPOLOGIA, ET *DIGRESSIO*

Contra vanum gaudium & ſuperbiam ſæculi, maximè mulierum, &c.

O Deus! quot hodie effundunt ſe totos in riſum lætitiæ, ſæculariſque gaudij! plus gaudij ſcilicet de aureo torque, de annulo, gemmâ fulgente, de pectorali, lapidibus pretioſis diſtincto capientes, quàm de ipſo ſummo Bono, conſcientiâ purâ, & pectore

Vitia fœminarum. ctore nullâ peccati aspergine fœdato. In hoc vitio vani gaudij maximè fœminæ notantur; neque enim vnquam *est finis acquisitionis earum, &c.* vt namque in vanitatibus, & superbiis enutriantur, & ita enutritæ in iis à viris suis foueantur, ita sunt studiosæ, ita sollicitæ, vt mille artibus quidquid vana delectatio dictat, quidquid superbia persuadet, à viris obtinere extorquereque haud nesciát, adeò vt hoc modo planè merum, & verum in viros imperium obtineant, &c. Id quod reuerà est indignissimum in viro, velut imagine Dei & Christi Iesu Filij eius: subuertitur namque tam præpostero, & adulterino ordine, ordo ipsius altissimi Dei: qui Gen. 3. Non viro dixit: *sub potestate mulieris eris, & ipsa dominabitur tui, &c.* Sed mulieri, vt palàm est. Cur ergo viri tâtopere excæcati sunt hodie quod à Deo sibi datum priuilegium, non modò non custodiant, verùm insuper sese spontè mulieris imperio durissimo, & intollerabili subdant? eius inquam à quâ Eccl. 10. *peccatũ duxit initium: & per quam omnes nos viri morimur, &c.*

Profectò optimè D. Augustin. libr. 8. Soliloquiorum. *Nihil esse,* inquit, *sentio quod magis ex arce deiiciat animum virilem, quàm blandimenta fœminæ, cordiumque ille contractus, sine quo vxor haberi non potest.* Et iterùm idem D. Doctor in quæstion. ex vet. Test. *Mulier nec docere potest, nec testis esse, nec fidem dicere, nec iudicare, quantò magis non potest aut debet imperare.* *Aurea sententia Augustini contra imperium fœminarum in viros.* Hæc velim notari ab effœminatis quibusdam; qui & sui, & suorum omnium imperium vxoribus, pro vanissimâ mercede complacentiæ reciprocant, venduntque; nec non virilem à Deo datum honorem adeò prostituũt, commaculant, & denigrãt. Econtrà ita imperium fœminarum, sibi superinducunt, vt nil ipsis ampliùs deesse videatur, quàm vt etiam sub virili habitu, fœmininum hominem latitantem, & à fœminis turpiter mercatum, defædatumque, tandem etiam fœmininis vestimentis cõtegant, aut potiùs prodant. Vnde benè Isidorus: & habetur 30. qu. 5. Fœminæ: *Fœminæ,* inquit, *dum maritantur, ideò velantur, vt se nouerint semper maritis suis esse subditas, & humiles;* sed non è contra, &c.

At quòd hodie totum contrarium fiat, meritò Dominus Deus grauiter conqueritur apud Isaiam cap. 3. his verbis. *Populum meum* (viros secundùm imaginem meam creatos) *exactores sui spoliauerunt; & mulieres dominatæ sunt eis, &c.* *Notatu digna.*

Sed iam audiamus sententiam Domini, eodem mox loco contra fœminarum audaciam, & superbiam latam: *Et dicit Dominus, pro eo quòd eleuatæ sunt* (plus iusto à viris, vt hodie prô dolor! vbique videre est) *filiæ Sion; & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibãt & plaudebant, ambulabant pedibus suis & composito gradu incedebant* (quam

bene depinguntur mores fœminarum noſtri æui!) *decaluabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit*(ô iuſtam & proportionatam pœnam!) *In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum,& lunulas,& torques, & monilia, & armillas, & mitras, & diſcriminalia, & periſcelides, & murenulas, & olfactoriola, & inaures, & annulos, & gemmas in frontè pendentes* (nunquid & ex auribus defluentes?) *& mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & ſpecula, & ſyndones, & vittas,& theriſtra*, &c. Neſcio profectò, an etiam acu quis fœminarum noſtratiũ ornamenta hodierna, nugaſque & vanitates, magis depingere potuiſſet, quàm hîc Spiritus ſanctus per Prophetam deſcribit.

Notanda pro fœminarum luxu.

Sed quid? itáne totaliter pauperes fœminæ remanebunt ſpoliatæ & denudatæ? minimè, verùm aliis è contra à Domino induentur: quibus ergo? Quippè *erit pro ſuaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro criſpanti crine caluitium, & pro faſcia pectorali cilicium*,&c. *Viri autem*(qui talia fœminis permittunt & cõcedunt, ſeſéque ita mulierum imperio ſubiiciunt) *gladio cadent,& fortes in prælio peribunt*,&c. Ita Dominus Deus exercituum, terribilis, & zelator honoris virorum, fortis & iuſtus, &c.

Hæc bene velim notata, tùm à viris, cùm & à fœminis, quorum profectò neque hæ, neque illi iudicia Dei effugient, at nec comminationes terribiles ab altiſsimo eis ſuprà fulminatas, niſi emendati euitabunt. Si namque viri iuſtum ſuum imperium manutenerent ſibi, & nonnihil fœmineos inordinatiſsimos impetus, inque omnem luxum pronisſimas furias retraherent, cohiberentque; profectò inde fieret, vt infinitæ ſuperbiæ, vanitatumque exorbitationes, fœminis hodie familiariſsimæ contra conſciẽtiam, & ipſum Deum pugnantes, prohiberentur euitarenturque.

Audiant eiuſmodi viri D. Auguſtinum in li. Gen. & habetur in 33. qu. 5. *Eſt ordo*, inquit, *naturalis in hominibus, vt ſeruiant fœminæ viris, vti & filij parentibus, quia in illis hæc iuſtitia eſt, vt ſeruiat minor maiori.* Et iterùm S. Ambroſius ſupra primam epiſt. ad Corinth. *Mulier debet velare caput, quia nõ eſt imago Dei, ſed vt viro oſtendatur ſubiecta, & quia prævaricatio per illam inchoata eſt, hoc ſignum debet habere in Eccleſia, propter reuerentiam epiſcopalem, &c. Et propter peccatum originale, ſubiecta debet videri.*

Idem S. Ambroſ. in Hexam. in tract. diei 4. & habetur etiam qu. 5. vocabulo *Adam*: *Adam*, inquit, *per Euam deceptus eſt, non Eua per Adam: quemque vocauit ad culpam mulier, iuſtum eſt vt iam in gubernationem aſſumat; ne iterùm fœmineâ facilitate labatur*,&c. Addo ego, & ſimul denuò virum in perniciem pertrahat. Vt autem viri ſibi vxoribusque ſuis magis proſpiciẽdi cauendíque

dique habeant occasionem, easque à nimio luxu & superbia, *quæ militant aduersus animam*, & ipsum Deum auertendi, maiorem animũ induant, placuit D.Chrysostomi sententiam in sermone de decollatione S. Ioannis Baptistæ, hîc pro coronide, non fœminas bonas spernendi, quod absit: sed malas tantùm cohibendi causâ subnectere.

, Quid quis dicat, inquit, aut ,quomodo quis enarret mulierem ,illam crudelem & malitiosam? ,ego quidem existimo nullam esse ,in hoc mundo bestiam comparabilem mulieri malæ. Quid inter ,quadrupedia leone sæuius? sed nihil hâc ferocius. Quid inter serpentes dracone acrius? nec hic ,quidem cum muliere mala conferri potest. Nam leo & draco in ,malo inferiores sunt. Danielem ,leones in lacu veriti sunt: iustum ,verò illum Naboth Iezabel interfecit. Cetus Ionam in ventre custodiit: Dalila Samsonem dolis & ,illecebris, raso etiam eius capite ,deformatumque alienigenis tradidit. Ioannem Baptistam in deserto viuentem, dracones & aspides subditâ feritate tremuerunt; ,Herodias verò eidem caput abscidit; & tanti viri mortem in pretium saltationis accepit, &c. O ,malum summũ, & acutissimum ,telum diaboli mulier! Per mulierem Adam ab initio in paradiso ,cecidit, mulier ipsum exterminauit. Per mulierem munitissimus ille Dauid, suum militem innocentem Vriam, epistolæ dolo occidendum hostibus præsentauit. Mulier sapientissimum Salomonem in præuaricationis sacrilegium præcipitauit. Mulier fortissimum Samsonem rasit, rasumque excæcauit, *imò occidit*. Mulier castissimum Ioseph vinculis alligatum in carcerem trusit. Mulier Ioannem totius mundi caput, capite truncauit.

Quid dicam de hominibus? cùm mulier Angelos de cælo deposuerit? Mulier malitiâ omnes prostrauit, omnes iugulat, omnes interficit, omnes elidit; mulier impudẽs nemini parcit. Non Leuitam honorat, non Sacerdotem reueretur, non Prophetæ defert. O malum omni malo peius mulier mala! siue illa pauper sit, siue diues: si facultates habet, cooperatrices sunt malitiæ suæ. O malum intollerabile, vipera irremediabilis, venenum insanabile mulier mala! si iniuriam patitur, insanit: si honorem accipit, extollitur: Si potentis vxor sit, non cessat nocte ac die callidis stimulare sermonibus: blanditur nequiter, & quod vult importuna, rapit violenter. Si pauperem habeat virum, ipsum ad iracũdias & rixas incitare non desinit. Si vidua sit, omnes passim despicit, & ad omnem audaciam superbiæ inflatur. Timor Dei non refrænat linguam suam, nec irata, futurum iudicium perspicit, nec ad Deum attendit. Hæc D.Chrysost.

,soft. de malitiâ mulierum ; sanctiùs,meliùs,an veriùs,nescio sanè.

Huic consentit etiam S.Petrus Chrysologus serm. 127. *Hæc est*, inquit, *mulieris antiqua malitia, quæ Adam eiecit è Paradisi deliciis; hæc cælestes homines fecit esse terrenos: hæc humanum genus misit in infernum: hæc vitam abstulit mundo, propter vnius arboris pomum; hoc malum quod homines ducit ad mortem: hæc pueritiam perdit, iuuentutem allicit: & inquietat mortuam senectutem*, &c.

At quanta denique in muliere mala pertimescenda, disce ex verbis Anastasij Nicæni, quæst. 63. *Quid est*, inquit, *mulier? in terra naufragium, animarum exitium, cordis lancea, centrum inferorum*, &c. Vnde benè versus:

Adam Samsonem, Petrum, Salomonem, Dauidem,
Decepit mulier, quis modò tutus erit?

Quantum verò iam etiam ab oculis, manibus, linguâ, & cantu fœminarum cauendum sit, scitè his versibus explicatum habes:

Regulus vt visu, Siren Acheloia cantu,
Et necat affrictu Thessala saga leui:
Sic oculis, manibus, sic vrit fœmina cantu;
Sic trifidum fulmen, Vesuius esse queat.

Etsi verò plerique Auctores, & SS.Patres, in sequiorem fœminarum sexum sæuiant; id tamen non eò fieri intelligendum est, vt inde probæ damnari, vituperarique intelligantur; sed improbas solùm & malitiosas hîc notari, stringique existimandum est. Nam prout Herodiades, Iezabeles, & Dalilæ meritò calamo stringuntur: sic Marthæ, Magdalenæ, Annæ, & Elisabethæ, suas & vtique laudes merentur. Enimuerò (Prouerb.5.) *Mulier gratiosa inueniet gloriam*, prout malitiosa vituperium & confusionem. Non est verò denique iam nostri instituti, nos in mulierum etiam laudem è contrario effundere; ne superbiendi quodãmodo inde noua illis præbeamus incitamenta. Bonæ namque seipsis laudantur, malæ ab omnibus notantur. *Nusquam enim* (vt ait S.Chrysost.hom.20.in Genes.) *catalogum mulierum singulariter exarat sacra Scriptura, sed potiùs cauet, ne quid superfluum proferat*, &c. Idem & nos obseruantes hisce concludimus & calamum ad alia conuertimus.

ANAGOGE III.

De Pace.

MEMBRVM I.

Pacis è Spiritus sancti 7. Donis profluentem effectum, suprà in Geminorum signo collocatum, hîc fusiùs nonnihil prosequi placuit: vtpotè quã à Christo satore, & seruatore nostro, ex hoc mundo ad Patrem remeante

te,testamenti loco accepimus, his verbis: *Pacem meam do vobis; pacem relinquo vobis; non quomodo mundus dat ego do vobis.* Vnde benè S. Gregor. Nazianzen. Orat. de pace: *Pacem,* inquit, *reuereamur; quam nobis hinc discedens Dominus quasi testamento reliquit,* &c. Quis namque filiorum legitimorum non omnimodam curam, diligētiam, & modum adhibet, vt patris testamentum illæsum seruetur, exequaturque? Cùm itaque nos profiteamur filios esse Christi, æquum est, vt etiam testamentum eius omni solicitudine & curâ obseruemus, seruemusque; *Testamentum,* inquam, *Pacis,* Eccl. 45. Quod dæmon, cane peius & angue odio habet: illudq; euertere continuò studet; quieteq; non tam internam quàm externā nobis subfurari indies conatur; eo quòd nostra pax reuera sit illi bellum: vt bene expendit Tertullian. lib. ad Marc. cap. 1. *Inueniat, ait, vos munitos diabolus, & concordiâ armatos, quia pax vestra bellum est illi,* &c.

Pax nobis testamento à Christo relicta.

Pacis multiplex diuisio.

Et verò multiplex est pax, vti bene S. Augustinus libr. 19. de Ciuitate Dei cap. 13. tradit, videlicet alia corporis; *quæ est ordinata temperatura partium.*

Alia animæ irrationalis: *quæ est ordinata requies appetitionum.*

Alia animæ rationalis: *quæ consistit in ordinata cognitionis, actionisque consensione.*

Alia pax est corporis, & animæ simul: *quæ est ordinata vita, & salus animantis.*

Alia pax est hominis mortalis, & Dei immortalis, *ordinata in fide sub æterna lege obedientiæ.*

Alia pax hominum, *quæ consistit in ordinata concordia.*

Alia pax Domus, *quæ est ordinata imperandi obediendique concordia cohabitantium.*

Similis est pax Ciuitatis, respectu Ciuium & Magistratus.

Alia pax Ciuitatis cælestis, *quæ consistit in ordinatissima, & concordatissima societate fruendi Deo, & inuicem in Deo,* &c.

Aliam denique pacis partitionem tradunt SS. Patres, nempè in pacem perfectā & imperfectam: hæc iustorum est in hac mortali vmbrâ, illa beatorum in alterâ vitâ; estque vltimus finis noster, in quem S. Augustinus libr. 9. de Ciuitate Dei, expendit illud Psal. *Qui posuit fines tuos pacem,* &c. quapropter etiam patria cęlestis, Hierusalem, hoc est visio pacis, nominari consueuit.

Nos hac forsan in alium locum remissâ pace, priori insistemus, scilicet imperfectæ paci iustorum in hac vita, quam habent boni primò cum Deo, obsequendo illius voluntati in omnibus: secundò cum seipsis intrinsecè, resistēdo propriis cupiditatibus; consentiendo acquiescendoque Spiritus sancti inspirationibus: tertiò denique cum proximo, alendo fouendoque vnionem & concordiam, &c.

De prima pace cælestis Hierusalem

Pax caelestis Hierusalem. salem dicit Isaias 32. *Et erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium, & securitas vsque in sempiternum. Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis; & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta.* Iterùm Baruc 5. *Nominabitur tibi nomen tuum, à Deo in sempiternum. Pax iustitiæ, & honor pietatis*, &c.

De pace autem iustorum in hac vitâ cum Deo loquitur Apostolus ad Ephes. 2. *Ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum*, id est, qui naturam humanam cum diuinâ in vnâ hypostasi vniuit, &c.

De pace interna, & quiete conscientiæ ait Dauid psalm. 118. *Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum.* Denique de pace cum proximo, Christus apud S. Marcum loquitur: *Habete pacem ad inuicem*, &c. Et iterùm: *pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Ioann. 14.

Pax cur in signo Geminorum ponatur. Iam igitur, suprà pacis fructũ, ex septem Spiritus sancti Donis orientem, in signo Geminorum collocauimus; vtpotè sereno valde, aëreo & benigno: deinde quòd Gemini perpetuo consensu naturæ, in rectitudine, & simplicitate conueniant. Sic ergo rectè & meritò pacis fructus in signo Geminorum locatus intelligitur: primò quidem, quòd pax vera nunquam sit sola, sed perpetuò gemellam sororem, nempè iustitiam comitem indiuiduam habeat: vt bene Dauid exprimit: *Iustitia & pax osculatæ sunt.* Et ex suprà citatis Isaiæ 32. facilè apparet, quàm semper coniuncta sint pax, & iustitia. *Et erit opus iustitiæ, pax.* Et iterùm Baruc 5. *Nominabitur tibi nomen tuum, à Deo in sempiternum; Pax Iustitiæ, & honor pietatis.* Sunt igitur hæ duæ gemellæ perpetuo, indissolubili, indiuiduoque nexu ita copulatæ, ita connexæ & coniunctæ, vt vna sine alterâ esse nequeat. Hinc impossibile est, vnâ earum gemellarum, verbi gratiâ pace exulante, illicò non & alteram, hoc est, iustitiam exulare.

Cùm igitur in mundo hodie nulla prorsus pacis spicula nobis affulgeant, sed meræ turbationes nos premant; meræ discordiæ affligant: quomodo possibile est inueniri apud nos iustitiam? Quin & adeò pax & iustitia sese à nobis, prô dolor, elongarũt, vt non ampliùs in Geminorum, sed ad signum contrarium, videlicet durissimum Sagittarium translatæ videantur; dum hæc vbique gladio opprimitur; illa vndique & vndique, durissimis bellorum sagittis & ictibus, non solùm sauciatur, verùm totaliter necatur. Quid igitur inde concludendum? nil aliud, nisi quòd *non sit pax impiis*, Isaiæ 8. Impietatis ergo nos argui manifestum est, quia dum pacem destruimus, discordias disseminamus, reuera impietatis nos reos constituimus.

Qualis sit pax impiis. At, inquies, quomodo non est pax impiis, cùm tantam sæpiùs eorum cócordiam videamus? Respondeo;

ſpondeo; eſſe quidem quendam conſenſum impiorum in malum, ad deſtructionem iuſtorum, ſed nullâ ratione in bonum. Talem namq́ue conſenſum, & pacem analogicam & potiùs ferã, quàm veram, ad perdendum genus humanum, inter ipſos etiam dæmones eſſe, indubitatum eſt. Id quod ipſe Chriſtus Dominus expreſsè inſinuare videtur, Matth. 12. *Tunc vadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & intrantes habitant ibi; & fiunt nouiſsima hominis illius peiora prioribus*, &c..

Tali etiam pacis fœdere iuncti fuere impiiſsimo, filij Iacob aduerſus fratrem innocentiſsimum Ioſeph conſpirantes, adeò firmo, adeò tenaci, vt neque tempore 20. annorum, patri de venditione Ioſeph conſtiterit, neque ei detecta fuerit. Iterùm Saducæi & Phariſæi, quamuis inter ſeſe diſsidentes, in Chriſti tamen necem omnino vnanimes fuere: iuxta illud Pſal. 70. *Conſilium fecerunt in vnum, aduerſus Dominum & aduerſus Chriſtum eius*, &c.

Denique & Pilatus & Herodes, quamuis diſsiderent ab inuicem, cõtra tamen Chriſtum amici fiunt. Idem eſt hodie de hæreticis contra Eccleſiam Romanam; quamuis enim perpetuo ſeſe odio perſequantur mutuò; nullo tamen tempore aduerſus Eccleſiam Catholicam non vniti inueniuntur; *Simile.* vti enim canes, etſi raro inter ſeſe verè conſentiant; in venatione tamen, & in inſectando ceruos facilè vniuntur atque conueniunt; ita & hæretici perpetuò inter ſe quidem diſsidentes, ſemper tamen vnanimes contra Eccleſiam noſtram inueniuntur, inſtar vulpium Samſonis, caudis inuicem colligatis, meſſes incendentium, &c. Id quod veriſsimum ſignum eſt hæreſeos: *Quale ſignum hæreticorum.* ſcilicet impugnantes Eccleſiam Romanam, eſſe de poteſtate illâ, & portis inferorum, nullo tamen modo aduerſus eam præualituris. Sed ad noſtram veram pacem, ſcilicet animæ internam cum Deo, & ſeipsâ redeamus.

Signum Geminorum dicitur totum aëreum, ſerenum, iucundum, calidum, & fertile; adeò vt ſol in eo exiſtens, mundo plurimas cõmoditates afferat. Sic pax in Geminis à nobis ſuprà locata, profectò eſt vera ſerenitas mentis, vtpotè charitate feruidiſsima, iuſtitiâ fertiliſsima, vt optimè in rem noſtram D. Auguſtin. ſerm. 57. de verbo Domini loquitur.

Pax, inquit, eſt ſerenitas mentis, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, vinculum amoris, conſortium charitatis. *Elogia Pacis.* Hæc eſt, quæ ſimultates tollit, bella compeſcit, iras comprimit, ſuperbos calcat, humiles amat, diſcordes ſedat, inimicos concordat: cunctis eſt placida, neſcit extolli, neſcit inflari; hanc qui acceperit teneat, qui perdiderit, repetat (*ô vtinam eſſet ſemel & apud nos reparabilis!*) qui amiſerit exqui-

, exquirat: quoniam qui in eâ non
, fuerit inuentus, à Patre abdicatur,
, à Filio exhæredatur, & à Spiritu
, sancto alienus efficitur: nec ad
, hæreditatem Domini poterit ve-
, nire, qui testamentum pacis no-
, luerit obseruare, &c.

TROPOLOGIA

Ad pacis hostes.

QVid ergo fiet de illis, qui nil minùs quàm pacem meditantur? nunquam vel rarò de eâ re acquirẽdâ sedulò cogitant? quin & ipsas potestates portasque inferorum, ad dissipandam pacem inuocant. Hoc videlicet illis pertimescendum erit, quod S. Augustinus serm. 169. De tempore comminatur pace destitutis. Quippè, *meritũ Christianæ virtutis penitus apud eos iam vilescere; neque vocabulo filiorum Dei nominandos olim esse*, nam solummodò *Pacifici beati; & filij Dei vocabuntur*, teste ipso Christo: *Qui non manet in me* (Rege verè pacifico) *mittetur foras*, &c. *& colligent eum, & in ignem mittent, & ardet*, &c.

Quid pacis hostibus sit tandem metuẽdum.

Profectò magis religiosos hac in parte fuisse olim Romanos videtur, quippè qui adeò pacis amatores, sectatoresque fuerunt vt & publicis templis, pacis nomini dicatis, quantùm pacem amauerint, quæsierintve, testatum nostram in confusionem reliquerint.

Romani veteres pacis studiosi.

Notum namque est templum pacis dudum in vrbe ædificatum, & à Vespasiano in viâ, quondam sacra dicta, instauratum: cuius & hodie rudera satis testantur, quantæ fuerit olim superbiæ, adeò vt nullum in vrbe vnquam visum fuerit ædificium præstãtius: quod argumento est, nil Romanis magis in pretio, quàm pacem fuisse. Deinde iterùm in monte Palatino Romæ, fuisse quondam templum Cõcordiæ & paci dicatum, auctor est Baldus libr. 2. de Roma instaurata. Si itaque ipsimet Gentiles ac infideles tantoperè colebant pacem, *Deum pacis* tamen ignorantes; quid nos facere oportebit, testamento pacis, ipsiusque pacis Regis, & Magistri Christi nomine gloriantes?

At verò non est qui consideret, *qui recogitet corde*, plerique *enim in viam Cain*, homicidiorum & malorum abiisse videntur, vtpotè non ea quæ pacis publicæ, sed quæ sua sunt sectantes. Cumque prorsus impossibile sit, aliquid fieri in rerum naturâ sine causâ; impossibile etiam erit, non certam latere causam, quod tot annis perpetuò illud frustra circumferamus, optemus, & proclamemus, *pax, pax*, & tamen non fit vnquam pax. Causam igitur huius sacra Scriptura, Isaiæ 48. satis clarè subindicare videtur. *Vtinam*, inquit, *attendisses mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua*, &c. & iterùm Baruc 3. *Si in via Dei ambulasses, habitasses vtique in pace super terram*, &c.

Quæ sit causa quod non fit nobis pax.

Cùm

Cùm ergo in mediis bellorum, turbationumq; fluctibus grauissimè mersi natemus; neque vnquam pacis litus appellere possimus: argumento haud leui esse videtur, nos *in viâ Dei* non *rectè ambulare*, neque sedulò *attendere mandata Domini*: sed potiùs in exilium pellere amicam & sororem charissimam pacis, *iustitiam*, veram scilicet & Christianam; pacemque sine iustitia quærendo, *in viam Gentium* quasi *abire* (nam & Cain profugus pacem quæsiuit, sed iustitiam non coluit) non obstante illâ dehortatione Christi, Matth. 10. *in viam Gentium ne abieritis*, &c. Hinc bene S. Augustinus de verbis Domini illud psal. 84. *Iustitia & pax osculatæ sunt*, in rem nostram expendens, ait. *Duæ sunt amicæ* (quasi gemellæ) *Iustitia & pax. Tu fortè vnam vis, & alteram non facis? Nemo est qui non velit, sed non omnes volunt operari iustitiam. Interroga omnes homines, vis pacem? vno ore respondebit tibi genus humanum: opto, cupio, amo, volo. Ama igitur iustitiam, quia duæ amicæ sunt iustitia & pax: ipsæ se osculantur. Si amicam pacis non amaueris, non te amabit ipsa pax, nec veniet ad te*, &c.

Quæramus, igitur *primùm regnum Dei & iustitiam eius, & cætera omnia adiicientur nobis*: Si omnia; ergo & pax: si iustitiam sectamur, illicò & eius gemellam sororem, pacem videlicet, obtinebimus; eo quòd hę duę sorores geminæ, perpetuò se mutuò amplexu foueant, & necessariò quasi comitentur.

Et verò, multos sanè adhuc hodie optimos Principes inuenias, qui ad nil aliud, quàm pacem anhelant, pacem meditantur die noctuque; nusquam tamen eam reperientes. Quam ob causam? quia non videtur Deus permittere velle, vt sinceri, & recti corde Principes cum iis pacem ineant; *Qui loquuntur* quidem *pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus suis*, psal. 27. Quorumque *lingua est sagitta vulnerans, dolum & pacem cum amico suo loquens, & occultè insidias ponens ei*, Ierem. 9. His tamen terrori; illis verò (pacificis) solatio sit exemplum quod extat 1. Reg. 24. & 26. Saülis videlicet cum Dauide pacem simulâtis: quem quidem Dauid, vtpotè pacis verus cultor, toties hostiliter persequentem, prudenti fugâ sæpiùs declinabat; & cùm posset lædere, noluit: sed tantùm oram chlamydis eius latenter abscidit, & aliàs hastam & scyphum secùs caput illius positum abstulit: vt hoc iustissimo & benignissimo furto, Saüli fidem faceret, ideò sese parcere vitæ persecutoris sui; vt esset quo cum tandem in gratiam, & concordiam rediret; malens pientissimus Dauid Saülis odium bonitate suâ placare, quàm iustâ vindictâ vlcisci. Hinc & Deus eum velut pacis & patiẽtiæ verum cultorem adeò exaltauit, vt Saülem quidem propriæ suæ hastæ & gladij mucrone perire; Dauid verò in eius

Multi boni Principes hodie pacem quærunt, nusquam inueniunt, & cur.

Solatio quid esse possit iniusto bello oppressis.

eius locum & regnum succedere & suffici voluerit, &c.

Nota est iterùm patientia & pax dicti sanctissimi Regis erga perditum & proprium quidem filium Absalon, nimis hostiliter patrem persequentem; cui tamen Dauid magis pacem, quàm mortem volebat. Nam *estne pax*, inquit, *puero Absalon?* &c.

Denique Rex Iosias in pace colligitur, quam & Dominus ei promisit, qui tamen in bello occubuit. Vt inde instruamur, internam illam, & veram nostram pacem cum Deo, neque bellis externis tolli, neque morte auferri posse. Exemplo nobis iterùm sit sanctus Propheta Hieremias, quē etsi inuictissimum, & insuperabilem futurum pollicetur Deus, furore tamen nequissimo Iudæorum lapidibus obrutus, corpore solùm amisso, animum in cælum victorem reportat.

Ex necessitate virtus. Ita & nos necessitatem in virtutem commutantes, agamus; vt videlicet adeò vndique bellorum motibus oppressi, tot insidiarum & hostium, semper noua & noua in nostram perniciem machinantium fluctibus agitati, externâ pace, prô dolor destituti, imò inuiti spoliati, saltem internam, & meliorem cum Deo habere conseruareque studeamus.

Et Deus pacis semper erit nobiscum; noueritque suo tempore Saülinos conatus, furores, insidias, & machinationes à nobis auertere, inque caput proprium inimicorum nostrorum conuertere, iuxta illud: *Conuertetur dolor eius in caput eius*, &c. *Habeamus* solummodò *pacem inter nos*, Marc. 9. *Et quæ pacis sunt sectemur*, Rom. 14. *In pace enim vocauit nos Deus*, 1. Corint. 7. Et non in confusione, dissensione, & discordia: *Pacem*, inquam, *habeamus, & Deus pacis erit nobiscum*: vti ipse nobis firmiter per Ieremiam cap. 29. promittit.

Ego enim (inquit) *scio cogitationes; quas ego cogito super vos: cogitationes pacis, & non afflictionis; vt dem vobis finem & patientiam; & inuocabitis me, & viuetis, & orabitis, & exaudiam vos: quæretis me, & inuenietis, cùm quæsieritis me in toto corde vestro*, &c.

Acquiescamus igitur consiliis Domini, *& habeamus pacem*, quantum possumus, *& per hæc habebimus fructus optimos*, Iob. 22. *Consolemur inuicem in verbis istis: Et pax Dei exuperans omnem sensum, custodiat corda, & intelligentias nostras in Christo Iesu Domino nostro*, &c.

ANAGOGE IV.

De patientiâ, in signo Tauri locatâ.

MEMBRVM I.

CVm patiētiam Christus Dominus, & verbo, & exemplo tantoperè necessariam nobis demonstret

monſtret ſalutemque non niſi mediante illâ, nos acquirere poſſe, illis verbis Hebr. 10. innui videatur: *Patientia autem vobis neceſſaria eſt, vt voluntatem Dei facientes, reportetis promiſsionem*: operepretium erit, hîc etiã aliquid in particulari de patientia contexere: demonſtrareque rectè eam à nobis ſuprà in Tauri ſigno fuiſſe locatam. Cùm enim patientia ſecundùm Tullium, *nil ſit aliud, quàm virtus, ſeu tolerantia fortiſsima, æquanimiter contumeliarum, & omnis aduerſitatis impetus portans*: hinc meritò in ſigno Tauri, iugifero, forti, terreo, ſicco, nocturno, domoque Martis, & Lunæ, collocari debere videtur. Id quod etiam ab etymologia Hebræi vocabuli, patientiam ſignificante, haud iniucundè probabo.

Patientia quid.

Mira etymologia vocabuli hebrai patientia.

Nam סבל *Sabal* Hebræis patientia, idem eſt ac *baiulauit, portauit onus graue*, ſiue *grande ſibi impoſitum geſtauit*: ſic apud Ieremiam Threnor. 5. verſu 7. reperitur.

Quando autem in *Piel* pro participio paſsiuo ſingulari ſumitur: vt Pſalm. 144. tunc ſic ſcribitur מסבל *Meſebal*, quod idem eſt, ac *taurus, ſiue bos oneratus, fortis & potens ad ferendum trahendumque onus.* Vnde & vocabulum סבל *Sebel onus.* סאן *Saan* verò ex primâ initiali ס *S* vocabuli סבל *Sabal, anguſtiis affici, affligi, & pugnare* ſignificat. At vocabulũ בוס *bos* ex ſecunda litera dictionis *Sabal* deductũ; idem eſt ac *ſpernere, calcare, premere.* Denique vltima ex סבל dictio, לאה *laab*, idem eſt ac *fatigari, moleſtè ferre, & laborare.*

Igitur miro myſterio vocabulum hebræum *Sabal*, id eſt *patientia*, ex tribus verbis compoſitum videtur, ita vt cuilibet literæ vocabuli סבל dictio aliqua aut verbum, ab eâ literâ incipiens, correſpondeat; hoc modo: (legendo ſcilicet hanc tabulam modo hebræo, à dextrâ ad ſiniſtram.)

l	ab	as
ל	ב	ס
לאה	בוס	סאן
haal	ſoB	naas
hoc eſt	hoc eſt	hoc eſt
laborare	*ſperni*	*pugnare*
fatigari	*calcari*	*anguſtiari*
moleſtari	*premi*	*affligi*

Itaque

Admiranda arcana in vocabulo hebræo Sabal siue patientia.

Itaque admirandum arcanum in vocabulo *Sabal* latere videtur. Si enim quamlibet literam ex tribus סבל, initialem aliorum trium vocabulorum tribus itidem elementis coaleſcentium conſtitueris; hæc tria vocabula, in ſuperiori tabella, tribus dictis literis ſubalternata, miro modo totam eſſentiam vocabuli *Sabal*, hoc eſt patientię, tibi aperiet. Videlicet verbum *Saan* סאן ſub, & à literâ ס incipiens *pugnas, anguſtias, & afflictiones.* בוס *Bos*, quaſi ipſum *Taurum*, ſiue *bouem multis tribulationum oneribus onuſtum*; Item ex quibus patientia ortum & radicem ducat, videlicet ab *oppreſſione, calcatione, & deſpectione*, &c. Denique verbum לאה *laah*, à literâ ל initium trahens; *laborem, fatigationem, & moleſtiam*, vocabuli *ſabal*, ſiue *patientiæ* denotat.

Quid enim vocabula *pugnæ, anguſtiæ, afflictiones*, ſub primo verbo *Saan* ſignificant? & quid ſub ſecundo verbo *Bos*, *oppreſſio, calcatio, & deſpectio?* & denique ſub tertio *laah*, quid *labor, fatigatio, & moleſtia* aliud denotant; quàm materiam circa quam patientia verſatur? Eſt etenim reuerà huius ſanctiſsimæ virtutis, patientiæ, materia proxima nil aliud quàm *mæſtitia, afflictio, & animi moleſtia*: Has enim paſsiones in anima aut ab extrinſecâ, aut internâ quâdam cauſâ ortas, patientia vel planè comprimit, vel moderatur ſaltem: ſui quandam ſimilitudinem, veluti formam ei imprimédo, & ita eam temperando, vt rationis dictamen rectè fieri præſcribit; & patientem virum decere videtur: videlicet, vt ſui plenè compotem rationem, imperturbatamque relinquat; ne aliis virtutibus, ſuis in officiis obicem ponat, &c.

Officia patientiæ.

Materia remota patientiæ.

Deinde verba exteriora, geſtus actioneſque extrinſecę, ſunt quaſi materia remota patientiæ, quæ ita ab ea temperantur reguntur que, vt in eis internè latens moderatio perpulchrè eluceat: ita vt nihil prorſus indecorum foris agat, dum per afflictiones & triſtitias intrinſecè exercetur; ſed cuncta, etiam ſibi contraria mala, æquiſſimo ſe intus animo ferre, aforis oſtendat. Nam ſicuti *impudicus oculus impudici cordis eſt nuntius* (ſi D. Auguſtino in Regula credimus.) Ita moderatæ ſedatæque actiones extrinſecæ, moreſque compoſiti externi internæ collectionis, patientiæ, ſerenitatiſque conſcientiæ ſunt indices.

Denique & ipſa extrinſeca mala; vtpotè, *oppreſſio, perſecutio, labor, & defatigatio*, &c. ſunt quaſi remotiſsima materia patientiæ: non quòd patientia eis formam ſeu modū virtutis imprimat (quam ſolum communicare cenſetur affectionibus internis, & actionibus ſuis extrinſecis) ſed quia ſunt cauſæ triſtitiæ, eiuſque obiectum, vtpotè quæ proxima patientiæ videtur materia; ſicut pericula mortis, priuationis honoris, & diuitiarum,

tiarum, &c. dicuntur materia fortitudinis, &c.

Vides ergo quàm appositè patientia in Tauri signo collocetur? requiritur enim in patiente dorsum flexibile, durum ac fortissimum, ad sustinenda tam grauia *Conceptus.* onera, quales adeò tauri Indici habere dicuntur, vt etiam silicea omnia, quin & ipsa tela retúdant. Ita & patientia in signo Tauri, omnia malorum, persecutionum, angustiarum, tristitiæ, & tribulationum tela, fortissimè non tam sussert, quàm respuit retunditque.

Patientia de cælo orta ostenditur. Et verò dico ego patientiam non terrâ, non mari, non aëre aut igni, sed ipso cælo profectam genitamque esse. Si enim anima cælitùs nobis impressa est, & *in patientia nostra*, ceu in vasculo, iubemur Christum custodire, & possidere *animas nostras*; quomodo non & ipsum continens animam, id est *patientia*; itidem à cælo orta intelligatur. Quidni de cælo ortum suum traheret patiẽtia? cùm quem cæli ipsi, & terra capere nequeunt, videlicet ipsum Deum Trinum & vnum, vero, etsi arcano, miro, & mystico modo in sese planè concludere videatur: Hoc tibi periucundè demonstraturus sum; si nonnihil hebraicare nobis liceat.

Dico ergo, in Hebræo hoc vocabulo סבל *Sabal*, id est *patientia*, totius sacrosanctæ Triadis mysterium miro modo comprehensum latere. Nam si has tres literas, omnes initiales feceris: &, vti in tabulâ infrà positâ, collocaueris, ex fontibus linguæ sacræ, stupendas voces elicies, adeò exactè Patri, Filio & Spiritui sancto in significatione reali conuenientes, vt mirum planè videatur. Sic autem agito. *Vocabulum hebræum Sabal, id est patientia, in se mysterium Trinitatis continet.*

Sume primam literam à dextris videlicet ם; & *Patri* attribue. Secundam כ *Filio*. Tertiam ל *Spiritui sancto*.

Paracletus 3		Filius 2		Pater 1	
ל		כ		מ	
לוית	*Nexus*	כן	*Filius*	מבה	*Causa prima*
לשין	*lingua flamea*	בוקר	*Pastor*	מחיש	*sponte à se oriens*
להב	*flama*	כדלח	*lapis, Petra*	מלח	*Venia largitor, propitiabilis*
למד	*Praceptor, Doctor*	כעליל	*Dominus Terra*	מגד	*Princeps magnus,*
לאן	*Nuntius Dei*	כבר	*Primogenitus Angelus*	מגרר	*Purus.*
		כב	*Cibus*		

Expositio vocabuli Sabal seu patientiæ.

Habes ergo in columna prima *Sabal*, in columna media & altera & *Patris* sub ס prima litera vocabuli *Sabal* siue patientiæ, hæc nomina. *Sibah*: hoc est, *causa prima omnium rerum*, quia Patri attribuitur creatio. Secundò *Sabisch*: hoc est, *seipso existens*; quia Pater æternus neque generatur, neque spiratur, sed à seipso est. Tertiò *Salah*: id est *veniæ largitor*, *propitiabilis*; qualem semper nominat Ecclesia. *Deus veniæ largitor*, &c. Et Psal. 24. *Propitiaberis peccato meo*, &c. Et iterum Psal. 129. *Quoniam apud te propitiatio est*, &c. Quartò *Sagan*, hoc est *Princeps Magnus*: quidni magnus? *cùm excelsior cælo*, *latior terrâ*, *profundior abysso*? Iob 11. & 22. cuius *magnitudinis non est finis*, Psal. 144. & quidni Princeps? cùm ipse sit *Princeps Pacis*? Isa. 9. An non magnus Princeps ille, qui non modò *reprobat consilia*, sed etiam *aufert spiritum Principum*? Psal. 32. & 75. &c.

Quintò, vocabulum *Sagur*, id est *Purus*. Deus enim est Actus vtique purissimus, etiam secundùm Aristotelé, & omnes Theologos: *Purus* vtique, *apud quem non est trãsmutatio, aut vicissitudinis obumbratio*, Iacob. 1. cap. 17. *Purus*, vtpotè *simplicissima, omnisque compositionis expers entitas*; *immutabilis*, *æternùm stabilis*, *immensa*, *infinita*, *inperscrutabilis*. Habes ergo iam sub litera ס vocabuli סבל *Sabal* siue patientiæ, latitãtia mysteria, quoad Patrem æternum, & ingenitum: sed iam ad Filiũ eius vnigenitũ veniamus.

Sub secunda litera ב vocabuli quinque etiam voces reperies, Filio Dei ad amussim congruentes. Vtpotè primò vocabulum בן *Ben*, id est *Filius*: nam Psal. 2. *Filius meus es tu ego hodie genui te*. Secundò *Bokar*, id est Pastor. Nunquid ille Pastor, qui de se testatur: *Ego sum Pastor bonus*? Ioann. 11.

Tertiò vocabulũ *Bedolah*, idem est ac, *lapis*, *petra*: verè enim Filius Dei est ille *lapis angularis reprobatus quidem* primò, sed posteà *factus in caput anguli*, Psal. 117. & Luc. 20. & 1. Petri 2. deinde dicitur *Petra*: non illa Petra, quæ à Moyse percussa aquas protulit; verùm *Petra* aquarum viuentium *quæ est Christus Dominus*, 1. Cor. 10.

Quartum vocabulum *Bangalil*, hoc est, *Dominus Terræ*. An non Dominus terræ ille; *cui data est omnis potestas in cælo & in terra*? Matth. 28. & cui dixit *Pater*, Psal. 2. *Postula à me*, *& dabo tibi gentes hæreditatem tuam*, *& possessionem tuam terminos terræ*, *reges eos in virgâ ferreâ*, *& tanquam vas figuli confringes eos*, &c. An non admirabilis Dominus terræ ille, cui Pater hoc mandato omnes subiecit Reges terræ? *Et nunc Reges intelligite*, *erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino* (vestro Christo, & meo Filio) *in timore*, *& exultate ei cum tremore*, &c. Magnus profectò Dominus cui & Reges omnes terræ, etiam in tremore, & timore seruire iubentur, & *sub quo curuantur qui portant orbem*. Iob 9.

Quintum vocabulum est *Bechor*, hoc est *Primogenitus Angelus*; duplici quidem modo Christus potest intelligi *Primogenitus*: primò respectu generationis æternæ à Patre, quo modo dicitur potiùs vnigenitus: secundò respectu generationis secundùm carnem, à Matre. *Et peperit filium suum Primogenitum*, Lucæ 2. Dicitur autem Angelus primogenitus, id est Missus, & Legatus primarius Patris, in mundi salutem, &c. Nam *Exiuit à Patre, & venit in mundum*, Ioan. 16. &c.

Vltimum vocabulum est בן *Ban Cibus*, siue *Panis*, iuxta illud, *Ego sum panis viuus qui de cælo descendit*, Ioann. 6. An non verè cibus, quem qui *manducat*, *viuet in æternum*. Et iterùm Ioann. 6. *Caro mea verè est cibus*, &c. Denique optimè cantat Ecclesia, *Ecce panis Angelorum, factus cibus viatorum*, &c. Itaque iam etiam habes in vocabulo *Sabal patientiæ*, Filium Dei comprehensum, & insigniter adumbratum.

In tertia denique columna, *Paracleti*, sub litera ל, itidem quinque vocabula, ab eadem literâ incipientia, subalternata reperies: videlicet ליוי *liuiat*: hoc est *nexus*. Reuerà enim Spiritus sanctus Paracletus, cùm à Patre, & Filio per Amorem procedat vtriusque nexus & est, & dicitur communi Theologorum sententia.

Secundum vocabulum est לשון *laschon*, id est *lingua flamea*, seu ignita: quæ optimè quidem Spiritui sancto conuenit, ipse enim, Actor. 2. Apostolis, *in specie linguarum ignitarum apparens*, subitò adeò eos sui diuini Amoris flammis incendit inflammauitque; vt ignem illum Deificum intrinsecè conceptum non ampliùs cõtinere, sed in momento, variis linguis loquentes, prodere coacti fuerint, &c.

Alio modo meritò Spiritus S. flammeæ linguæ comparari potest: dum tam mira & feruida per Prophetas, & Prædicatores loquitur, ac indies nobis in conscientia ardentissimè loqui non cessat; vt benè Dauid Psalm. 84. *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquitur pacem in plebem suam, & in sanctos suos; & in eos qui conuertuntur ad cor*, &c. Iterùm *ignitum eloquium tuum vehementer*, Psalm. 118.

Tertium vocabulum להב *lahab flammam* significat. Nam, *vox Domini intercidentis flammam ignis*, Psal. 28. & lampades eius (diuini Amoris) *lampades ignis, atque flammarum*, Cant. 8. & denique benè Ecclesia Spiritum sanctum inclamat. *Veni sancte Spiritus reple tuorum corda fidelium, & tui Amoris in eis ignem accende*, &c. & iterùm. *Qui Paraclitus diceris donum Dei Altissimi, fons viuus, ignis, charitas, & spiritalis vnctio*. Denique in Hymnis Matutini eadem S. Mater ita cantat: *De Patris ergo lumine, decoris ignis almus est, qui fide Christi pectora, calore verbi compleat*. Tandem & in Laudum Hymno Pentecostes: *Ignis*

vibrante lumine, linguæ figuram detulit: verbis, vt essent profflui, & charitate feruidi, &c.

Quartum vocabulum למד *Lamed*, idē est ac, *Præceptor, & Doctor.* Quis dubitat illum maximum esse Doctorem, atque Præceptorem qui Ioan. 14. *omnia*; imò capite 16. *omnem veritatem* docturus, à Christo nobis promittitur. Hinc benè Ecclesia ab hoc sanctissimo Præceptore, velut fidelis & humilis discipula instrui petit, & quidem in summâ, & verâ Theologia, quam impossibile est ab alio Præceptore & Magistro quàm Spiritu sancto haurire. *Per te sciamus da Patrem, noscamus atque filium; te vtriusque spiritum credamus omni tempore*, &c. An non Spiritus sanctus, se optimū Magistrum esse ostendit, in eo, dum totum mundum per simplices solummodo piscatores, planè idiotas conuertit? Verbum carni, in vtero BB. Virginis Mariæ, tam stupendo modo vniuit? tot, & tam insignes Discipulos effecit: vtpotè Augustinos, Ambrosios, Hieronymos, Gregorios, Cyrillos, Chrysostomos, infinitosque legis, & sacræ Scripturæ Doctores.

Quintum denique & vltimum vocabulum sub ל est לאך *lach*, hoc est, *Nuntius Dei.* Scilicet verus Legatus Patris & Filij, post resurrectionem Christi Ioan. 16. promissus. *Quæ ventura sunt annunciaturus nobis. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis*, &c. Spiritus sanctus ergo rectè dicitur Nuntius Dei, &c. Et sic iterùm habes in vocabulo סבל *Sabal*, siue *patientiæ*, tertiam SS. Trinitatis Personam: adeoque mysticè totam sanctissimam Trinitatem comprehensam.

Vides ergo, nos haud ineptè suprà patientiam cælo ortam & deductam asseruisse? hinc mirum haud est, Christum Dominum adeò nobis patientiam commendasse & inculcasse, adeoque Apostolus dicere non dubitarit. *Patientia vobis necessaria est ad salutem, vt reportetis promissiones.* Qui enim patientiam veram possidet (cùm illa Deum ipsum in sese quodammodo includat) & ipsum Ter Opt. Max. Deum possidere necesse est. Econtra, qui animam suam, non in patientia possidet: profectò neque Deum possidere posse videtur.

TROPOLOGIA.

MEMBRVM II.

Contra impatientes.

HEu quanta igitur mala vnico impatientiæ actu committimus! quia expellēdo patientiam, expellimus quodammodo simul & ipsum Patrem; eam amittendo, ipsum amittimus Dei Filium: illam à nobis arcendo, ipsum Spiritum sanctum excludimus: Quid ergo erit homo sine patien- *Patientia amissione ipsū Deum amittimus.*

patientia? id videlicet: quod est nauis sine remige, & gubernatore in mediis Oceani vastissimi fluctibus: auis in aëre sine plumis: corpus in terra sine anima & vita: dies denique sine lumine, & sole, &c. *Væ enim his qui perdiderunt sustinentiam*, Eccli. 2.

Econtra patientia sola hominem cæteris omnibus denudatum & destitutum Deo conseruat, imò fortissimo & indissolubili vinculo nectit. Prodeat Iob ille in testem, patientissimus quidem, sed nudus; quin & toto corpore sanie, & vlceribus repletus; & dicat quid ei patientia profuerit: Nunquid ipsius Altissimi testimonium & gratiam per patientiam promeruit? An non Deus ob patientiæ virtutem, cuncta amissa ei restituit, imò reduplicauit? Cogita patientiam Isaac Gen. 22. imò ipsius Filij Dei, *qui tanquam Agni ad occisionem ducti sunt*; quorum neque hic Patri æterno, neque ille patri Abraham, vel minimùm contradixit: & nos, vix sine impatientia, vnum verbum sustinemus? heu! *tanguntur namque montes, & subitò fumigant*, &c. Pati nolumus cum Christo, sed omnes quidem cum eo regnare anhelamus. At hoc sine illo nunquam profectò obtinebimus: Nam *si compatimur, tunc & conglorificabimur*, & non aliter; boni volumus esse in cælis; & impatientes, ac mali in terris: quomodo hæc cóueniant, non video. Optimè S. Gregor. in homil. Non

Patientia quid profit.

est, inquit, *perfectè bonus, neque vnquam erit, nisi priùs quis fuerit etiam cum malis bonus: bonus enim non fuit, qui malos & mala tollerare recusauit*, &c.

Sed quid remedij contra impatientiam nostram? Paucis habe. Tauros sub arbore ficus alligatos subitò mansuefieri ferunt. Ecce patientiam in Tauri signo constitutam iam habes: quæ si forsan viperæ impatientiæ feriatur ictu: *& mugire* incipiat, *sicut taurus* (Ierem. 50.) eam sub arbore ficus dulcissimâ *crucis Christi*, scilicet alliga, & subitò mitigabitur. Nam *sedebit vir subtus vitem suam.* (*Ego sum vitis vera*, inquit Christus) *& subtus ficum suam, & non erit qui deterreat: quia os Domini exercituum locutũ est. Quia omnes populi ambulabunt, vnusquisque in nomine Dei sui: nos autem ambulabimus in nomine Dei nostri in æternum & vltrà*, &c.

Conceptus elegans.

Vides ergo quomodo Tauros siluestres, *impatientes*, illâ sanctissima & dulcissimâ *arbore crucis*, & suauissimâ eius nominis ficu mitigentur? Quod si te firmiter huic sanctissimæ arbori alligatum tenebis, illud & firmiter sperare poteris, quod Dominus exercituum eodem cap. Micheæ 4. promittit. *In die illa dicit Dominus, congregabo claudicantem* (in vtramque partem, & patientiæ, & impatientiæ) *& eam quam eieceram: colligam*, (animam probandam purgandamq; putat) *& quam afflixeram* (patientiæ & tribulationum ignibus) *po-*

nam claudicantem in reliquias (cælestis thesauri) *& eam quæ laborauerat* (multis angustiis & tribulis) *in gentem robustam. Et regnabit Dominus super eos in monte Sion, ex hoc nunc & vsque in æternum*, &c.

Quid ergo dubitamus patienter cuncta aduersa pro Christo sufferre? *Si enim* 1. Pet. 3. *Communicantes Christi passionibus*, in hoc mundo, *gaudemus*, etiam in altero, *& reuelationis gloria eius exultantes gaudebimus. Et si exprobrabimur in nomine Christi, beati erimus: quoniam quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius spiritus super uos requiescet*, &c.

Exeamus igitur ad eum (Christum Deum nostrum) extra castra (lætitiæ, & sæculi) *improperium eius portantes*. Hebr. 13. scilicet in monte Olineti: in domo Caiphæ, Pilati, & Herodis: denique in ipso monte Caluariæ: nam *si ei compatimur, & conglorificabimur*, &c. non enim est discipulus supra Magistrum: si ergo *Christum oportuit* tanta *pati, & ita intrare in gloriam suam* propriam: quid nos oportebit facere, vt adipiscamur iam non nostram, (quia per peccatum perdidimus) sed hæreditatem Dei, & Christi? Ecce pro conclusione quid te oporteat facere, vt adipiscaris tandem hæreditatem Christi, te instruam.

Tauros ferunt, de die non versus terram, sed versus caput & cælum potiùs erectos gerere & habere pilos suos, &c. Sic & tu agito; erigas in diebus vitæ tuæ diligenter per patientiæ virtutem actionum, passionum, & cogitationum tuarū pilos ad caput tuum Christum, *suspice pendentem in patibulo crucis; cælum scrutare in altum*, &c. sursum actiones & cor tuum dirige, *conuersatio tua in cælo sit*, & mirum in modum mitigaberis, teque *accipiet ad seipsum & recipiet, illuminabitque Christus*.

Conceptus. Quid pro regno Dei adipiscendo nos oporteat facere.

Namque miro modo tauros siluestres à venatoribus capi aiūt. Arborem nēpè in silua sanguine humano cruentare & illinire venatores dicuntur; quo viso, impetu spontaneo ita tauros duobus cornibus in arborem impingere, vt illicò infixi & affixi, tam diu hærere cogantur, donec à venatoribus capiantur, &c.

Conceptus quomodo Christus agat quasi venatorem.

Ita reuera Christus Dominus nobiscum agit, vt nos veluti *tauros elatos*, Eccles. 6. humiliet, tandem capiat vincatque sibi; scilicet in arbore crucis, & patientiæ, pretiosissimum suum sanguinem pro nobis effusū exhibet nobis monstratque; & sic cornibus (nostræ voluntatis & intellectus in obsequium Christi affixis) ab eo tandem capimur vincimurq; vti ait, Ioann. 16. *Confidite; ego vici mundum*, &c. iuxta illud, *tanquam tauro deuicto insultabit ei*, &c.

Si igitur forsan patientiā tuam in feram siluestrem, impatientiæ scilicet conuerti animaduerteris, arborem crucis sanguine Filij hominis, Iesu Christi Domini tui, conspersam subitò oppone, & illicò

cò mãſuefiet taurus ille ſilueſter, motus nempè impatientiæ tuæ, capieturque. Nam *habemus redemptionem per ſanguinem Chriſti, remiſsionem peccatorum*, Coloſſ. 1. *Et ſi ſanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis, quantò magis ſanguis Chriſti qui per ſpiritum ſanctum ſeipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortis ad ſeruiendum Deo viuenti?* Hebr. 9.

Igitur (inquit Apoſtolus Heb. 12.) *Deponentes & nos omne pondus & circumſtans nos peccatum, per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen aſpicientes in authorem fidei, & conſummatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contemptâ, atque in dextera ſedis Dei ſedet. Recogitate enim eum* (ſuſpicite in arborem illam cruentatam, crucis Ieſu Chriſti) *qui talem ſuſtinuit aduerſum ſemetipſum à peccatoribus contradictionem; vt ne fatigemini animis veſtris deficiẽtes. Nondum enim vſque ad ſanguinem reſtitiſtis, aduerſus peccatum repugnantes*, &c. Atque hæc de quatuor principalioribus fructibus Spiritus ſancti dicta ſufficiant.

ANAGOGE V.

MEMBRVM I.

De Benignitate, Bonitate, Longanimitate, Manſuetudine, & Modeſtia.

CVm Benignitas ſecundùm Diuum Thomam 2. 2. quæſtione 80. nil aliud ſit quàm *habitus voluntariè benefactiuus, ad loquendum & ad mores dulciter*: atque ipſum vocabulũ Benignitatis, hominem ſponté ad benefaciendum paratum, & dulcem ad eloquium, nec non in moribus ſuauem dicere videtur. Hinc rectè Benignitatis donũ in Aquario collocauimus, vtporè ſigno fluentiſsimo, & maximè humido: in quo Aſtronomi portarum apertionem fieri aſſerunt; hoc eſt munificẽtiæ pluuias & inſigniores aëris mutationes, &c. ſic in hoc ſigno *Benignitatis*, portarum fit ſæpè apertio, diuinæ ſcilicet in nos benignitatis: vt & nos inſtruamur, & ad benignitatis ad inuicem virtutem inuitemur, iuxta illud: *Eſtote perfecti ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt*, Matth. 5. quippè à Deo fit magna benignitatis portarum apertio: vt videre eſt Geneſ. 18. vbi Dominus propter quinquaginta iuſtos in medio ciuitatis Sodomæ inueniendos, *omni loco* parcere & *dimittere*, Abrahæ promittit. An non & por-

Benignitas quid ſit.

Exempla diuina benignitatis in homines.

portarum apertio diuinę benignitatis apparuit in Loth & filiabus eius? Genes. 19. In Tobia & filio suo? Tob. 5. Iterùm in Daniele, & tribus pueris missis in fornacem? Dan. 14. & 8. in Petro, Maria Magdalena, & latrone, & infinitis peccatoribus ad pœnitentiam tam benignè receptis?

Nunquid denique non & maxima portarũ apertio diuinæ benignitatis in nos factæ enituit: dum *cæli desuper rorarent; & iustum* Saluatorem *nubes depluerent?* Isa. 45. Igitur *benignus & misericors est Dominus, patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia,* &c. Quem nos filij eius meritò in benignitate sequi iubemur, Matth. 5. Nam *estote & vos perfecti sicut Pater vester cælestis perfectus est,* &c. Quin & Gentilium exempla nos ad benignitatem inuitant. Aiunt enim *Vespasianum filium* cùm quondam in cœna recordaretur, quòd nemini quidquam ea die boni præstitisset, in hæc verba prorupisse. *Amici, perdidi diem,* &c. O vtinam, & nos non tot perdamus dies, non solũ nemini boni quidquam præstando, verùm potiùs plurima mala etiam proximo inferendo, &c. Timendum igitur est Gentilem illum Philosophum in die iudicij contra eiusmodi generationem consurrecturum, qui aiebat: *Amicum egenti amico dantem, non donare, sed reddere solùm quod debeat; remque adeo alienam detinere asserebat eum, qui egenti amico pecuniam non suggereret,* &c.

Exempla benignitatis Gentilium.

Bone Deus! quot hodie rei alienæ erunt detẽtores? cùm paucissimi inueniantur egẽtium subleuatores, sed solummodò proprij commodi inhiatores. Aliter Apostolus nos hortatur Ephes. 4. *Estote inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem; sicut & Deus in Christo donauit vobis,* &c. Quod si obseruaturi essemus, proculdubio diuinæ clementiæ & benignitatis sinus magis nobis quandoque pateret, quàm hactenus patuit. *Beati* enim *misericordes* & benigni, quia à Domino *misericordiam* & benignitatem *consequentur.* Matth. 5.

Et hæc quidem breuiter de benignitatis fructu: cui bonitatis donum ita cognatum videtur, vt vnum sine altero vix esse posse videatur; proindeque superfluum duximus, nos hîc vlteriùs diffundere; à bonitate enim benignitas, liberalitas, beneficẽtia, & clementia, velut riuuli à fonte defluere, & descendere videntur. Bonitas enim nil mali, aut cogitare, aut confingere nouit, sed in omnes sese, quandoque etiam cum suo incommodo, diffundit; vnde meritò eam in signo Cancri aqueo & retrogrado collocauimus: vtpote semper retrogradientem, respicientem, & stantem ad proximi vtilitatem, commodumque. *Speremus igitur in Domino, & faciamus bonitatem vt inhabitantes terram, pascamur in diuitiis eius,* Psal. 36. Denique perpendamus, *& videamus bonitatem & seueritatem Dei; in eos quidem*

Bonitas virtutum multarum vnitum.

dem qui ceciderunt, seueritatem (Angelos apostatas, & peccatores) *in nos autem bonitatem Dei; si permanserimus tamen in bonitate, alioquin & nos excidemus*, &c. Rom. 11.

MEMBRVM II.

De Longanimitate.

IAm & longanimitatem paucis habe: quæ quidem secundùm Diuum Thomam 1. 2. qu. 70. artic. 3. dicitur *virtus quâ habetur animus, tendendi aliquid distans in longinquum*: & magis spem quàm timorem, audaciam vel tristitiam respicit, prout etiam magnanimitas. Hinc puto haud ineptè nos hanc virtutem in Sagitrarij signo collocasse. Sicut namque Sagittarius altilia non ex propinquo sagittâ suâ, sed in distans potiùs intendit, sic longanimitas, spei suæ sagittas in ipsum cælum & remotissima futura tempora emittit, ad sagittandum capiendumque vera altilia, cælestiũ à Deo immittendorum donorum, &c. Vnde Apostolus Coloss. 1. ambulare nos monet, *dignè Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei, in omni patientia & longanimitate cum gaudio, gratias agentes Deo, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine*, &c.

Quid longanimitas.

Quantùm verò diuina Clementia longanimitatis virtutem sibi gratam acceptamque habeat, facilè patet Genes. 25. Abraham enim longissimo tempore ex Sara prolem expectans, tandem iam centenarius accipit. Simeon iustus, Lucæ 2. tanto tempore consolationem Israël expectans; *responsum à Spiritu sancto recipit, non visurum se mortem, nisi priùs videret Christum Domini*, &c.

Exempla longanimitatis eiusq; fructus & effectus.

Susanna innocentissima, à nequam illis, & adulteris senibus, falsissimo crimine adulterij accusata, flens longanimitatis suæ telum ad ipsum Deum longissimè in cælum emittens, miraculo à sententiâ mortis liberatur eripiturque, Dan. 13.

Patientia & longanimitas Iob cap. 13. quid in eo operata fuerit, ipsa luce dieque magis notum est, &c. Itaque sectemur & nos obsecro, longanimitatis virtutem: expectantes *beatam spem, & aduentum Domini, &c. satagentes immaculati & inuiolati ei inueniri in pace; & Domini nostri longanimitatem salutem arbitremur*; iuxta hortamenta D. Pauli, 2. Pet. 3. *Quoniam longanimis, & multum misericors est Dominus*, Psalm. 102.

MEMBRVM III.

De mansuetudine.

MAnsuetudinis fructum & virtutem in signo Piscium collocatam; Aristoteles libr. 2. Rhetor. *Repressionem & sedationem iræ* definit. Quam & Glossa in caput Matthæi, his verbis expli-

Mansuetudo definitur.

cat. *Mansuetudo est dulcedo animi, quam non vincit amaritudo: moderatur enim mansuetudo iram, subiiciens rationi appetitum inferiorem, ita vt etiam oblatis, quæ irritarent in iram non prorumperet*, &c. Igitur huius virtutis, *mansuetudinis*, proxima materia esse videtur ira, cui à ratione præscriptum modum veluti formam quandam inducere censetur; videlicet vt sciamus, cui, quando, quantumque, quomodo, & quam ob causam irascendum & indignandum, etiam sine peccato, iuxta illud psalm. 4. *Irascimini & nolite peccare*, &c.

Iam signum Piscium proportionatum esse locum mansuetudinis, vel inde patet, quòd sicut pisces plerumque & communiter sunt lenes, & valde tractabiles, semper in aquis circumnatantes, sic mansuetudinis virtus maximè est tractabilis, & lenissima, nemini præbens offendiculum: haurit autem continuò aquas tribulationum vt pisces, sine quibus velut potentiam irascibilem oppugnantibus, mansuetudo esse haud quidem potest: id quod S. Augustinus in Sermone Domini in Mon. innuere videtur. *Mites*, inquit, *& mansueti sunt, qui cedunt improbitatibus, & non resistunt malo; sed vincunt in bono malum*, &c.

Conceptus de mansuetudine.

Pisces raro lædunt se lædentes & capientes: sic mansuetudo variis modis læsa, irritata, & prouocata, non tamen lædit, neque malum pro malo reddit, vt benè Isidorus in Soliloq. 2. *Magna est mansuetudinis virtus, si non lædas, à quo læsus es, magna est fortitudo, si etiam læsus remittas; magna est gloria, si cui potuisti nocere parcas*, &c.

Deinde sicut natura piscium nimis fluidam substātiam & carnem, spinis intrinsecis firmat; extrinsecè verò contra hostes armat quandoque: sic mansuetudo intrinsecùs tribulationum spinis cōstat, quasi materia, sine quibus quidem mansuetudo nulla censetur: armatur autem & foris contra virtutum oppugnatores; spinis & dentibus iustæ iræ, & zeli Dei: *Nam irascimini & nolite peccare*, Psalm. 4. &c.

Denique pisces dicūtur pluuiâ pinguescere: ita & mansueti pinguefieri censentur pluuiis aduersitatum & persecutionum: hinc & veteres mansuetudinem piscis figurâ, hieroglyphicè exprimere consueuerunt.

Conceptus iucundus.

Tandem pisces infinita parturiunt oua. Quot autem putas parturire fructus, mansuetudinis virtutem? plurimos sanè & eos insignes. Primò enim profert fructum remissionis peccatorū in anima: Nam *si remiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater cælestis peccata vestra*, Matth. 5.

Conceptus maximi fructus mansuetudinis.

Secundò profert fructum visionis beatificæ in homine. Nam *mansueti possidebunt terram*, id est veram terram promissionis, & viuentium in altera vita, psal. 36. & iterùm psal. 149. *Exaltabit mansue-*

tos

tos in salutem, &c. denique psal. 75. *saluos faciet omnes mansuetos terræ*, &c.

Tertiò reddit animã securam in omnibus actionibus, inque die tremenda iudicij: enimverò *diriget mansuetos in iudicio*, psalm. 24. id est securos reddet in iudicio iustos & mansuetos, iustus Dominus, &c.

Quartò profert mansuetudo gratiam Dei in homine, eumque filium & amicum Dei constituit. Nam Prouerb. 3. *Mansuetis dabit gratiam*. Et psal. 146. *suscipiens mansuetos Dominus*, &c.

Quintò habilitat animam, serenat, redditque aptam percipiendæ virtutis, & verbi Dei, quam ira ècontrà à bono maximè impedit conturbatque. Hinc benè S. Iacobus 1. cap. ait: *in mansuetudine suscipite insitum vobis verbum, quod potest saluare animas vestras*. Et optimè S. Augustinus libr. 2. de doctrina Christiana cap. 7. *Opus est*, inquit, *mitescere, neque contradicere diuinæ Scripturæ, siue intellectæ, si aliqua vitia nostra percutit: siue non intellectæ; quasi nos meliùs sapere, veriusque percipere possimus: sed cogitare potiùs & credere, id esse melius & verius quod ibi scriptum est, etiamsi lateat; quàm id quod per nos ipsos sapere possimus*, &c.

Denique & sextò, mansuetudo dulcissimum fructum vitæ veræ in hac vita etiam tranquillissimæ, in nobis producit, pacemque admirabilem & delectabilem animæ affert. Enimverò *mansueti hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis*, psal. 36. Moyses ob mansuetudinem suam (vt benè ait D. Dionysius epist. 8. ad Demophilum) diuinâ familiaritate, & amicitiâ Dei potitur. Dauid mansuetudine secundùm cor Dei efficitur: Nam psalm. 131. dicitur *Memẽto Domine Dauid & omnis mansuetudinis eius*. Quin & ipse mãsuetudinis fons Christus, Mat. 11. nos tam verbo quàm exẽplo ad mansuetudinem inuitat hortaturque. *Discite à me*, inquit, *quia mitis sum & humilis corde*, &c. Idque suo exẽplo 1. Petr. 2. Quia *cùm malediceretur non maledicebat: cùm pateretur non comminabatur*, &c. sed potiùs *tradebat se iudicanti iniustè*, &c. Ab hoc igitur Magistro mansuetudinem discamus; hunc audiamus; hunc sequamur, *& tandem inueniemus requiem animabus nostris*, &c. **Exempla mansuetudinis effectuum.**

MEMBRVM IV.

De modestia.

Modestia in signo Capricorni moderatissimo, solstitiali, & infimo collocata, definitur à Theologis: *virtus quâ quis se continet intra modum & limites sui status, ingenij & fortunæ: estque suo modulo contentus; neque aliis inuidet*, &c. Cicero verò libr. 3. Rhet. eam *moderationem & continentiam cupiditatum* nominat. **Quid sit modestia.**

Igitur sicut signum Capricorni semper est imum, neque sursum in **Conceptus.**

in Cancrum mutari petit: sic modestia semper suâ sorte contenta, in humilitate conquiescit. Vnde benè D.Bernardus: *In te consistito, non infrà deiici petas, non suprà attolli, non euadere in longius, non extendi in latius; sed inferiorem, aut medium tene, si non vis perdere locum, nam talis locus tutus est*, &c. Et S.Leo in serm. de Pentecoste: *Melior est*, inquit, *gradus lentior per iter rectum, quàm velocitas festina per deuium*, &c.

Quomodo autem modestia sit in solstitiali signo, docet Caff. ser. 1. *Modestia*, inquit, *est cultum & motum, & omnem nostram occupationem vltra defectum, & citra excessum sistere*. De qua etiam Horatius:

Est modus in rebus, sunt certi denique fines;
Quos vltra citráque nequit consistere rectum.

Vnde Apost. Philipp. 4. nobis adeò modestiam inculcat, vt velit *esse notam omnibus hominibus*, quod quidem fiet, si, vt benè monet B. Ambros. nostros sermones proferamus priùs librâ iustitiæ examinatos, vt sit grauitas in sensu, in sermone pondus, atque in verbis modus: temperantia cordis habeat animi munditiam, iustitia misericordiam, prudentia pacem, & denique fortitudo mansuetudinem. Nihil enim turpe faciendum bono viro, etiamsi ex omni parte lateat. Igitur modestia verè

Promptuarium virtutis est modestia sola
——— Vbique pulchrum quid
Et gloriam bonam inter mortales affert, &c.

MEMBRVM V.

De Continentia.

CVm Continentia, & Castitas immediationem quandam, siue potiùs indiuiduam videantur cum mansuetudine & modestia sortiri societatem, connexionem & cohærentiam, de iis priùs, quàm de fide agendum duximus. Connectitur verò ita continentia in genere, cum castitate, vt perpetuò quasi simul esse intelligantur. *Quid sit continentia.* Quàuis enim in communi *continentia sit omnium rerum malarum refrænatio.* secundùm D. Hieron. in epist. ad Damasum Papam, vtpotè cohibitio gulæ, luxuriæ, cupiditatis, auaritiæ, ambitionis & superbię, &c. propriè tamen *versatur tantùm circa cōcupiscentias tactus*: ita D.Thom. 2.2.qu.143. desumitur enim continentia à verbo *contineo*; id est quasi inuitum, & repugnantem teneo: & ideo eius contrarium est incontinentia.

Et verò continentia, quatenus cum castitate coincidere intelligitur, speciale est donum Dei: vt videre est, Matth. 19. Nam *non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est*, &c. *sunt enim eunuchi qui seipsos castrauerunt propter Regnum Dei, qui potest capere capiat*, &c. Iterùm commendatur continentia nobis 1. Cor.

Corinth. 7. & ad Gall. 5. & ad Titum 1.

Conceptus. Censetur igitur continentiæ virtus, quasi complexiua omnium virtutum, & è contra refrænatiua omnium vitiorum; quam quidem in signo Libræ suprà constituimus. Sicut enim Libra diem & noctem æquat, signa superiora ab inferioribus diuidit: Autumnum cum infinitis fructibus coruscum affert: ita continentia potentiam rationalem, & concupiscibilem sic adæquat, vt hæc nullo modo illam superare aut obruere queat. Vnde optimè D. Hieron. *Continentiam*, inquit, *non solùm in castitate debemus accipere, sed etiam in cibo, & potu, in ira quoque & vexatione mentis, & detrahendâ libidine*, &c. Et licet nonnunquam etiam pro sola castitate sumatur continentia: in eo tamen ab illa hęc differt, secundùm D. Anselmum; *quòd continentia sit in luctamine & bello*, videlicet dum adhuc ei aduersa voluptas obsistit; *Castitas verò in pace*, &c.

Librat igitur, & quasi cribrat continentia omnes motus, tum intrinsecè, cùm externè contra potentiam rationalem insurgentes: sicque quasi signa superiora ab inferioribus diuidit. *Est* enim *continentia* secundùm Aristotelem *mediæ & mixtæ naturæ*, hoc est rationalis potentiæ, contra inordinatas ab irrationali insultantes concupiscentias, fidissima custos; hasque ab illa omninò dirimit & auertit. Vnde Pythagoras dicere solebat, *nil egregiū in ratione comparari, quod continentiæ labor non præcederet, aut mediaret*, &c. *Sententia Pythagora de continentia.* Hinc est quod Apollonius frugalitatem, & continentiam commendabat: *non quòd*, aiebat, *res viles ac minimè sumptuosas tanti faciamus, sed vt continentiâ animi magnitudinem commendemus*, &c.

Et Alexandri Magni auream sententiam à multis hodie effœminatis vellem benè notatam. *Aurea sententia Alexandri Magni de continentia.* Dum enim inuitaretur vt Darij filias (quæ miræ formæ & pulchritudinis prędicabantur) inuiseret: renuit ire; quippè, nullo modo sibi committendum aut agendum aiebat: vt cùm tot insignes viros & heroes vicisset, à mulieribus tandem vinceretur, &c. Vides quantā continentia vim dirimendi, arcendíque inferiores & irrationales potentiæ passiones, à superioribus & rationalibus, in homine etiam Ethnico habuerit? vt quid non ergo haberet in Christiano?

Conceptus. Denique sicut sole in Libræ existente signo, plerique fructus colliguntur: sic anima in signo continentiæ constituta mille fructus congregat colligitque: vtpotè veram castitatem, puritatem mentis & corporis, & consequenter in corpore humano vitam angelicam. Benè Thalasius quidam ad Paulum Presb. *Sicut*, inquit, *concupiscentia & ira peccata multiplicant, ita humilitas, & continentia eas-*

dem exinaniunt, & virtutes augent. Denique & Cicero libr. 1. de leg. *Vt cupiditatibus & vitiis infici solet ciuitas, ita emendari & corrigi continentiâ,* &c. ditat ergo multum continentia suos cultores. Enimuerò Socrates quondam interrogatus, *quo quis pacto opulentus euaderet?* respondit, *si continens & cupiditatum fuerit inops*, &c. Est itaque continentia pulcherrima virtus, vtpotè prauas animi affectiones atrocissimos hostes euincēs enecansque.

MEMBRVM VI.

De Castitate.

Quid sit castitas. CAstitatem meritò in signo Virginis collocatam Diuus Thomas definit: *Virtutem ita dictam à castigatione concupiscentiæ tanquam pueri*: eò quòd inordinatos motus concupiscentiæ reprimat; & velut puerum sub disciplina rationis contineat. Propriè igitur castitas puritatem quandam ab actibus & voluptatibus carnalibus alienam significat: in quibus peculiaris quædam latet impuritas & turpitudo. Hinc eam S. Augustinus definit *virtutem sub iugo rationis impetum libidinis refrænantem.*

Diuidunt autem SS. Patres trifariàm castitatem: videlicet in Virginalem, Vidualem, & Coniugalem. Prima secundùm D. Cyp. ad virgines spectat, secunda ad viduas, tertia denique est cōiugum. At S. Augustinus de virginitate, Castitatem Monachorum & Clericorum voto obedientiæ & paupertatis voluntariæ coniunctam, propter votum Deo solemniter factum, perfectissimam asserit. Et videtur confirmari quidem Apocalypſ. 14. *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt, & sequuntur Agnum quocumque ierit*, &c. *Castitatis voluntariæ prærogatiua.*

Quis ob hanc solam promissionem nō perpetuam castitatem voueat? quis non propter regnum Dei seipsum castret? Quis pro hâc nobilissimâ & elegātissima sponsa obtinendâ, non totam substantiam suam seque ipsum impendat? vtpotè quæ, vt ait S. Cyprian. de 12. abusion. 2. cap. *Est ornamentum nobilium: exaltatio humilium: nobilitas ignobilium: pulchritudo vilium: solamen mœrentium; augmentum omnis virtutis & pulchritudinis: minoratio criminum: decus Religionis: multiplicatio meritorum: Creatoris omnium Dei amica*, &c.

MEMBRVM VII.

Mira expositio vocabuli Castitatis hebræi טהרה *siue Taborah, eiusque mystica significatio.*

VOx Castitatis hebrea טהרה *Taborah*: ortum suum trahit à radicē verbi טהר *Tabor*, quod idem est ac, *purgatus à sordibus, mundus fuit*, &c. In coniugatione *kal* verò si- *Etymologia hebræi vocabuli castitatis.*

rò significat *mundare, purificare*; item *munditiem nitentem*, &c.

Iam videamus an non sicuti *Iustitia*, ita & castitas de ipso cælo orta prospiciat? id verissimum quidem esse ex sequenti ratiocinatione taliter à me expensa constabit. Si enim verbum radicale טהר *Tahor* ad trutinā arcanorum sacræ linguæ reduxeris, totum SS. Trinitatis mysterium iterum mystico & miro modo, in eo latere deprehendes: quod vt fiat, hoc modo operemur.

Resoluamus singulas literas iam dicti verbi *Tahor*, & vnamquamq; literam aliarum vocum initialem constituamus, & videbimus, quod sicut SS. Nomen Dei Tetragrāmaton originē suam à radicali verbo היה *Haiah*, id est, *Esse à se*, trahit: ita & vocabulum טהרה *Taborah*: id est *Castitas* à radicè טהר *Tabor* ortum suum desumit: comprehenditur autem in hoc mysterium SS. Trinitatis: ergo & in illo. Castitas igitur de cælo prospexit, à Deo originem suam trahit; ergo nobilissima; igitur sanctissima & incomparabilis est virtus.

Castitas de cælo quasi orta censetur, & Patrem in diuinis, mysticè se continet.

Minorem sic probo: vocabulum טהר *Tabor* habet tres literas, quarū prima à dextris (hoc enim modo Hebræi procedunt in scribendo legendoque) id est ט Patrem æternum: secunda ה, Filium à Patre genitum: tertia denique ר Spiritum sanctum denotant. Nam vocabula incipientia à litera ט Patris, sunt טוב *Tof*, id est, *bonus*. Quippè *nemo bonus nisi solus Deus*, teste ipso *Christo*.

Secundò טטף *Totaph*, id est, *frontalis*, *primus in ordine*, siue idem ac *in fronte quid positum*, *aut in capite*. Hoc modo Pater æternus ordine *prima* & *frontalis* est Persona in diuinis. Cumque Iudæi, non nisi vnicam Personam, scilicet Patris agnoscant; mirâ tamen religione suis illis frontalibus, (nominibus sacris Dei inscriptis) frontibus & brachiis alligatis, vel inuiti etiam & ignari Patrem æternum, vt primū quidpiam, ad secundam & tertiam aliquam Personam relatum significant. Vnde benè in Apocalypsi: *Ego primus & nouissimus*, *alpha & omega*. Secundùm Hebræos verò Ego sum א, Aleph & Tau ט (sunt enim literæ ת *Th*, & ט T, in pronunciatione indistinctæ & quasi eædem) quod est quasi idem dicere ac Ego sum א, id est אב, *Pater* primus, & ט hoc est טוב *Tof*, Bonum vltimum, & finis omnium rerum. Siue sum טטף *Totaph*, id est *frontalis*, & prima Personarum ad intra, ad extra prima omnium rerum causa cum Filio & Spiritu sancto.

Tertiò à litera ט T Patris, incipit oriturque nomen טפסר *Tiphsar*, hoc est *Dux*, *Princeps*, *Bellator fortis*. Nunquid Dux Magnus, qui cuncta à non esse ad esse duxit? Vnde Deut. 32. dicitur *Dominus solus Dux fuit*, scilicet filiorum Israël

Mira arcana ex voce hebrea castitatis.

raël per deſertum, &c.

Princeps eſt autê omnis Dux, ergo & Pater æternus. *Bellator fortis* quidem, cùm eum toties S. Scriptura *Dominum exercituum nominet*. An non *bellator ille fortis* eſſet, qui vnâ nocte (4 Reg. 19. & 2. Machab. 8.) *centum octoginta quinque millia hominum in Senacherib* interfecit? Totum mundum aquarum diluuiis ſubmerſit? Sodomam & Gomorrham igni ſubuertit? &c. hem bellatorem fortiſſimum, & terribilem in conſiliis ſuper filios hominum! Sed iam ad ſecundam literam ה vocabuli טהר progrediamur.

Stupenda nobis hæc litera, Filio à Patre genito propriiſsima affert vocabula. Nam nomen הרן *Horon* idem eſt ac *Genitus*, *& Natus*, quod quidem vtrumque admirando modo Chriſto, ſecundæ ſanctiſsimæ Triadis Perſonæ conuenit: in generatione æternâ primùm, quoad Patrem genitorem, à quo diuinam eſſentiam participat, iuxta illud Pſal. 2. *Filius meus es tu ego hodie genui te*. Et iterùm. *Ante Luciferum genui te*, Pſal. 109. Sed nota, ſub vnico vocabulo hebræo *Horon*, latere tres literas, ad denotandum tres temporis differentias, ſcilicet præteriti, & futuri in vnicum perpetuò præſens collectas: adeò vt hæc SS. generatio nunquã prẹterita, nunquam (quoad Deum) futura, ſed perpetuò præſens intelligatur, &c.

Arcana in nomine hebreo Horon Filium Dei referentia myſticè.

Alterum ab ה inceptiuum nomen eſt הדר *Hadar*, ſiue *decor*, *ſplendor*, *ſeu pulchritudo*. Quid Filio autem Dei magis, obſecro, poſſet appropriari reſpectu Patris; quàm *Vt ipſe ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius*, *portans omnia Verbo virtutis ſuæ?* Hebr. 1. Et ideò meritò Dauid Pſalm. 89. hunc ſanctiſsimum ſplendorem his verbis ſuper nos exoptat; *Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper nos*, &c. Denique idem S. Romana Eccleſia cantat in hymno de S. Michaële Archangelo:

Tibi Chriſte ſplendor Patris
Vita, virtus cordium,
Votis, voce pſallimus,
Alternantes concrepando
Melos damus vocibus, &c.

Tertium ex ה inceptiuum vocabulum eſt הד *Hed*. Quod idem eſt ac *Echo*. Sic ſymbolycè, Filius eſt quaſi Echo Patris, videlicet *ſplendor*, *imago & figura ſubſtantiæ eius*. Sicut enim vocabulum echone ab ore clamantis ſiue intonantis, iiſdem prorſus articulis, iiſdem numeris, eodem ſono redit, & ſeſe obiectu ad clamantem reflectit; ita Pater æternus, cognoſcendo, intelligendo, intuendoque ſeipſum, *Verbum* eiuſdem ſecum ſpeciei, eiuſdem ſubſtantiæ, potentiæ & naturæ producit, quod ita productum, planè iiſdem omnibus numeris & perfectionibus completiſsimum, vt ſic loquar, ſeſe ad Patrem reflectit, cùm ſit *Verbum mentis eius*. qua de re ſi plura

Conceptus mirabilis.

plura desideres, Theologos consule, &c.

A simili verò rem totam difficillimam hanc miro, sed suo tantùm modo metiri poteris. Nunquam verbi gratiâ quidnam protuleris, vel dixeris, intelligere potes, nisi verbum à te prolatum per sonum & echo se illicò ad te reflectat, quod tamen verbum non est idem formaliter cum echo & sono ad te reflexo, cùm echo obiecto pariete vel valle foris causetur, verbum autem tuum à lingua tua formetur, &c. Sic Filius Dei, *Verbum* quidem est Patris, sine quo Pater æternus nec se comprehendit, nec intelligit: non tamen idem cum Patre est personaliter, etsi essentialiter indistinctus, &c. Quòd si iam totam SS. Trinitatem per echo symbolicè velis adumbrare; proferens verbum assimilabitur Patri: ipsum verbum prolatum, Filio: & tandem echo, Spiritui sancto. Enimuerò sicuti echo, suum principium obtinet à proferēte, & verbo prolato simul & in instanti quasi (neque enim possibile est vel echo fieri sine verbo vel verbum sine dicente) sic Spiritus sanctus à Patre qui dicit, & Filio Verbo eius simul procedit, neque sine Verbo vllo modo procedere potest, &c.

Iucunde conceptu declaratur mysterium SS. Trinitatis.

Quartum vocabulum ab initiali litera ה est הוד *Hod*, siue *Robur*, *Potentia*, *Fortitudo*, *Celebritas*, *Gloria*, *Dignitas*, *Maiestas*, &c. sic inuenitur Psalm. 21. versu 6. *Potentiam & decorem impones super eum*, &c. Et ideò Isaiæ 30. versu 30. non sine mysterio sic habetur: *Et audire faciet Dominus* את הוד *potentiam & gloriam vocis suæ* (Verbi sui scilicet Christi) *& terrorem brachij sui ostendet in comminatione furoris & flammæ ignis deuorantis*, &c. Quod de Filio Dei in die iudicij venturo intelligi potest. Esse verò Filium brachium Patris ex Ioann. 1. satis deducitur; *omnia* enim *per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil*, &c.

Tandem literam tertiam radicis טהר, id est ר *R*, examinemus, quæ quidem plurimas sub sese alternatas voces Spiritui sancto familiares & proprias comprehendit, quarum breuitatis causâ, duas tantùm hic adducere placuit: videlicet: רוח *Ruach*. Quod idem est ac *Spiritus Paracletus*. Id quod proprium est Spiritui sancto; nam passim ferè nominatur in sacra Scriptura hâc voce *Ruach*.

Alterum nomen ab ר inceptiuum est רחם *Rachem*, id est *Amor*, *Bonitas*, *Misericordia*. Est vtique Amor Spiritus sanctus; tùm quia ipse est nexus Patris & Filij; cùm etiam quia ipsi peculiariter attribuitur amor & bonitas, &c. Vnde cantat Ecclesia: *Accende lumen sensibus, infunde amorem cordibus*, &c.

Spiritus S. in castitatis vocabulo mysticè latet.

Habes ergo qualiter tota SS. Trinitas in hâc voce טהרה *Taborah siue Castitas* mystico quodam & arcano modo comprehendatur: mirum igitur non est, eam tantopere nobis commendari: ita vt

omnis ponderatio non æstimetur digna continentis, & castæ animæ, &c. Eccli. 26.

Hæc enim sola, homines Angelos velut constituit; vnde Christus Dominus *in resurrectione*, inquit, *neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cælo*, Marc. 12. Hæc sola verbum Patris, summo cæli cacumine delapsum suo Virgineo sinu recipere, gestare, & parere meruit. Hæc Iosephum Patriarcham dominum totius Ægypti constituit: Ioannem Christo omnium discipulorum dilectissimum effecit: Susannam à sententiâ mortis liberauit; tot sanctos & sanctas fecit. Sola Agnum quocumque ierit comitatur & sequitur. Quid igitur castitate pretiosius; cùm, vti probatum est, ipsa ipsum summum Deum in nominis sui etymologia mysticè comprehendat? Quid coram Deo & hominibus magis decorum? quid magis odoriferum? quid denique magis gloriosum, quàm vita & anima castitatis virtute corusca?

Castitatis effectus.

Benè S. Bernardus: *Quid*, inquit, *castitate decorius, quæ mundum de immundo conceptum semine, de hoste domesticum, Angelum denique de homine facit? Differunt quidem inter se homo & Angelus, sed felicitate, non virtute: nam etsi castitas illius felicior; huius tamen cognoscitur esse fortior. Sola autem castitas est quæ in hoc mortalitatis & loco & tempore, statum quendam immortalitatis gloriæ repræsentat*, &c. Hæc D. Bernardus.

Cùm igitur *voluntas Dei sit sanctificatio nostra; vt abstineamus nos à fornicatione, & vt sciat vnusquisque vas suum possidere in sanctificatione & honore*, 1. Thessal. 4. & denique adeò pulchra sit *casta generatio cum claritate vt immortalis memoria illius & apud Deum, & apud homines nota futura sit*, Sap. 4. Quid non eam toto conatu sectemur; summis à Deo precibus impetremus; singulari denique studio impetratam conseruare conemur, vt perpetuò illis associari mereamur, *qui cum mulieribus non sunt coinquinati, & sequuntur Agnum quocumque ierit*, Apocal. 14. & *quoniam felix est sterilis, & incoinquinata* (scilicet anima) *quæ nescit vti thoro in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum*, Sap. 3.

Lætamini igitur quotquot castæ animæ propter Deum eiusque regnum, voluntariè hâc nobilissimâ castitatis gemmâ, Virginis Filio Iesu Christo desponsatæ, & copulatæ estis. *Eò quòd enim castitatem amaueritis, & post virum vestrum & sponsum Iesum Christum, alterum nescieritis, eritis benedicti in æternum*, Iudith. 15.

MEMBRVM VIII.

De Fide, & eius signo in Zodiaco mystico.

EX 7. Spiritus S. Donis enascentibus fructibus vndecim iam vtcumque expensis, inque zodiaco

zodiaco mystico suis signis & locis collocatis, tandem etiam paucis duodecimum, scilicet fidem percurramus, & in quo potissimum signo zodiaci mystici aptè locari queat videamus.

Fidei definitio. Et primò quidem Fides ab Apostolo, Hebr. 11. dicitur *sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentiũ*, &c. Et S. Augustinus de fide loquens in Enchiri. ait. *Fides credit, spes & charitas orant, sed sine fide esse non possunt, at per hæc & fides orat*, &c. Cumque fides spes & charitas in anima Deo grata, perpetuò concatenatæ, & radicatæ censeantur quibus mediantibus spirituali quâdã copulâ Deo Conditori suo copulatur; hinc simul in illa collectæ, haud ineptè pretioso alicui annulo cõparari possent. Nam sicut tria sunt in annulo, scilicet gemma, aurum, & figura; sic fides, spes, charitas, in anima radicatæ quasi nobilissimum annulum repræsentant, quo videlicet ea Conditori suo suauissimè desponsatur: iuxta illud Oseæ 2. *sponsabo te mihi in fide*, &c. Videtur igitur charitas similis auro in annulo, spes figuræ rotundæ, & fides gemmæ in auro contentæ: nam hisce non ornata anima nequaquam diuino sponso placere potest, *sine fide* enim *impossibile est placere Deo*, Heb. 11. neque etiam sola gemma fidei sufficit, nisi auro quoque charitatis sit ornata & associata. *Nam si habuero omnem fidem*, inquit Apostolus 1. Corinth. 13. *ita vt montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*, &c. Vbi autem Fides & charitas, illic etiam spes adest animę deuotæ, eamque cum fide & charitate in Deum erigit & Altissimo gratam efficit. Nam *Benedictus vir qui confidit in Domino*, Ierem. 17. Item Prouerb. 16. *Qui sperat in Domino beatus est*, &c. Est igitur fides gemma nobilissima cælitùs generata, *Dei enim donum est*. Ephes. 2.

Fides, spes, charitas similes annulo pretioso.

Cumque signum Scorpij Astronomi asserant tonitruorum, & fulgurans, non ineptè fides in eo mysticè collocari potest. Sicuti enim fulmen in igne cælitùs delapsum, quæ tangit mortificat & incendit: sic hæc nobilissima fidei gemma, hic lapis in igne charitatis cælitùs in animam delapsus, eam quodammodo mortificat, scilicet vt emoriatur sibi, peccato, & mundo: inflammat verò eam per charitatem, vt Deo viuat, &c. *Fides comparatur fulmini.*

Alio etiam modo, fides quasi mortificare & iterùm viuificare intelligi potest: sic mortificabat legem antiquam eiusque cultores: vnde Apostolus Rom. 7. *Itaque fratres mei, & vos mortificati estis legi per corpus Christi vt sitis alterius qui ex mortuis resurrexit, vt fructificemus Deo*, &c. Postquam igitur hæc diuina gemma in flamma charitatis cælitùs descendit, subitò Synagoga mortua & sublata est; Ecclesia verò orta, &c. Beati igitur qui hâc nobilissima gemma ornati sunt; viuâ

viuâ inquam fide decorati; nam hac destitutus cælesti sponso nequaquã desponsari, aut placere potest quisquis ille sit; *sine fide* enim *impossibile est placere Deo*, Hebr. 11. Ab hac igitur dependere censetur tota nostra salus. Vnde benè Eusebius Emiss. hom. 2. de Symbolo. *Fides Religionis Catholicæ*, inquit, *lumen est animæ, ostium vitæ, fundamentum salutis æternæ. Quicumque hâc derelictâ, velut pessimum ducem proprium sequitur intellectum, sic facit, quomodo si absque fundamento ædificet domum, aut si prætermisso ostio, velit introire per tectum, vel si nocte sine lumine inferat gressum, totum se clausis oculis vrgeat in profundum*, &c.

Fides Catholica ostium vitæ æternæ.

Iterum cur fidem in signo Scorpij collocemus, liceat & aliã causam adducere, videlicet quod, vti hoc signum igneę & tonitruosæ naturæ censetur; ita & fides perpetuò igni charitatis debeat esse sociata, tunc enim & homini viatori proficua, & Deo grata censetur, vt benè Apostolus Galat. 5. *In Christo Iesu*, inquit, *neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per charitatem operatur*. Ergo quæ per charitatem non operatur nil proderit: quod idem Apostolus confirmat, 1. Corinth. 13. *Si habuero*, ait, *fidem ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero nihil sum*, &c. Quid minùs autem esse potest quàm nihil? Quomodo igitur illi in sua fide aliquid se esse sibi persuadere possunt, qui charitatis opera aut omninò verbis; aut saltem per contraria opera & factis tacitè ad salutem esse necessaria negant?

Certè fides hâc in parte haud videtur absimilis Scorpio. Nam sicut Scorpius in oleo oliuarum conditus, contra cuncta venena ferè, & ictus venenatarum bestiarum præsentissimum antitodum esse perhibetur: sic fides oleo bonorum operum condita, maximè salutifera & contra diabolicos, & aliarum tentationum ictus præsentissimum remedium esse censetur. Vnde S. Petrus suâ epistolâ cap. 5. nos hoc salutari antitodo muniendos monet, contra ictus serpentis tortuosi, scilicet diaboli. *Fratres*, inquit, *sobrij estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquã leo circuit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide*, &c. Vides quomodo fidem sobrietate, vigiliis, & bonorum operum oleo contra dæmonis ictus doceat condiri & muniri?

Fides bonis operibus sociata cui similis.

At sanctus Iacobus 2. cap. suæ epistolæ idem & magis confirmat; asserendo fidem, scilicet extra oleum bonorum operũ mortuam esse, & nullius valoris apud Deum. *Vis*, inquit, *scire ô homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est? Abraham pater noster, nónne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? vides quoniam fides cooperatur operibus illius, & ex operibus fides illius consummata est? Et suppleta est Scriptura dicens: Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam,*

Fides sine operibus mortua.

iustitiam, & amicus Dei appellatus est. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantùm. Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus mortua est, &c.

Et iterùm idem S. Apostolus Iacobus cap. 1. dictæ epist. confirmat. *Quid*, ait, *proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autē non habeat? nunquid poterit fides saluare eum?* Non certè. *Non enim omnis qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei*, &c. inquit Christus, Matth. 7. Enimuerò apud Deum sola fides *quæ per charitatem operatur* locum habet, si Apostolo ad Galat. 5. credimus. Quid autem fidem per charitatē operari aliud est, quàm cum fide bona opera per charitatem coniuncta habere? Deum scilicet *fide nosse, & factis non negare*: vt benè Titum Apostolus cap. 1. docet. Multi quidem & hodie *profitentur se nosse Deum, factis autem negant*; gloriantur nomine Christiano & Catholico, cùm nil minùs vel agant, vel cogitent quàm quæ veri hominis Christiani, & Catholici esse censentur. An non Christus Dominus passim hinc inde Pharisæos de eorum operibus arguit? Quin adhuc hodie Lucæ 6. arguere & nos haud cessat. *Quid*, inquit, *vocatis me Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Quid igitur aliud dicit, vultque Dominus à nobis nisi vt *seruemus omnia quæcūque mandauit nobis*, Matt. 28. Et vt *curam omnem subinferentes, ministremus in fide nostra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientiâ autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. Hæc enim si nobiscum sint, & superent, non vacuos & sine fructu nos constituent in Domini nostri Iesu Christi cognitione. Cui enim non præstò sunt hæc; cæcus est, & manu viam tentans obliuionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum*, &c. 2. Pet. 1.

Quot igitur hodie cœcos esse necesse est, cùm paucis iam dicta D. Petri præstò sint? Cùm igitur Christus in die cognitionis suæ, siue iudicij, principaliter omissionem bonorum operum iudicaturus sit, & non nisi adimpletionem eorum præmiaturus, vti constat Matth. 25. quid ergo acturi sunt tunc illi, qui ita in fide sua viuunt, vel ita credunt, quasi bona opera minùs ad salutem sint necessaria; & qui nil minùs cordi habent, quàm vt *per bona opera certam* suam *vocationem & electionem faciant?* 2. Petr. 1. Audiant hæc vasa vacua sine fructibus & bonis operibus in fide sua tam securè ambulantes S. Gregorium in homil. Ascens. Fortassis, inquit, vnusquisque apud semetipsum dicat, Ego iam credidi, saluus ero. Verum dicit, si fidem operibus tenet: verà etenim fides est in hoc, quod verbis dicit, moribus non contradicat. Hinc est enim quod de quibusdam falsis fidelibus Paulus dicit: *Qui confitentur*

fitentur se nosse Deum, factis autem negant. Hinc Ioannes ait. *Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est*, &c.

Hæc notent, qui sub specie falsa, siue ad excusandas excusationes in peccatis, asserendo scilicet: Dei mandata aut nō omninò, aut difficulter seruari posse: omnimodè se à suaui, & non graui Domini iugo & onere subtrahunt, aut saltem sub illo dignè operari negligunt, suæ scilicet pigritiæ, negligentiæ, & peruersæ volūtatis operà, hoc falsissimo figmento subdolè tegentes, & excusantes, olim tamen, sed serò & seriò nimis, toti mundo manifestanda: & quando? tunc scilicet, quando (Apoc. 16.) *Aperientur libri conscientiarum*, &c. Et quando scilicet, *in fine hominis erit denudatio operum illius*, Eccli. 11. Denique quando *Filius hominis venturus est in gloria Patris, redditurus vnicuique secundùm opera eius*, Matth. 16. Et tandem: quando *nos omnes manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum*, &c. 2. Corinth. 5.

Fides Catholica similis lapidi philosophorum.

Proinde si diuinum hunc lapidem, fidem Catholicam nempè, iam etiam lapidi, qui dicitur philosophorum, compararemus, haud ineptire censebimur. Sicuti enim lapidis philosophici virtute (sed non sine igne & fornace) ferè cuncta metalla, hoc est plumbum & stagnum, æs & argentum, &c. in purum aurum conuerti dicuntur: Ita & hoc vero lapide, scilicet fide quæ per charitatis ignem operatur, cuncta nostra opera, alias in se quasi nulla, instar plumbi & æris vilia & grauia, in pretiosum aurum meritorum apud Deum conuerti cēsentur. Nunquid enim non hic pretiosissimus lapis, fides scilicet, totum hominem luteum quasi, in aurum Deogratissimum conuertit? *Omnes enim*, inquit Apostolus Galat. 2. *filij Dei estis per fidem, quæ est in Christo Iesu*, &c. Pet. 1. *Probatio vestræ fidei multò pretiosior est auro*, &c. & denique Hebr. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo*. Vides igitur qualiter hic mysticus lapis philosophicus, fides inquam viua operetur in anima, eâ verè decorata?

Fides oleo bonorum operum condita contra venena spiritalia.

Iam iterùm fidem oleo bonorum operum conditam, esse antidotum contra omnia quasi spiritalia venena confirmat Apostolus, Ephes. 6. *In omnibus*, inquit, *sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere*, &c. Hinc & benè etiam proposito nostro accedit Hilarius lib. 2. de Trinit. Vt quædam ait, medicamētorum genera, sunt ita comparata, vt non in singulis tantùm ægritudinibus vtilia sint, sed omnibus in commune medicātur: habentque in se virtutem generalis auxilij: Ita & fides Catholica non aduersus singulas tantùm pestes, sed contra omnes morbos opem medelæ impertit, non infirmanda genere, non vincenda numero,

non diuersitate tollenda, sed vna atq; eadem aduersus singula omniaque consistit, &c.

Idem confirmat D. Chrysostomus in Babilam Martyrem. *Enimuerò*, inquit, *vt si adamantina, & in corruptibilia nobis corpora essent, neque scorpios, neque serpētes, neque ignem manibus formidaremus complecti: Ita cùm animas nostras fide Christus armauit, non est quòd timeamus etiam hostes tenentes venena. Nobis enim concessum est ambulare super serpentes, & scorpios, & omnem diaboli tyrannidem, multò magis, & super teredines, & scarabeos. Tam procul est ne qua parte nos offendant insidiæ diaboli*, &c.

Et denique Auctor operis imperfecti apud eundem, homil. 19. perpulchrè demonstrat, fidem nostram oleo bonorum operum debere esse conditam. *Sicut*, inquit, *lucerna non quidem ex oleo accenditur, sed per oleum nutritur; sic fides non quidem ex opere nascitur, sed per opera nutritur*, &c. Vides igitur fidem sine condimento & oleo bonorum operum mortuam esse, & nihil prodesse? Profectò si fatuæ illæ 5. Virgines Matth. 25. sumpsissent oleum bonorum operum secum, haud exclusæ & repudiatæ fuissent à sponso. Tu ergo Christum mitiùs acturum putas cum iis, qui aut bona opera omninò negant, aut saltem negligunt? Attende obsecro, quid acciderit eodem iam dicto capite Matth. 25. seruis illis, qui certa à Domino talenta acceperant, &c. Nam qui quinque acceperat, & in eis alia 5. superlucratus est, non solùm laudatus, sed & *in gaudium Domini sui intrare iussus est*. Qui verò vnum solummodò acceperat, & sine fructu otiosus *fodit in terram*, neque quidquam cum illo operatus est, spoliatus omnibus, velut seruus inutilis à Domino iubetur *eiici in tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium*, &c. Fides ergo oleo bonorum operum condîta, est salutaris Deoque grata & accepta, eo verò destituta, mortua, & parùm proficua. Hinc illi qui nudâ fide salutem sperant, vel nulla bona opera cum fide coniungunt, similes mihi videtur arbori cuidam in Goano solo existenti, quam scilicet *tristem* vocant, eò quòd solummodò noctu florere, & suorum florum diuitias in tenebris tantùm ostentare; exoriente sole autem decidentibus floribus, omni ornatu exui, & tristissimam faciem ostendere perpetuò videatur. *Conceptus.*

Sic & in tenebris peccatorum, & huius vitæ vmbra, sine bonis operibus multi in sola fide florere hodie videntur, dum de veris floribus doctrinæ Euangelij gloriantes in arbore fidei nudæ securos se putant de sua salute. Exorituro autem sole iustitiæ, & in die iudicij vnicuique secundùm opera sua redditúro, putatitiis floribus suis spoliabuntur, & in tristitia perpetua relinquendi, quin & omninò in ignem mittendi sunt. Hoc ipsemet

met Christus Verbum Patris testatur, Matth. 3. *Omnis arbor*, ait, *quæ non facit fructum bonum* (sed solis floribus sine fructu vllo floret) *excidetur, & in ignem mittetur*, &c. Hinc & Apostolus nos, Ephes. 5. monet: *Vt filij lucis*, inquit, *ambulate: fructus enim lucis est, in omni bonitate, & iustitia & veritate: probãtes quid sit beneplacitum Deo. Et nolite communicare operibus infructuosis*, &c. Vides ergo quomodo Apostolus eiusmodi arbores infructuosas, tristes, solis floribus nudæ fidei florentes, depingat? Certè huiusmodi arbores tristes adhuc magis depinguntur Sap. 4. *Illos autem*, inquit Sapiens, *Dominus irridebit, & erunt post hæc decidentes sine honore, & in contumelia inter mortuos, in perpetuum: quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, & commouebit illos à fundamentis* (vides quomodo huiusmodi tristes arbores sint eradicandæ?) *& vsque ad supremum desolabuntur, & erunt gementes* (ô tristissimam tunc faciem futuram talium arborum!) *& memoria illorum peribit. Venient in cogitationem peccatorum suorum timidi, & traducent illos ex aduerso iniquitates ipsorum*, &c.

Et iterùm Isaias cap. 28. exactè eiusmodi flores de arbore tristi decidentes describit. *Væ*, inquit, *coronæ superbiæ* (bona opera despicientes, & in sola fide gloriantes videtur notare) *ebriis Ephraïm, & flori decidenti*, &c. quid aliud sunt à fide Catholica deficientes, & sine fructu bonorum operum in fide iam dicta viuentes, quàm flores à vera arbore vitæ, sine fructu decidentes? Et quid aliud mero vanitatum inebriati, & quasi plumbum, peccatis grauati, quàm *ebrij Ephraim*, velut plumbum fundum interitûs perpetui petituri? Quibus eodem capite iam dicto Isaias hoc comminatur. *Ecce validus & fortis Dominus, sicut impetus grandinis, turbo confringens. Sicut impetus aquarum multarum inundantium, & emissarum super terram speciosam. Pedibus cõculcabitur corona superbiæ ebriorum Ephraïm. Et erit flos decidens gloriæ exultationis eius, qui est super verticem vallis pinguium quasi temporaneum, ante maturitatem autumni*, &c.

Denique & S. Iacobus primo suæ epistolæ capite, de eiusmodi floribus sine fructibus ad solis ortum decidentibus, sic loquitur: *Exortus est enim*, inquit, *sol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperiit*, (vides quàm tristes eiusmodi arbores futuræ sint, floribus suo tempore destituendæ?) *ita & diues in itineribus suis marcescet*, &c. putà qui solâ fide se sat diuitem arbitratur, eaque vnâ, sine bonis operibus diuitias cælestes in itinere huius vitæ suę se lucrari posse sperat. Sed profectò, dum sine operibus sibi solâ fide cælum tam securè promittũt, toto tamen cælo ab eo aberrant. Enimuerò haud sine mysterio Christus Dominus arborem fici sine fructibus in via cum solis foliis inuentam maledixit, Matt. 21. hoc

hoc enim facto significare voluisse videtur pientissimus Dominus, quid scilicet de arboribus illis tristibus *autumnalibus, & infructuosis* de solis nudis foliis fidei, sine vllo fructu bonorum operum superbientibus, in die iudicij futurum sit: videlicet planè eradicandas, & in ignem æternum proiiciendas esse, iuxta illud Matth. & Lucæ 3. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur,* &c.

Resipiscant igitur eiusmodi *arbores autumnales, infructuosæ,* ne olim sole iustitiæ exorituro, omnibus foliis suarum inanium actionum infructuosarum decidẽtibus, cum arbore fici infructuosa, ęternâ maledictione feriantur, excidantur, & in ignem inextinguibilem mittantur, ibique æternùm ardeant, qui in vera fide per charitatem ardere noluerunt; ibi inquam tenebris exterioribus obcœcentur, qui hîc verâ luce fidei, & bonorum operum radiis lucere neglexerunt. Denique æterno fletu, & stridore dentium contristentur, qui in hâc vita veram fidem per charitatem operantem, aùt habere non studuerunt, cùm possent; aut eam negligenter coluerunt, vel omninò riserunt, & contempserunt, &c.

Itaque quicumque à charitate prima & bonis operibus forsan excidisti, aut omninò in itinere non recto, hoc est vel peccatorum, vel in semitis nouis errorum, ambulas & oberras, *in partem,* obsecro, *vade sæculi sancti, cum viuis, & dantibus confessionem Deo* (scilicet cum iis qui in viua & vera fide confitentur Domino.) *Non demoreris in errore impiorum: ante mortem confitere viuens, viuus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & glorificaberis in miserationibus eius: quia à mortuo quasi nihil perit confessio,* &c. scilicet quando iam ibi clausa erit ianua ad amplius bonum operandum aut promerendum, &c.

Econtrà intimo cordis iubilo lætamini, & vobis congratulamini, quotquot à vera arbore vitæ, viuæ scilicet Catholicę fidei, velut flores dependetis in salutifero, & odorifero horto voluptatis, Ecclesiæ Romanæ, à summo hortulano Christo, verbo & exẽplo plantatâ, sanguinis sui pretiosissimo fonte irrigata; flores enim vestrorum bonorum operum charitate, & patientiâ in hac sacra arbore fidei Catholicæ adeò fructificabũt vt exorituro sole iustitiæ in fine mundi, non solùm non decasuri, verùm fructum & æternum gloriæ pondus in nobis sint operaturi, &c. 2. Corinth. 4.

Certè fides viua, & Catholica, eiusque cultores haud absimiles mihi videntur floribus & arbori à Græcis Polion dictæ. *Conceptus de fide arbori Polion comparata.* Hæc enim, vt aiunt, in aurora flores suos byssi instar cãdidissimos procreat: tùm meridiano sole eosdem in purpureum colorem transmutat. Denique ad occasum omninò ceruleos ostentat; qui tãdem in fru-

ctus optimos denique generãtur, &c. Ita certè arbor fidei Catholicæ primò flores, hoc est filios candidissimos procreat, dum eos ab *operibus mortuis* viuificat, purgatos deinde paulatim, per variarum tribulationum flammas, purpureos, & instar ferri candentis exhibet (quia *regnum cælorum vim patitur*, &c.) Deniq; ad occasum, scilicet vitæ, omninò ceruleos, & cælestis coloris ostentat; dum eos scilicet in cælesté Ierusalem transmittit, &c. Vnde & videtur sponsus alloqui sponsam, Cant. 2. *Veni propera amica mea*, &c. *flores apparuerunt in terra nostra*, *ficus protulit grossus suos*, &c. Quod scilicet continget in terra illa viuentium: vbi *futura est merces operi nostro*, Ierem. 31. Et quid mirum, si ita triplici colore dicti flores foliaq; fidei viuæ, & Catholicæ appareant, cùm & ipse *Flos campi, & lilium conuallium* Christus Deus noster, hoc triplici colore apparuerit, scilicet in carne nostra apparens? Nunquid enim primò hic SS. *Flos campi* omnino candidus apparuit, dum de radice Iesse *velut flos ascendens* (Isaiæ 15.) de purissima & candidissima Virgine incarnari, & nasci dignatus est, totumque mundum suo candore & luce illustrauit? vtpotè *candor lucis æternæ, & speculum sine macula Dei Maiestatis, & imago bonitatis illius*, &c. Sap. 7. cuius & *candorem & pulchritudinẽ admirabitur* suo tempore *oculus*, Eccli. 43. &c. At licet tanti apparuerit candoris hic SS. Flos, mox tamen cœpit induere colorem purpureũ, scilicet dum in monte Oliueti, adeò pondere peccatorum nostrorum pressus, *factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram*. Lucæ 22. Iterùm in domo Pilati; quando dirissimè toto SS. corpore dilaniatus, & spinis coronatus apparuit. Denique in monte Caluariæ & cruce, dum perforatis SS. manibus & pedibus, latereque lanceâ aperto, totum pro nobis sanguinem obtulit & effudit, &c. Verũ tamen tandem à mortuis resurgens, & ex monte Oliueti cælum ascendens, totus ceruleus, hoc est, gloriosus, & cælestis apparuit, &c. Quem & Ecclesia tanquam sponsa sequi imitarique videtur suo modo. Nunquid enim in principio non tota candida instar byssi apparuit? tum deinde tantâ sanguinis effusione martyrum quasi totaliter depurpurata visa est? & in hodiernum vsque diem, variis tribulationum aculeis, variis in locis sauciata, ruborem purpureum sui sponsi nedum deponit, scilicet tum primùm lætissimè in ceruleum colorem tandem transmutanda, quando videlicet in militante constituetur triumphans æternùm cum sponso regnatura, &c.

Christus similis in sua vita arbori Tolton.

Ecclesia imitatur in multis Christum.

MEM-

MEMBRVM IX.

Expositio vocabuli hebræi Emunoh, *hoc est Fidei, eiusque mystica expensio.*

VOcabulum אמונה *Emunoh*, ortum suum videtur desumere à radice verbi אמן *Oman*, hoc est *nuntio, nutrio, educo*: vnde etiam vocabulum אמו *Imo*, seu *mater* deduci cẽsetur: quod mater nutriat, & filium è sordibus quasi emundet, educetque. Similiter ortum videtur à nomine אמת *Emeth*, hoc est veritas, quid enim vera fides est aliud quàm veritas, à Veritate Christo? Hinc deductionem, mysticam dicti vocabuli *Emunoh* seu Fidei significationem, haud iniucundè elicere liceat, cùm tres litteræ, hoc est אמן vocis *Oman*, matres statim in principio vocabuli *Emunoh* comprehendantur, vti consideranti patebit. Fides enim vera profectò veræ & fidelis matris similitudinem gerit, respectu credentium filiorum suorum, cùm eos, mandatorum Dei instructione, à sordibus gentilium expurget, in via & præceptis Dei, vt mater fidelissima enutriat: & ad regnum Dei singulariter habilitet; ad Patrem amantissimum Deum perducat; benedictionem æternæ hęreditatis ab eo recepturos: haud aliter quàm Iacob matris suæ consilio, & auxilio, benedictionem à patre suo obtinuit: vti enim mater Iacob pellibus, & fragrantibus vestimentis primogeniti Esau indutũ, patri optimo & Isaac benedicendum adduxit, &c. sic fides, fragrantissimis vestimentis veræ doctrinæ, & mandatorum Dei eruditione nos instructos, æternâ benedictione à Patre Ter Opt. Max. benedicendos ad eum adducit, vt optimè Apostolus ad Galatas 3. docet. Nam *cognoscite*, inquit, *quia qui ex fide sunt, ij sunt filij Abrahæ*, &c. & paulò infrà. *Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham*, &c. Quibus iam autem vestimentis pro tali benedictione à Deo recipiẽda, nos oporteat esse indutos, idẽ S. Apostolus. 1. Thess. 5. tradit. *Sobrij simus, induti loricam fidei, &c.* Vides ergo, non solam fidem sufficere, nisi etiam sobrietate (id est, vt custodiamus nos ab omni cupiditate & sæculari desiderio) coniuncta sit. Hinc & Esau sobrietate carens, & gulæ studens, perdidit primogenituræ prerogatiuam, & benedictionem paternam: quam Iacob sobrietate, & pilosis vestimentis scilicet bonorum operum, fragrantiâque fidei conditis, indutus & ornatus ei abstulit, &c.

[Margin: *Fides similis matri fideli.*]

[Margin: *Conceptus.*]

[Margin: *Conceptus de bonis operibus cum fide iungendis.*]

Itaque haud ineptè Catholici, Acatholici, Iudæi & hæretici duobus fratribus Iacob, & Esau, denotari, & adumbrari videntur; quorum quidem fratres Iacob, id est Acatholici per Esau significati, in solis vmbris, litteræque venatione

[Margin: *Catholici & Acatholici similes Iacob & Esau.*]

natione perpetuò occupantur, ſobrietatem ſcilicet bonorum operum, & mandatorum Dei obſeruationem parum curantes, dum præcepta Dei ſeruatu impoſsibilia, & ad regnum Dei, ſalutemque adipiſcendam non neceſſaria eſſe continuò, at falſiſsimè clamãt. Ex quo euidentiſsimè concluditur, eos, non attẽdentes *ad mandata Dei*, ſobrietate bonorum operum deſtitutos etiam cum Eſau fragrãtiâ veræ fidei carere. Non credis? audi infallibilem veritatem, & verba ipſius Dei Eccleſiaſtici 31. *Qui timet Dominum, excipiet doctrinam eius*, &c. Quæ eſt ergo doctrina Dei? illa ſcilicet, Lucæ 11. *Beati qui audiunt verbum Dei & cuſtodiunt* (id eſt faciunt) *illud*, &c. Nam Eccleſ. 31. *qui quærit legem* (cum intentione recta eam adimplẽdi, non cum imaginatione eam neque eſſe ad ſalutem ſeruatu neceſſariam, aut poſsibilem) *replebitur ab ea: & qui inſidiosè agit ſcandalizabitur in ea, &c.* An non hoc eſt ſcandalizari in lege, credere, & aſſerere legem & præcepta Dei non eſſe *onus leue*, vt Chriſtus Dominus tamen docet, ſed grauiſsimum, quin tam graue, vt ſeruatu ſit impoſsibile? &c. Quid hoc aliud arguit, quàm eos non credere verbis, & mandatis Dei? Dicit enim Dominus: *Iugum meũ ſuaue eſt, & onus meum leue*. Econtra Acatholici aſſerunt iugum mandatorum Dei graue eſſe, quia ſeruari non poteſt. An non *fidelia* ergo *mandata eius?* Iam expreſsè probatur Acatholicos non credere verè, ſcilicet verâ fide ſaluante, ſed eius fragrantiâ cum Eſau eſſe deſtitutos, & conſequenter à Patre luminum (qui vera dicit aſſerendo onus legis ſuæ eſſe leue, hoc eſt ſeruatu facile) nullatenùs benedicendos, niſi fortè in pinguedine terræ, temporalium bonorum ad modicũ huius vitæ tantùm. Nam *Qui credit Deo* (ſcilicet tenendo piè onus legis ſuæ debere ſeruari, eſſeque leue) *attendit mandatis, &c.* & iterùm. *Sapiens non odit mandata*. Denique: *Homo ſenſatus credit legi Dei, & lex illi fidelis, &c.*

Cùm igitur Acatholici non attendant mandatis, (ſi enim attenderent, facerent, neque ſolam fidem ad ſalutem ſufficere aſſererent) quomodo ergo credere Deo cenſendi ſunt? Vides ergo eos neceſſariò, & eo ipſo, quod ſobrietatem bonorum operum, & mandatorum Dei obſeruantiam ad ſalutem minùs neceſſaria aſſerãt, etiam fragrantiâ, *cinctorio, loricâ*, & veſtimento veræ fidei cum Eſau deſtitutos eſſe? quin (non dicam inſenſatos) ſed minùs ſenſatos cenſendos eſſe, cùm non credant legem, & præcepta Dei poſſe, aut debere ſeruari: hinc mirùm non eſt, eos etiam legem Dei minùs fidelem iudicare. Quomodo enim *lex fidelis* eis eſſe poteſt, quam ſeruatu impoſsibilem docent, non obſtantibus verbis Chriſti ęternæ veritatis ſcilicet, *ſi vis ad vitam ingredi*

gredi serua mandata, Matth. 19. & Ioann. 14. *Mandata mea seruate*. Et iterùm eodem capite: *Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me*. Ergo qui ea non seruat, & se seruare non posse asserit, non est qui diligit Christum. Nam: *Qui non diligit me, sermones meos non seruat*, &c. Ergo neque diligetur à Patre, neque Christus ei seipsum manifestaturus est. Vides igitur, quàm miseri sint Acatholici: nam *qui non diligit manet in morte*. Ioan. 14. Acatholici diligere Deum non possunt, quia mandata eius seruare nequeūt; ergo *manent in morte*. Maior est infallibilis veritatis Christi: minor probatur eâdem authoritate. Nam: *Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me*; & *qui non diligit me, sermones meos non seruat*. Acatholici neque seruant, neque seruari posse credunt; ergo non diligunt Christum; & consequenter continuò *manent in morte*. Est ergo fides similis matri fideli nos adducens ad Deum Patrem, æternam benedictionem cum Iacob recepturos. Optimè S. Chrysostomus, super Symb. *Fides*, inquit, *Religionis Catholicæ, lumen est animæ, ostium vitæ, fundamentum salutis æternæ*, &c.

Lætamini ergo, quotquot *induti loricam Fidei*, vesteque sacra nuptiali Religionis Catholicæ & odoriferis bonorum operum, & obseruantiæ mandatorum Dei cum Iacob ornati estis: vtpotè æternæ beatitudinis hæreditatem, à Patre Luminum reportaturi; thesaurus enim fidei vestræ, hîc in speculo & ænigmate quidem repositus, *æternæ gloriæ pondus operabitur* olim *in vobis*. Vt optimè D. Aug. de verbis Domini. *Nullæ*, inquit, *maiores diuitiæ, nulli thesauri, nulli honores, nulla huius mundi maior est substantia, quàm est fides Catholica* (non dicit Lutherana, aut Caluiniana, aut alia à fide Catholica nostra, &c.) *quæ peccatores homines saluat, cæcos illuminat, infirmos curat, catechumenos baptizat. Fides iustificat, pœnitentes reparat, iustos augmentat, Martyres coronat, Virgines, viduas, & coniugales casto pudore conseruat, clericos ordinat, sacerdotes consecrat* (nil certè horum inuenire est apud Acatholicos) *in æterna hæreditate cum sanctis Angelis collocat*, &c. Igitur Fides Catholica teste S. Ambrosio lib. de Virginit. *est thesaurus omnibus opulentior, virtutibus corporeis omnibus fortior, medicis omnibus saluantior*, &c. Quid enim, vt cum Diuo Bernardo sup. Cant. loquamur, *quid*, inquam, *non inuenit fides? attingit inaccessa, deprehēdit ignota, comprehendit immania, apprehendit nouissima, ipsam denique æternitatem, suo illo castissimo sinu quodammodo circumdedit*, &c.

Fides quā mira operetur Catholica.

Igitur nota vocabulum אמונה *Emunoh* siue *Fides* constare 5. literis, quarum si quamlibet aliarum dictionum cōstituamus initialem, nulla superflua erit, nulla mysterio carebit. Et prout in vocabulo patientiæ, & castitatis hebræo, SS. Trinitatis mysterium mysti-

In vocabulo hebræo Emunoh seu fidei mysteria multa latere.

myſticè latere ſuprà demonſtrauimus,ſic idem non minùs in hâc voce *Emunoh* demonſtraturi ſumus. Itaque in ſequenti tabella cuilibet literæ dicti vocabuli ſubalternatas vides voces, à qualibet litera eius incipientes cum ſuis ſignificationibus, quæ latere videntur myſticè in vno vocabulo *Fidei*, ſeu *Emunoh*, à dextris & א verſus ſiniſtram more hebræo legendo.

ה	נ ו *Nexus*	מ	א
הגן *via recta*	נקר *Paſtor*	מלך *Rex*	אב *Pater Dominus*
הכרן *Donum*	נאם *Verbum*	מגל *Falx*	אלוף *Princeps Magnus*
חהלה *lumen*	נזיר *Nazaræus*	מגר *Pretioſius auro*	אחב *Amor Charitas*
חר *Echo*	כצה *Flos*	מר *Cingulum veſtis*	
הלום *lapis pretioſus*	נהרה *Lux*		

Pater æternus myſticè latet, in vocabulo Emunah *ſeu* Fides.

Igitur ſub prima litera א ſeu *Aleph* ſunt hæ voces: *Ab*, *Pater*, *Dominus*; *Aluph*, hoc eſt, *Princeps magnus*; *Achab*, id eſt, *Amor charitas*. Quæ voces Patri æterno ritè competunt, ipſe enim non ſolùm eſt Pater reſpectu generationis æternæ, ſed etiam creationis. Dominus, quia *Dominus Dominantium*, &c. & Iſaiæ 45. *Nunquid non ego Dominus?* Princeps quidē eſt, à quo omnis principatus in cælo, & in terra oritur: an non & Princeps;qui etiā aufert ſpiritum principum? Pſal. 75. Denique vocabulum *Achab*, ſiue *Charitas* Patri æterno etiam conuenit: quia *Deus charitas eſt*,&c.licet principaliter à Theologis Amor tribuatur Spiritui ſancto; eo quòd à Patre & Filio per amorem procedat,&c. habemus igitur Patrem æternum, & Spiritum S. per primam literam א vocabuli *Emunoh*, ſeu *Fides* myſticè ſignificatū.

Spiritus S. latet in voce Fides.

Sub ſecunda litera ſcilicet מ reperiuntur hæc vocabula, ab ea incipientia,videlicet; *Melech* ſiue *Rex*. *Magal* ſeu *Falx*. *Magad*, hoc eſt, *Pretioſius quid auro*, *Mad*, id eſt, *cingulum veſtis*. *Mor* idem ac *Myrrha*, *aroma*, *odor pretioſus*, &c. Prima quidem vox *Melech* Rex optimè ſecundam SS. Triadis perſonam exprimere videtur, ſcilicet Regem illum pacificum Chriſtum, ſeu *Ieſum Nazarenum Regem Iudæorum*, &c. ſecundum vocabulum eſt *Magal*, ſiue *Falx*,ſcilicet falx fidei; quâ omnes errores hæreſeos præſcinduntur, & technę diaboli vincuntur. Hinc benè S.Petrus 1.ſuæ epiſtol. cap. 5. hortatur nos hâc falce contra diabolum pugnare debere. *Fratres ſobrij eſtote & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus, tanquam leo circuit quærens quem deuoret, cui reſiſtite fortes*

Filius Dei in vocabulo Melech & fidei myſticè.

fortes in fide, *&c.*

Et S. Cyprianus libr. 1. epist. 3. etiam rectè necessitatē huius falcis fidei tradit contra cunctos errores, &c *Manere*, inquit, *debet apud nos fidei robur immobile, & stabilis, & inconcussa virtus, contra omnes incursus, atque impetus oblatrantiū fluctuum, velut petræ obiacentis fortitudine & mole debet obsistere*, &c. Hâc falce S. Romana Ecclesia, Christi sponsa, vtpotè verâ ei *fide desponsata* iuxta illud Oseæ 2. *Sponsabo te mihi in fide*, &c. omnes hactenus hæreseos surculos præscidit; vtpotè Arianos, Donatistas, Nestorianos, Pelagianos, nuperq; à proximo elapso sæculo enatos & sexcentos alios, &c. quod euidentissimo signo est veram fidei falcem, nullibi quàm in Ecclesia Romana & Catholica esse.

Fides similis falsa. Vera fides in Ecclesia Romana solùm est.

Hinc & vltimum vocabulum sub litera ה hoc est *Halem*, nō absque mysterio, *lapidem fortem*, *& pretiosum* significare videtur, quia fides vera & viua, omni lapide est pretiosior, vt benè D. Chrysost. super illud Matth. 13. *Inuenta vna pretiosâ*, &c. *Vna est*, inquit, *veritas, & non partita: & sicuti qui margaritam habet, ipse nouit quantùm diues est, & tamen multis potest esse non cognitus; ita & qui fidei margaritam, & veritatem detinent, noscunt quod diuites sunt: infideles autem thesaurum nescientes hunc, diuitias nostras ignorant, &c.*

Et verò, sacrosancta hæc orthodoxa margarita fidei Romanæ, omnes alias adulterinas fides cōminuens hactenus; haud subobscurè præfigurata videtur illo lapide Danielis 2. *de monte abscisso, sine manibus; & testam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum comminuente*. Profectò namque Catholicæ fidei lapis *de monte Caluariæ*, seu de monte & Petra Christo sine manibus, hoc est solâ Dei virtute decisus, subitò comminuit *aurum & argentum*, hoc est Synagogam eiusque fidem olim quidem Deo acceptam, &c. *& testam, & ferrum, & æs*; scilicet, hæreses varias & fides adulterinas partim ferreâ, & obstinatissimâ duritie, partim testeâ cernice & firmitate tantùm constantes, parumque durantes, &c. Igitur *super quem ceciderit lapis iste, comminuet eum*, *Lucæ* 20. quod etsi principaliter Christus de se intellexerit; tamen haud etiam ineptè pro lapide fidei Catholicæ de Petra Christo sine manibus deciso, respectu hæresum ab eo partim iam comminutarum, partim & comminuendarum applicari posse videtur. Itaque super quācumque fidem alienam à Romana hic fortissimus lapis ceciderit; hoc est quamcumque cōdemnauerit, pro certo cōminuenda, & pro damnatâ habenda est: condemnauit verò iam sexcenta eiusmodi dogmata, & vltimò tam Luthera quàm Caluini: ergo adulterina censenda sunt, &c.

Conceptus insignis. Fides Romana comparatur lapidi illi Dan 2. absque manibus de mōte absciso.

Prætereà sub litera מ comprehenduntur vocabula *Magad*, scilicet idem ac *pretiosius auro*. Vera enim

Fides pretiosior auro.

enim fides auro multò pretiosior; vtpotè sine qua nulla moneta bonorum operũ valet apud Deum. non credis? audi Apostolũ Rom. 14. *Omne autem quod non est ex fide peccatum est. Quia sine fide impossibile est placere Deo*, &c.

Quartum vocabulum sub litera מ est *Mad*, siue *cingulum*, *cinctorium*, *vestimentum*. Quid est autem aliud fides, quàm cingulum, & cinctorium, quo nos præcincti in hoc mortali via & vmbra, festinamus ad patriam cælestis Hierusalem. Esse autem fidem quasi cingulum, seu cinctorium, testatur Isaias cap. 11. *Fides cinctorium renum eius.* Hoc autem sanctissimum cingulum videbatur præfiguratum, quod in esu Agni Paschalis, Iudæi debebant esse præcincti, quasi itineraturi. Et sicut S. Petrus sese præcingens, & in mare demittens etsi mergi videbatur, tamen submersus non est; sic veræ fidei cingulo Ecclesia præcincta nullis errorum, aut hæresum fluctibus vnquam mergitur: etsi enim in hac lachrymarum valle & mare tribulationũ, & oppressionũ, ob tot eam hæresum fluctus continuò agitãtes & submergere machinantes impetus sępiùs mergi videatur, nunquam tamen submergitur; quia *fides cinctorium renum eius*, &c.

…ceptus. …s cin- …o com- …atur.

Profectò enim videtur mihi sacra Romana Ecclesia, Mater nostra charissima, simillima aquiambulis, liberè absque submersionis periculo in mari, vt aiunt, ambulantibus; idque beneficio tam cinguli aëre ventoque instar follium inflati, & circa renes ligati, quàm etiam ope ponderis aut lapidis infra pedes ligati, cuius grauitate totum corpus, ne superior eius pars pondere suo depressa mergatur, in æquilibrio sustentatur, mediis aquis & fluctibus, &c. Ita certè sacra Romana Ecclesia, primò fundata *supra firmam petram*, scilicet Christo insistens, *lapidi angulari*, &c. in æquilibrio, perpetuæ & vniformis doctrinæ, perdurat, cingulo namque fidei (Spiritus sãcti scilicet impregnata inspirationibus) præcincta, in mediis huius sæculi oceani fluctibus sine vllo mersionis periculo securè obambulat: nam *Portæ inferi non præualebunt aduersus eã*, Matt. 16. & optimè Cassianus super Ps. *Nouit*, inquit, *Ecclesia beneficio Domini triumphare de suis hostibus & cladibus, ingrauata persecutionibus; siquidem proficit, afflictionibus semper augetur; sanguine Martyrum irrigatur, tristitiâ magis erigitur, angustiâ dilatatur, fletibus pascitur, ieiuniis reficitur: & inde potiùs crescit, vndè mundus deficit*, &c. Vides ergo quàm secura in fluctibus huius sæculi ambulet fidei cingulo præcincta.

Conceptus mundus. Ecclesia comparatur aquiambulis.

Tandem in vocabulo hebræo *Emunah*, sequitur litera ו quæ sola habet vim connectiuam & copulatiuam, profectò Spiritus sancti typum haud ineptè referens, vtpotè qui cùm à *Patre Filioque procedat*,

Spiritus S. mystice in vocabulo hebraeo fidem significante latet.

S. *cedat* per amorē, propriè à Theologis nexus & Patris, & Filij dicitur, &c. Et ficuti hæc litera in vocabulo iam dicto, medium tenet locum; sic Spiritus sanctus censetur latere, & suo modo residere in meditullio Fidei & Ecclesiæ Catholicæ, tanquam Magister, & custos veritatis. Optimè S. Bernardus. *Spiritus sanctus*, inquit, *spiritus rectus, spiritus dulcis, spiritus fortis, infirma fide roborans, aspera planans, corda purificans*, &c.

Filius Dei mystice in vocabulo Fidei.

Sequitur quarta litera ג cui subalternātur nomina *Noked*, siue *Pastor*. hinc Christus ait: *Ego sum Pastor bonus*, &c. *Niem*, idem ac *Verbum. Et Verbum caro factum est*, Ioan. 1. *Nazir*, hoc est Nazaræus. *Quoniam Nazaræus vocabitur*. Iud. 13. & Matth. 2. *Nitzsa* Flos. *Ego flos campi* dicit Sapientia, Cant. 2. *Nehara* lux: *Erat lux vera*, &c. Ioan. 1. & iterùm. *Ipse enim lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ*, &c. 1. Ioan. 1. Igitur litera quarta ג vocabuli Fidei hebraici, Filium Dei optimè referre videtur.

Denique sub vltima litera, scilicet ה reperiuntur vocabula *Hagan*, id est *via recta*. Quis enim dubitat fidem viuam & veram esse viam rectam, vtpotè perducentem hominem viatorem ad patriam cælestem? &c. Qui credit in me *non morietur in æternum*, Ioan. 11.

Alterum vocabulum est *Habebad*, hoc est *Donum*; reuera enim fides *est donum Dei*, quâ illustratus homo firmiter assentitur iis quæ à Deo per Spiritum S. Ecclesiæ dictata, promissa, & reuelata sunt &c. Tertium vocabulum est *Hahalah* idem ac *lumen*. Quid autem fides aliud quàm lumē? hinc Dauid Psalm. 4. *Signasti super nos lumen vultus tui Domine*, &c. hoc est in vera fide fecisti nos videre & cernere lumen vultus tui, id est filij tui fidem nobis traditam, &c. vnde: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat*. Et 1. Ioan. 2. *Verum lumen iam lucet*, &c.

Conceptus. Fides echoni comparatur.

Vltimò vocabulum *Hed*, idem ac *Echo*, nil aliud significat quàm echonem verbi, scilicet verborum Filij Dei, & spiritûs eius: sicut enim echo non nisi sub sensum auditûs cadit, sic fides est res quā non vides, sed solùm, teste Apostol, *oper auditum est* (Rom. 10) quasi echo Dei: Echonem audimus, etsi nō videamus verba, & voces proferentem: tamen indubitatè credimus, echonem fieri non posse nisi à proferentis voce reflexâ, & replicatâ: sic indubitanter credere oportet, illum SS. fidei echonem iā à Christo Verbo, &c. ad præsentis temporis instans dulcissimè in Ecclesia Romana resonātem, non ab alio, quàm Filij Dei voce, olim in carne loquentis per Spiritûs S. auram, ad aures nostras delatum proficisci.

Conceptus.

Echo tamdiu fieri non cessat, quamdiu clamantis, loquētisque vox sonat. Cùm igitur Christus Dominus nunquam quod semel per fidem nobis tradidit reuoca-

rit, aut per Spiritum S. nobis loqui cessauerit hactenus, sed continuò adhuc loquatur nobis iuxta illud: *Ecce enim maneo vobiscum vsque ad consummationē sæculi*, &c. Matth. 28. *Et Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille docebit vos omnia, & suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis*, &c. Ioan. 14.) quomodo ergo echo veræ fidei in Ecclesia potuit cessare? Vide ergo quid agas, quid hoc loco dicas, quisquis aliud quàm Ecclesia Romana sentis; ne in Christum æternam veritatem arietes, & mendacij impiè, mendax ipse, reum traducas: eum scilicet *apud quem non est transmutatio*, Iacob 1. quique mentiri non potest, &c. Et his, hactenus de mystico zodiaco, & primo mobili ad Maiestatis diuinæ maiorem gloriam, & tuam ædificationem qualitercūque dictis. *Memento*, obsecro, *Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas: non mihi placēt. Antequam obtenebrescat Sol, & lumen, & lunæ, & stellæ, &c. Quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, & circuibunt in platea plangentes*. Fac bonum inquam, & declina à malo; *conuertere ad Dominum Deum tuum*; scilicet *antequam rumpatur funiculus argenteus, &c.* (hoc est antequam tempus benefaciendi cesset) *& conteratur hydria super fontem, & confringatur rota* (vitæ tuæ) *super cisternam*, (sepulchri tui) *& reuertatur puluis in terram suam, &c.* Eccli. 12.

Exhortatio ad peccatores Ecclesiastis.

Igitur qui ibi non seriùs velit *conuerti cùm peccatoribus in infernum*, Psalm. 9. hîc seriò conuertatur & viuet. Denique quisquis aut in vera Catholica & Romana fide omninò non es, aut in ea existens dignè non es, & minùs rectè in illa ambulas; finem loquendi Ecclesiastis audito. *Deum time, & mandata eius obserua, hoc est enim omnis homo.* Nam certò scitò, *Deum cuncta quæ fiunt adducturum in iudicium, pro omni errato, siue bonum siue malum illud sit, &c.*

CAPVT V.

Beatissima Virgo Maria, Ecclesia Catholica, & anima deuota, sunt quasi cælum mysticum.

PRÆPARATIO.

HActenus vidimus, qualiter cælum non solùm SS. Trinitatis mysterium suo modo exhibeat, verùm etiam & singularum diuinarum Personarum typum gerat. Nunc pariter videndum erit, quomodo etiam Mater Dei BB. Virgo Maria, spósa Christi, & Anima Deo deuota, cælo mysticè comparari possint. Et quidem Anagoge primâ, de cælo Mariano mystico; in secunda de cælo Ecclesiæ; in tertia de Animæ firmamento paucis acturi sumus.

ANA-

ANAGOGE I.

Qualiter cælum BB. Virginem exprimat ratione suæ immensæ altitudinis, pulchritudinis, & ornatûs.

MEMBRVM I.

De Dignitate & Excellentia B. Virg. cælorum amplitudine & pulchritudine repræsentatæ.

IN rerum natura oculo humano intuitu profectò nil iucundius, menti consideratu nil delectabilius esse censetur quàm *cælum scrutari in altum*: sunt namque, teste Cicerone 2. de nat. Deor. homines quidem ex terra, non tamen vt puri incolæ & habitatores, sed quasi superarum rerum, atque cælestiũ speculatores. Cùm enim animus nobis sit cœlitùs impressus, quid mirum, si occultâ quâdam virtute, & sympathica vi sursùm feratur, alliciaturque: id quod adeò olim, Ethnicis & infimæ etiam fæcis hominibus familiare fuit; vt teste Plutarcho, etiam quidã Melon nomine, cùm priùs esset militiæ, & animaduerteret, se haud commodè posse contemplationi cælorum vacare: eam solùm ob causam insaniam mentitus fuerit, atque etiam domum propriam flammis exusserit, vt vacationem contemplationis rerum cælestium impetraret, &c. sic & Nigidiũ infimæ plebis homunculum, arteque figulum, rotæ suæ vel ideò valedixisse, Lucanus lib. 1. author est; vt rotæ cælestis contemplandæ eò aptiorem se redderet. vnde versus eiusdem Lucani:

Mirum desiderium cuiusdam contemplandi sidera.

At figulus cui cura deos, secretaque mundi
Nosse fuit, qui non stellarum Ægyptica Memphis
Æquaret visu, numerisque morantibus astra.

Quidni igitur homo Christiano & Catholico nomine coruscus nõ etiam quandoque contemplatione ad cælũ se libraret hoc visibile, vtpotè à visibili eius ornatu, ad inuisibilia Dei conscensurus? nam per visibilia facta cõmodissimè inuisibilia Dei conspiciuntur, teste Apostolo. Conspiciamus igitur mirum ornatũ, pulchritudinem, & altitudinem cæli, & quid nobis mutâ quasi loquelâ innuat, facilè concludemus.

Et quidẽ cælum, maximè primum mobile, & firmamentum, multas habet prærogatiuas. Primò quidem quod sit substantiæ purissimæ, subtilissimæ, incorruptibilis: totum mundum tegens, & fouens. Deinde quòd sit immensæ amplitudinis, & altitudinis. Tertiò quòd in medio sui lucidissimum Solem, & omnes Planetas, velut vterus complectatur. Quartò quòd duodecim signis, & constel-

Prærogatiuæ firmamenti.

cõſtellationibus ſit coruſcum. Quintò, quòd circà vnũ centrum, ſuper duos polos continuò vertatur. Et denique ſextò, quòd infinita ſtellarum multitudine, viâ lacteâ, luce & colore cæleſti ſit ornatiſsimum.

Certè ſi dignitatem, excellentiam, maieſtatẽ, pulchritudinem, puritatem, & denique infinitas virtutes, atque prærogatiuas BB. Virginis conſideremus, nil deerit, quin eam omninò cælum myſticum appellemus. Sicut enim cælum primò omnium Deus creauit ſubſtantiæ ſubtiliſsimæ, excellentiſsimæque: Sic BB. Virgo Maria ante omnes creaturas, à Deo electa cenſetur, vt ipſamet teſtatur, Eccli. 29. *Ab initio, & ante ſæcula creata ſum*, ſcilicet, *primogenita ante omnem creaturam*, &c. hoc eſt, ab æterno pro Matre Dei electa. Quis igitur huius ſacroſancti cæli myſtici dignitatem, ſublimitatem, & excellentiam ſufficiẽter deſcribat? vtpotè quæ reuerà amplior & excelſior ipſo cęlo, profundior abyſſo, & latior vniuerſa terrâ eſt: *quia quem cæli capere non poterant ipſa ſuo* virginali *gremio contulit* & concluſit. Vnde optimè S. Bernardus in quodam ſermone. *O venter capacior cælis, diffuſior terris, latior elementis, qui illum continere valuit quem totus orbis comprehendere non potuit, qui tribus digitis molem terræ appendit.* Quo pacto igitur obſecro dignè laudes & magnitudinem tantæ Dominæ prædicare poterit infirmitas hominum, quæ gaudium & Regem peperit Angelorum? quo verbo calami noſtri imbecillitas eius excellentiam exprimi, quæ Virgo & Mater protulit Verbũ Patris? quæ lingua eius laudes efferat, quæ illum genuit, cui *omnis lingua confitetur; omneque genu flectitur cæleſtium, terreſtrium & infernorum?* Vno verbo dicam, ſolum *Verbum Caro factum* dicere poteſt, quid ſit illa: quæ ſola verbo *Verbum* concepit Patris.

Conceptus & applicationes.

Optimè Petrus Damianus in quodam ſermone ſuper Euang. lib. generat: Hinc fratres, hinc ergo perpenditur, quibus laudibus digna ſit beata glorioſa Virgo Maria: quæ illum de caſtiſsimis ſuis viſceribus nobis genuit, qui nos de tam profundo gutture draconis eripuit. Ad eius namque præconia digna efferenda, non Rhetoricorum diſerta facundia, non Dialecticorum ſubtilia argumenta, non acutiſsimorum Philoſophorum apta reperiuntur ingenia. Et quid mirum, ſi hæc ineffabilis Virgo, in ſuis laudibus modum humanæ vocis exuperat, cùm & ipſam humani generis naturam, excellentiam, meritorum dignitate tranſcendat? non denique excellentiſsimus Patriarcharũ chorus, non prouidus Prophetarum numerus, non Iudex Apoſtolorum ſenatus, non martyrum victor exercitus, non aliquis antiquorum, non quiſquam ſequentium Patrum, huic beatiſsimæ Virgini poterit comparari. Quid enim

enim sanitatis, quid iustitiæ, quid religionis, quid perfectionis singulari huic Virgini deesse potuit, quæ totius diuinæ gratiæ chrismate plena fuit? sicut namque, dum ab Angelo salutaretur audiuit: *Aue gratia plena, Dominus tecum*: quod ergo vitium iræ eius mentis, vel corporis vendicare potuit sibi locum, quæ ad instar cæli plenitudine totius Deitatis meruit esse sacrarium? Hæc Petrus Damianus, &c. Optimè igitur B. Virgo altitudini, & excellentiæ cæli comparatur, eiusque puritati; vtpotè quæ sine macula concepta, sine labe genita, & naturâ mirante concepit genuitque speculum sine macula. Vnde S. Hieronymus in serm. de Assumptione. *Quid nos tantilli, quid actione pusilli, quid in eius laudibus referamus, cùm etiamsi omnium nostrum membra verterentur in linguas, eam laudare sufficeret nullus. Altior enim cælo est: abysso profundior cui laudes dicere conamur: si cælum, inquam, te vocem, altior es: si matrem gentium, præcedis: si formam Dei te appellem, digna existis: si Dominam Angelorum, prima esse probaris. Quid ergo de te dignè dicam?*

Deinde sicut cælum cuncta inferiora suâ amplitudine tegit, cuncta terrestria rore, & pluuiis rigat, recreat, & viuificat: sic BB. Virgo suo Virginali patrocinio, suoque materno auxilio, quasi pallio, nos mortales ad eam confugientes, tegit, protegit, & fouet. Quis enim obsecro, huius Virginis Beatissimæ opem vnquam implorauit verè, & eam sibi adesse non sensit? Quis ad ipsam vnquam confugit humiliter, & repulsus est? Quis denique eius auxilium expetiit, & illo destitutus fuit? nemo certè; adeò vt si loquatur cælum, testetur terra, dicat Purgatorium, ferant testimonium viui, fateantur mortui, quid ab hac SS. Virgine beneficij & auxilij receperint; arbitror nec calamum vllum illud exprimere, nec linguam sufficienter prædicare aut efferre posse.

Tutissimum ergo asylum habemus in BB. Virgine; nam sicuti cælum neminem excludit, sed omnes, & bonos & malos complectitur: Sic hoc SS. cælum Marianum, neminem ad se confugientem reiicit: sed bonos fouet in bono; malos suo auxilio à malo auertit: tepidos in amore viaque Dei magis calefacit: pigros stimulat: cadentes erigit; mœstos solatur; pusillanimes fortificat. In summa cælũ est BB. Virgo, vt verbo dicam, *Verbi*, cuius in se contẽti virtute omnia operatur. Hinc benè nos hortatur D. Bernardus in sermone quodam: *Si*, inquit, *criminum immanitate turbatus, si conscientiæ fœditate confusus, si iudicij horrore perterritus, si barathro desperationis absorptus es, Mariam cogita, Mariam inuoca. Non recedat à corde: non recedat ab ore. Nam ipsam rogitans non erras: ipsam cogitans non desperas: ipsam sequens non deuias: ipsâ tenente non corruis: ipsâ protegente non metuis: ipsâ* *Conceptus.*

duce non fatigaris: ipsâ propitiâ peruenis; & sic in temetipso experiri poteris, quàm meritò dictum sit nomen Virginis, Maria, id est maris stella, &c. Vides ergo quam piè, hoc SS. cælum Marianum inferiores nos misellos foueat, quàm clementer protegat; quàm benignè denique omnes confugiẽtes ad se complectatur? Vis ergo securius cæli cælorum Dominũ in cælo beatè olim promereri? per Marianum cælum poteris: si enim hoc sacratum cælum totius mundi saluti, salutis fontem olim rorare, & generare potuit, illum scilicet, quem tantis votis, & vocibus olim Prophetæ, & Patriarchæ his verbis desiderarunt: *Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum*, &c. cur non idem modò, perfectiùs existens posset in te solo, quod olim pro toto mundo potuit? non enim hoc SS. cælum Marianum est mutabile in deterius, non imperfectius redditum modò in cælis, quàm olim erat in terris: plus potest quàm Angeli omnes. Nam si Angelum Actorum 10. non latuerunt orationes & eleemosynæ Cornelij Centurionis, &c. & Raphael Tobiæ bona opera & preces potuit offerre Deo Tob. 12. quidni igitur potiori iure BB. Virgo, Angelorum Regina, tuas possit necessitates repręsentare Altissimo? Quæ igitur impietas est hodie Acatholicorum hoc in Dei Matre, & Angelorum Regina negãtibus, quod ab Angelis factum S. Scriptura expressè tradit. Audi D. Bernardum in sermone.

B. Virginem posse nostras necessitates Deo repræsentare probatur.

Virgo, inquit, *regia, ipsa est via per quam Saluator aduenit: procedens de ipsius vtero, tanquam sponsus de thalamo suo. Per te accessum habemus ad filium, ô benedicta inuentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater salutis: vt per te suscipiat nos, qui per te datus est nobis, excuset apud ipsum integritas tua culpam nostræ corruptionis; & humilitas Deo grata, nostræ veniam impetret vanitati: copiosa charitas tua, nostrorum cooperiat multitudinem peccatorum: fœcunditas gloriosa, fœcunditatem nobis conferat meritorum*, &c. Et si S. Bernardus de BB. Virgine tam piè & sanctè loquens, tamen loqui de ea ob reuerentiam tantæ Matris maximè etiam metuit; quomodo non & terreantur illi, qui non solùm non piè, non sanctè, vt decet dignitatem & Maiestatem tantæ Matris, de ea loquuntur; sed impiissimè etiam eam blasphemant: quibus vtinam verba D. Bernardi metum & reuerentiam incussura essent, ita in quodam sermone loquentis *Nihil est quod tantùm me terreat, nec est aliquid quod tantùm me delectet, sicut de beata Virgine sermonem habere; terret, inquam, me indignitas propria, sed me delectat Virginis laus, & excellentia*, &c. Quantâ igitur audaciâ multi de BB. Virgine minùs dignè intus sentiunt, foris magis impiè loquuntur; de illa inquam: *terribili, vt castrorum acie ordinatâ, pulchrâ vt luna, electâ vt sol*, &c. An non dementia est eam scilicet non reuereri,

uereri, quam tamen Angelus de cælis velut *gratiâ plenam, benedictam inter omnes mulieres* reueretur, Dominam, & Reginam cæli & terræ salutat? Filius Dei Matrem, Pater cælestis filiam, & Spiritus sanctus dilectissimam sibi sponsam eligunt? solus ille brutalis homo eam nō respicit, minus dignè honorat, frigidè reueretur, qui non cogitat quæ Dei, sed quæ carnis & mundi sunt. Ex quo vel ipso facto patet, quo spiritu Acatholici ducantur, Mariam Virginem Dei Matrem sanctissimam, tantoperè renuentes reuereri, quamque vanè salutare eam negligant; quam tamen nomine totius Altissimæ Triadis, Angelus de cælo humillimè salutare non dubitauit. *Si filij Abraham estis*, inquit Christus ad Iudæos, *opera Abraham facite*, &c. Sic si filij Dei estis, hâc in parte etiam factum ipsius Altissimi Dei imitamini. Ipse Mariam per Angelum salutare, Spiritu sancto obumbrare, & Matrem sibi eligere dignatus est: vos vel semel etiam eam salutare, vel saltem in Patronam vestram eligere omninò dedignamini. Quid restat, nisi vt suo tempore, etiam Filius Dei non dignetur vos filios agnoscere, cuius Matrem honorare neglexistis. Quid vlterius dicam? cum D. Bernardo audacter concludo, aioque. *Sicut à te* (ô Maria) *despectus & aduersus necesse est quod pereat, sic ad te reuersus, & à te respectus impossibile est quod pereat. Filioli hæc peccatorum scala, hæc maxima fiducia, hæc tota ratio spei meæ*, &c. Et ego dico, cælum non facilè sibi promittat, speretue, qui hoc SS. cælum Marianum spernit, &c.

Notent Acatholici.

MEMBRVM II.

Quid duo poli cælestes, centrum medium 12. signa, & stellæ, &c. in B. Virgine mysticè innuant.

SIcut cælum super duos polos, arcticum, & antarcticum, circa centrum medium verti censetur, vt cunctis notum est: Sic & cælum SS. Marianum similiter super duos polos firmissimos, mystico modo verti intelligitur, scilicet super gratiam Patris, quia *gratiâ plena*, & super obūbrationem & virtutem Spiritus sancti. Nam *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*, Lucæ 1. circa centrum verò, scilicet Filium Dei, quem velut centrum in medio sui SS. vteri gestauit, iuxta verba Angeli. *Quod enim nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei*, Luc. 1. Quidni tribus iam dictis sacrosanctis polis, & punctis, hoc admirandum cælum Marianum esset firmatum, signatumque, BB. inquam Virgo Maria? vtpotè, quia in templum viuum à Spiritu sancto consecrata est Filij Dei, quin & totius SS. Trinitatis? nam ita salutatur ab Angelo. *Aue Maria gratiâ plena*

Conceptus.

plena, Dominus tecum. Dominus scilicet totius creatæ machinæ vniuersi. Bene S. Augustinus in serm. de Nat. B. Mariȩ. *Aue Maria,* inquit, *gratiâ plena Dominus tecum: tecum in corde, tecum in ventre, tecum in vtero,* &c. vides igitur quàm stupendo modo hoc SS. cælum mysticum, tribus polis, hoc est tribus Personis SS. Trinitatis mysticè fulgeat? vnde appositè D. Hieronymus in serm. de Assumpt. *Quod natura,* ait, *non habuit, vsus nesciuit, ignorauit ratio, mens non capit humana, pauet cælum, stupet terra, creatura omnis etiam cælestis miratur. Hoc totum est quod per Gabrielem Mariæ diuinitus nunciatur,* &c.

Conceptus. Aliter etiam tribus polis firmata censetur BB. Virgo; scilicet firmissimâ fide, à qua nunquam defecit; plenissimâ spe, à quâ nullo tempore excidit; & centro charitatis, quâ semper summè exarsit. Iterùm puritate & virginitate superangelicâ, humilitate infimâ, pietate supremâ, &c. Alio modò coruscat tribus punctis seu polis admirandis; scilicet virginitate ante partum, in, & post partum. Item, quod sit virgo, & Mater, respectu centri, fructus ventris scilicet sui benedicti. Tres autē hi poli seu puncti huius cæli mystici, respiciunt miro modo tres status creaturæ intellectualis: primò angelos, quibus Regem, & lætitiam peperit: secūdò, iustos quibus gratiam enixa est; tertiò peccatores, quibus veniā suo partu obtinuit, vt bene cantat Ecclesia. *Quod Eua tristis abstulit, tu reddis almo germine,* &c. Et appositè S. Bernardus in serm. nobis accedit. *Beatam,* inquit, *me dicent omnes generationes, quæ omnibus generationibus vitam & gloriam tribuisti. In te enim Angeli lætitiam, iusti gratiam, peccatores veniam inueniunt in æternum. Meritò in te respiciunt oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benignè manus omnipotentis quidquid creauit, recreauit,* &c.

Iam quomodo in hoc SS. cælo & firmamento mystico fulgeant infinitæ stellæ virtutum & gratiarum, nemo est qui ignoret. *Alius conceptus.* *Nihil* enim, inquit D. Hieronymus in serm. assumpt. *est splendoris, nihil est virtutis, nihil gratiæ, & nihil candoris, quod non resplendeat in Virgine gloriosa,* &c. Et S. Ambrosius de Virg. lib. 2. abundè stellas virtutum huius SS. cæli Mariani enumerat. Quid ' enim, ait, nobilius Dei matre, quid ' splendidius eâ quam splēdor elegit? quid castius, quæ corpus sine ' corporis contagione generauit? Et ' vt de cæteris eius virtutibus taceam, Virgo erat non solùm corpore, sed & mente; corde humilis, ' verbis grauis, animo prudens, loquendi peritior, legēdi studiosior, ' non in cumulo diuitiarum, sed in ' prece pauperum spem reponens, ' intenta operi, verecunda sermone, ' arbitrum mentis non hominem, ' sed Deum quærere: nullum lædere, omnibus bene velle, maioribus ' assurgere, æqualibus non inuidere, iactantiam fugere, rationem ' sequi'

,sequi & amare: quando ista fastidiuit humilem? quando risit debilem? quando vitauit inopem? Nihil in oculis toruum, nihil in verbis procax, nihil in actu inuerecundum, non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior, vt ipsa corporis species simulachrum fuerit mentis, figura probitatis; talem hanc Euangelista monstrauit, talem Angelus reperit, talem Spiritus sanctus elegit. Quid enim in singulis morer? quæ digna fuit ex qua Dei filius nasceretur, &c. hæc S. Ambrosius de infinitis stellis virtutum huius cæli mystici. Continet verò viam lacteam hoc SS. firmamentum mysticum quia ipsa Regem Angelorũ lacte SS. vberum suorum enutriuit, & educauit, &c.

Conceptus. Iam quomodo etiam hoc SS. firmamentum ita infinitis gratiarum & virtutum stellis fixissimis coruscum, in inferiora hæc mortalium sidera errantia, & in ipsum etiam solem Iustitiæ quem in se continet, influat, S. Bernardus sermone 98. innuit. *Maria*, inquit, *omnibus omnia facta est; sapientibus, & insipientibus, copiosissima charitate debitricem se fecit, omnibus misericordiæ sinum aperuit, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi: captiuus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus lætitiam: denique tota Trinitas gloriam, filij persona carnis humanæ substantiam, vt non sit qui abscondat se à calore eius*, &c.

Deinde sicut firmamentum *Conceptus.* 7. Planetas, & solem regem eorum intrà se concludit: ita BB. Virgo solem iustitiæ, Regemq́ue regum; & Dominum dominãtium, cum 7. Spiritus sancti donis, intrà se omnimodè concludere censetur. Si enim *gratiâ plena*, quomodo vel vnico dono gratiæ Spiritus sancti potest esse destituta? vtpotè cui se totam infudit plenitudo gratiæ, vt benè ait D. Hieronymus, &c.

Iterùm, sicut firmamentum, *Conceptus.* humile videtur in horizõte, quòd terram videatur attingere, in meridie verò altissimum, & eius solùm medietas cernitur. Sic BB. Virgo hoc cælum Dei viuum, in horizonte mortalis vitæ, humillima videbatur, in meridiano verò iam cælesti constituta, sublimissima: sed non nisi eiusmodi medietas cernitur à nobis, scilicet fidei oculis, quàm tamen Hæretici perpetuò in solo horizonte spectant, & nunquã in meridie visuri sunt: vtpotè quia eã cæteris fœminis similem asserunt, &c. Richardus in hom. 2. appositè innuit, quomodo hoc SS. cælum in horizonte humillimum, in meridiano verò, & alio sensu sublimissimum cernatur. *Quæ est*, ait, *Virgo tam sublimis, vt salutetur ab Angelo, tam humilis vt desponsata sit fabro?*

Denique duodecim signis BB. *B. Virgo cælum 12. signis mysticis zodiaci ornatum.* Virgo insigniter claret: dũ nempè duodecim fructibus 7. donis Spiritus sancti annexis, decorata est. Scilicet *charitate ad Deum & proximum*,

mum, gaudio, pace, potentiâ, benignitate, bonitate, longanimitate mansuetudine, fide, modestiâ, continentiâ & castitate. Vnde S. Bernardus super illud. In plenitudine sanctorum detentio mea. *Verè*, inquit, *in plenitudine detentio Virginis Mariæ, cui non defuit fides Patriarcharum, spes Prophetarum, zelus Apostolorum, constantia Martyrum, sobrietas Cõfessorum, castitas Virginum, fœcunditas coniugatorum, sed nec ipsa puritas Angelorum*, &c. Quid non omnibus donis & fructibus Spiritus sancti repleta esset ea, quæ *gratiâ plena*, fontem gratiæ genuit, & puteum aquarum viuentium nobis effudit? quid Mariæ huic SS. mystico cælo deesset, cui cæli & terræ Altißimus Patrator se totum infudit? Continet ergo B. Virgo duodecim in se mystica signa, scilicet 12. fructus donorum Spiritus sancti; & 7. Planetas, scilicet 7. dona eiusdem, solem Iustitiæ, quem & nouem mensibus in suo SS. vtero gestauit, &c.

Quæ sint 12. stellæ quibus BB. Virgo coronata dicitur. Alio etiam modo BB. Virgo duodecim signa mysticè in se continere cẽseri potest, videlicet duodecim prærogatiuas, à S. Bernardo in Apocal. duodecim stellis comparatas. Prima est *Regia generatio*. Secunda, *angelica salutatio*. Tertia, *præcipua sanctificatio*. Quarta, *mira conceptio*. Quinta, *integritas sine corruptione in continendo*, &c. Sexta, *fœcunditas sine commistione in concipiendo*. Septima, *facilitas sine aggrauatione in filium ferendo*. Octaua, *suauitas sine afflictione in pariendo*. Nona, *sobrietas pulchrata in eloquio*. Decima, humilitas comprobata in animo. Vndecima, *acerbitas degustata in martyrio*. Duodecima, *credulitas cõseruata in triduo*, scilicet mortis Christi: Vides ergo quã insigniter hoc SS. cælũ mysticum duodecim signis decoratũ fulgeat? Quid igitur denique dicam? cum D. Hieronymo concludam. *Sicut*, inquit, *in comparatione Dei nemo bonus: ita etiam in comparatione Matris Domini, nulla inuenitur perfecta creatura: quamuis eximia virtutibus comprobetur*: Per hanc enim, vt ait D. Bernardus, cælum impletum est: infernus euacuatus: instauratæ ruinæ cælestis Ierusalem, miseris perdita vita reparata est, &c.

ANAGOGE II.

Cælum firmamentum aßimilatur Ecclesiæ Catholicæ, animæ, & creaturæ angelicæ.

MEMBRVM I.

Ecclesiam Romanam esse quoddam mysticum cælum & firmamentum.

CErtè vti firmamentum cælum immensum, idem in ortu, idem in meridie, occasu, Septẽtrione & Austro (& vel ideò expansum dicitur, quòd omnibus inferioribus sit longè lateque superexpansum.) Sic Ecclesia Catholica & Romana, est *columna & firma-*

firmamentum veritatis, 1. Tim. 3. vndique per orbem terrarum diffusa, vt benè Bern. lib. 3. cap. 11. *Disseminata est*, inquit, *Ecclesia super omnem terram; columna autem & firmamentum Ecclesiæ, est Euangelium, & spiritus vitæ*, &c. Esse verò eandem & vniformē Ecclesiam in Oriente & Occidēte, sicut cęlum, superexpansā toti orbi, docet S. Hieronymus ad Euandrum presbyt. *Non altera*, ait, *Romanæ vrbis Ecclesia, altera totius orbis æstimanda est, Gallia & Bithynia, & Persis, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes, vnum Christum adorant: vnam obseruant regulam veritatis*, &c.

Ecclesiam Catholicam esse vniformem.

Conceptus. Deinde sicut cælum firmamentum incorruptibile, & quasi *ære fusum* dicitur, infinitis stellis, & 12. Zodiaci signis ornatum est; sic Ecclesia Catholica firmissima est, nullis machinis vnquā euertenda, tum quia à Christo *fundata est supra firmam petram*, tùm etiam quò ! neque *portæ inferi præualebunt aduersus eam*, &c. Matth. 16. Quàm firma verò sit Ecclesia Catholica in soliditate doctrinæ, quàm stabilis in fiducia gratiæ & misericordiæ Dei, Isaias cap. 54. docet, vbi ex parte Dei ita Ecclesiam alloquitur. *Sicut*, inquit, *in diebus Noë istud mihi est, cui iuraui ne inducerem aquas diluuij vltra super terram: sic iuraui vt non irascar, & non increpem te. Montes enim commouebuntur, & colles contremiscent, misericordia autem mea non recedet à te, & fœdus pacis meæ non mouebitur. Dixit miserator tuus Dominus*, &c. Frustra igitur hoc SS. firmamentum firmissimum expugnāt Acatholici; nam quidquid contra hanc columnā & hoc firmamentum machinati fuerint, nullius firmitatis & roboris est: sicut enim qui altissimum firmamētum lapidibus peteret, esset meritò insanus censendus; eò quòd ob suam altitudinem nulla potētiā humanā attingi; ob firmitatem & soliditatem nullis machinis deiici queat: Sic Acatholici profectò quidquid contra hoc altissimum & firmissimum firmāmētum Ecclesiæ machinentur, nihil proficient: nimis enim hoc mysticum cælum altum est, vtpotè fundatum ab altissimo architecto Deo, iuxta illud Psalm. 86. *Fundauit eam altissimus*, &c. Et *Fundamenta eius in montibus sanctis*, &c. quidquid igitur agant & moliantur contra Ecclesiam Hæretici, semper istud reportabūt, à lapide angulari eius scilicet: *Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam*, &c. quò magis enim ei insidiantur inimici, eò magis proficit, eò minùs læditur, vt bene Hilarius de Trinit. *Hoc habet*, inquit, *proprium Ecclesia: dum persequitur floret, dum opprimitur, crescit: dum contemnitur, proficit; dum læditur, vincit: dum arguitur, intelligit: tunc stat, cùm superari videtur*, &c. Certè sicut lapides fortè contra firmissimam columnam ex rabie emittentium à columna factâ repercussione, & reflexione, sæpiùs lædunt capita: Sic hanc sacrosanctam *columnam*

Conceptus.

Acatholici nil contra Ecclesiam Romanam proficiunt.

Conceptus.

& firmamentum veritatis persequentes, seipsos lædunt & perimunt: vt benè Dauid, Psal. 7. *Conuertetur dolor eius in caput eius: & in verticem ipsius iniquitas eius descendet.* Et optimè quidam Poëta Billius. Anthol. Sac.

Qui tibi bella mouet, genitrix sanctissima, non te
Lædit, at ipse suum traiicit ense caput.
Calce ferit stimulum, nam se miser ipse cruentat:
Quæque putat stimulo se dare damna, capit.
Atque eadem patimur, quæ rupi allisa procella:
Alluitur rupes: frangitur vnda minax.
Fortior es cælo, cælumque & terra peribunt:
At tu, sponsa Dei, tempus in omne manes.

Conceptus. Deinde sicut firmamentum infinitas quasi continet stellas diuersæ claritatis: ita Ecclesia innumerabili fulget multitudine sanctorum Doctorum & iustorum: Hinc Dan. 12. dicit S. Scriptura. *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamēti, & qui ad iustitiam erudiunt multos quasi stellæ in perpetuas æternitates*, &c. Quis autem, obsecro, enumerabit stellas rubentes Martyrum huius SS. firmamenti Ecclesiæ? quis albicantem Confessorum & Virginum enuntiet cœtum? nemo certè, nisi is, *qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat*, &c.

Iterùm vti 12. sunt signa, seu constellationes, & 7. Planetæ infrà firmamentum: sic sunt in Ecclesia 7. dona Spiritus sancti: & 12. eorum fructus supra iam enumerati. Vel per 7. Planetas intelligi possunt 7. Sacramenta, vel 3. Virtutes Theologicæ, scilicet fides, spes charitas: & 4. Cardinales, &c. Aut certè, 7. gradus & dignitates Ordinis sacri; quibus quilibet Sacerdos Ecclesiæ Romanæ fulget, per septiceps scilicet illud candelabrum Mosaicum haud obscurè præfiguratis, &c. *Ecclesia cōtinet 12. signa mystica & 7. Planetas.*

Denique, sicut intra firmamentum continetur sol lucidissimus, cuncta suis radiis iucundissimè illustrans, noctis tenebras fugans; calorem & fructus in tellure procreans, &c. Sic sol iustitiæ, mysticè in hoc continetur firmamento. *Ecce enim inquit, ego maneo vobiscum omnibus diebus, vsque ad consūmationem sæculi*, Matt. 28. Et benè Hugo libr. 3. de claustro animæ, ait. *Tabernaculum Christi est Ecclesia.* *Conceptus qualis Sol mysticus Ecclesiæ.*

Potest etiam firmamentū optimè comparari Ecclesiæ triumphanti: cuius Sol sit Deus & Christus, Luna B. Virgo, planetæ Sācti, stellæ fixæ Angeli, qui seruarunt suum principatum. Duodecim signa, illæ duodecim portæ cælestis Ierusalem, de quibus in Apocalypsi, seu 12. Apostoli, &c. Sicut enim palatium, & domus speciosissima ad extra, satis indicat ornatum ad intra: sic cælum ad extra suâ admirandâ pulchritudine, ornatu, & decore, *Ecclesia triumphans comparatur firmamento.*

decore, haud obſcurè innuit quid lateat ad intra. Si ergo neque oculus humanus videndo, neque intellectus contemplando cæli & aſtrorum decorem ad extra ſolùm non ſatiatur, quid erit obſecro, illud videre ad intra? dum non ſolùm cælum empyreum, verùm & eius factorem, & quidquid diuitiarum in ſe continet, facie ad faciem viſuri ſumus?

Conceptus de ſublimitate & humilitate Eccleſiæ. Cælum in Oriente & Occaſu, ſeu in Horizonte, apparet humillimum, & omninò terram attingere videtur: in meridie verò altiſsimum: Sic Eccleſia in ſuo exordio, tribulatione maximè erit depreſſa, eademque circa occaſum & horizontem mundi magis adhuc deprimenda eſt: tunc ſcilicet, quando *erit tribulatio magna, & talis qualis nunquam fuit, &c. & ſtellæ caſuræ ſunt de cælo, &c.* In meridie verò maximè exaltata erit ſcilicet, quādo copulabitur ſponſo in cæleſti Ieruſalem, &c. Multa hîc, & haud ſpernenda dici & applicari poſſent, quæ tamē beneuoli Lectoris ingenio potiùs relinquere, quàm nos latiùs diffundere placuit, &c. Vnum adhuc reſtat, ſcilicet, quod ſicut in firmamento ſunt duo poli, & centrum medium; ſic in Eccleſia eſt vera fides circa myſterium SS. Trinitatis, quod Synagogam latuit, vera ſpes & charitas in Deum, &c.

Pars II.

MEMBRVM II.

Multitudinem & pulchritudinem ſtellarum fixarum, repræſentare multitudinem & pulchritudinem Angelorum, vbi etiam de immenſitate Empyrei.

ALij Aſtronomi 6. tantummodò ponunt ordines & magnitudines ſtellarum; nos ita nouo teleſcopio inſtructi, meritò nouem; ſcilicet 6. ordines earum, quę libero oculo ſpectari queunt, & tres quæ oculo armato & tubo ſolùm, & nequaquam libero oculo conſpici poſſunt; hoc eſt, maiores, medias, & minimas: ita etiam experientia te docebit, ſi enim nouo teleſcopio, nouâ induſtriâ elaborato, aut ambobus oculis aut vno, conſtellationē verbi cauſa ſolùm Orionis ſpectaueris, innumerabilem quaſi non ſolùm multitudinem, verùm & 8. magnitudinis ordines in ea numerabis, quibus ſi primæ magnitudinis adieceris, nouem ordines molium ſtellarum fixarum conflabis. Qui ordines, haud obſcurè videntur nobis exhibere nouem choros & ordines Angelorū: nam ſicut ſtella claritate, & magnitudine differt à ſtella, ita Angelus ab Angelo, excellentiâ; quis enim dubitat ſupremam Hierarchiam, ſcilicet, Seraphinos, Cherubinos, *Nouem ordines & magnitudines ſtellarum fixarum.*

& Thronos, excellentiâ naturæ, & luminis gloriæ, omnes inferiores antecellere & superare?

Innumerabilem multitudinem stellarum nouum telescopium monstrat.

Certè magnopere veteres astronomi, circa determinationem numeri stellarum fixarum hallucinati sunt; dum in vniuersum solùm 1022. numerant (intellige autem quæ libero solùm oculo cerni queunt) cùm tamen innumerabilem multitudinem esse earum, nouum telescopium apertè demonstret; in sola enim Orionis constellatione plusquã 2200. stellas tantùm obiter ego numeraui. In via lactea verò inexplicabilem multitudinem; adeoque ad literam esse verissima S. Scripturæ illa loca, firmissimè assero (quia ita ex cælis deduco) asserentia scilicet, *stellas præ multitudine numerari non posse*, &c.

D. Thomæ sententia de multitudine Angelorum.

Hæc ergo infinita quasi stellarum congeries ad extra, innumerabilem certè exercitûs Angelici multitudinem cæli Empyrei ad intra innuere & significare videtur. Et fauet nobis S. Script. Dan. 7. *Millia millium ministrabant ei, & decies milles centena millia assistebant ei*, &c. quibus verbis non aliquis certus, sed potiùs innumerabilis & nostris mentibus incomprehensibilis Angelorum numerus innui videtur. Suadet hoc etiam non tã ratio, quàm diuinæ & supremæ Maiestatis dignitas: nam *in multitudine populi dignitas regis*, Prou. 14. Cùm ergo dignitas Regis regũ, & Domini dominantium Dei, sit infinita, immensa, inexplicabilis, & incomprehensibilis, æquum etiam est eius populum, & ministros, esse quasi innumerabiles.

Certè D. Thomas. 1. p. qu. 50. artic. 3. expressè docet, scilicet quò substantiæ quæque sint perfectiores, eò in maiori excessu à Deo esse creatas: siue excessus ille se habeat respectu magnitudinis corporeæ, vti in cælis videre est, quæ mole suâ inferiora hæc corpora incomparabiliter excedunt; siue sit excessus secundùm numerum, intelligendo & loquendo de substãtiis incorporeis, quæ cùm corporeæ extensionis non sint capaces, necesse est earum excessum, nõ in mole corporea, sed in multitudine potiùs cerni & consistere. Cùm itaque Angeli sint substantiæ immateriales, superantes res corporeas toto genere; hinc concluditur omnino eos etiam maximo & ineffabili numero à Deo Ter Opt. Max. esse creatos.

Ingens numerus Angelorum.

Profectò S. Dion. cæl. Hierar. cap. 13. & 14. docet, *tantum esse Angelorum numerum, vt soli Deo sit cognitus.* Item S. Ambrosius in caput 15. Lucæ asserit, *homines esse tantùm centesimam partem respectu ingentis numeri Angelorum*: deinde quatuor superiores ordines, scilicet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, & Dominationes multitudine & numero 5. inferiores longè excedere. Et S. Gregorius Nicenus libr. de hominis opificio cap. 17. ait, *multitudinem Angelorum esse quasi numero infinitam.*

infinitam. Certè Vasq. 1.p.qu.5.art. 3.affert reuelationem B. Brigittæ: asserendo eidem (vti habetur lib. 4. reuelationum cap. 11.) reuelatum fuisse, Angelos ita hominum numerum excedere, vt cuique homini decem Angeli possint in custodes assignari, &c. Hanc reuelationem, ob sanctitatẽ vitæ B. Brigittæ, & Vasquez, & alij magni faciunt, neque spernendam putant. Hinc est, quod quidam auctores asserant; eodem excessu & proportione Angelos superari, & excedi ab Archangelis, quo Angeli superant suo numero multitudinem hominum. Cùm igitur secundùm reuelationẽ B. Brigittæ, vni homini decem Angeli in custodiã assignari queãt, eodẽ & proportionali excessu, possent dari pro vno homine 100. Archangeli; nam iuxta regulam auream: si vnum, scilicet vnus homo habere decem Angelos potest, & Angeli eodem excessu, ab Archangelis proportionaliter excedãtur, dabunt 10. Angeli centum Archangelos; mille Principatus, decem millia Potestatum; centum millia Virtutum, deciescentena millia Dominationum; decem milliones Thronorum: centum milliones Cherubinorum: mille milliones Seraphinorum, &c. Adeoque tali proportione se haberent homines ad Seraphinos vt 1. ad 1,000,000,000, id est, vt vnum ad mille milliones. Hoc idem docere videtur exprefsè S. Thomas 1.p.q.50. art. 3. dum ait: Angelorum numerum tantò magis in vnoquoque ordine multiplicari, quantò ordo ipse est sublimior & prętantior. Idem docet Renerus de Pont. libr. de Creat. Angelorum, & alii, &c.

Notatu digna de excessu Angelorum respectu hominum, & inter se.

Ex quibus iam hoc modo instituamus ratiocinationem. Si vni homini dari possent mille milliones Seraphinorum; quot Seraphini requirerentur pro omnibus hominibus, qui ab Adam ad vsque nostra tempora vixêre, & vsque ad occasum mũdi futuri sunt? Cumque impossibile sit tantam multitudinem capere, scire determinatè aut describere, saltem assumamus numerum incertum, & minimum pro certo & maximo: & illicò infinitus quasi numerus Seraphinorum patebit. Accipiamus solùm pro nunc SS. Martyres, qui sub vno Diocletiano passi sunt, quorum quidem numerus adeò ingens esse censetur, vt, si Cornelio de Lapide in Apocal. & aliis sit fides habenda, quolibet mẽse 17000, SS. Martyrum martyrio affecti sint. Cùm ergo annùs quilibet constet 12. mensibus; & hæc persecutio durauerit 10. annis; si multiplicaueris 10. annos per 12. mẽses conflabis 120. menses, iam iterùm 120. menses, in 17000. ducti, dabunt 2,040,000, hoc est, duos milliones, & quadraginta millia Martyrum sub vno Diocletiano occisorum. His si annumeres Societatem S. Vrsulæ, Thebæorum, S. Mauritij, Gereonis.

Ingens numerus Martyrum.

nis, Floriani, & alios innumeros per totum orbem martyres, Confessores, Virgines, Viduas, infantes mox in innocentia sua recedentes, qualem numerum putas te collecturum?

Innumera multitudo Martyrum Vrbis Romanæ.

Certè S. Brigitta (cuius reuelationes scripsit Cardinalis de Turrecremata a summis Pontificibus etiam approbatas) libro 3. reuelat. asserit: posse qualibet die (hoc intelligendo de solis martyribus vrbis Romæ) septem millium martyrum festa celebrari, &c. Et eodem libro 3. reuelat. hæc habet. *Si mensurares terram centum pedum in longitudine, & totidem in latitudine, eamque seminares plenam granis tritici, quodlibet verò granum daret fructum centuplum; adhuc essent plures martyres, & Confessores Romæ* (quot ergo Virgines, infantuli, Viduæ, & ex alia communi plebe saluati?) *à S. Petri tempore, vsque ad Cælestinum huius ætatis Pontificem, &c.* Quod si in sola vrbe Romana, tantùm vsque ad Cęlestinũ, tantus tamq; ingens numerus Martyrum, Confessorumque, &c. extitit: quantus fuerit & ab Adamo, & à D. Petro, adusque nostra tempora, in toto mundo, vsque ad eius finem? Hinc non sine causa Deus olim Abrahæ ita loquebatur, Gen. 22. *Suspice cælum & numera stellas si potes, &c. sic erit semen tuum, &c.* & iterùm Gen. 22. *benedicã tibi, & multiplicabo semen tuum, sicut stellas cæli, & velut arenam quæ est in littore maris, &c.*

Franciscus Arias libr. 3. de imit. Christi cap. 35. asserit, quolibet die anni numerari & coli posse facilè 30,000. Martyrũ. Qui si per 365. multiplicentur, prodibit numerus eorũ vnius anni 10,950,000. hoc est 10. milliones, centum & quinquaginta millia. Quãtus ergo erit numerus totius vniuersitatis generis humani saluandi in die Iudicij? Ponamus ergo numerum incertum saluandorũ & iusto minorem, scilicet mille milliones tantùm, & per auream regulam sic calculum nostrum instituamus, &c.

Ratiocinatio pul. bra de numero ingenti Angelorum.

Si pro vno homine possint dari 10. Angeli, centum Archangeli, mille Principes, decemmillia Potestatum, centum millia Virtutum, millio Dominationum; decem milliones Thronorum; centum milliones Cherubinorum, mille milliones Seraphinorũ: quot Angeli, Archangeli, Principatus, &c. dabuntur pro mille millionibus hominũ saluandorum? vt prętereamus dãnandos: summa facit.

Angelorum, 10,000,000,000. hoc est decem mille milliones.

Archangelorũ, 100,000,000,000. id est centum mille milliones.

Principatuum, 1,000,000,000,000, millies millia millionum.

Potestatum, 10,000,000,000,000. Decies millies millia millionum.

Virtutum, 100,000,000,000,000. centies millies millia millionum.

Dominationum, 1,000,000,000,

ooo,ooo,ooo. millies millies millia millionum.

Thronorum, 10,000,000,000, 000,000. decies millies millies millia millionum.

Cherubinorum, 100,000,000, 000,000,000. centies millies millies millia millionum.

Seraphinorum, 1,000,000,000, 000,000,000. millies millies millies millia millionum. Iam si omnes hi numeri Angelorum in vnā summam colligantur, erit numerus Angelorum omniū ordinum, pro mille millionibus tātummodò hominum saluādorum 1,111, 111,110,000,000,000. id est, millies millies millies millia millionū, centies millies millies millia, decies millies millies millia, millies millies millia, centies millies millia, decies millies millia, millies millia, cēties & decies millies millionum. Quis autem, obsecro, hūc immensum numerum poterit capere, vel ritè enuntiare? Quod si tandem accipiamus pro vniuersitate totius humani generis, tam saluandorum, quàm damnandorum, 1,000,000,000,000. (hoc est deciescentena millia millionum) & vnicuique ex Seraphinis attribuantur, 1,000,000,000. prodiret numerus solummodò Seraphinorū ineffabilis certè: scilicet, 1, 000,000,000,000,000,000,000, Cherubinorum 1,00,000,000, 000,000,000,000. in vniuersum omnium Angelorum verò: 1,111, 111,110,000,000,000,000. vtpotè numerus ingēnio humano captu impossibilis. Vnde non absque causa S. Scriptura dicit, Dan. 7. *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei*, &c. Vbi numero certo & minori, S. Scriptura nobis ineffabilem beatorum, tam hominum quàm Angelorum videtur innuere. quod apertè probatur Iob 25. *Numquid est numerus militum eius?* Iam igitur cogita Maiestatem omnipotentis Dei, cui tot potentissimi Principes ministrant, & assistunt, cuius minimi etiam potentia, pulchritudo, decor, & fortitudo, sine comparatione superat omnem potentiam, sapientiam, pulchritudinem, & fortitudinem totius mundi, & omnium principum, rerum, & creaturarum, quæ ab Adam vsque ad nostra tempora fuerunt, modò sunt, & vsque ad mundi finem erunt; adeò quòd pulchritudo omniū creaturarum, florum, hominum, lapidum pretiosorum, metallorum, solis, lunę, stellarum, & omnium denique rerum mundanarum, quæ fuerunt ob initio mundi, sunt, & erunt respectu pulchritudinis etiam minimi Angeli, & animæ beatæ, non pulchritudo, non potentia, aut sapientia, sed mera deformitas, impotentia, & imbecillitas æstimanda sit, &c. Id quod & quidam de Seraphinorum ordine lapsus, & mihi & aliis viris Religiosis, ex quadam persona obsessa, fassus, & maximè testatus est. Scilicet, non esse

Innumerabilis multitudo Angelorum.

esse in hoc mūdo pulchritudinem, scientiā, & fortitudinem, quæ pulchritudini, potentiæ, & scientiæ, etiam minimi Angeli beati comparari queat. Et hoc certè omninò credibile est: si enim S. Scriptura, Iob 41. tantam tribuit etiam Angelis malis potestatem his verbis: *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est vt nullum timeret, &c.* quanta ergo erit potestas, pulchritudo, & scientia Angelorum, qui seruauerunt suum principatum, & nullo næuo peccati contaminati sunt?

Angeli homines in quibus excedant. Iam sicuti Angeli numero homines transcendunt, ita etiam eadem proportione, cæteris paribus, pulchritudine, sapiētiā, scientiā, & potentiā, eos superare probabile, & consentaneum est. Si ergo est tanta quandoque pulchritudo hominis, vt omniū reliquorum in se oculos cōuertere queat, qualis fuit Moysis, Absalon, Christi, & BB. Virginis in terris: quid erit obsecro iā pulchritudo Christi, B. Virg. imò omnium Angelorum in cælis? Nam quemadmodum B. Virgo, dignitate maternitatis superhumanæ, & meritis, omnes Angelos excedit; ita omninò necesse est Reginam Angelorum, etiam pulchritudinem omnium, collectiuè sumptam, superare; Christi verò Animam & humanitatē propter vnionis hypostaticæ excellentiam, etiā longè adhuc omnem cœlitum excellentiam, & pulchritudinem antecellere; quinimò & BB. Virginis, omniumque Sanctorum, Sanctarum, & Angelorum beatitudinem, pulchritudinem, & excellentiam omninò exhaurire, imò & tanto excessu & proportione excedere, quantâ dignitate Persona & humanitas Christi, ob vnionem cum Verbo Patris, omnes creaturas antecellit, &c. Cùm igitur plerique Patres & Theologi teneant, Mundum principaliter factum & creatum fuisse propter Messiam Christum, iam cogita quanta eius apud Deum debeat esse dignitas? & inde eius pulchritudinem, sapientiam, & potentiam conclude; vtpotè cuius respectu, omnium Angelorum & beatorum pulchritudo & decor, haud aliud est, quàm cicer, vel granum sinapis supernatans mari. Cumque Deus infinitè sit perfectus, &c. quid ergo erit pulchritudo Dei, respectu Animæ Christi, BB. Virginis, omniumque Angelorum atq; Sanctorum? In vnum igitur cumulum si omnium iam dictorum pulchritudinem, scientiam, potentiam, & sapiētiam &c. collegeris, & pulchritudini, sapiētiæ & potentiæ Dei comparaueris, non aliud quàm granum millij cælo Empyreo comparabis; & punctum impartibile toti vniuerso, &c. Vnde meritò Apostolus, Rom. 11. exclamat: *O altitudo diuitiarum, sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!* *Pulchritudo Dei quàm ineffabilis.*

An

An non ergo insaniunt mortales, turpitudine huius mundi momentaneâ (non enim alia est eius pulchritudo si cæleſtiũ pulchritudini comparetur) adeò illecti, vt visione pulchritudinis Angelorũ, Beatæ Virginis, Christi, & ipsius adeò Altissimi Dei, æternùm potiùs se priuare velint, quàm, ad modicum illâ relictâ, huic totis viribus inhiare adque eam olim obtinendã & cernendam vita immaculatâ aspirare? O cæcitatem palpabilem! ô insaniam execrabilem! multorum hodie ita viuentium in hoc sæculo, quasi futurum aut non esset, aut non melius esset; ita pulchritudine creaturarum horum inferiorum obcæcatorum, vt aut Creatoris, & cælestium mentiũ pulchritudinis omnino obliuiscãtur, aut rariùs, imò rarissimè eorum recordentur, vel etiam nunquam seriò de eâ ratiocinentur. Cumque in hâc vita *nutriantur in croceis, & amplectãtur stercora*, scilicet vanitatũ harum; quid restat, nisi vt tandem etiam illud Dauidicum in illis adimpleatur, Ps. 83. *Facti sunt vt stercus terræ, &c.* quod continget, quando ob ingratitudinis crimen ponendi sunt *vt rota, & sicut stipula ante faciem venti* dispergendi; in rota scilicet æternitatis & flammæ inextinguibilis, &c.

Conceptus. Deinde sicut cælum suâ amplitudine sibi maximum spatium vendicat, ita Angelici illi spiritus, vastissima cæli Empyrei loca cum beatis occupaturi & definituri sibi sunt, quilibet secundùm suæ beatitudinis, & excellentiæ proportionem & mensuram.

Angelos verò certa sibi spatia & loca definire communis est Theologorũ sententia, & cur non etiam in cælo spatium sibi definituri essent adæquatum suæ dignitati & naturæ? Ribera libr. 2. de templo cap. 7. de Cherubinis in sancto sanctorum differens, ait per illos significari, cælum Empyreum esse plenum spiritibus Angelicis, latè spatioséque, non pressè sibi locum definientibus Idem sentit Suarez & alij, scilicet familiam Angelicam splendori esse regi suo immortali & infinitæ Maiestatis Domino, esséque ideò tanto numero Angelos creatos, non vt pressè aut densè coram ipso se contrahant, & ministrent; sed pro suæ naturæ & meritorum excellentia, se latè diffundant, & adæquatum sibi spatium definiãt, &c. *Angeli sibi certa in cælo definiunt spatia.*

Probabile itaque est, & rationi omnino consentaneum, numerum Angelorum tam immẽsum, naturâ, ordine, & hierarchiis pulcherrimè distinctorum, etiam in certas mansiones & loca in cælo distribui; ita vt singulorum dignitati, & naturæ adæquatum & tale spatium quidem attribuatur, tum quale Maiestatis diuinę tantis ministris & principibus conueniens debetur, cum etiam quale ipsius diuinæ Maiestatis magnitudinem commendat, &c.

Quantus locus in cælo vni beato ab aliis tribuatur.

Et ſi ſecundùm S. Vincentium Ferarien. & alios, &c. homini vni beato tantum ſpatij in cęlo à Deo ſit probabiliter aſsignandũ, quanta eſt latitudo & vaſtitas vniuerſæ terræ noſtræ: quantum putas attribuendum ſupremis Angelicis ſpiritibus homine naturâ multò ſuperioribus?

Tirinus in Apoc. cap. 21. aſſerit ſingulis beatis in cælo Empyreo tantum loci fore aſsignandum, quantum facit ſpatium in terra 1500. milliarium Italicorum, id eſt, 500. ferè leucarum. Et quidem Angelis in cælo certa quædam loca aſsignata eſſe, quæ ſibi definiant, ſatis colligitur ex illo loco Apoc. 12. vbi dicitur. *Et factum eſt prælium magnum in cælo: Michael & Angeli eius præliabantur cùm Dracone, & Draco pugnabat, & angeli eius, & non valuerunt, neque locus inuentus eſt eorum amplius in cælo, &c.* & Ioan. 14. *In Domo Patris mei manſiones multæ ſunt, &c.*

Quot leucarum ſit probabiliter diameter firmamenti & celi Empyrei.

Iam verò amplitudinem loci Angelorum & beatorum in cælis, ipſiusq; Empyrei vaſtitatem immenſamque expãſionem eius ſatis arguit cælum firmamentum, cuius diametrũ ad minùs, 7,944,000,000. leucarum, hoc eſt, 5944 millionum conſtare arbitramur; diametrũ verò cæli Empyrei conflabimus etiam ſatis probabiliter, ſi dimetientem firmamenti per 2000. multiplicemus, (qualis eſſe proportio cenſetur à nobis Empyrei ad firmamentum) prodibit itaque ea 15,888,000,000,000, leucarum ſeu horarum. Cùmque diameter in totam circumferentiam ductus, numerum ſuperficiei cõuexæ ſphæræ cuiuſlibet prodat (quamuis Empyreum cælum non cẽſeatur figuræ ſphæricæ, ſed potiùs quadratæ, iuxta illud Apocal. 21. *Ciuitas in quadro poſita eſt, &c.*) probabilem cæli Empyrei intrinſecam circumferentiã eliciemus; ex qua, quanta deinde tota eius vaſtitas ſit, facilè concludere tibi ipſi licebit. Cenſetur ergo circumferentia Empyrei intrinſeca, 49,933,714,285,714. leucarum.

Iam ſi totum diametrum in hunc numerum ducas, prodibit tota cæli Empyrei ſuperficies conuexa (non definitè & certè quidem, ſed ſaltẽ ad minimùm probabiliter) 793,346,862,571,424,022,000,000,000. quis verò tantum numerum ritè enuntiaturus eſt? quem reuera etiam excedere puto omnes ſpecies rerum & arenulas totius oceani vaſtiſsimi, &c. Quod ſi verò iam ſupponamus numerum Angelorum & hominum ſaluandorum ſimul eſſe minimùm, 111,111,111,000,000,000.vel potiùs duplum huius, ſcilicet, 222,222,222,000,000,000. & ita diuidamus totam ſuperficiem conuexam empyrei, prodibit pro vnoquoque, & Angelo, & beato probabiliter ſpatiũ, 3,560,930. leucarum, hoc eſt, *milliones,* 3000. & inſuper *quingenta & ſexaginta millia horarum.* Sed accipiamus modò

Quantus probabiliter locus & capacitas in cælo pro quolibet Angelo, & beato aſsignari queat ſecundùm auctorem.

modò pro loco vnius angeli vel beati, superioris iam positi numeri tantùm quartam partem, correspondentem scilicet proportionaliter vni plano ex quatuor cæli Empyrei planis proueniẽt adhuc pro quolibet Angelo vel beato, 890,234. hoc est, *octingenta nonaginta millia ducenta trigintaquatuor leucarum, siue horarum*: seu quasi vnus *millio milliarium*. Iam supposito diametrum empyrei esse leucarum, 15,888,000,000,000. si singulis diebus conficeret beatus 100. leucas, annuè verò, 36500. non citiùs peragraturus esset cælum Empyreum quàm annis, 435,287,669. hoc est, *quadringentis triginta quinque millionibus, ducentis octoginta millibus, sexcentis sexaginta nouem*.

Sed vt adhuc meliùs capias, pono clarius exẽplum. Ponamus aliquem beatum in cælo Empyreo indies tantum spatium confecturum esse, quantus est ambitus vniuersæ terræ, hoc est, 6,285. leucas, seu horas (cùm secundùm nos ex diametro terrestri, 2000. leucarum, per 22. diuisâ, & per 7. partitâ talis leucarum numerus prodeat) aio talem beatum vix cælum empyreum peragraturũ annis, 6 956, 140. hoc est, *sex millionibus, nongentis quinquaginta sex millibus, centum & quadraginta annorum*.

Quanto tempore beatus cælum Empyreum esset peragraturus.

Sed ne putes nos pro arbitrio, & absque fundamento tantam amplitudinem cæli Empyrei ponere; ecce adduco tibi huius rei luculẽtissimum testimonium ipsius Spiritus sancti, Baruch. 3. vbi Propheta præ nimio stupore immensitatis domus Dei in hæc verba prorumpit: *ô Israel quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius! Magnus est* (scilicet locus empyreus) *& non habet finem, excelsus, & immensus, &c.* En igitur quòd adhuc nimis parum de cæli Empyrei immensitate & infinita eius capacitate diximus? vtpotè quod S. Scriptura, *non habens finem, excelsum & immensum* nominat. Et certè valdè rationi cõsentaneum esse videtur vt aula & Regnum, Regis sæculorum, immortalis, & infinitæ Maiestatis Domini, sit etiam eius dignitati, Maiestati, & familię innumerabilis proportionatum, & commensuratum. Et si pientissimus Dominus, tã iucundum & amplum palatium, tantâ creaturarum & specierum varietate & pulchritudine ornatũ, scilicet mundum, ingratis, damnandis, & qui non hîc etiam cessant eum indies offendere concessit: quid eum in altero sæculo præparasse diligentibus se, arbitraris? certè quod *nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit*, Isaiæ 64. & 1. Corinth. 2.

TROPOLOGIA

Ad sæculi huius amatores.

QVæ ergo amentia & obcæcatio in multis hodiè adeò præualet, vt ita viuant hîc, quasi ibi

ibi nulla prorsus foret vita; ita se-se inuiscerent, in hunc transitorium telluris punctum, quasi nullus alius in machina vniuersi, & rebus patratis esset expectandus locus, aut meritorum, aut pœnarum, &c. Nunquid enim amentia est maxima, totum vitæ tempus tam nobile à Deo concessum, perpetuò in congregandis solũ transitoriis rebus, pecuniis, thesauris, & diuitiis huius vitæ, & sæculi dilapidare? totũ se occupare in tẽporalibus? vt benè hîc corpus viuat, lautè tractetur, & splendidè cũ diuite illo Epulone quotidie epuletur; de futura verò mãsione, epulis cælestibus, nobis à Christo promissis vix semel cogitare, nil curare, & quasi omninò non futuræ, aut promissæ essent, viuere? An non reus ille pro insipiẽte habendus esset, qui morti iam adiudicatus, nil aliud tamen acturus & curaturus esset in carcere existens, quàm quomodo plures adhuc diuitias sibi cumularet, &c. non obstante, quod certò ei constaret, se breuî è carcere educendum, & plectẽdum fore? Quid verò aliud obsecro, nos mortales in hoc ergastulo corporis nostri & mundi sumus quam rei iam morti adiudicati, iam sententiati? *statutum* enim *est*, inquit Apostolus, Hebr. 9. *homini semel mori, &c.* & tamen ita viuimus, quasi nunquam nobis foret moriendum; plus in hoc mortali carcere diuitiarũ; pro corpore iam iam in cinerem & puluerem redigendo cumulãtes, quàm pro anima immortali in cælis verè & æternùm ditandâ, laborantes: quid hoc aliud in nobis arguit, quàm, aut nos omninò nullam aliam æternamq́ue vitam credere, aut saltem tepidè & frigidè credere? qualia enim opera tua hîc pro æterna vita tibi comparanda monstras agitasve, talis & fides, & spes tibi relinquitur eam adipiscendi, & non maior. Caue igitur ne te in mediis laboribus congregationeq́ue diuitiarum, & temporalium rerum harum, tenebræ mortis subitò comprehendant, & cum fatuis virginibus ob defectum olei bonorum operum, ab immensitate illius cælestis regni, præter spem tuam excludaris. Certè si solùm consideraremus immensitatem, & pulchritudinem cæli Empyrei, Angelorum & Beatorum, ineffabiliter delectabilem, æternamq́ue societatem, & felicitatem nos tam facilè posse obtinere, meritò tandem à vecordiæ, & negligentiæ nostro somno excitari deberemus; sed cùm hęc aut nunquam, aut rarò perpẽdamus, mirum non est, nos continuò huius mundi fœcibus insordescere, & dormitare inq́ue vtrãque aurem stertere. Aderit qui suscitabit aliquando nos, mors scilicet! & vtinam magis seriò quàm seriùs, & tunc videbimus quid nobis profuerint somnia, pulueres, & vmbræ rerum harum, &c. Hæc de Angelorum numero, pulchritudine

Conceptus.

dine & eorum mansionibus in cælo, probabiliter dixisse sufficiant, &c.

MEMBRVM III.

Cælum firmamentum posse comparari animæ Deo deuotæ.

SIcut cælum firmamentũ immensæ est amplitudinis, ineffabilis altitudinis, miræ pulchritudinis, & incorruptibile; insuper infinitâ stellarum serie ornatum, &c. sic anima rationis particeps, ingẽtis est capacitatis, vtpotè quã nil implere & satiare potest, nisi is *quem neque cæli, neque terra capere possunt*, scilicet ens infinitum; hinc benè D. Bernardus in sermone dedicationis. *Ad imaginem quippè*, inquit, *Dei facta anima rationalis, cæteris omnibus occupari potest, impleri non potest, capacem enim Dei, quidquid Deo minus est, non implebit, &c.* Est verò ineffabilis altitudinis & dignitatis, quia ad imaginem & similitudinẽ Dei creata, immortalis, & incorruptibilis est; vnde & post Angelicam, omnium creaturarum dignissima & nobilissima censetur, vt testatur S. August. super Gen. addit. *Sicut Deus*, ait, *omnem creaturam, sic anima omnem creaturam naturæ dignitate præcellit*, nam sicuti Deus inperscrutabilis, & incomprehensibilis est naturâ; sic anima suo modo inperscrutabilis censetur gratiâ; vt benè docet Isidorus lib. 1. de summo bono. *O homo*, inquit, *quid miraris siderum altitudines, & profunditatẽ maris? animi tui abyssum intra, & mirare si potes, &c.* Certè tam sublimis, tam excellens, & latens est anima, vt neque seipsam in hac mortali vmbra satis intelligat, capiat cognoscatque. Quis enim dicere poterit quid aliud sit anima, quàm spiritus quidam rationalis? scilicet ab effectu rationis, & à posteriori, &c. At quis credat hanc definitionem esse omninò adæquatam definito, scilicet animæ, prout est in sua substantia & natura sublimata? sicuti enim cæcus aliquid elaborans (vti ego vidi horologium à cæco factum, omnibus rotis, & numeris absolutum) laborando seipsum tamen non videt, sed solùm palpat: sic anima intelligendo, seipsam tamen non planè & omninò intelligit; donec æternâ vitâ & visione beatificâ erit in patria donanda.

[Margin: Conceptus de capacitate immensa animæ.]

[Margin: Conceptus.]

Iterùm anima censetur similis cælo firmamento, dum scilicet est deuota & virtuosa; nam vti firmamentum in se concludit infinitam stellarum multitudinem; stellam maris, Solem, Lunã, & 7. Planetas; polum arcticum, antarcticum, & centrum, &c. Sic anima virtutibus decorata, vt firmamentum stellis coram Deo claret: continens in se Solem Iustitiæ Christum, Stellam maris, BB. Virginem, tres polos, scilicet similitudinem SS. Trinitatis, quoad intellectum,

[Margin: Anima mysticũ quoddam firmamẽtum.]

ctum, voluntatem, & memoriam. Lunam, scilicet, lumen gratiæ, à Sole iustitiæ mutuatum. Denique Planetas, id est, 7. dona Spiritus S. duodecim signa & constellationes zodiaci, hoc est, 12. fructus donorum Spiritus S. &c. Et certè neque ego primus cōparo animam cælo; idem enim dudum etiam ante me præstitit D. Bernardus super Cantica. *Est cælum*, inquit, *sancta anima, habens solem intellectum, lunam fidem, astra virtutes: vel certè eius Sol iustitiæ est zelus, aut feruens charitas; & Luna continentia, &c.* Quidni deuota anima esset cælum, cùm ipsa sit viuum templum Dei? teste Apostolo 1. Corinth. 3. *Nescitis quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem tēplum hoc violauerit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est quod estis vos, &c.* Maximè quidem detestandi sunt sacrilegi illi materialia & cōsecrata templa demolientes, omnibusque meritò fidelibus Catholicis magnoperè exosi: sed quantò magis Deo exosus debet esse, qui animam Deo deuotam, Deo desponsatam in vera fide, & charitate Altißimo consecratam veluti viuum templum Dei, contristat, persequitur, expungit, scandalizat, aut ad peccandum inducit, verbo, exemplo, aut nequitia propria? si namque terribile est, materiale templum Dei violare, quantò magis horrendum erit spirituale & mysticum cælum sedemque illius demoliri, & corrumpere? Hoc satis Christus Dominus, Matth. 18. exprimit, inquiens, *qui autem scādalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris, &c.* Anima enim Deo deuota non est sui ipsius, non alterius, sed ipsius Altißimi Dei: hoc testatur iterùm Apostolus, 1. Cor. 6. *An nescitis quoniam mēbra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri? Empti enim estis pretio magno,* &c. scilicet sanguine IesuChristi. Idem Dominus confirmat, Leuit. 26. *Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus, &c.*

Anima deuota est viuum cælum & templum Dei.

Sed ô bone Deus! quot hodie membra, corpora & animas suas constituūt membra & templum diaboli, peccati, meretricum, & omnis cœni vitiorū? Deum Conditorem, Redemptorem, infinitæque bonitatis & Maiestatis Dominum, propria suâ sede turpißimè, & nequiter pellentes. *Sed væ eis*, ait Dominus, Oseæ 7. *quoniam recesserunt à me*, &c. Quare? Quia *qui te*, Domine *derelinquunt confundentur: recedentes à te in terra scribentur, &c.* Id quod certè non caret mysterio. Enimuerò sicut Deo deuotarum animarum nomina in cælis & libro vitæ scribuntur (vti Christus Apostolis dixit: *Gaudete, quoniam nomina vestra scripta sunt in cælo, &c.*) ita & peccatorū nomina econtrà in terræ medio quod & locus

Quando anima fit templum diaboli.

locus inferni est, inscribēda sunt; æquum enim est, vt qui se in hâc vita charactere bestiæ, peccati scilicet & vitiorum omnium signāt, in altera etiam in loco bestiæ, scilicet in terræ medio inscribantur, inque *stagnum ignis & sulphuris mittantur*, vti benè S. Ioannes in Apoc. prædicit. Et iustissimum ergo est, vt qui priùs à Deo recesserunt in hâc vita, ab illis & ipse recedat in altera. Sed quid sequetur tam terribilem recessum, nisi æternum væ væ væ? vt Dominus comminatur, Oseæ 9. *Væ eis si recessero ab eis, &c.*

Conceptus. Anima viatoru similis sphera trepidationu.

Certè viatorum animæ à Deo modò recedētes, modò denuò accedentes & instabiles similes sunt sphæræ, quàm Astronomi dicunt, & fingūt recessus, & trepidationis. Hæc enim vti continuò à Septentrione super iisdē polis in austrum recedit, & è contra; sic & multorum animæ iam à Deo recedunt, iam iterùm ad eum accedunt. Optimè S. Gregorius 26. Moral. *Quoquo se verterit anima, si vigilanter intendit, in eisdem ipsis Deum inuenit, per quæ reliquit, eiusque potentiam eorum consideratione cognoscit, quorum amore deferuet, & per quæ peruersa cecidit, per hæc conuersa reuocatur, &c.* Sed profectò, vti periculosum est à Deo recedere, ita difficilè quandoque ad eum verè reaccedere, vt bene S. Bernardus serm. 38. ait: *Anima à Deo derelicta redire plerumque vult, & non potest, tanta est in reditu difficultas.* Quod verissimum esse testantur multa exempla. Recessit enim Saul à Deo, & ad eum haud ampliùs redire valuit. Recesserunt Iudæi & Pharisæi, & redire non potuerunt. Nolentes enim Christo per fidē appropinquare ipsis præsentissimo tamē, meritò hoc terribile ab eo audiunt. *Quæretis me, & in peccatis vestris moriemini, &c.* id quod & multis etiam pœnitētiam adeò procrastinantibus hodie erit pertimescendum. Recessit Iudas, licet Apostolorum collegio priùs annumeratus, & reaccedere nequiuit. Recesserunt denique à Deo Angeli apostatæ in ipso etsi cælo creati, & tamen in perpetuum reaccessum ad eum ampliùs non obtinebunt, &c. Caue ergo mi homo, ne facilè recedas à Deo tuo, ecce enim *terribilis est in consiliis suis super filios hominum, &c.*

Admirandum problema, cuius figuram quære parte 1. laminâ C. fig. 5.

Econtra iam animæ deuotæ cūm Deo coniunctio indiuidua admirando problemate explicari potest. Et est tale: quod scilicet circulus minimus (imò & centrū) maximo & cuiuscumque magnitudinis periphæriæ insertus, in & cum reuolutione maioris, suâ extimâ circumferentiâ tantæ longitudinis describat lineam per planum; quantam maximus: extra magnum verò reuolutus nō maiorem quàm est sua propria peripheria. Quod vt intelligas, quære in principio libri cuprum, seu laminam C, eiusque figuram 5. Imaginemur itaque nobis circulum maiorem b.g.e. esse vastissimum

orbem firmamenti, tellurem vero eſſe d.f.c. eiuſque centrum a. Voluat iam verbi cauſa Angelus quidam ex ſuppoſitione & permiſsione Dei, totam machinam firmamenti, ſuper planum eidem proportionatum ſcilicet e.h.b. ita tamen, vt terra, c.f.d, & centrum, ſimul intra & cum periphæria firmamenti vniformiter eodẽ motu voluatur. Dico, tellurẽ d.f.c. imò & ipſum centrum a. in firmamenti reuolutione, tantæ longitudinis lineam per planum ſuum imaginarium c.k.d. & a.f.g.l.a. deſcripturum ſuâ periphęriâ, d.f.c quantam totius firmamenti circulus b.g.e. in plano reali e.h.b.

Quando enim in actu motûs, quadrans e.g. firmamenti, emenſus fuerit lineam & ſpatium e.h. ita vt punctum eius g. ſit in h. & e. in f. eodem tempore & inſtanti, terræ quadrans c.f. deſcripturus eſt lineam c. k. ita vt punctum eius f. futurum ſit in k. & c.m.g. centrum a. verò in l. Promoueatur iam vlteriùs firmamẽtum ex h.k.l. punctis in b.a.c. integro ſcilicet ſui ſemicirculo: continget ergo iterùm vt quando pars ſuperior b. circuli e.g.b. erit in puncto inferiori b. lineæ e.h.b. tunc etiam punctum periphæriæ terræ ſuperius d. in linea c.k.d. quoque futurum ſit in d. centrum a. verò, lineam a.f.g.l.a. deſcripturum in a. eſt eiuſdem prorſus longitudinis cum linea c.k.d. & e.h.b.

Quod ſi verò circulum telluris c.f.d. ex maioris e.g.b. centro & periphęria extraxeris, & ſolitariè, aut ſeorſim à maiori per planum, c.k.d. volueris, tunc in ſemireuolutione ſcilicet arcu c.f.d. non longiorẽ deſcripturus eſt lineam, quàm c.n. & tamen anteà maiori coniunctus ſolo quadrãte c.f. deſcripſit c.k. in integra verò circulatione ſuâ periphæria c.f.d.c, deſcriberet ſolùm lineam c.n.k.m. &c. Similiter & centrum a. quod licet anteà & cum maiori circulo deſcribebat lineam æqualem e.h.b. ſcilicet a.f.g.l.a. extra eum tamen etſi centies ſeorſim reuolutum non tantam lineam deſcripturum eſſet, quàm anteà ſolummodò mediâ ſuâ parte, &c. Hoc admirandum problema, mi Lector, tu ſoluito. Ego quidem reor, rei nodum totum latere in eo, cùm centrum & minor circulus maiori affixi, & infixi, motum, & tẽpus motus eius adæquatè participent, & ſuis circumferentiis, in ſuis planis, ęqualem in motu moram, & tempus obtineãt, &c. ideò etiam neceſſariò, cum circulo maximo eiuſdem longitudinis lineas deſcribere. Sed nunquid in reuolutione minoris extra maiorem ab Angelo factâ, & mora, & tempus, adæquatus ac ſimultaneus motus, quẽ obtinuit iunctus aliàs maiori, ab eo poſſet ſuppleri, ita vt tanta linea etiam à minoris circuli periphæriâ, quanta à maiori, ſeorſim deſcriberetur? Equidem arbitror hoc quaſi impoſsibile fore,

forem, &c. In causis autem huius rei adducendis diutiùs moras trahere superfluum puto: sed ad propositum nostrum, & applicationem iam venire & redire potiùs liceat.

Deus comparatur circulo maximo.

Deus profectò est ille circulus immensus & maximus, *cuius quidem cētrum vbique, circumferentia nusquam*: huic per amorem & fidem intimè vnita & coniuncta anima, in reuolutione huius vitæ, tantam lineam eius gratiâ describit à parte post & quoad durationē æternitatis, quãtam ipse Deus: quamdiu enim Deus erit Deus, tamdiu anima beata, erit beatè existens, cum Deo, ceteris paribus, similem æternitatis, & durationis lineam descriptura. Vnde Christus Dominus ait: *Qui manet in me*, (circulo infinitæ bonitatis) *& ego in illo, hic fert fructum multum*: & iterùm: *Sine me nihil potestis facere*, &c. Vides ergo animam extrà hunc sacrosanctum circulum cóstitutam, & ab eo auulsam nullius momenti lineam describere, hoc est, neque quidquam boni agere, neque vitam, & lineam æternæ felicitatis, & beatitudinis sibi promereri & describere posse. Nam sicut punctum & centrum cum maximo circulo coniunctum & motum, maximam & immensam lineam describit, seorsim verò nullam prorsùs; sic anima velut punctum respectu Dei infiniti, à se, & in se, extra Deum constituta nihil potest; in, & cum Deo verò omnia, iuxta illud: *credenti* (intellige per charitatem) *omnia possibilia sunt, &c.* & Ioann. 15. *Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis, &c.*

Sic & Sancti cum Deo ambulantes, stupendâ eius virtute patrant miracula & mirabilia, sine Deo verò nullum fieri potest miraculum. Hoc cófirmat Christus, Ioan. 14. *Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet.* Nihil igitur, velut puncta & parui quidam circuli, extra, & sine Christo, circulo scilicet maximo, possumus; in ipso verò, & illi coniuncti, omnia. Nam *Sicut palmes*, ait Christus, *non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis, &c. qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum*, Ioan. 15.

Econtra & animæ damnandæ etsi sint velut puncta, & nihil in conspectu Dei, descripturæ tamen sunt lineam, (existentes scilicet olim in infinito circulo & labiryntho diuinæ iustitiæ) cuius longitudinis & durationis nunquam erit finis: sed heu infelicissimam lineam! continuò scilicet vt centrum in circulo, sic hæc in centro terræ & inferni, ab igni inextinguibili super glacies & frigora, iam à fletu ad stridorem détium, iam à dolore in dolorem, iam à cruciatu in cruciatum, denique à desperatione in desperationem, à miseria intolerabili ad æternitatem interminabilem deducenda.

Neque cessabunt damnati hanc miserrimam dãnationis & æternitatis lineam describere in inferno, quamdiu Deus regnabit cum beatis in cælo,&c. nam neque *vermis eorum* (heu longissimam lineam!) *morietur*, *neque ignis extinguetur.*

Conceptus. Prospice ergo rebus tuis ô pauper homo, quisquis fortè extra hunc SS. circulum existis, gratiâ Dei scilicet destitutus; nam si non velis in & cum eo moueri, & ambulare vitâ rectâ,& conuersatione sanctâ: vt circulus paruus cum maiori nolens volens etiam cum eo descripturus es æternæ durationis lineam, vt centrum,sed prô dolor nullibi quàm perpetuò in centro terræ existens; iam enim insertus es huic circulo per creationem (nil enim extra eum existere potest in rerum natura) immortalis es,rapieris inquam ab eo, lineam certò certius totius æternitatis descripturus, aut beatitudinis in summitate cæli; aut miseriæ perpetuæ in centro,& inferno: iam elige quid placet. Si enim vitâ malitiosâ te coram Deo in punctum velut & centrum contraxeris (nihil enim,& velut punctum indiuisibile peccator est coram Deo) in puncto etiam malitiæ tuæ, & forsan etiam temporis, quãdo minimè suspicaberis, peribis, & in centro terræ æternùm cruciaberis. Si verò te vnicè cum Christo æternæ felicitatis circulo coniunxeris,in fide vera,charitate perfecta,& vita immaculata,nunquam ab eo separaberis: nam *si quis*, inquit, *mihi ministrauerit,honorificabit eum Pater meus qui in cælis est, vt vbi ego sum, illic sit & minister meus.*

Admiranda res est, ferrum intus scilicet magnete armatum, & expletum, maximam virtutem & vim attractiuam & retentiuam alterius ferri à magnete participare; magnetem etiam ferro vestitum multò fortius trahere, quàm sine illo: quod mihi haud exiguum hieroglyphicũ videtur animæ deuotæ Deo vnitæ; quidquid enim ferrum absque intrinseco in se latente magnete est, hoc & anima, Dei gratiâ destituta censetur: & sicuti ferrum maximam vim attractiuam & retentiuam alterius ferri, à magnete recipit; ita anima intrinsecè Deo repleta, omnem virtutem ab eo participat. *Qui enim manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, &c. quia sine me nihil potestis facere,&c.* audis? nihil. Quid ergo peccator præsumis sine Deo, & contra Deum agere,quæ neque potes, neque vales? Magnes certè,lapis ille scilicet angularis,Christus Iesus,tuę ferrugineæ, & peccatorũ rubigine omnimodè obscuratæ animæ, extra illam constitutus haud multum proderit: quin & timendum, ne altero eius scilicet iustitiæ misericordiæ opposito polo, adusque polum antarcticum infernalem pellendus & abigendus sis, haud aliter,

Christus in anima quasi magnes.

Conceptus.

aliter, ac magnetis contrarius polus ferreum globum à se per planum repellit abigitque, &c. nisi mox contritione & pœnitentiâ seriâ, compunctione & vitâ deuotâ, te in alterius huius diuini magnetis polo, scilicet misericordiæ, affriuaueris; nouerit enim iste denuò te ad se attrahere, si noueris & tu te emendare & ei appropinquare, &c.

Conceptus. Denique sicut firmamētum innititur tribus punctis, nempè duobus polis, & centro: sic anima intus tribus SS. Trinitatis Personis, vel suis tribus potentiis, scilicet intellectu, voluntate, & memoriâ firmatur, vti iam suprà diximus. Et tandem, sicut 12. sunt signa firmamenti, & 12. portæ cælestis Ierusalem: sic anima beata habebit duodecim prærogatiuas; quarum 6. quidem ipsi, & 6. suo corpori in cælo glorificando concedēdæ sunt: sex primæ sunt. 1. *Amor in Deum interminabilis.* 2. *Voluntas in Deum delectabilis.* 3. *Memoria beneficiorum à Deo receptorum, & omnium rerum admirabilis.* 4. *Intellectus in intelligendo & contemplando Deum inexplicabilis.* 5. *Fruitio Dei ineffabilis.* 6. *Securitas, beatitudinem & Deum nunquam omittendi admirabilis.* Corporis verò glorificandi sunt hæ 6. prærogatiuæ. 1. *Charitas admiranda.* 2. *Subtilitas omnia penetratura.* 3. *Agilitas sine defatigatione stupenda.* 4. *Incorruptibilitas irrefragabilis.* 5. *Pulchritudo, & proportio corporis ineffabilis.* 6. *Fragrantia ex corpore proprio exhalans inexplicabilis.*

12. signa mystica animæ & beati in cælo.

Quid autem peccator turpissimâ voluptate peccatorū pro his ce omnibus in inferno mercabitur? videlicet 1. *Odium in Deum execrabile.* 2. *Voluntatem contra Deum detestabilem.* 3. *Memoriam æternitatis & pœnarum amarissimam.* 4. *Intellectum in omnibus stupidissimum.* 5. *Priuationem visionis beatificæ inexplicabilem.* 6. *Desperationem & vermem conscientiæ execrabilem.* In corpore verò erūt 1. *Grauitas stupenda.* 2. *Obscuritas miserabilis.* 3. *Pigritia & tædiositas execranda.* 4. *Immortalitas & mors sine vita verâ, vita & miseria sine morte.* 5. *Turpitudo, & deformitas horrenda.* 6. *tandem fœtor ex proprio corpore exhalans intollerabilis.* Denique sicut Angelis & Beatis in cælo erit locus amplissimus, amænissimus, & deliciosissimus; sic damnandis à diuina iustitia, in carcere infernali detinendis, strictissimus, mœstissimus, & miserrimus. Quanta igitur erit obsecro miseria? quantus horror? in loco illo, vbi tot milliones horrendissimorum dæmonum habitabunt, tot millia millium fœtidissimorum damnatorum corporum erunt, colligatorum ad inuicem, & haud aliter compressorum in flamma perpetua, quàm folia libri pressissimè compacti. Quid erit de tanta flamma, fumo, & fœtore? dum post tremendum iudicij diem infernus adeò vndique strictè concludendus est, vt nec minimum quidem spiraculum, pro fumo & fœtore exhalan-

12. signa hominis damnandi.

Horrenda pœna damnatorum ratione fœtorū & fumi, nullo vnquam spiraculo ex inferni barathro euacuando-rum.

dis ſit apertum relinquendum? quid inquam erit de tanto fœtore, per totam æternitatem exitum quærente, & nuſquam inueniente? vtique ad ſuum ſordidiſsimum principium, ſcilicet dãnatos relabetur vnde & emanaturus eſt. vnde Iſa. 34. dicitur: *De cadauere eorum aſcendet fœtor.* Et iterùm Ioel 2. *Aſcendet fœtor eius.* Denique Iſaiæ 34. ſatis damnatorum miſeria, ignis, & fumus exprimitur. *Conuertentur torrẽtes eius* (ſcilicet infernalis carceris,) *in picem, & humus eius in ſulphur: & erit terra eius in picem ardentem. Nocte & die non extinguetur, in ſempiternum aſcendet fumus eius: à generatione in generationem deſolabitur, in ſæcula ſæculorum non erit tranſiens per eam, &c.*

Conceptus inſignis. Certè miſeræ animæ & corpora dãnatorum in inferno haud abſimiles erunt cuidam lapidi, ferrei coloris in montibus Arcadiæ naſcenti, quem Plinius libr. 37. cap. 10. *Asbeſtum*, ſeu inextinguibilem vocat, eò quòd licet ignem non habeat proprium, tamen ſic continuò ardeat quòd extingui non poſsit, &c. Sic & damnati ſemel infernali igne à furore, & flatu diuinæ iuſtitiæ accenſi, in omnem æternitatẽ non poterunt ampliùs extingui. Hoc teſtatur Iſaias 1. *Et erit fortitudo veſtra vt fauilla, & opus veſtrum quaſi ſcintilla: & ſuccendetur vtrunque ſimul, & non erit qui extinguat:* & iterùm, Iſaiæ 66. *Ignis eorum non extinguetur.* O Asbeſti, beſtialiſſimi, & æternùm arſuri cremandique peccatores! hîc iam omni luxuriæ flammâ animas veſtras adeò incendentes, vt in æternum non ſint extinguẽdæ: audite horrendum dictum cuiuſdam ſpiritus infernalis, ex obſeſſa quadam perſona, coactione Dei nobis quõdam factum. *Si*, inquiebat (ita enim erat à Deo coactus dicere) *per decem mille annorum ſpatium ſine intermiſſione prædicarem, & loquerer de tormentis inferni; eas nequaquam exprimere poſſem; neque enim tormenta totius mundi, omnium etiam Martyrum, & malefactorum, omnium morborum, ab Adam vſque ad finem mundi in vnum cumulum colligenda, & adhuc per decem mille annos duratura, vel minimæ etiam pœnæ inferni, tantummodò ſpatio dimidiæ horæ ſufferendæ, comparari poſſunt.* Inſuper addendo, ſi poſſet habere ſpem, vitam & ſalutem conſequendi (eâ conditione tamen vt ſe per decem mille milliones annorum, induſio ſulphure, reſinâ & pice tincto & infernali igni incenſo indutum ſe à ſummitate cælorũ in fune ardente, manibus poſt terga reuinctis, cõtinuò deorſum demitti, & tum iterùm ſurſum attrahi pateretur) ſe nulla tormenta curaturum, ſed quidquid eſſet pro ſumma gratia habiturum pro ſola ſpe ſalutem conſequendi. Denique ſubiunxit: *ſi auderem, & poſſem vociferari & clamare, quando loquimini vos de caſu noſtro, de die Iudicij, & gloria cæleſti, &c. ego præ nimio dolore, quòd ſcilicet tantam gloriam perdiderim, & amplius in æter-*

Horrenda quadam dicta de pœnarum infernalium acerbitate, cuiuſdam dæmonis ex perſona obſeſſa.

æternum eã reacquirere non possim, tanto impetu rugirem, tanto horrore exclamarem vt ad distantiã 7. leucarum vocis eiusmodi vox sonusque foret percipiendus, adeoque nullus audientium futurus esset, qui non præ nimio horrore tunc esset moriturus. Dæmones insuper mirari, inquiebat, *mortales tam segnes & negligentes esse, diem Iudicij, & pænas inferni, tam parum ponderantes (quem diem tamen ipsi ineffabiliter horreant:) cælestem gloriã tam exiguè æstimantes, tam supinè negligentes. Gratiam Dei & nobilissimum benè operãdi tempus, tam infructuosè dilapidantes, &c.* Et quamuis aliàs cõmuniter dæmoni fides habenda non sit, cùm sit ipse pater mendacij; in quibusdam tamen, & eiusmodi rebus, quæ immediatè contra ipsum militant, (cùm & sæpiùs etiam à Deo in bonum nostrum loqui cogatur, ita vt habere possit meritò etiam hîc locum illud S. Scripturæ. *salutem ex inimicis nostris,*&c.) omninò tamen ei fides habenda est, scilicet quando dicit talia, quæ nos à malo auertunt, & quorum horrore ad pænitentiam & ad bonum, & ad vitæ emendationem inducimur.

TROPOLOGIA.

IGitur vt cum D. Bernardo in meditat. & Hugone lib. de Anima concludamus. *O Anima insignita Dei imagine, decorata similitudine, desponsata ei in fide, dotata in spiritu, redempta sanguine Iesu Christi, deputata cum Angelis, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps, quid tibi cum carne?* (& ego addo, quid tibi cum mundo & diabolo?) *quã haud aliud vilius sterquilinium inuenisti? Si enim animam negligamus,* inquit D. Chrysostomus de recuperat. lapsi, *nec corpus saluare poterimus. Non enim anima pro corpore, sed corpus pro anima factum est. Qui ergo quod primum est negligit, & quod inferius est extollit, vtrumque corrumpit. Qui verò ordinem seruat, & quod primum est colit, etiamsi negligat quod secundum est, per primi salutem saluabitur & secundum, &c.* ô vtinam igitur mortales tandem saperent, & huiusce miserrimi temporis malis præsentibus, & forsan etiã multis mortalibus adhuc futura maiora, imò fortè & mala æterna prænuntiantibus, nouissima sibi fortasse citiùs quàm putant, euentura præuiderent! per dignos pœnitentiæ fructus se emendarent, Deumque amantissimũ Conditorem suum tam grauiter à se offensum, tam apertè nobis iratum magis sedulò quàm hactenus, placare studerẽt; & proculdubiò aliter res nostræ succederent. *Propè est enim Dominus omnibus inuocantibus eum, cor contritum, & humiliatum nequaquam despiciens: mortem peccatoris non volens, sed vt magis conuertatur & viuat* desiderans. Cogita igitur semper ô homo, quisquis es, sapientissimi Senecæ, etiam Ethnici, dictum in Epist. *Prope Deus est, tecum est, intus est. Ita dico Lucili, sacer intra nos spiritus*

Aureum dictum Senecæ de continua præsentia Dei habenda & cogitanda.

tus sedet, malorum bonorumque nostrorum obseruator, & custos: hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat, bonus verò sine Deo nemo est; malus & sine illo autem eius vindictam non declinabit, &c.

Et denique idem iterùm Seneca 3. epist. te hortatur, vt vel ab homine ethnico instruaris, & vtinam etiam ab eo in die iudicij non confundaris! Tutum, inquit, iter & iucundum est, ad quod natura te instruit; dedit tibi illa, quæ si non deserueris, par Deo consurges (intellige si cætera sint paria, scilicet per gratiam.) Parem autem Deo te pecunia non facit, Deus nudus est: fama non faciet, nec ostentatio tui. Nemo nouit Deum, licet multi malè de illo existiment, & impunè (vsque ad suum scilicet tempus.) Non turba seruorum lecticam tuam portantium. Deus ille maximus potentissimusque ipse vehit omnia: nec forma quidem & vires te beatum facere possunt. Nihil horum, non patitur vetustatem. Quid ergo? Animus, sed hic rectus, bonus, magnus: quid aliud voces hunc, quàm Deum in corpore humano hospitantem? hic animus tam in equitem Romanum, quàm libertinum, quàm in seruum potest cadere, &c. Et in epist. denique 60. *Sursum animum vocant initia sua, erit autem illic etiam antequam hâc custodiâ exoluatur. Si vitia sua deserat, purusque ac lenis in cogitationes diuinas emicuerit, &c.* Hæc Seneca homo ethnicus in confusionem omnium Christianorum malè viuentium, cultum corporis, carnis, & sæculi voluptates, cultui diuino, animæ, & deliciis paradisi cælique Empyrei præferentium. Et hæc de Angelis, Anima, cælo, & inferno, ad Dei Deiparæque maiorem gloriam, salutemque proximi paucis dicta sufficiant.

CAPVT VI.

De 7. Planetis mysticis.

PRÆMISSIO.

STellas respectu Sanctorum, Christi, & B. Virginis Mariæ, &c. insignē gerere analogiam, facilè probatur ex SS. literis. Primò quidem Numer. 24. Vbi Christus, seu Messias venturus stellæ comparatur. Nam *Videbo eum, sed non modò,* inquit S. Scriptura: *intuebor illum, sed non propè: Orietur stella ex Iacob, & consurget virga de Israël, &c.* & iterùm, Matth. 2. stella quæ tribus magis apparuit Christum eis significabat, monstrabatque. *Vbi enim,* inquiunt, *est qui natus est Rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius in Oriente,* &c. Deinde Daniel Propheta cap. 2. Doctores, & prædicatores comparat splendori firmamenti, & stellis. *Qui autem,* inquit, *docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.*

Sacra literæ Deum stellis comparant.

tates. Denique Apostolus, 1. Corinth. 15. glorificandorum corporum inter se differentiam & excessum, ad inuicem excellentiamque Sanctorum & beatorum in futura resurrectione explicans & adumbrans, id per claritatem & differentiam Solis & stellarum perbellè certè demonstrat. *Alia* enim ait, *est claritas Solis, alia claritas lunæ, alia claritas stellarum. Stella enim à stella differt claritate: sic & resurrectio mortuorum, &c.*

Itaque & nos SS. Scripturæ exemplo instructi, quâ ratione 7. Planetæ Deo Christo, eiusque, quos pretioso sanguine suo sibi æternùm comparauit redemitque, Sanctis comparētur, sequentibus Anagogis, hocque capite demonstraturi sumus.

ANAGOGE I.

Deus Sol mysticus, Sancti verò quasi alij Planetæ.

MEMBRVM I.

De 7. Planetis mysticis in genere.

ADmiranda certè harmonia, stupendus ordo, mirabilis pulchritudo cernitur in 7. Mundi huius visibilis Planetis. Quis enim satis hactenus potuit admirari gratiosissimum splendorem & lucem Solis? quis Lunæ decorem sufficienter intueri? quis denique tam mirè & iucundè micantium Planetarum reliquorum ornatum ad satietatem contemplari valuit? Quid enim obsecro esset Mundus sine Sole? quid dies sine Solis luce? quid nox sine Lunæ & stellarum splendore? Haud aliud quā quod est corpus sine anima, auis sine plumis & pennis, nauis sine vento, velis, & remige. Vnde & varij populi, ac gentes, adeo Solis pulchritudine, splendore, & ornatu obstupefacti illectique fuêre vt eū velut Deum & Numen diuinum colere haud dubitarint; è quorum numero Scythæ Solem vnicum Deum putabant. Cumque is & lucem & vitam videatur impertiri Mundo, cunctisque animantibus, plantis, & viuentibus: hinc & lucis quæstor, & vitæ author, & morborum salutisque moderator, frugum denique & rerum omnium copiæ largitor, atque adeo Deus vnus habebatur; eo scilicet tēpore, cùm Dei naturam superiorem hisce omnibus, nōdum mortales miseri illi cognoscerent. Hinc est quod apud Rhodios illos populos, Solis simulachrum ingens fuerit, quod & Solis colossum appellabant, altitudinis 70. cubitorum (quare etiam Rhodij Colossenses videntur vocari ab Apostolo.) Hic colossus Solis, tantæ fuit magnitudinis & molis, quod licet post quinquagesimum sextum annum terræmotu prostratus sit, tamen adhuc etiam

Ingens moles Colossi Rhodij.

iam iam deiectus, & iacens miraculo fuerit. Nam pauci eius pollicem amplectebantur. Maiores ei fuêre digiti, quàm hodie pleræque ſtaturarum moles. Defractis eius membris, vaſti ſpecus hiabant: ſpectabantur intus magnæ molis ſaxa. Opus videlicet duodecim annorum; pretio vix trecentorum talentorum ſoluendum. Denique Soldanum Ægypti, Rhodium inſulam inuadentem, ex huius ſtatuæ ſolis ære, nongentos camelos oneraſſe ferunt, &c.

Neque etiam Solem ſolummodò populi gentiles Deum colebant, ſed & Saturni ♄ & ♃ Iouis ſtellas inter diuos numerabant. Vnde inter 7. orbis miracula etiam recenſetur Phidiæ operâ ex ebore elaboratũ, & olympio Ioui erectum ſtupendũ ſimulachrum, &c. Quod ſi etiam antequã Deus mẽtibus mortalium cognitus extitiſſet tãtam ſimilitudinem Ethnici illi populi, inter ſolem, ſtellas & Deum, neſcio quo naturæ inſtinctu, repererint; ita vt eos etiam omninò deos & crediderint, & coluerint: quantò magis nos lumine ſolis iuſtitiæ iam illuſtrati, ſano modo, Solem & reliquos Planetas, Deo & Sanctis eius in cælis aſsimilare poterimus?

Quomodo ſol Deum repræſentet.

Primò quidem Sol Deum, & Chriſtum; reliqui verò Planetæ Sanctos optimè repręſentãt. Sicut enim ſolus Sol à nullo illuminatur alio aſtro, ſed omnia econtra illuminat, ſolus ſuo motu ſimpliciſſimam lineam deſcribit, ſolus cum Luna nunquam fit ſtationarius aut retrogradus; reliqui verò omnes, &c. Sic ſolus *Deus eſt lux, in quo tenebræ nõ ſunt vllæ*, 1. Io. 1. Solus *illuminat*, ſcilicet, *omnem hominem venientem in hunc mundum*, Ioan. 1. à nemine verò illuminatur ipſe, ſed omnia abſcondita in tenebris latitantia manifeſtat, (hoc quidem futurum eſt dum in illa die aperiendi erunt ab eo libri conſcientiarum.) *Ipſe* enim, ait Daniel cap. 11. *reuelat profunda & abſcondita* (pectoris tui ſcilicet ô homo, ſuo tamen tempore) *& nouit in tenebris conſtituta* (omnia arcana cordis tui, quidni igitur ſanctè coram eo ambules?) *& lux cum eo eſt*, &c. Vides ergo Deum eſſe Solem myſticum.

Conceptus de ſtatione, & retroceſsione myſtica.

Deinde ſicut ſolus Sol & Luna nunquam ſunt ſtationarij, aut retrogradi: ſic ſolus Chriſtus, eiuſque BB. Mater, nunquam fuêre ſtationarij, nullâ ſcilicet vnquam labis aut peccati remorâ laborantes, quibus aliàs in medio maris ſiſti dicuntur naues, &c. Nam *ipſe* (1. Pet. 1.) *peccatum non fecit, ſed peccata noſtra ipſe pertulit:* & *neque inuentus eſt dolus in ore eius. Candor eſt enim lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula Dei Maieſtatis, & imago bonitatis ipſius: attingens vbique propter ſuam munditiam, &c. Nihil inquinatum in illum incurrit, &c.* Sap. 7.

Neque etiã Luna myſtica vnquam retrograda facta eſt, illa inquam *pulchra vt Luna, electa vt Sol*,

ſcilicet BB. Virgo Maria. Vnde & Eccleſia de ea ita à Spiritu S. edocta cantat, Cant. 4. *Tota pulchra es ô Maria, & macula non eſt in te, &c.* Itaque ſolùm duo luminaria hæc maiora & myſtica, ſcilicet Sol iuſtitiæ Chriſtus, & Luna Mariana, BB. Virgo, nunquam fuére ſtationarij & retrogradi: quæ tamen paſsiones in omnes reliquos Planetas cadunt: *Si enim dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus & veritas in nobis nõ eſt*, 1. Ioan. 1. Vnde bene S. Auguſtinus de natura, & gratia ait: *Hâc Virgine exceptâ, ſi omnes Sãctos & Sanctas cùm hîc viuerent, congregare poſſem & interrogare, vtrũ eſſent ſine peccato? quid fuiſſe reſponſuros putamus: niſi quod ait Ioannes, ſi dixerimus, quia peccatum nõn habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt, &c.*

MEMBRVM II.

Solem magnitudine ſuâ omnium aliorum Planetarum moles ſuperantem magnitudinis & excellentiæ Christi typum gerere.

Magnitudo Solis ſecundùm authorem.

Veteres Solem tellure, & toto terraqueo globo tantummodo vicibus 166. maiorem perperàm determinarunt; cùm reuerà ipſe ex noſtris, & certioribus fundamentis benè millies tellurem ſuâ mole excedat, ita vt ſe habeat ad terram vt 100. ad 10. ſeu vt quadratum ad ſuam radicem; ipſe verò Sol eſt ad ſuam à terris diſtantiam, & radium orbis ſui in 10000. partes diuiſum, vt 100. ad 10000. ſeu vt radix ad ſuum quadratum: terra igitur diſtantiæ ſuæ à Sole eſt radix cubica; Sol verò radix quadrata. Si enim 10. per 10. multiplices, prouenient 100. diametri ſolares diſtantiæ à terra: & ſi denuo 100. in 10. duxeris, 1000. terræ diametros conflabis, quæ quidem, vti hactenus nunquam audita & credita, ſic & ſtupẽdam rerum inter ſeſe proportionem atque harmoniam arguunt, Conditoriſque omnia *in numero, pondere & menſura* creantis, infinitam ſapientiam commendant. Centum igitur Sol ſuis, terra verò 1000. ſuis diametris à terra diſtat, & vt 10. ſe habet ad 100. reſpectu eiuſdem. Idque fortè haud abſque myſterio: cùm enim Sol creaturæ rationali, Creatorem ſuâ luce, pulchritudine, & ſplendore referat, etiam ſuâ, reſpectu telluris, proportione, myſticâ proportionem inter Solem iuſtitiæ, & terreſtrem hominem gerere videtur. Reſoluamus itaque iam terminos magnitudinis Solis & terræ, ſcilicet 100. & 10. in numeros hebræis literis expreſſos (vti hebræis numerare mos eſt) competent quidem numero 100. id eſt Solis hæ literæ מלכי, quod idem ſonat ac *Rex meus* (*Rex* nempè

Solis iuſtitiæ myſtica proportio ad hominem.

Regum, & Dominus dominantium) numero 10. telluris verò tantummodo vnica hæc litera ' *Iod* dicta conuenit, hoc est idem quasi ac *iad*, seu *spatium inane*; vel יד *Ied*, idem ac *cœnum, lutum*, &c. Quid est autem homo terrâ repræsentatus, respectu Solis iustitiæ aliud quàm merum vacuum & inane spatium, lutum, & cœnum? nam *recordatus est*, inquit Dauid, *quoniam puluis sumus*, Psal. 103. hominem verò maximè peccatorem, nihil quasi esse, inane quid & vacuum coram Deo testatur Dauid Psal. 72. *Ad nihilum redactus sum & nesciui, &c.* Et sicuti litera hebræa ' (quæ numerũ 10. etiam refert) est omnium minima, & respectu aliarum literarum punctum: sic homo respectu Dei & Christi merum punctum censetur. Hoc optimè Christus Dominus innuit: *Sine me*, inquit, *nihil potestis facere, &c.* Quidquid ergo sumus, in Christo esse debemus, sine quo nihil sumus. *Conceptus.* Nam sicut litera ' *Iod*, se solâ nil significat, tamẽ cum aliis literis, in nomine SS. Tetragrammatõ, seu יהוה & in nomine ישו *Iesu*, suum valorem habet: sic homo in Christo radicatus fert fructum multum, extra illum verò nihil. Est igitur Christus numero 100. hoc est *Melchi* expressus, verè noster *Rex regum, & Dominus dominãtium*: homo verò per telluris numerum 10. significatus respectu illius, parum aut nihil, &c.

Deinde sicuti Sol etsi immani à nobis & tellure spatio distet, nihilominus tamen suâ luce, & splendore vndiq; præsens est; sic Deus & Christus Sol iustitiæ, etsi in summitate cæli Empyrei existẽs, nobis tamen & suâ gratia & misericordiâ semper præsẽs esse censetur; vti apud Matth. promisit: *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi, &c.* Et benè S. Gregorius libr. 2. Moral. *Creator*, inquit, *omnium Deus Pater omnipotens vbique est, & vbique totus est, in parte non est, quoniam vbique est, & tunc minùs inuenitur, quando is qui vbique totus est, in parte quæritur, &c.* *Conceptus.*

Sicut denique Sol suo calore penetrat viscera terræ, inque illis aurum, argentum, & lapides pretiosos procreat, sursum astra illuminat, deorsum verò calefacit, &c. *Conceptus iucundus.* Ita Sol iustitiæ penetrat viscera humani cordis, inque iis aurum sui diuini amoris, argentum dilectionis proximi, & infinitos virtutum lapides pretiosos procreat. Nam *qui manet in me, & ego in illo*, ait, *hic fert fructum multum*, &c. Sine Sole enim Iustitiæ omnia languent, & nihil fieri potest, vt ipse testatur, *sine me nihil potestis facere, &c.*

ANA-

ANAGOGE II.

De Sole myſtico, & qualiter adhuc aliis modis Soli noſtro viſibili comparetur.

MEMBRVM I.

Quod Chriſtus Sol iuſtitiæ inuiſibilis habeat analogiã miram cum noſtro Sole viſibili.

Elogia & ſententia Plinij de Sole. CErtè Plinius libr. 2. inſignia Solis elogia enumerat. *Medius*, inquit, *Sol fertur ampliſsimâ magnitudine & poteſtate, nec temporum modò terrarumque, ſed ſiderum etiam ipſorum cælique rector. Hunc mundi eſſe totius animũ, ſeu planius mentem: hunc principale naturæ regimen ac numen credere decet, opera eius æſtimantes. Hic lucem rebus miniſtrat, aufertque tenebras. Hic reliqua ſidera occultat: hic vices temporum, annumque ſemper renaſcentem, ex vſu naturæ temperat. Hic cæli triſtitiam diſcutit, atque etiam humani animi nubila ſerenat. Hic ſuam lucem cæteris quoque ſideribus fœnerat. Præclarus, eximius, omnia intuens, omnia etiam exaudiens: ita vt principi literarum Homero dicere placuerit. Omnia in vno eo* (ſcilicet Sole) *video, &c.*

Applicatio. Profectò omnes modò dictæ analogiæ ſolis, Soli Iuſtitiæ perbellè, & myſticè attribui, atque aſſimilari queũt. Vti enim Sol medius ampliſsimâ mole, & potentiâ inter ſidera fertur: ſic Chriſtus Sol iuſtitiæ eſt *mediator Dei & hominum*, 1. Timoth. 2. Siderum tam cæleſtiũ, & Beatorum, quàm terreſtrium, ſcilicet hominum, rector ampliſsimâ poteſtate cuncta gubernans. Nam *data eſt mihi*, inquit, *omnis poteſtas, in cælo & in terra*, Matth. 28. Animus eſt, & quaſi mens mundi, vtpotè qui non modò per ipſum, verùm & principaliter propter ipſum factus eſt: *Vniuerſa* enim *propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*, Prou. 16. Numen Deorum, ſcilicet *ſplendor Patris*, & *figura ſubſtantiæ eius*. Lucem ſuæ gratiæ continuò rebus humanis miniſtrans; tenebras noctis & mortis ſuo piiſsimo ortu pellens, auferenſque. Suâ gloria reliqua omnia ſidera & tàm fixorum, & Angelorum, quàm Planetarum, Beatorum ſcilicet occultans. Cæli triſtitiam diſcutiens, cùm ſit ipſe eius lampas, iuxta illud; *Et lucerna eius eſt agnus*, Apocal. 21. Deinde etiam humani animi nubila peccatorum, ſuæ gratiæ claritate indies ſerenat: lumen ſui diuini Spiritus cunctis piis mentibus infundens. Eximius, quia *Rex regum ipſe, & Dominus dominantium.* Omnia intuens, quia vbique præſens, nullibi abſens, nam *ego cælum & terram*, inquit, *impleo.* Omnia exaudiens, quia *miſerationes eius ſuper omnia opera eius*, Pſal. 104. Ita vt *omnia*

in vno hoc SS. Sole iustitiæ videre liceat, cùm ipse omnibus rebus coëxistat præsentissimus vbique: fons omnis boni; plenitudo infinitæ perfectionis; & denique vnum quid, & omne est hic Sol mysticus in omnibus rebus modo infinitè perfecto. Sicut enim immensa lux & maiestas Solis, omnia reliqua astra occultat, ita vt præsente eo omnino etiam neque cerni queant, & quasi non essent respectu visûs nostri se habeant: ita Christi immensa gloria, & maiestas in cælo omnium Angelorum & Beatorum respectiuè occultat gloriam: adeò vt respectu gloriæ eius & maiestatis, haud vmbra censenda sit omnis etiam omnium, & Beatorum & Angelorum gloria, felicitas, & pulchritudo in vnum collecta, idque propter infinitam dignitatem vnionis hypostaticæ cum Verbo Patris æterni, &c.

Iam igitur cogita quanta debeat esse maiestas Christi in cælo omnibus Beatis, tam Angelis quàm hominibus, in perpetuas æternitates, instar lucernæ, & Regis futuri? Magna certè fuit potentia, maiestas, & splendor Dictatorum Romanorum, adeò vt Nero ferè nunquam sine cauda minimùm 10000. personarum, & aulicorum in publicum prodiisse feratur, cuius palatium & mole amplissimum, auro intus, & lapidibus pretiosis vndique superbissimè decoratum, splendidissimum erat. At maior erat adhuc pompa & maiestas Salomonis: cui teste S. Scripturâ, 3. Reg. 4. assistebant 11. principes, & ex *Iuda & Israël innumerabiles, sicut arena maris in multitudine, comedentes, & bibentes, & lætantes* coram eo. Cogita quanta fuerit multitudo aulicorum eius; cùm indies consumpserint 30. *coros similæ, &* 60. *coros farinæ*, 30. *boues, centum arietes, exceptâ venatione ceruorum, caprearum, bubalorum, & auium altilium*; ita quod Regina Sabæ adeò Salomonis sapientiam, potentiam, & maiestatem admirata fuerit, vt *non haberet ampliùs spiritum, &c.* Iam si & Salomonis & Neronis, & omnium Regum, Imperatorum ac principum totius mundi, qui vnquam fuerunt, sunt, & erunt, potentiam, diuitias, maiestatem, & splendorem in vnum cumulaueris, & potentiæ, pulchritudini, atque maiestati vel minimi Angeli comparaueris, non splendor, non maiestas, non potentia, sed potiùs impotentia, debilitas, puerilitas, & obscuritas erit. Collige igitur iam ex hoc, cùm tanta sit multitudo Angelorum (quæ, vt suprà diximus, etiam multitudinem arenularum vastissimi maris probabilissimè & quidem longè excedit) & omnes hi potentissimi principes, trementes assistant ante faciem Christi, & Dei; quanta debeat eius esse Maiestas.

Pompa Neronis,

Et maiestas Salomonis.

Inexplicabilis pulchritudo & maiestas Christi.

Maiestas. Quanta gloria & excellentia? Cumque potentia, pulchritudo, & maiestas vnius Angeli etiam minimi, excedat & superet omnem potentiam, pulchritudinem & maiestatem totius mundi; quid erit ergo, maiestas, potentia, pulchritudoque omnium simul Angelorum? qui suo numero vastissimi etiam Oceani arenulas, omniumque rerum species longè superant. Iam cùm omniũ simul Angelorum potentia, maiestas, & pulchritudo in vnum collecta respectu Magnificentiæ, Magnitudinis, & Maiestatis Dei nihil aliud sit, quàm vmbra respectu corporis, tenebræ respectu Solis & lucis: cogita igitur, indeque conclude, quid de illo sentiendum sit *qui respicit terram*, soloque obtutu *facit eam tremere, tangit montes & fumigant, aufert spiritum principum; venturus denique iudicare viuos & mortuos, sæculumque per ignem?* Cui denique *omnis potestas data est in cælo & in terra, &c.* Cùm igitur Christus sit *Rex Regum, Dominus dominantium, & plusquam Salomon* infinities, quantum ergo in cęlis palatium & magnitudine, & pulchritudine, excellentiaque decoratum putas oporteat eum habere, accepisseque à Patre æterno, vt sit eius dignitati infinitæ, eius Maiestati ineffabili, eius pulchritudini & potentię inenarrabili proportionatum?

Christi dignitas & palatium in cælo.

O bone Iesu! quot hodie principibus terrenis (qui tamen nonnisi puluis sunt & vmbra) diu noctuq; sine nausea, pro inani solùm honore, transitoria gloria, exiguo & vili stipendio inseruiunt! & tibi æternæ infinitæq; Maiestatis Domino, *Iudici viuorum & mortuorum* è contra vix in hâc terreni vmbra serui sunt? Flectuntur genua sæpissimè maximis tuis inimicis, mortalibusq; dominis: tibi autem *Regi sæculorum immortali* sępè tam exiguus honor, prô dolor, exhibetur! Sacrificatur tam splẽdidè diabolo, carni, & mundo: tibi verò teipsum pro nobis indies sacrificanti, tam pauci se sincerè & purè sacrificant? Æstimatur tanti, pretium auri, argenti, & diuitiarum harum; pretium verò & valor SS. Sanguinis tui pro nobis effusi & diuitiarum cælestium tam exiguè ponderantur? Omnes quidem cupiunt, sperant, & volunt te videre sequiq; in cælis; sed paucissimi te imitantur in terris. Quid hoc amantissime, & dulcissime Domine? quid hoc inquam aliud arguit, quàm nos tecum non consurrexisse, cùm adhuc adeò sapiamus terrestria, cælestia tam parum cogitemus, vitam nostram cum tua tam frigidè componamus? O insaniam miserrimi generis humani puluere terrestrium rerum adeò obcæcati, vt quæ tua & vitæ æternæ sunt, numquam aut rarò pensitet; quæ verò huius vmbrę mortalis sunt, totis viribus anhelet, summo desiderio amplectatur; ingenti damno quãdoque teneat, & tandem nolit velit, summâ ama-

Notent sæculi insectatores.

amaritudine & periculo animæ perdat!

Quid dicam Domine? sibi, carni, mundo, & diabolo plerique hodie fiunt vtiles: tibi verò *omnes* quasi *inutiles facti sunt* mortales; ita *vt vix sit qui faciat bonum, vsque ad vnum*: quomodo ergo te Bonum summum & infinitũ in cælis sperare possumus, qui hîc incomparabiliter plus mali quàm boni operamur? Transeunt horæ, abeũt dies, labuntur anni, effluunt lustra; appropinquat è contra hora mortis, accelerat tempus reddendæ *rationis villicationis nostræ*, instat extrema denique dies, & tamen vix *est qui recogitet corde*. Ad æternitatis mansionẽ ineuitabiliter sensim & raptim properamus, siue rapimur, & tamẽ haud aliter transitoriis inhiamus quã si hæc semper duratura, illa verò nunquam essẽt futura. An non amentia crassissima est æternam gloriam credere, & perennem pœnam in inferno pro malis paratam non dubitare, & tamen neq; dignâ pœnitentiâ velle hãc deuitare, neque ad illam sedulò, opere & effectu aspirare? vno verbo dicam; tales scilicet potiùs ad atheismum mihi videntur accedere, quàm verè & catholicè credere; si enim crederent verè, quæ credunt vtique & opere conarentur adimplere, & vitâ immaculatâ testari; at cùm neque hoc agant, neque illud faciant, quid igitur de illis futurum sit, penes Deum, & te Lector beneuole, iudicium esto: equidem reor, tales olim à Sole Iustitiæ adeò in die Iudicij occultandos obcæcãdosque fore, ita vt *in æternum non* ampliùs sint *visuri lumen*, iuxta illud Psal. 48. Vnde & bene D. Augustinus lib. 2. de morib. Manich. ait. *Sicut Sol aquilarum oculos vegetat, nostros sauciat inspectus & tenebrat: ita Christus Sol iustitiæ in die iudicij Sanctorum Electorumque mentes, & animæ facultates inspectus acuet* (bene enim Sancti aquilæ altè volanti comparantur) *impiorum verò oculos, & animos perpetuò obcæcabit, &c.*

MEMBRVM II.

Adducuntur adhuc aliæ analogiæ, Christi Solis Iustitiæ cum nostro Sole visibili.

MVltas certè Sol hic visibilis alias habet prærogatiuas, Christo Soli iustitiæ mysticè valde etiam familiares. Sicuti enim Sol lucidissimum sidus, stellarumque Rex, non rogatus sed spontè oritur, tenebrasque noctis caliginem pellit, mundum à nebulis & sordibus purgat & denubilat, illuminat obscura, fructus telluris producit, vitam denique, & iucunditatem suo ortu cunctis rebus affert; tristitiam è contra suo occasu, & discessu plerisque causat: Ita Christus ille benedictus Sol iustitiæ, sidus siderum omnium cælestium lucidissimum, quia *ipse est* *Conceptus.*

est splẽdor Patris, candorq́ lucis æternæ. Sap.7.*&c.* mundo huic meris peccatorum tenebris obscurato, densissimaque originalis labis nebulâ atq; caligine vndiq; obtecto, spontè, liberè, merâ gratiâ & misericordia motus, ortus est; tãquam enim sponsus de thalamo suo, extra horizontẽ vteri Virginalis prodiens, totũ terrarum orbẽ piissimo suo aduentu illustrãs, peccatique tam originalis, quàm actualium culparum nebulis oppressum mundum misericordissimè suâ natiuitate, vitâ, verbo, exẽplo, & morte denubilauit, liberauitque. Vnde congruè, Luc.1. Zacharias cantat: *Illuminare his qui in tenebris, & vmbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis, &c.* Et iterùm Num.24. *Orietur stella ex Iacob*: denique Isaiæ 58. *Orietur in tenebris lux tua*, &c. Neque Sancti amplius hoc SS. Sole orbãti sunt, sed æternùm potiùs ab eo recreandi illuminandique. Ita Dominus Sabaoth promittit cælesti Ierusalem & incolis eius, Isaiæ cap.60. *Non occidet vltrà Sol tuus, & Luna tua nõ minuetur, quia erit tibi Dominus in lucẽ sempiternam, & complebuntur dies luctus tui. Populus autem tuus* (ô cælestis Ierusalem) *omnes iusti, in perpetuum hereditabunt terram* (scilicet promissionis) *germen plantationis meæ, opus manus meæ ad glorificandum. Minimus erit in mille* (quasi dicat, habebit omnes perfectiones in proportione millecupla) *& paruus in gentem fortissimam: ego Dominus in tempore eius subitò faciam istud, &c.* Certè, vti Sol tempore suo paruos ramusculos, & grana sinapis in ingentes arbores calore & virtute suâ excrescere, alias verò arefieri facit: ita Christus Sol iustitiæ subitò in die iudicij humiles exaltaturus, & superbas cedros Libani infructuosas dispersurus, eradicaturus, & in ignem inextinguibilem missurus est. Hæc certè eradicatio arborum harum mysticarum, seu peccatorum, quàm terribilis futura sit, haud obscurè præfiguratum videtur Danielis 4. in arbore scilicet illa à Nabuchodonosore visa, *Conceptus iucundi.* eumque significante, & à Deo vsque ad bestiarum speciem & pastum humiliatâ, &c. Deinde in arbore fici, Matth.21. ob nullos in ea repertos fructus à Domino nostro æternùm maledictâ, &c. Quid ergo futurum censes de *arboribus illis autumnalibus, infructuosis, bis mortuis?* (semel primâ scilicet, & iterùm secundâ morte extinguendis) *eradicatis?* profectò haud aliud, nisi vt *excidantur* securi diuinæ iustitię (iam quidem ad earum radices positâ) *& in ignem mittantur*, scilicet inextinguibilem, Luc.3. O quanta tunc hisce arboribus infructuosis futura est tristitia, dum Sol iustitiæ ęternùm eis non ampliùs oriturus, ipsis occasurus est! vel potiùs quando illi ab ipso, terribili vocis tonitru: *Discedite à me maledicti in ignem æternum*, abigendi, pellendique sunt!

Denique sicut Sol sub zona *Conceptus.*

torrida habitantibus perpetuum ęquinoctium affert, magis illuminat, fortiùs vrit & calefacit: Sic Christus Sol Iustitiæ incolis sub zona torrida scilicet veræ fidei per charitatem, & sub æquinoctiali Romanæ Ecclesiæ habitantibus perpetuum æquinoctium affert, scilicet, vt quidquid nox tetra labilis naturæ humanæ in eis rigefacit, & mortificat; hoc illicò & denuò calore gratiæ, & misericordiæ Solis iustitiæ reuiuiscat. Vel certè aliud æquinoctium mysticum causat Sol iustitiæ: scilicet charitatem, æquitatem, & iustitiam, in mentibus verè fidelium continuò producendo, fouendoque: quia *sine me*, inquit, *nihil potestis facere, &c.*

Quomodo Ecclesia, & anima à Sole iustitia mysticè denigrētur. Quàm fortiter verò Ecclesia, fidelis deuotaque anima, Christi sponsa etiam vsque ad nigrorem (haud aliter quàm Æthyopes sub æquinoctiali solent) sub æquinoctiali veræ fidei per charitatem constituta, diuini amoris flammis huius SS. iustitiæ Solis aduratur, inflammeturque; satis apparet Cant. 1. *Nigra sum* (inquit sponsa iam dicta Solis iustitię) *sed formosa, filiæ Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Nolite me considerare, quòd fusca sum, quia decolorauit me Sol*, scilicet Sol iustitiæ radiis sui diuini amoris totaliter quasi me adussit & vsque ad languorem combussit: quod iterùm testatur cap. 2. Cantic. *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo, &c.*

Certè calor & ignis primò ligna arefaciunt, & humorē ex illis pellunt, tum vrunt, & nigrefaciunt: tandem omninò comburunt, inque albissimos cineres redigunt: ex quibus tum lucidissima fiunt vitra, & fenestræ pellucidæ palatiorum, Regum & principum: sic agit Sol Iustitiæ, vt tandem sibi pro suo cælesti palatio velut lucidissimum vitrum & fenestram animam præparet. *Insignis conceptus.* Primò enim suâ diuinâ gratiâ noxios peccatorum humores ab ea expellit, tum igne sui diuini amoris nigrefacit: & tandem flammâ charitatis omninò comburit & quasi in cineres redigit: igne mortificationis scilicet, probationis & tentationis, iuxta illud Tobiæ 12. *Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tentatio probaret te, &c.* Et rectè Dauid, *multæ tribulationes iustorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus, &c.* quando? tunc scilicet, quando ex fornace, igni tribulationis succensâ, huius scilicet vitæ miseriis anima soluta (aut certè etiam, si opus fuerit, ignibus Purgatoriis purgata,) ad æternæ gloriæ palatium transfertur. Vt benè Dauid Psal. 65. *Induxisti nos in laqueum*, ait, *posuisti tribulationes in dorso nostro, imposuisti homines super capita nostra* (scilicet superiores malum castigantes, & persecutores iniustè bonos persequentes.) *Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium, &c.* Sicuti igitur sine igni, & aqua nulla possunt fieri vitra & fenestræ

fenestrę pro palatiis,sic oportet & iustos pro æterno cęlestique palatio aptandos igne tribulationis,& aquâ angustiarum harum priùs purgari. *Non enim est discipulus super magistrum: si autem Christum* magistrum nostrum *oportuit pati, & ita intrare in gloriam suam*, quid nos seruos, & discipulos eius facere oportebit vt intremus in gloriam iam non nostram, quia per peccatum perdidimus, sed potiùs Christi, vtpotè eius sanguine proprio nobis ex gratia recuperatam?

Restat iam vt vnum exẽplum tibi adducam;qualiter scilicet Sol Iustitiæ causa sit mysticè nigroris, combustionis, & redactionis in cineres lignorum, &c. Nunquid enim non BB.Virginem Mariam igni sui diuini amoris totaliter mysticè decolorauit primò, adeò quod Spiritus sancti flammâ incensa conceperit *cãdorem lucis æternæ*, atque ipsum *ignem consumentem Deum?* Deut.24. Hinc optimè dicit Cantic. 1. *Nigra sum, sed formosa:* quare? *quia decolorauit me Sol*, iustitiæ scilicet, igni sui diuini amoris in matrem sibi, præter naturæ ordinem me eligendo formãdoque. An nõ Marianum hoc SS. lignum & cedrus, ex quo altissima cedrus Filius Dei ortus est, igni tribulationum, dum filius dilectissimus supplicium mortis pateretur in arbore crucis, quasi in cineres redactum est? iuxta illud Lucæ 2. *Et tuam ipsius animam gladius pertransibit.* Estne possibile fornacẽ igni

Conceptus insignes.

& flammâ omnimodè succensam intùs, non ardere, non purgari, & omninò dealbari, nimioq; calore quasi in cineres redigi,& in ignem conuerti? Quid ergo dubitas, hæretice, de summâ excellentia, & puritate Mariæ, Fornacis scilicet seu veriùs fornicis cælestis Solis iustitiæ? Iam verò quàm insigniter BB. Virgo Maria igni tribulationis in fornace huius vitæ mysticè decocta & à vitriario æterno, Deo scilicet, pro æterni palatij sui fenestra parata sit, Ecclesia S. Mater nostra perpulchrè hisce versibus exprimit:

Quod Heua tristis abstulit,
Tu reddis almo germine;
Intrent vt astra flebiles
Cæli fenestra facta es, &c.

Quomodo B.V. sit fenestra cæli.

Certè non nisi per hanc sacrosanctam fenestrã, *iustitia* nobis *de cælo prospexit*: priùs scilicet ipsam sibi dignum habitaculum præparando, deinde nos per ipsam sanando, vt benè S. Ambrosius super Lucam. *Non mirum si Dominus redempturus mundum operationem suam tunc inchoauit à Maria, vt per quam salus omnibus parabatur, eadem prima fructum salutis hauriret ex pignore, &c.* Esse verò BB.Virginem cæli fenestram factam testatur S. Augustinus in sermone de assumpt. *Auctrix*, inquit, *peccati Eua: auctrix meriti Maria: Eua occidendo obfuit, Maria viuificando profuit: illa percussit, ista sanauit, &c.* Et S. Bernardus in quodam serm. *Per te*, ait, *Virgo sancta, cælum impletum est, infernus euacuatus;*

instauratæ ruinæ cælestis Ierusalem, miseris expectantibus perdita vita data, &c. Meritò igitur cum Cassiano quâdam epistolâ concludimus. *Tu patrona, ô Maria, humani generis, tu afflictis rebus medica singularis, quis tuo non egeat munere, cùm sit peccare commune?*

MEMBRVM III.

Sol noster Deum trinum & vnum, diuinitatem, animam & Corpus Christi exhibet; & cur dicatur Sol Iustitiæ.

TRia inseparabilia ab inuicem inueniuntur principaliter in Sole, scilicet substãtia subtilissima, splendor lucidissimus, calor à splẽdore & substantia Solis emanans; quibus tribus cuncta huius mundi inferioris procreantur, propagantur, & fouentur, &c. Sic in vno Deo indiuisibili & inuisibili Sole inuenitur Pater, substantiæ Solis quasi correspondens, eo quòd ille sit prima & originalis persona à nulla alia producta. Secundò splendor, id est Filius, *candor lucis æternæ & figura substantiæ eius*: vt benè Habac. 3. dicitur, *splendor eius vt lux erit, &c.* Tertiò ignis, qui appropriatur Spiritui sãcto, eò quòd ipse sit nexus & amor vtriusque, & Patris & Filij. Hoc Sole diuino omnia certè in rerũ natura progenita sunt, cuncta in suo esse eius gratiâ, & virtute conseruãtur, & denique vniuersa rerum ab eo patrata moles, regitur gubernaturque.

Trinitas SS. Soli comparatur.

Deinde sicut Sol sursum & deorsum, dextrorsum & sinistrorsum, prorsum & vbique radios suos diffundit in vniuerso, vndique suo calore & splendore præsens existit: sic Deus Ter Opt. Max. vndique & vbique præsens, cuncta suæ gratiæ & misericordiæ luce, igneque amoris diuini respicit; nam *misericordia eius super omnia opera eius*, ait Dauid Ps. 144. & iterùm Psalm. 30. *Misericordiâ Domini plena est terra, &c.* Esse autẽ Deum vbique, testatur Dauid Psal. 138. *Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Si ascendero in cælum tu illic es, si descendero in infernum ades: si sumpsero pennas meas diluculò, & habitauero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua, &c.* Appositè etiam nobis accedit sanctus Gregorius libr. 2. Moral. *Deus*, inquit, *manet intra omnia, ipse extra omnia, ipse supra omnia, ipse infra omnia. Superior est per potentiam, inferior per sustentationem, interior per subtilitatem, exterior per magnitudinem, sursum regens, deorsum continens, extra circumdans, interiùs penetrans, &c.*

S. Augustinus quoque serm. de temp. c. 181. Solem Deo Trino, & Vni comperat. *Sol*, inquit, *candor & calor, tria sunt vocabula, at tria vnum quid: quod enim cãdet, hoc calet; & quod calet, hoc candet; tria hæc vocabula res vna cognoscitur. Ita Pater, Filius & Spiritus*

Spiritus sanctus, tres personæ in Deitate vnum sunt, & indiuidua Trinitas rectè creditur, &c. Et alio loco. *Hieroglyphicè*, inquit, *Sol suâ vnitate Deum: symbolicè verò suâ trinitate SS. Trinitatis mysterium significat.* Item: *Tria*, ait, *sunt in Sole quæ separari non possunt, cursus, splendor & calor, &c. diuide ergo, si potes, Ariane, Solem, & tum demum diuide Trinitatem, &c.*

Cur Christus dicatur Sol iustitiæ. Iam videamus cur Christus dicatur Sol. Primam causam subinnuit D. August. libr. 2. cont. Faustum: Sol est, *quia ipse solus colendus est: quo solo fruens beatus fit cultor eius: & quo solo non fruens, omnis mens misera est, qualibet re aliâ fruatur.*

Et sicut Sol dicitur (vt benè Cicero libr. 2. de nat. Deor.) quia *solus* & vnus in mundo est, *solus* de die aliis sideribus latitantibus apparet: sic Christus Sol iustitiæ, Sol meritò & est & dicitur: quia *solus generatur à Patre*, iuxta illud Psal. 2. *Filius meus es tu, ego hodie genui te, &c.* Sol est, quia *solus sedet ad dextrā Patris.* Sol est, quia ipsi soli *data est omnis potestas in cælo & in terra. Solus Iudex viuorum & mortuorum* venturus. Sol est, quia *solus sine viro conceptus & solus de Virgine natus est. Solus* propriâ virtute à mortuis resurrexit, & cælos cōscendit. Sol est, quia solus Patrem in cælis habet sine matre, & matrem in terris sine patre. Sol est, quia *solus* Pontifex, *qui non habet necesse pro suis peccatis orare, &c. Solus*, morte suâ, mortem nostram superauit. Sol est, quia ipse mæstos solatur, infirmos suæ gratiæ luce roborat, tenebras, & caliginem peccatorum pellit, frigida pectora igni sui diuini amoris calefacit, mentis nostræ & ignorantiæ tenebras discutit: soluēs quidquid ligatum est per peccatū, diabolum, carnem & mundum. Denique Sol est, quia ipse solus *Rex regum, & Dominus dominantium, solus sanctus & altissimus in cælo & in terra existens*, &c.

MEMBRVM IV.

De SS. nomine Tetragrāmaton, & Iesus; deq́ litera S. Christo sacrâ: & quadratura circuli mystica.

NOtum est sacræ linguæ peritis, quod 4. literis, SS. nomen Dei Tetragrāmaton scribatur: scilicet י *Iod*, duplo *He* ה & ו *Vau*: hoc videlicet modo יהוה. Et licet 4. literæ in hoc SS. nomine videantur, à parte rei tamen non sunt nisi 3. quia litera ה repetitò, & bis ponitur. Denotare verò videntur tres literæ 3. diuinas hypostases, in repetita litera *He*, hoc est vna diuina essentia.

Primò quidem litera י *Iod*, interpretatur, & est quasi principium omnium aliarum literarum, cùm omnes ab ea originem trahant, ipsa vero à nulla, &c. Sicque haud obscurè primā SS. Trinitatis personam, videlicet Patrem denotat, vtpotè qui à nulla alia persona

Mystica expositio SS. Nominis Tetragrãmaton.

persona originem trahat; duæ verò reliquæ ab eo diuinam essentiam originaliter participent, &c.

Secunda litera ה *He*, quæ quasi *esse*, vel *viuere* significat, Filium & 2. in diuinis Personam denotare videtur, sicut enim hæc à י *Iod* originem suam trahit; sic Filius à Patre generatur; dicitur autem vita, quia ipse est verbum mentis Patris, & *figura viua substantiæ eius*, &c. vtpotè per quem etiam omnia facta sunt, esse, & vitam acceperunt, & *quæ facta sunt in ipso vita erant*, &c.

Tertia litera est ו *Vau*, tam à י quàm ה esse suũ trahens, vti considerãti patebit: nam si ex ה dempseris primam virgulam quæ est à sinistris, remanebit & consurget litera ר, vel etiam ר *Resch*, id est, רוח *Ruach*, siue *Paracletus*, *spiritus*: litera ו verò nil aliud est quàm *nexus* vel *copula*; id est, *amor* inter Patrem & Filium, necnon ab vtroque procedens; si enim hanc literam bisecaueris, superior pars mox apparebit י scilicet litera Patri æterno attributa: si autem ei ad sinistram virgulam subduxeris ab eius vncino deorsum; literam ה Filio Dei sacram conflabis.

Geminatur verò sola hæc iam dicta & secunda litera huius SS. nominis Tetragrãmaton, Filio sacra, ad denotãdum primò, solum Filium esse simul producentẽ cum Patre, respectu Spiritus sancti, & productum respectu Patris: id est, quod ipse solus sit persona producta & producens, diuerso respectu: id quod neque Patri, neque Spiritui sancto competit. Secundò quod sola secunda SS. Persona assumpserit naturam humanam: hoc est quòd Sol Christus habeat duas naturas, diuinam à Patre, & humanam à matre, & vel ideò secunda litera ה filio attributa in SS. nomine יהוה geminata videtur, &c. Antiqui Hebræi nomen Tetragrãmaton, seu quatuor literarum, hoc modo scribere solent, scilicet tribus *Iod*, cum *Camets* infrà, (symbol) in vno circulo inclusis & collocatis; quæ res profectò haud est absimilis quadraturæ circuli mysticæ.

Duo quidem videntur insinuari in hac mystica circuli quadratura per 3. *Iod*. Primum est, quod sicuti י *Iod* censetur principiũ omnium literarum, ita ratio principij ad extrà respectu creaturarum, omnibus tribus diuinis Personis censeatur esse communis. Tria ergo י *Iod* denotant diuinas 3. creatrices hypostases; *Camets* verò eis suppositum, omnibus tribus communem essentiam: Circulus denique cui omnia includuntur, denotare videtur omnes tres esse vnũ quid in natura similiter cuncta æterno complexu, & infinitè perfectè in sese omnes perfectiones continere; simulque ad extra in cunctis creaturis creandis cõseruandisque concurrere, &c. Igitur tria illa י *Iod*, cum *Camets*, quaternarium quidem numerum cõstituunt in nomine Dei Tetragrammaton, sed

Quadratura circuli mystica est SS. nomen Tetragrãmaton.

à parte rei in vnico circulo vnum quid, & vnam rem atque ſubſtantiã denotant. Habes ergo quadraturam myſticam circuli SS. Nominis Dei, non quod quadratura ſit in Trinitate, ſed quod diuina eſſentia velut circulus infinitè perfecta, in tribus diſtinctis perſonis tota & impartibiliter repeҗriatur, & vnum quid in omnibus tribus dicat, &c.

Alterum arcanum quod videtur per 3. illa *Iod* circulo incluſa notari eſt, quod vti tria dicta *Iod*, ייָי omninò ſunt inter ſe æqualia; ſic & 3. diuinæ Perſonæ, æqualis inter ſe etiam omninò cenſeantur perfectionis, potentiæ, maieſtatis & bonitatis, &c. *Camets* verò iiſdem ſubductum, vnicam eorum identicam naturã & eſſentiam denotat. Circulus deniq; eis circumplicatus innuere videtur qualiter vnaquæque Perſonarum videlicet eiuſdem durationis æternitatis, & quælibet earum in qualibet altera, per circũinſeſsionem, vt Theologi loquuntur, ſit.

Denique in hoc SS. nomine Tetragrãmaton יהוה *Iehouah*, tres ſyllabæ iterùm Trinitatem Perſonarum ſignificare videntur: vti enim quælibet trium ſyllabarum denotare videtur quod totum nomen importat: ita & quælibet diuina Perſonarum, totã in ſe continet diuinitatem, neque enim diuina Eſſentia magis in tribus ſimul, quàm in qualibet earum eſſe cenſetur, ita vt diuina Eſſentia ſit tota in totâ SS. Trinitate, & tota in qualibet eiuſdem perſonâ. In quo & anima noſtra rationalis inſignẽ analogiam cum Deo Trino & vno habere videtur: tres enim licet potentiæ in vna ſint anima, ſcilicet intellectus, voluntas, & memoria; illa tamen in ſe indiuiſa, tota in toto eſt corpore, & tota in qualibet eius parte. Quemadmodum etiam Deus Ter Optim. Max. totus in toto vniuerſo, & totus in qualibet eius parte præſentiſsimus exiſtit, ita anima tota eſt iterùm in toto ſuo corpore & in qualibet eius parte Et licet Altiſſimus rerũ Patrator moderatorque Deus vbique præſens, nullibi abſens ſit, multi tamen prô dolor adeò hodie eum abſentẽ ſibi imaginantur, quaſi tam remota à nobis eſſet eius præſentia, ac eius viſibilis apparentia. O inepte homo! animam tuam, quam nunquam vides, vel ideò tibi abſentem arbitraris, eo quòd nũquam eam cernas? Quid eſt ergo quod in te ſentis? à quo cenſes prouenire motus intra te tam rationales, quàm vitales, & locales? ſi ergo nulla potentia motrix horum omniũ motuum cauſa & origo in te eſt, niſi quam oculis corporeis cernis, nulla in te profectò & anima eſt; eo quòd hæc extra eam nũquam reperiantur: atqui ſentis in te potentias tam vitales quàm rationales; ergo & anima tibi ſemper intimè præſens eſt, licet nunquam eam videas. A ſimili, Dei omnipotentis præſen-

Anima rationalis in quo Deo ſimilis.

præſentiam in toto conclude iam vniuerſo, qui etſi nō videatur, per motus tamen, & gubernationem totius vniuerſi tam ſtupendam & harmonicam, vbique eſſe arguitur.

Deus eiuſque præſentia vbique, aßimilatur aëri.

Sume magis craſſum exemplum ab aëre: ſicut enim aër oculo corporeo nullatenus quidē cernitur, & tamen omnia vbique intimè penetrat, cuncta, cęteris paribus replet, & in ſe continet, vitam animalis, & hominis cōtinuò per pulmones hauſtus & attractus, conſeruat (illo enim è corpore animalis excluſo, & pulmonibus eum attrahentibus corruptis, illicò & animal intereat neceſſe eſt) ita Deus Ter Opt. Max. etſi oculo corporeo non conſpiciatur, omnia tamē adeò intimè in toto vniuerſo ſuâ diuinâ præſentia & eſſentiâ penetrat, vt magis & infinitè perfectiùs cunctis rebus ſit præſens, quàm anima corpori, aër toti huic viſibili theatro mundi, mare piſcibus, lux Soli, &c. At ſicut aëre ab animalis corpore recedēte animal extinguitur, ita Deo ab anima, per gratiæ ſuæ diuinæ ſubtractionem recedēte, illicò & anima moritur. Hoc expreſsit Dominus per Iſaiam Prophetam, inquiens: *Væ eis, ſi receſſero ab eis, &c.* Recedit verò tunc ſpiritus hic diuinus ab anima tua, quando tui pulmones myſtici, *dilectionis* ſcilicet *Dei*, & *proximi*, in te per putredinem peccati corrumpuntur. Non credis? audi diſcipulum dilectiſsimum

Inſignis conceptus.

Chriſti 1. Ioan. 3. *Qui non diligit, manet in morte, &c.* Vides ergo qualiter anima ſubitò pulmonibus dilectionis corruptis extinguatur? è contra quàm inſigniter reſpiret: quamque hunc alacriter ſpiritum hauriat, pulmonibus charitatis incorruptis manentibus, idem S. Apoſtolus eodem loco docet. *Tranſlati ſumus*, inquit, *de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres, &c.* Aliam quadraturam circuli myſticam habes in SS. nomine ישוה *Ieſuah*: ſiue vt alij ſcribunt ישוע in quo vno 4. cernis literas. Eſt autem mirum, Chriſtum Meſsiam hunc mundum piiſsimo ſuo aduentu reparaturum, ex nomine SS. Tetragrammaton יהוה mutaſſe ſecundam tantùm literam, ſcilicet ה in ש; ſeruaſſe verò י *Iod* primam, & ו *Vau* tertiam literam: id quod fortè myſterio non caret, (maximè cùm teſte Euangeliſtâ, hoc SS. nomine *Ieſuah* fuerit vocatus, antequam in vtero Virginali conciperetur.) Nam ſeruauit primam & tertiam literam, Patri ſcilicet, & Spiritui ſancto ſacram, ad denotandum, ſe aſſumendo naturam humanam, & Patris & Spiritus ſancti naturam non quidem mutaſſe, at huius operâ, & obumbratione conceptum; illius verò miſsione & mandato carne noſtrâ veſtitum fuiſſe.

Cur Chriſtus in ſua Natiuitate aſſumpſerit aliud nomen quam Tetragrāmaton.

Cur autem, inquies, mutauit ה in ש iterùm? equidem reor, hoc profectò non abſque myſterio factum eſſe. Nam primò litera ש tribus

Cur litera hebræa ש ſit Chriſto ſacra.

tribus constans ' *Iod* in semicirculum quasi collectis, denotare videtur, opus incarnationis Filij Dei esse toti SS. Trinitati in hoc attribuendum, scilicet quod Pater fuerit mittens, filius missus, & Spiritus sanctus obumbrator & formator humanitatis Christi. Hoc videtur innui Ioannis 8. *Qui misit me, mecum est, & non reliquit me solum, &c.*

Deinde notatu dignũ est quod in lingua hebræa ferè omnia epitheta Christo tam à seipso, quàm à S.Scriptura attributa, à litera hebræa ש incipiant. Primò enim שמש *Schemes* Solem significat (Christus enim dicitur Sol iustitiæ) שחל *Schachal leonem*, scilicet *de Tribu Iuda, &c.* שחר *Schachar*, lucem, שביל *Scheuil viam*, שורק *Sorek vitem optimam*, cuius vuæ non habeant acinos, denotat. sic ipsemet se dicit *lucem* apud Ioannem, *viam veritatem*, & *vitam*: in aliis locis vitem se nominat, iuxta illud: *ego sum vitis, vos palmites, &c.*

Litera (S) etiam apud Latinos, Græcos, & Germanos Christo sacra censetur.

Certè & omnia epitheta ferè Christo sacra, etiam in lingua Latina ab (S) litera incipiunt. Vtpotè *Sol* iustitiæ, *Sator, Saluator*; & græcũ σωτὴρ, *Soter, Salus, Sanctus, sapientia* patris, *Solus* Altissimus, &c. Quin & Germanica multa epitheta ei attributa ab (S) incipiunt: videlicet *Sohn*, id est filius: *Seligmacher*, hoc est Saluator: *Sueßer, Sanftmietiger, &c.* quod idem est, ac dulcis & miris Iesus.

Quin & Christus Dominus principaliter per 3. personas fuit præfiguratus veteris testamenti, quorum etiam nomina ab (S) litera incipiunt: videlicet per *Saul*, per *Salomon*, & *Samson*. Per Saul quidem in montis vertice suæ hastæ spontè incumbentem pręfigurabatur Christus spontè in monte Caluariæ pro salute nostra occumbens. Nam, *oblatus est*, inquit Sacrâ Scriptura, *quia ipse voluit, &c.*

Quomodo Christus fuerit præfiguratus per Saul, Sãsonem, & Salomonem.

Secundò fuit adumbratus per Salomonem, cuius nominis ἐτυμολογία, & interpretatio idem est ac *Rex pacificus*. Quis autem magis pacificus censeatur, quã Sol Iustitiæ in cuius diebus & ortu oriebatur *iustitia & abundantia pacis*? Ps. 71. Quis magis sapientissimo, potentissimo, & mirabili Salomone fuisset præfiguratus, quàm is, qui est *Admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis? &c.* Isaiæ 9. in cuius ortu cælestes illi pacis visionis incolæ lætissimè cecinêre: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, bonæ volũtatis*: &c. cuius deniq; occubitum & mortem *Angeli pacis* amaro fletu deplorarunt, Isaiæ 33. Qui tandem ex hoc mundo ad Patrem migraturus, pacem & charitatem nobis testamenti loco reliquit, commendauit & legauit, iuxta illud: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, &c.*

Tertiò Sol iustitiæ Christus præfigurabatur à fortissimo Samson, & quidem triplici modo. Primò

Christus alter Samson.

mò enim, ficut Samſon ſibi vxorem alienigenam, & nō hebræam elegit, vt occaſionem Philiſtijm humiliandi, & vincendi quæreret, hebræoſque ab eorum tyrannide liberaret, &c. Sic verus Samſon (nam שמשון nil aliud quàm Solem lætitiæ ſignificare videtur) Solque verus iuſtitiæ, & lætitiæ nos à tyrannide diaboli & peccati liberaturus in hunc mundum deſcendens non Synagogam Iudæorum, ſed alienigenam ſponſam, ſcilicet Eccleſiam ex gentibus maiori ex parte coadunatam ſibi elegit.

Deinde notum eſt qualiter fortiſsimus Samſon leonem fortiſſimum interfecerit, in interfecti leonis ore verò fauum mellis dulciſsimum repererit, in via eo refectus fuerit, nec non & parentibus ſuis partem attulerit, &c. Iud. 14. Similiter etiam dilectio vt mors fortis, & charitas Chriſtum Leonem de Tribu Iuda interfecit: in cuius mortui ore, id eſt Eccleſiâ (quid enim Eccleſia filios ſuos in via Dei erudiens aliud eſt quàm os myſticum Chriſti?) modò reperitur ab anima deuota fauus mellis dulciſsimorum eloquiorum Dei, ſcilicet Euangelij, & fidei veræ, quibus in hac mortali peregrinatione viator homo paſtus & refectus, ad cæleſtem patriam tendit & pertingit, &c.

Conceptus. quid fauus mellis in ore interfecti à Samſon leonis repertus myſticè ſignificet.

Denique ſicuti Samſon nimio amore Dalilæ captus capillos ſibi abſcindi paſſus eſt: ſic Chriſtus amore exceſsiuo erga ſponſam Eccleſiam ſuam & animam capillos myſticos, rigoroſæ ſcilicet iuſtitiæ ſuæ abſcindi ſibi permiſit, iuxta illud Canticorum 4. *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, &c.*

Et quemadmodum denique Samſon concuſsis fortiter duabus columnis, ipſe quidem occubuit, ſed & Philiſtijm ſimul moriens interfecit: Sic Chriſtus Dominus, concuſsis fortiter duabus columnis animæ & corporis ſub crucis ædificio moriens, omnes etiam inimicos, ſcilicet diabolum, peccatum, & mortem interemit: vt benè Eccleſia cantat: *Qui mortem noſtram moriendo deſtruxit, & vitam reſurgendo reparauit.* Et Oſeæ 13. *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: ero mors tua ô mors, morſus tuus ero Inferne, &c.* Ex quibus omnibus patet literam (S) in tribus aut 4. linguis eſſe Chriſto *Soli iuſtitiæ* ſacram.

MEMBRVM V.

Sol etiam Deo comparatur ratione ſuæ naturæ igneæ. Deinde BB. Virgini, Sanctis, & virtutibus. Et de eclipſi myſtica.

Optimè etiā Sol Deo comparari poteſt, ratione ſuæ naturę igneæ. Solem enim eſſe efficaciſsimum,

Solem esse formalem ignem.

cissimum, realem & formalem ignem, non solùm modernorum quorundam artificum sententia affirmat, verùm & ipsæ obseruationes, ratioque adeò quidem mihi suadent, vt profectò aliter sentire nequeam: de quibus latiùs vide, quæ in prima parte *tractatu de Sole* disseruimus. Sed nihilominus placet ab ipsa etymologia nominis, & ex Patrum sententiis probare, solem videlicet non eminenter calidum, sed formaliter esse ignem, Deum Ter Opt. Max. qui *ignis consumens* dicitur Deut. 4. & Heb. 12. optimè repræsentantem, &c.

Solis etymõ in lingua hebræa.

Itaque Sol hebraicè dicitur שמש *Schemes*, seu quasi שמאש *Schames*, hoc est, *ibi ignis est*. Sic etiam cæli eò quòd ex aqua constare & creati credãtur, hebraicè שמים *Schamaim*, id est, *ibi aqua* dicuntur, &c. Suadet & ratio, quia corpus calorem simul & lumen à se ipso diffundens sine igni nullibi reperitur; ergo neque Sol sine igni esse censetur. Huic sententiæ præter plurimas obseruationes, & experientias, optimè etiam fauere videntur sacræ literæ, maximè Eccles. 43. *Altitudinis firmamentum pulchritudo eius est, species cæli in visione gloriæ. Sol in aspectu annuntians in exitu, vas admirabile, opus excelsi. In meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris eius, quis poterit sustinere? fornacem custodiens in operibus ardoris: tripliciter Sol exurens montes, radios igneos exsufflans, & refulgens radiis suis excæcat oculos. Magnus Dominus qui fecit illum, & in sermonibus eius festinauit iter, &c.* Nota quod Syriaca paraphrasis habeat, *Vapor ab eo* (scilicet Sole) *excitatus sicut vapor ignis, &c.*

Sol quasi fornax ardens.

Certè graues etiã authores Solem igneę naturę esse asserunt: vtpotè Ægyptij & alij. Anaxagoras quidem Solem candentem laminam dicebat. Plato in Tim. eum necessariò ex igni constare debere asserebat. Stoici Solem & stellas igneas esse, pascique vaporibus ex aqua & terra eleuatis docẽt. Idem sentiunt Plinius libr. 2. cap. 9. (Solem scilicet ignem esse) item Seneca libr. 7. natural. quæst. Plutarchus li. 2. de Plac. Philosophorum. Balbus apud Ciceronem lib. 2. de Nat. Deorum; & alij plures, &c.

Solem esse formalem ignem testantur graues authores.

Neque SS. Patres ab hâc sententia sunt alieni. Nam S. Augustinus pluribus in locis cælum & astra igneæ naturæ esse asserit, vt bene notauit Mag. sent. libr 2 dist. 14. Enimuerò, libr. 2. de Gen. ad lit. cap. 3. supradictus S. Doctor ait: *Itaque supra aërem purus ignis etiam dicitur cælum, vnde etiam sidera, atque luminaria facta coniectant, illius videlicet igneæ lucis in eas formas, quas in cælo cernimus conglobata, dispositaque natura, &c.*

S. Cyrillus Catec. 9. docet, *Aqueũ esse cælum, & igneum in eo Solem, &c.* Idem confirmat Theodor. quæst. 11. in Gen. Venerabilis Beda etiam apertè Solem esse ignẽ asserit. Idem affirmant S. Ambrosius lib. 2. Hexam. cap. 3. S. Ioan. Chryso-

ſtomus hom. 6. in Gen. Procopius in cap. 1. Gen. Lactantius libr. 2. cap. 6. Origenes cap. 48. S. Baſilius homil. 3. & alij adhuc plures, &c. Denique S. Mater Eccleſia ita in Hymno quodam veſp. fer. 4. cantat:

S. Mater Eccleſia ſolem igneum eſſe cantat.

Cæli Deus ſanctiſſime,
Qui lucidum centrum poli
Candore pingis igneo,
Augens decoro lumine.
Quarto die qui flammeam
Solis rotam conſtituens, &c.

Hymnus verò iam dictus, ab Vrbano VIII. Pontifice Opt. Max. ita mutatus eſt.

Cæli Deus ſanctiſſime,
Qui lucidas mundi plagas
Candore pingis igneo,
Augens decoro lumine.
Quarto die qui flammeam
Dum ſolis accendis rotam
Lunæ miniſtras ordinem,
Vagoſque curſus ſiderum.

Et in alio Hymno ita etiam cantat:

Iam Sol recedit igneus:
Tu lux perennis Vnitas,
Noſtris beata Trinitas,
Infunde lumen cordibus.

Qui ergo Solem formalem ſentiunt ignem, rectè cum Eccleſia & SS. Patribus ſentire videntur, &c. Neque etiam deſunt modernorum quidam authores, qui ex maculis & faculis ſolaribus quas continuò, (etſi meo iudicio minùs rectè) per modum fauillarum & facularum in fornace, in diſco ſolari volui, & reuolui cenſent, Solem ignem aſſerere & concludere non dubitant; de qua controuerſia vide quæ in prima parte de ſtellis ſolaribus diximus.

Vt vt ſit, ignis ſit Sol vel nō ſit, ſaltē probabiliùs affirmatiuè me ſentire cogunt rationes & argumenta à poſteriori & ab effectibus, obſeruationibus & aliis vrgētibus cauſis deſumpta, &c. Optimè igitur Sol vt ignis Deo aſsimilatur, qui *ignis conſumens* vocatur à SS. literis, &c. Sicut enim Sol, nimios humores exſiccat, vapores & exhalationes è terra excitat attrahitque: ſic *Sol iuſtitiæ Deus*, humores tā originalis, quàm actualium peccatorum pientiſsimè ſui diuini amoris & miſericordiæ flammis exſiccat: vapores bonorum deſideriorum & propoſitorū piarumque & cæleſtium in anima cogitationum, exhalationesque in corde humano excitat: corda & homines ſcilicet ſurſum ad ſe attrahit, eleuatque; ita vt *conuerſatio noſtra* potiùs *in cælo* quàm in terra *ſit.* Vndè dicitur Cant. 1. *Trahe me poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum*, &c. Hoc ipſe Sol iuſtitiæ de ſe teſtatur, Ioan. 12. *Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum, &c.* *Conceptus.*

Deinde vti calor & ignis Solis, ceram, aliaque multa liquefacit, lutum verò & alia indurat, &c. Sic Deus corda quorundam ad pænitentiā mouet & liquefacit: aliorum verò cum Pharaonis corde ob propriam eorum malitiā permiſsiuè *Conceptus.*

misſiuè indurat, &c. Denique ſicuti Sol atomos & puluiſculos ex terra eleuat; ſic Deus hominem inopem & pauperem non deſpicit, ſed ſuâ gratiâ & miſericordia à peccatorũ ſordibus eripit, ſurſumque attollit. Vnde benè Dauid Pſalm. 112. *Quis ſicut Dominus Deus noſter qui in altis habitat: & humilia reſpicit in cælo & in terra. Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem. Vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi ſui, &c.*

Sol comparatur BB. Virgini. Iam Solem etiã poſſe BB. Virgini Solis iuſtitiæ Matri & Genitrici comparari, dubium non eſt. Cùm enim *omne ſimile generet ſibi ſimile*, iuxta placitum philoſophorum; quomodo illa nõ etiam erit Sol, ex quâ & iuſtitiæ nobis Sol ortus eſt? quæ & mundo lucem, ſalutemque genuit, Angelis gaudium & Regem, &c. Vnde optimè Hugo. *Beata Virgo*, inquit, *Soli lucernæ, columnæ & fundamento comparatur. Soli, quia ſicut Sol, toti mundo lucem præſtat, ita BB. Virgo toti Eccleſiæ gratiam præſtat, & impetrat. Tollatur Sol, & miſerabilis erit mũdus. Tollatur BB. Virgo, & miſera erit Eccleſia*, &c. quod & comprobatur Cant. 6. vbi dicitur: *pulchra vt Luna, electa vt Sol*, &c. Nam in ſua natiuitate fuit *quaſi aurora coruſcãs*; in Conceptione Filij Dei *pulchra vt Luna* (concepit enim cœlitùs ſplendorem & candorem Solis iuſtitiæ Dei) *vt Sol electa*, in Natiuitate Chriſti, quia lumen & lucem æternam nobis effudit, &c. Vel fuit vt aurora ante partum, vt Luna in partu, & vt Sol electa poſt partum iam in cælis, &c. Certè S. Dionyſius de Diuin. nom. cap. 4. Solem (quod & B. Virgini applicari poteſt myſticè) Solem inquam dicit D. Dionyſius, ſignificatiuam, expreſſam, & euidentem diuinæ bonitatis imaginem, &c.

Poteſt etiam Sol ob plurimas analogias Sanctis aſsimilari: primò quòd *iuſti fulgebunt ſicut Sol in regno Patris eorum*, Matth. 13. Vnde & Tobiæ 13. dicitur animæ ad Deum ſe conuertenti, *luce ſplendidâ fulgebis*, &c. Deinde Solis radiis & ardore totum mundũ calefacientibus, radij & ardor Sanctorum in hac vita verbo & exemplo, in altera verò ſuis ſuffragiis mũdum calefacientium intelligi poſſunt. Tertiò Sol motu ſuo velociſsimo, promptiſsimę Sanctorum voluntatis agilitaté in obſequium proximi & voluntatem Dei denotare videtur: ſuâ autem immenſâ à tellure diſtantiâ, conuerſationem SS. continuam in cęlis adumbrare videtur, &c. *Soli poſſunt etiam Sancti aſsimilari.*

Denique per eclypſes ſolares Sanctorum in hac vita tribulationes, perſecutiones & anguſtiæ denotari videntur. Sicut enim Sol à Luna, cui & lumen & calorem ſuum cõmunicat, obſcuratur: Sic iuſti & SS. in hac vita à maleuolis perſecutoribus, detractoribus, & venenatis linguis ſæpiſsimè adeò obſcurantur denigranturque, vt non ſolùm peſsimi credantur ab hominibus, verùm etiam omninò *Eclypſes myſtica.*

è medio tollantur. Hoc accidit ipsi Soli iustitiæ, dum in patibulo crucis inter iniquos deputatus, morte turpissimâ & infinitis opprobriis, à lunaticis Iudæis, affectus & obscuratus est, licet nonnisi charitatis sui diuini amoris radiis, & lucis limpidissimæ doctrinæ venerit eos illustraturus. O quot & hodie lunatici peccatores, instabiles in fide, vt arũdines vento agitabiles in spe; flaccidi & omninò emortui in charitate ad Deũ & dilectione ad proximum, quot inquam lunatici & hodie diuinissimum illum Solem iustitiæ, suis nefandis peccatis, criminibus, & blasphemiis eclypsant! Vnde sicuti tempore eclypsis solaris mirũ non est, subitò diem in tenebras densissimas, & in noctem caliginosam verti: sic, cùm Sol iustitiæ Deus Ter Opt. Max. tot tantisque peccatis hodie prô dolor à sordidissimo & immundissimo mundo eclypsetur; mirum non est nobis adeò diuinæ clementiæ, misericordiæ, & gratiæ suæ radios subtrahi, vt periculosissimo in huius mundi Oceano nauigantes pacis optatissimum portum nobis nunquam etiam appellere liceat, sed tot miserrimè tribulationum, angustiarum, & desperationum fluctibus hausti, æternũ etiam multi intereant. En etenim quid Solem iustitiæ, Sanctos, electosque eius eclypsantibus peccatoribus comminetur Ieremias cap. 17. *Confundantur qui me persequuntur, & non confundar ego: paueant illi, & non paueam ego: induc super eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos Domine Deus noster, &c.* O quot hodie eclypses fiunt contra iustos & electos Dei! quot machinationes, proditiones & consilia iniqua *aduersus Dominum, & aduersus Christum eius!* Quid ergo mirum, Solis iustitiæ gratissimam lucem mysticam gratiæ, misericordiæ & auxilij nobis totaliter subtrahi? Cumque hanc rem & experientia quotidiana testetur, & magni & paruuli de ea loquantur, clamitent, conquerantúrque amarè valdè, hinc lubens & prudens hîc sileo, silésque intelligenti plus dico quàm calamo loquar, &c.

Multa hodie contingunt eclypses mysticæ.

MEMBRVM VI.

De maculis solaribus Sanctis comparatis.

VErba vti solent esse conceptuum mentis expresio; ita & frequenter creaturæ resque naturales supernorum mysteriorum repræsentatio; vti pâtet ex visione Danielis, Ezechielis, & aliorũ, &c. Notum est autem qualiter in solaris maiestatis facie & disco frequenter multæ quasi faculæ, & maculæ conspiciantur, circa limbum quidem longiores, in medio verò in rotũdiorem figuram contractæ. Et quamuis eiusmodi maculæ à plerisque authoribus veræ censean-

Maculæ solares sunt vera stellæ.

censeantur maculæ, & quasi recrementa à solari flamma continuò sese in gyrum reciprocante in extimam eius superficiem proflata: reuera tamen neque maculæ, neque recrementa solaris ignis, sed potiùs lucidissimæ stellæ & planetæ continuò circa Solem delatæ deprehenduntur. Vide quid in hac materia in prima parte de stellis solaribus differuimus, & inde cætera conclude.

Sancti & electi comparantur maculis solaribus. Qui igitur has solares maculas, seu potiùs stellas continuò sese circa Solem gyrantes, mysticè, & penitiùs considerare velit, is per Solis ingentem flammam & globum, Christum Solem iustitiæ, siue Deum trinum & vnum; per maculas & stellas verò quæ nos respiciunt, electos & iustos huius; per lumina verò & faculas siue stellas retro corpus solare latitantes, & occultatas lucidissimas, haud incóngruè Sanctos & electos alterius vitæ & Ecclesiæ triumphantis intelligere & mysticè interpretari poterit.

Sicuti enim stellæ illæ in se censentur corpora opaca proprio lumine destituta, respectu Solis minutissimæ, totum, ab eo lumen suum mutuantes & denuò in ipsum reflectentes, areolas lucidiores in disco solari suo lumine reflexo efficientes, lumenque ibi quasi reduplicantes: Ita & electi huius, & alterius vitæ, in se, & à se nullum lumen iustitiæ, charitatis, & bonorum operum habent, sed corpora opaca cēsentur; quia *puluis & vmbra*, totum lumen suum à Sole iustitiæ, *omnem hominem venientem in hunc mundum illuminante*, hauriunt. Hoc ipse testatur Ioa. 15. *Sine me*, inquit, *nihil potestis facere.* Nullum verò iustitiæ lumen sine Deo esse in electis, docet S. Isaias cap. 64. *Et facti sumus vt immundus omnes nos; & quasi pannus menstruatæ vniuersæ iustitiæ nostræ, &c.*

Esse verò iam electos huius vitæ respectu Solis iustitiæ minutissimos, habes apud Isaiam cap. 40. *Qui sedet super gyrum terræ, & habitatores eius sunt quasi locustæ: qui extendit velut nihilum cælos, & expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitādum.* Ex quibus magnitudo ac magnificentia Solis Iustitiæ Dei, respectu electorum & Sanctorum etiam facilè concluditur. Vnde & Dauid Psalm. 8. *Eleuata est magnificentia tua super cælos, &c.*

Deinde sicut stellæ solares conceptum à Sole lumen in ipsūmet Solem reflectūt, & ita areolas partesq; lucidiores in ipso quasi producunt; sic Sancti electiq; Deum, à Sole iustitiæ illuminati glorificant, laudant, & reciprocis amoris spiculis, conceptas eius flammas, in ipsum *Patrem luminum* reflectūt. *Conceptus.* Hoc S. Paulus 1. Corint. 6. innuit, inquiens; *glorificate, & portate Deum in corpore vestro, &c.* sed sicuti stellæ solares suo lumine in discum solarem reflexo, exiguas areolas in eo producunt: ita laus & glorificatio nostra exigua est respectu infinitæ digni-

dignitatis Solis iustitiæ. Audi Isaiã cap. 43. *Glorificãtes* (scilicet Deum) *ad quid valebimus? ipse enim omnipotens super omnia opera sua. Terribilis Dominus & magnus vehementer, & mirabilis potentia ipsius. Glorificantes Dominum quantumcunque potueritis, superualebit enim adhuc, & admirabilis magnificentia eius. Benedicentes Dominum quantumcunque potestis: maior est enim omni laude. Exaltantes eum replemini virtute, ne laboretis: non enim comprehendetis. Quis videbit eum & narrabit? & quis magnificabit eum sicuti est ab initio? Multa abscondita sunt maiora his, pauca enim vidimus operum eius. Omnia autem Dominus fecit, & piè agentibus dedit sapientiam, &c.*

Conceptus. Iam verò Sanctos & electos lucidissimas amoris faculas in Deo Sole iustitiæ suo modo producere, lumenque ab eo receptum in ipsum reflectere & perpetuò à Sole iustitiæ irradiari, constat Prou. 8. *Ego*, inquit D. Sapientia, *diligentes me diligo, & qui manè vigilant ad me inuenient me, &c. in viis iustitiæ ambulo, &c. vt ditem diligentes me, &c.* Et Ecclef. 24. *Qui operantur in me non peccabunt, qui elucidant me, vitam æternam habebunt, &c.*

Denique sicuti stellæ solares Solem per eclipticam cõtinuò comitantur, neque vnquam ab eo dimouentur; ita Sancti in terris sequuntur Solis iustitiæ viam vitamque, nunquam ab obseruantia mandatorum eius recedentes. Hinc & meritò Christum sequentur in cælis: nam *qui sequitur me*, inquit, *habebit lumen vitæ*. Et Ioan. 12. *Si quis mihi ministrat me sequatur, & vbi ego sum illic & minister meus erit, &c.*

Denique stellis solaribus continuò Solem per eclipticam comitantibus optimè SS. Martyres, Innocentes, & Virgines vtriusque sexus in cælis Agnum perpetuò sequentes assimilari possunt. Vnde Apocal. 14. de eis sic loquitur Spiritus sanctus: *Hi sequũtur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo & Agno: & in ore eorum non est inuentum mendacium: sine macula enim sũt ante thronum Dei*, &c. Sicuti stellæ solares ea quâ Solem respiciunt parte, &c. *Virgines in cælis similes stellis solaribus.*

O felicissimas stellas, & maculas Solis iustitiæ! ô, inquam, ter quaterque beatos Sanctos & electos in hoc sæculo *opprobrium hominum & abiectio plebis*, inque *derisum* omnibus quasi maculæ, & peripsemata vsque huc factos! Lætamini cùm velut maculas, & peripsemata vos persequitur tractatque hîc mundus; gaudete inquam, Solem iustitiæ secuti, *quoniam merces vestra copiosa est in cælis, &c.* Si enim mundus hic immundus ipsum Solem iustitiæ adeò eclipsauit, & *Beelzebub* iniquissimè vocauit; *quãtò magis domesticos eius?* Lætamini, faculæ enim vestræ sufferentiæ & bonorum operum, per fructum patientiæ in Solem iustitiæ reflexæ, copiosæ erunt in cælis. Instat enim tempus, quo breuî è cœcorum mortalium & peccato- *Adhortatio ad electos, & oppressos in hoc mundo.*

rum

rum hallucinātium oculis, omnia vestra opera bona peruersis suis linguis & consiliis in reprobum sensum vertentium, ad inaccessibilem lucem abripiemini: & tum nos non ampliùs maculas, sed lucidissimas faculas, & stellas agnoscent cernentque; seipsos verò ita intra se arguentes: *Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij: nos insensati, vitam illorum æstimabamus insaniam* (& meram maculam) *& finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei*, (scilicet ex maculis lucidissimæ stellæ, & faculæ cæli) *& inter Sanctos sors illorum est: ergo errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis, &c.*

Conceptus. Denique vti stellæ solares, apparenter quidem maculæ & excrementa Solis videntur, facie verò Soli obuersâ efficacissimè irradiatæ sunt à Sole, lumen ab eo receptum in illūmet reflectentes; sic plurimi electi & iusti in hoc mundo iudicantur æstimanturq; mali & maculosi, etsi coram Deo lumine diuini amoris, & gratiarum radiis ac flammis vehementissimè intus, quâ Solem iustitiæ respiciunt facie, irradiati ardeant, luceantque.

Pars II.

ANAGOGE III.

De Luna & vario fluxu & refluxu maris mystico.

MEMBRVM I.

BB. Virgo Luna mystica.

LVna, quasi *lucens vna* noctu, siue *lucena*, hoc est, *lucens luce alienâ* (id est Solis) vocata, noctis harumque inferiorum rerum rectrix ab antiquis dicta & credita fuit; & vel ideò etiam à quibusdam Poëtis *Phœbe*, seu *Phœbi soror* appellata, & habita est. Solet verò Luna lumen suum mutuare à Sole, iam quidem falcata, tum semiplena, & plena apparens; deinde iterùm decrescere, & facie, quam telluri obuertit lumine orbari; vnâ tamen eius parte & medietate perpetuò à lumine Solis irradiatâ permanente. Denique Luna suo à Sole concepto calore proximum sibi circumfusum aërem in pleniluniis rarefaciendo, sitiente facie verò eundem condensando; aërem etiā telluris rarefaciens, stringens, & condensans, fluxum & refluxum Oceani probabilissimè, in nostra sententia, causat; mareque in nouiluniis deorsum dispellit, trudit, & vtrimque retrocedere rarefactione cogit: in nouiluniis verò condensatione sursum prolectat: quâ de re & noua sententia plura

Luna etymon.

Vera causa fluxus & refluxus maris.

plura vide in prima Parte de fluxu & refluxu maris, cuius & figuram reperies in lamina G. numero 3.

BB. Virgo comparatur Lunæ. Certè diua illa & sanctissima Lucina BB. Virgo Maria, Lunæ haud ineptè, cęteris paribus, comparari potest. Sicut enim Luna totum lumen suum à Sole haustum, ambulantibus noctu in tenebris communicat, totamque caliginosam tellurem illustrat: sic BB. Virgo conceptum in se *candorem Lucis æternæ*, Verbum scilicet Patris, mundo peccatorum tenebris adeò obducto & obscurato, enixa est; communicans eidem lumen solis, id est, Dei Filium, *omnem hominem venientem in hunc mundum illustraturum.*

Plena item hæc SS. Luna fuit; primò quando filium Dei conceptura ab Angelo *gratiâ plena* fuit salutata. Plena, quando à Spiritu sancto obūbrata, eum vtero concepit, & 9. mensibus gestauit, qui non solùm cælum & terram implet, verùm quem neque ipsi capere sufficiunt. Plena iterùm iam in cęlesti gloria, plenitudine visionis beatificæ, super omnem creaturam oppleta. Plena denique erga nos misellos terricolas, misericordiâ, pietate, & solicitudine. Vnde benè D. Bern. *Per te*, inquit, *Virgo sancta, cælum impletum est, infernus euacuatus; instaurata ruinæ cælestis Ierusalem, miseris expectantibus perdita vita data, &c.* Et iterùm in quodam sermone idem S. Doctor ait: *Ille solus, ô Virgo beata, tuas laudes sileat, qui te fideliter inuocatam senserit vnquam in suis necessitatibus sibi defuisse.* Quàm verò iam plena sit lumine diuini amoris & gratiæ, testatur D. Hieronymus in serm. his verbis. *Totam repleuerat eam Spiritus sancti gratia: totam incenderat eam diuinus amor: ita vt etiam in ea nihil esset mundanum, quod violaret affectum, sed amor continuus, & ebrietas profusi amoris, &c.*

Plenilunium mysticum in BB. Virg.

Luna, teste Plinio, est humilis & excelsa: humilis quando terræ vicinior in perigæo accedit, alta, dum in apogæo cælo maximè admouetur: sic BB. Virgo omnium mortalium humillima fuit; adeò vt suâ humilitate ipsum altissimum cæli verticem conscendens, apicemque summam Petram attingens, nobis de cælo & sinu Patris lucem inaccessibilem deduxerit, haud aliter, quàm Luna solet telluri lumen à Sole mutuatum, &c. Fuisse verò B. Virginem maximè humilem, & tùm altissimam, ipsamet testatur Lucæ 1. *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, &c.* adeò, inquam, sublimata hæc SS. Luna mystica est, vt modò in apogæo cælesti existens, super omnes choros etiam Angelorum in immensum exaltata censeatur. Vnde cantat Ecclesia: *Exaltata est S. Dei Genitrix super choros Angelorum, &c.* Et S. Hieronymus ita de eius sublimitate in sermon. loquitur: *Sicut in comparatione*

Conceptus.

Dei

Dei nemo bonus: ita etiam in comparatione Matris Domini, nulla inuenitur (creatura) *perfecta, quamuis eximia virtutibus comprobetur.*

Quomodo BB. Virgo mysticè corniculata. Luna propiùs ad Solem accidens fit corniculata & falcata. Sic BB. Virgo Maria propiùs ad Solem iustitiæ per eius cōceptionem accedens, effecta est quasi corniculata & falcata; dum scilicet verum Deum & hominem in SS. vtero suo baiulauit, quibus bestia illa infernalis, diabolus, & taurus siluester, mors, deuicti superatique corruerunt. Quidni corniculata & falcata esset hæc SS. mystica Luna; cùm dæmonibus sit *terribilis, vt castrorum acies ordinata?* Falcata, inquam, vtpotè quæ falce sui SS. fructus quidquid Euæ concupiscētia in paradiso voluptatis plantauit, hæc præscidit. Vnde benè cantat Ecclesia. *Quod Eua tristis abstulit, tu reddis almo germine, &c.* Et S. Augustinus in sermone de Assumptione. *Auctrix*, inquit, *peccati Eua: auctrix meriti Maria. Eua occidendo obfuit, Maria viuificando profuit: illa percussit, ista sanauit, &c.*

Alio etiam modo corniculata censeri potest hæc BB. Luna mystica, quia cornubus duobus, scilicet humilitatis, & virginitatis, Leonē de Tribu Iuda, scilicet Deū, alioquin *terribilem in consiliis super filios hominum*, quasi mitigauit; dum *Conceptus.* eum virginali gremio suo concepit: haud aliter ac rhinocerotes virginum se gremio spontè immittētes, mansuefieri dicūtur, &c.

Deinde sicuti Luna quandoque obuelat abscōditque Solem; sic BB. Virgo Solem iustitiæ 9. mensibus in suo SS. vtero quasi obuelauit & absconditū gestauit: & modò in cælis sæpiùs obtegit, suâ scilicet piissimâ intercessione iratam nobis faciem Dei abscondendo: id quod tempore BB. Dominici & Francisci apertè demonstrauit; dum filium suum dilectissimum in mundum tribus telis & fulminibus animaduertere parantem, suis precibus piissimè auertit. Vnde benè S. Bernardus quodam serm. *Quid mirum si inuocata* (Maria) *adest, quæ etiam non vocata præstò est.* Et denique Cassianus in quadam epistola. *Tu Patrona*, inquit, *humani generis; tu afflictis rebus medica singularis: quis tuo non egeat munere, cùm sit peccare commune?*

Denique etiam Ecclesia optimè potest assimilari lunæ. Vnde *Ecclesia Lunæ comparatur.* Rabanus: *Luna*, inquit, *est Ecclesia quæ à Christo, quasi à Sole mutuatum lumen fidei, & gratiæ recipit; quæ modò persecutionibus videtur imminui, iterumque tranquillitate receptâ, clarissimi luminis hilaritate completur, &c. Ipsa sanè est vas castrorum in excelsis: in firmamento cæli resplendens gloriosè: quia in ipsa animarum fidelium consistit turba.* Poteris etiam Lunæ comparare quamlibet animā Deo deuotam, modò lumine gratiæ crescentem, tum denuò tribulationum tenebris obuolutam; falcatam fide, quâ errores præscinduntur; corniculatam spe & charitate, siue di-

lectione Dei & proximi, quibus infernales rhinocerotes, mundum & carnem edomat, &c.

MEMBRVM II.

De fluxu & refluxu maris mystico.

DIximus supra Lunam rarefaciendo in pleniluniis, & in nouiluniis cōdensando aërem, esse causā fluxus & refluxus maris: & quidem luminis eius calore aquas marinas hinc inde dispelli & refluere, luminis verò subtractione eundem condensando, illud sursum prolectare & attrahere: Id quod optimè Christo, omnia ad se trahentis, applicari potest. Ipse enim in plenilunio (scilicet, dū à mystica Luna, gratiā plenâ, vtero gestaretur, & tanquam spōsus de thalamo suo progrederetur in mundum, suæ diuinæ gratiæ radios copiosissimè effundens) mare peccati & mortis æternæ ita compressit & rarefecit, vt refluere & ad nihilū quasi redire coactū fuerit. Vnde benè cantat Ecclesia. *Qui mortem nostram moriēdo destruxit, & vitam resurgendo reparauit, &c.* Et Isa. 53. *Ipse peccata multorum tulit, &c.* Et iterùm per condensationem, id est, tribulationes, angustias, & pœnitentias, cogit cordium & animæ nostræ Oceanum (infinitis aliàs & omnis generis affectuū piscibus refertum) sursum ascendere; vt benè Ecclesia cantet: *Sursum corda, habemus ad Dominum, &c.* Alio modò tum per subtractionem consolationū spiritalium, desiderio & affectu animam sibi attrahit, tum per ampliationem solatiorum internorum, cor nostrum sursum prolectat, & iterū insigniter in via suorum mādatorum fluere, & refluere cogit: vnde Dauid Psal. 8. *Viam mandatorum tuorum cucurri cùm dilatasti cor meum, &c.* Qualiter verò Christus omnia sursum trahat ipse testatur: *Cùm exaltatus fuero* (super horizontem scilicet crucis) *omnia traham ad me ipsum*, Ioan. 12. & iterùm: *nemo venit ad me nisi Pater traxerit illum*, Ioann. 6. &c. Hinc & sponsa Ecclesia aut anima optat cantatque: *Trahe me post te curremus in odorem vnguentorum tuorum, &c.* Cant. 1.

Christus causa refluxus mystica peccati & mortis.

Iam verò iterùm alio modo iusti instar Oceani in hac vita ab iniustis agitantur, modò quidem per rarefactionem (dicere volo per attenuationem eorum boni nominis, famæ & honoris, &c.) modò per condensationem, id est, per tribulationes, persecutiones, machinationes, carceres, flagella & exilia eos vsque ad mortem premendo: ita vt instar maris nullibi quasi stabiles consistere & quiescere queant, sed continuò inter spem & metum fluere & refluere cogantur. Audi Apostolum 1. Corinth. 4. quàm insigniter hunc mysticum fluxum & refluxum electo-

Alius fluxus & refluxus mysticus.

electorum Dei in hâc vita ab impiis causatum describat. *Puto enim*, inquit, *quòd Deus nos Apostolos nouissimos ostendit tanquam morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo, Angelis, & hominibus. Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. Vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus* (en fluxum & refluxum mysticum Sanctorum in hâc vita?) *& laboramus manibus nostris: maledicimur, & benedicimus* (ecce pulsum maledictionis marisque fluxum ab impiis factum eiusque spontaneum refluxum & benedictionis, à iustis impiis repositum) *persecutionem patimur & sustinemus; blasphemamur & obsecramur: tanquam purgamenta huius mundi facti sumus omnium peripsema vsque adhuc, &c.*

David fluxum & refluxum maris mysticum passus à Saul & Absolon.

Vis exemplum, qualiter scilicet iusti ab iniustis in hâc vita persecutionum fluxibus & refluxibus pellantur, repellanturque? Prodeat vastissimus Oceanus mysticus, scilicet David: & dicat quales pulsus & repulsus ipse ab impio & lunatico Saul, quin & à proprio filio Absalon passus sit; quoties à facie eorum declinare, quoties abscondere se, quàm frequenter relictis omnibus in latibula se proripere coactus fuerit. Sed quanto putas impetu hoc Deo gratissimũ mare Dauidicum refluxit, dum recedẽte lunatico Rege Saul, David in regnum & locum eius à Deo sufficitur: & Absalon impio filio cælum inter & terram diuinâ iustitiâ fixo & suspenso; pater innocentissimus securus ad propria refluit, remeatque?

Alius fluxus & refluxus mysticus.

Sic & iusti fluunt ab ortu suæ natiuitatis, mox ad occasum abnegationis propriæ voluntatis, abrenuntiationis mũdi, & deliciarum harum; & ab occasu tribulationum, mortificationum, & mortis temporalis, denuò ad ortum æternæ felicitatis & beatitudinis refluunt. Hoc abundè testatur Apostolus 2. Corint. 4. *Propter quod*, ait, *non deficimus: sed licet is qui foris est, noster homo corrumpatur:* (ecce fluxum) *tamen is qui intus est renouatur de die in diem* (en refluxum.) *Id enim quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, suprà modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur* (fluxus scilicet huius sæculi) *sed quæ non videntur* (refluxus nempè æternæ gloriæ.) *Quæ enim videntur temporalia sunt: quæ autem non videntur æterna, &c.*

Fluxus & refluxus mysticus impiorum.

Deinde & impij instar fluxus & refluxus maris se habent: iam enim fluunt à superbia in auaritiam, ab auaritia ad inuidiam, ab hac in iracundiam & rabiem; à rabie in gulam, à gula in vniuersum denique cœnum luxurię à luxuria in acediam, & omne vitiorum genus, &c. Sed his fluxubus ad modicum durantibus mox ad occasum æterni interitus refluũt.

Vnde Iob 21. *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt*, &c.

Alio adhuc modo impij instar oceani continuô agitantur, fluunt, & refluunt; dum nempè in nullo sunt opere stabiles, sed continuis malæ consciêtiæ fluctibus agitantur, angustiãtur, & pelluntur. Hinc optimè loquitur S. Scriptura, Prouerb. 11. *Impius*, inquit, *facit opus instabile*. Et Isaiæ 48. *Non est pax impiis dicit Dominus*. Sed omnium optimè Scriptura Iob cap. 20. fluxum breuissimum deliciarum, & refluxum infinibilem miseriarum impiorum describit. *Hoc*, inquit, *scio à principio, ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum breuis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti. Si ascenderit vsque ad cælum superbia eius & caput eius nubes tetigerit*, (hem fluxum immanẽ impiorum!) *quasi sterquilinium in fine perdetur* (ô miserabilem refluxum!) *& qui eum viderant, dicent; vbi est? Velut somnium auolans non inuenietur, transiet sicut visio nocturna. Oculus qui eum viderat non videbit, neque vltra intuebitur eum locus suus, &c. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. Diuitias quas deuorauit euomet* (ô fluxum detestabilem!) *& de ventre eius extrahet eas Deus* (ô refluxum horribilem.) *Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ* (*non videat riuulos fluminis, torrentes mellis, & butyri*) *luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur*, (ô fluxum & refluxum admirandum, & à paucissimis hodie ponderatum, licet ipso, prô dolor, effectu indies in mundo tam euidenter demonstratum!) *iuxta multitudinem adinuentionum suarum, sic & sustinebit. Quoniam confringens nudauit pauperes: domum rapuit, & non ædificauit eam, &c. Vadent & venient super eum horribiles* (ô iterùm fluxum & refluxum formidandum omnibus impiis!) *Omnes tenebræ absconditæ sunt in occultis eius: deuorabit eum ignis qui non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo. Reuelabunt cæli iniquitatem eius, & terra consurget aduersus eum. Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei. Hæc est pars* (fluxus & refluxus scilicet) *hominis impij à Deo; & hæreditas verborum eius Domino*. In summa impius, etsi in hâc vitâ mirè fluere, imò omnibus etiam affluere, & vndique diffluere videatur; tandem tamen refluit. Vbi, vel quomodo? *Quia in diem perditionis seruatur malus* (quando scilicet omnia sua mala opera in die iudicij ei in memoriam refluent, &c.) *& ad diem furoris ducetur*, &c. scilicet dum refluent in mare nigrum & occidentale æterni occasûs.

Animæ fluxus & refluxus. Denique anima, vel homo modò benè, modò iterùm peruersè agens viuensque haud etiam incongruè fluxui & refluxui Oceani comparari posset; iuxta illud sacræ Scripturæ. *Quousque claudicatis in vtramque partem?* &c. Iterùm homo in fide vera, & in consiliis instabilis, similis videtur mari & Oceano, modò fluenti, & iterùm refluenti.

Quid

Quid dicam? omnes quasi nos mortales aio pauperes esse & instabiles; vtpotè qui modò sumus consolati, modò iterùm afflicti; nūc vt cedri libani exaltati, & æstimati; tunc denuò vsque ad hyssopū & iuniperū humiliati, despecti, & depressi: iam diuites, paulò pòst pauperes, & inopes: modò sani, lęti & robusti; tū ægri, mæsti, desolati & deiecti; denique hodie viui, cras mortui, &c. O quot vescuntur hodie cum diuite epulone voluptuosè; quot purpurâ & bysso induti, in conopeis deliciarum harum sese totaliter inuoluētes, cras cum eo, & Holoferne sepelientur in inferno! ô miseriam vitæ nostræ continuò ad occasum summo conatu fluentis! *ô vanitas vanitatum & omnia vanitas!* Fluunt horæ, labuntur dies, transeunt menses, abeunt anni & lustra; refluit, iam iamque præ foribus est ineuitabilis, immensusq; æternitatis vastissimus pelagus, & vix est, *qui recogitet corde.* Certò scias credasque quisquis es, & hæc legis; nisi per dignos refluxus pœnitentiæ, malè defluentem vitam emendaueris, & quasi *omnes tuos annos* Deo *recogitaueris in amaritudine animæ tuæ*: te inopinatè ab illo immani Oceano æternitatis, vsque ad viscera terræ & inferni forsan haustum iri. Nam *si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis*, Luc. 13.

Tempus comparatur fluxui & refluxui maris. Potest denique etiam tempus labile & instabilissimum fluxui & refluxui maris comparari: sicut enim mare perpetuò agitatur, fluit & refluit, nunquam tamen omninò recedit, ita tempus transit in præteritum, præsens semper est, & futurum quasi refluit. Similiter & cuncta quæ sub Sole esse, viuere & sentire acceperunt, in cōtinuo fluxu, & refluxu esse censentur, neque tamen vnquā, quoad species suas, esse desinunt. *Generatio enim præterit & generatio aduenit*, &c. sicut vnda vndam in mari pellit & sequitur, ita & res subsolares continuâ vicissitudine mutantur, &c. *Ecce enim* (inquit Ecclesiastes cap. 1.) *omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad loca vnde exeunt flumina reuertuntur, vt iterùm fluant. Cunctæ res difficiles, non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur. Quid est quod fecit? ipsum quod futurū est. Quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est. Nihil sub Sole nouū* (intellige in suo genere & specie) *nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recēs est: iam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos, &c.* Quid multa? *Cuncta subiacent vanitati, & omnia pergunt ad vnum locum: de terrâ facta sunt, & in terrā pariter reuertuntur*, Ecclef. 3. *Conceptus.* Et tamen ita superbit, ita viuit, ita denique fluit moriturque fluxibilis homo, quasi ęternâ hîc stabilitate ei foret viuendum. O Deus! quàm mirandi execrādique in hoc vastissimo Oceano mundano cōtingunt hodie fluxus & refluxus? pellitur enim pauper, opprimuntur viduæ, pupillis vix inuenitur adiutor. Et

licet

licet *pauper læsus taceat* modò, vt dicitur Eccli. 13. tanto tamen stridore & sonitu eiusmodi iniustissimi fluxus & refluxus (dicere volo, pauperum, pupillorum, & viduarum oppressiones, iniustitiæ, & peccatorũ vndę, &c.) perstrepunt; ita vt etiam eorum sonus, mercenariorumque defraudatorum, pupillorum ac viduarum clamor, *in aures Domini Sabaoth introeat*: & quid mirum si ipse Altissimus, *cui Soli derelictus est pauper*, *propter miseriam & gemitum pauperum nunc exurgat* tantâ indignatione contra sæculum hoc nostrum; ita vt infinitis miseriis, bellis, & turbationibus immersus; ingenti fluxu, adeò in mari tribulationum, modò hinc inde fluctuet; vt nisi supremus Nauarchus Ter Optim. Maximus tandem clemẽter suppetias ferat, necessariò & breui omninò perConceptum. eundum fortè sit. Neque hoc adeò mirandum est; cùm enim venti vanitatum & notus austrinus venenosissimus, impetuosissimusq; peccatorũ fumus ac nebulæ adeò præualuerint in huius mundi Oceano; & è contra Orientalis saluberrimus Spiritus, illius scilicet *Orientis ex alto*, dilectio, inquam, Dei & proximi omninò quasi subsederit, quin & expirauerit; necesse est aut hunc denuò resuscitari, aut certè mundum perire.

Dormire videtur reuera iustè modò Dominus, in hac maxima horrendaque tempestate, vndique in mundi Oceano præualẽte; quia & mundus in vtramque aurem stertit, vtpotè oblitus *dilectionis Dei & proximi*. Ita enim modò agitur in hâc rerũ vmbra; vt quilibet sibi, fluxibili carni, & mundo; nemo verò, aut pauci, Deo, virtutibus, & saluti studeant; adeoque verissimum esse deprehẽditur dictum Ecclesiastis cap. 13. *Diues iniustè egit, & fremet* (scilicet non obstante quòd pessimè agat, & castigationem condignam mereatur peccatis suis, tamen perpetuò, de tot malis modò à Deo mũdo immissis conqueri, & murmurare Notatu digna. non dubitat, etsi Deum placare & vitam suã emendare nunquam cogitet.) *Pauper autem læsus tacebit* (omnia volũtati Dei & vltionum Domino commendans.) *Si largitus fueris* (Diues) *assumet te: & si non habueris derelinquet te. Si habes, conuiuet tecum* (nam donec fueris felix multos numerabis amicos, &c.) *& euacuabit te, & ipse non dolebit super te. Si necessarius illi fueris, supplantabit te, & subridens spem dabit, narrans tibi bona, & dicet: quid opus est tibi? Et confundet te in cibis suis donec te exinaniat bis, aut ter: & in nouissimo deridebit te: & posteà videns derelinquet te, & caput suum mouebit ad te, &c.* Talis profectò modò est cursus, fluxus & refluxus praxis mundi huius, quę & probabilis videtur esse causa quod tot calamitatũ & lachrymarum fluctibus modò sub Sole mundus vndique fluctuet redundetque, neque vnquam tranquillitas pacisque serenitas ei oriatur; eo quòd

eo quòd iustitia, dilectio Dei & proximi quasi omninò & continuò ad occiduum horizontē properent, occidant, & vix ampliùs reoriri videantur. *Ne* igitur *dederis* (obsecro munde immunde) *os tuum, vt peccare facias carnem tuam: neque dicas coram angelo: Non est prouidentia:* (eò quòd Deus tui totaliter quasi videatur oblitus, &c.) *ne fortè iratus Deus contra sermones tuos dissipet cuncta opera manuū tuarum,* Eccles. 5. Sed potiùs emendare studeas, cohibereque tumentes peccatorum tuorum fluctus. *Patiens esto. Ecce* enim, *iudex ante ianuam assistit. Sufferentiam Iob audito,* & cum eo vitam tuam componito, & finem *Domini videbis, quoniam misericors est, & miserator, &c.* Iacob 5. Sic enim fiet vt luctus & fluxus miseriarum tuarum sit omninò conuertendus tandem in pacem & gaudium per neminem ampliùs à te auferendum.

ANAGOGE IV.

De Lucifero mystico.

MEMBRVM I.

Christus Dominus comparatur Lucifero seu stellæ Veneris.

Variè Veneris stella lucidissima nominatur prọ varietate suæ cum Sole cōfigurationis: iam enim Lucifer (*quasi lucis allator, prænuntius, annunciator, aut prodromus*) tum Hesperus (*quasi vesperi post Solis occasum adhuc lucens*) vocitatur. Vnde Ouidius Metam. libr. 8.

Retegens diem, noctisque fugans
tempora Lucifer, &c.

Habet prætereà Lucifer multas prærogatiuas. Primò enim nunquam exspatiatur à Sole vltra 49. gradus. Secundò non terram habet centrum, sed perpetuò circa Solem fertur voluiturque. Tertiò ante Solis exortum est eius certissimus mox orituri prænuntius. Quartò quandoque falcatus, corniculatus, & gibbosus apparet. Quintò totam suam gratissimam lucem non suaptè habet naturâ, sed à Sole Rege Planetarum & vagi systematis principe mutuat. Sextò deniq; dicitur Lucifer stella valdè benefica, fortunata & bona, &c. *Prærogatiuæ stellæ Veneris.*

Certè si Luciferum illum qui nescit occasum, scilicet Christum benedictum consideremus, eum mysticum, imò verum Luciferum esse optimè deprehensuri sumus. Primò enim sicut stella Veneris totum suum lumē à Sole mutuat; & ad certas metas ab eo expatiatur; Sic Christus, quâ Deus, totum suum diuinitatis lumen à Patre æterno participat: cùm ipse sit *candor lucis æternæ, figura & imago substantiæ eius.* Expatiabatur autem hic SS. Lucifer (si cætera paria & sano modo intelligas) dum suo *Christus est verus Lucifer.*

ſuo modo, à Patre ſcilicet, vt verus prænuntius lucis, ſalutiſque noſtræ æternæ verus Lucifer huic mundo ortus, omnem in mundo venientem hominem illuſtraturus, luce, aduentu, & radiis ſuæ D. gratiæ illuſtrauit. Certè Chriſtus Lucifer ille diuinus, verus fuit, & eſt prænuntius æterni Solis, viſionis ſcilicet beatificæ nobis poſt huius vitæ occaſum oriundi, &c.

Deinde ſicuti ſtella Veneris labente Sole, poſtque eius occaſum, efficaciter adhuc ſplendet, ſoletque eſſe prænuntius noctis: Sic Chriſtus labente die ſæculi huius, & motum ſuum cohibente Sole noſtro, ſiue Sole Eccleſiæ militantis iam ad finem & horizõtem occiduum perducto, Chriſtus Lucifer fulgidiſsimâ luce in die Iudicij ſplendebit, Maieſtate multâ & magnâ nimis appariturus, impiiſque perpetuæ ſuperuenturæ noctis, & priuationis Solis iuſtitiæ æternùm eis non ampliùs orituri, prænuntius futurus eſt. *O quantus tremor tunc eſt venturus quando iudex eſt venturus cuncta ſtrictè diſcuſſurus!* Denique Lucifer Chriſtus falcatus apparebit, ſcilicet falce iuſtitiæ in die iudicij iudicaturus viuos atque mortuos. Hoc teſtatur S. Ioannes Apocal. 14. *Et vidi*, inquit, *& ecce nubem candidam: & ſuper nubem ſedentem ſimilem filio hominis, habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcem acutam, &c.* Quid verò, ô peccator, tunc de te futurum cenſes qui falce ſalutaris pœnitentiæ hîc nunquam vineam conſcientiæ tuæ, tot damnoſis peccatorum ſurculis ſcatentem ſeriò putas? putâſne te imputatum relinquendum fore à falcifero illo, tremendoque iudice viuorum atque mortuorum; dum ſcilicet in ſede maieſtatis ſuæ mundum, te, me, & omnes iudicaturus, venturus eſt? credíſne Chriſtum tam humilem, tam vilem, (vt eum tibi modò forſan imaginaris, rarò de eius tunc futura maieſtate cogitans) tamque pauperem, venturum, prout dum nobiſcum conuerſaretur, apparuit? heu deciperis! ita enim ſolemnizabit ſuum aduentum ſecundum, vt montes à tremenda facie eius, teſte Dauid, defluxuri ſint *velut cera à facie ignis*: & terra à conſpectu eius ingenti boatu, & mugitu, quaſi loci ſui, & ſcelerum ſupra dorſum ſuum à nefandis peccatoribus commiſſorum impatiens, vltrix & accuſatrix, Chriſto iuſtiſsimo Iudici quaſi obuiam itura, mouenda ſit. O peccator! quid de te obſecro innumeris peccatis, offenſis & ſceleribus onerato futurum cẽſes, quando propriè propter vindictam, Chriſtus venturus, & te iudicaturus, ęternaq; maledictione ſententiaturus eſt? Nam ſi iuſtus in illa die vix ſecurus erit, tu omnipotentis

Lucifer Chriſtus quando falcatus videndus.

Notet omnes operantes iniquitatem.

tentis Dei tam execrandus offensor, diuinæ clementiæ tam leuis contemptor, diuini furoris & iræ tam frequens prouocator: sanguinis eius pretiosissimi pro te effusi tam prodigus dilapidator, vbi parebis? quid ages? quis causã tuam ibi defẽsurus est Sanctorum, quorum hîc nullum colis? quis pro te diuinæ iustitiæ satisfacturus qui hîc non solùm nullam iustitiam facis, verùm insuper eam omninò impedis, suspendis, tollis, iniquè vendis, & infinitis iniustitiæ næuis continuò te commaculas? quid proderunt tunc tuæ tibi hîc per fas & nefas cumulatæ diuitiæ? quid honores? quid nobilitas? quid tot tibi in hoc sæculo nequã conciliati amici, cùm omnipotentem Deum sis habiturus tunc inimicum & vltorem tremendum? An fortè Deum, nobilẽ tuam prosapiam, diuitias, sublimitatemque status respecturum arbitraris? nequaquam: *non* enim *est acceptor personarum Deus*, si D. Petro Act. 10. credas: neq; enim *est apud illũ gloria personæ, &c.* An forsan in patrocinium BB. Matris tremẽdi Iudicis, eiusve assessorum Apostolorum & Sanctorum, quos hîc nunquam tibi vero cultu conciliasti, confidis? minimè certè hoc poteris, falleris; nam *lætabitur iustus cùm viderit vindictam; manus suas lauabit in sanguine peccatoris*, teste Dauid Psal. 57. O quàm seriò, at serò nimis detestaberis tunc tempus hîc tam infructuosè, quin tam malitiosè à te dilapidatum! ô quanti ibi tunc vnius horulæ quadrantem pro pœnitendi spatio mercaturus esses, qui horas, menses, annos & lustra in hoc sæculo tam inaniter & insipienter meris nugis, superbiâ vitæ, & vanitatibus tam sumptuosè expendis, de æternitate nunquam cogitans, fœtidum cadauer & sepulchrum viuum animæ tuæ mortuæ (haud enim aliud censetur esse corpus ad extra, cuius anima intùs per peccata emortua iacet) magis quàm animam tuam curans, fouensque. Quid acturæ sunt tunc ibi obsecro pleræque feminæ tam delicatæ & superbæ, quæ hîc in se ornando, hominesque fucatâ tincturis & artificiis tam studiosè & laboriosè emẽtita & procuratâ pulchritudine ad omnem luxuriæ cœnũ prouocando, totum ferè vitæ suæ curriculum impenderunt? Et quæ in hac vita, nec minimum quid duriusculi frigoris, caloris, & laboris potuêre sufferre, quomodo obsecro *habitabunt cum ardoribus sempiternis?* quomodo sustinebunt locum illũ, vbi nil aliud erit quàm *fletus & stridor dentium, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat?* & si nequeunt in hoc mundo videre vlcera pauperum vermibus & sanie scatentia; vel cadauer saltem mortuum in rota aut furca iam semicorruptum atque putrefactum: quomodo infinitas laruas dæmonum, innumera corpora fœtidissima damnatorum, putrida, ver-

mibus infernalibus, & ſanie intolerabili peccatorum ſcatentia, nigerrima, horridiſsima, igni, pice, & reſinâ infernali vndique ardentia intuebuntur? O ſi ſaltem indies mortales tantillam temporis morulam in conſideratione horum omnium impenderent, quam ſedulò vitam ſuam eſſent emendaturi! quàm ſeriò pœnitentiam acturi! quàm fructuosè tempus impenſuri! ſed quid ſurdis fabulam canimus, cùm præſentia nimiùm eos exſurdeſcant; futura, niſi præſentia olim, parum eos moueant. Hæc eſt enim mortalium miſeria profectò quàm maximè deploranda; vt quando fit mētio, concio, ſermo, vel exhortatio de morte, iudicio, inferno, &c. quilibet ita ferè audiat, quaſi non ſibi, ſed aliis & maioribus ſe peccatoribus dicantur; non de breui futuris, ſed longiſsimè à ſe diſtantibus, & ſibi quaſi nunquam futuris rebus mentio fiat: ſi enim ſibi particulariter dicta crederent, & olim futura pertimeſcerent, quid non ergo tandem ſe emendarent, & quod credunt ipsâ vitâ compoſitâ & moribus teſtarentur? Sed ad propoſitum placeat tandem redire, & hactenus fructuosè euagatum eſſe rogo haud diſpliceat.

Chriſtus alio adhuc modo corniculatus.

Iterùm ſicut ſtella Veneris pro varia cum Sole configuratione, modò corniculata, modò gibboſa, tum iterùm plena videtur. Sic Chriſtus in hunc mundum à Sole iuſtitiæ, Deo ſcilicet, ablegatus, duobus cornubus videlicet humanitate, & diuinitate apparuit, quibus draconē infernalem diabolum, taurumque ſilueſtrum, mortem ſuperauit atque deuicit. Hoc haud inappoſitè probatur Hab. 3. *Deus*, inquit Scriptura, *ab auſtro venit, &c. ſplendor eius vt lux erit: cornua in manibus eius; ibi abſcondita eſt fortitudo eius, ante faciem eius ibi mors, & egredietur diabolus ante pedes eius, &c.*

Mirum quidem eſt, cornua gerere in manibus potiùs quàm in capite: anne fortè quia maior eſt vis & agilitas in pugnante ſi cornubus manibus tentis hoſtem aggrediatur? vtique hoc reor. Cornua igitur in manibus, id eſt, in voluntate & potētia ſua Chriſtus contra diabolum, mortem & infernum geſsit; quia ipſe liberè nos redemit; nam *oblatus eſt quia ipſe voluit, &c.* Neque certè pro tanta reportanda victoria vnicum humanitatis Chriſti cornu ſuffeciſſet, niſi & alterum ſocium fortiusque diuinitatis eius acceſsiſſet: ibi ergo *abſcondita fuit fortitudo eius*; quam diabolo vſque ad crucem, mortem & reſurrectionē celauit: nam verè ſub cornubus animæ & corporis Chriſti abſcondita erat fortitudo diuinitatis eius; vtpotè quem & plerique Iudæorum, & ipſimet dæmones non Meſsiam, ſed purum hominem arbitrabantur.

Quomodo ſit illud intelligēdum S. Scripturæ ſcilicet: cornua in manibus eius.

Deuicit verò hic verus & cæleſtis

Christus Lucifer nostra salutis quando gibbosus. stis Lucifer Christus, Luciferum infernalem, quando iam iam propiùs ad Solem (scilicet Patrem suum) vespertinè accessurus, tempore videlicet suæ passionis & mortis, *baiulans sibi crucem* gibbosus factus est. Iterùm adhuc, prô dolor, indies quasi mysticè hic SS. Lucifer gibbosus redditur, ad instar stellæ Veneris, scilicet à peruersis peccatoribus, *rursum eum crucifigentibus*, suis peccatis & *sibimetipsis filium Dei ostentui habentibus*, Hebr. 6. vnde & appositè Dauid Psal. 128. *supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam, &c.* Sed erit olim *Conceptus.* tempus quando & peccatores à Christo iudice tremendo, sempiternis scilicet pœnarum infernalium oneribus onerandi, gibbosi reddentur, iuxta illud Psal. 68. *Obscurentur oculi eorum ne videant; & dorsum eorum semper incurua, &c. Effunde super eos iram tuam: & furor iræ tuæ comprehendat eos, &c.*

MEMBRVM II.

BB. Virgo comparatur Lucifero seu stellæ Veneris.

OPtimè iam quoque & appositè BB. Mater Dei luciferæ Veneris stellæ comparari potest, vtpotè quòd omnem gratiarum, excellentiæ, & prærogatiuarum suarum lucem à Sole iustitiæ, dilectissimo filio suo & Seruatore nostro mutuet hauriatque. Fuit autem Lucifera & prænuntiatrix veri Solis, scilicet Messiæ & Christi, supra eius virginalis vteri horizontem olim exorientis huic mundo densissimâ peccatorum caligine obscurato: & ideò meritò, & sanctè ab Ecclesia stella matutina nominatur. *Cur BB. Virgo dicatur stella matutina.*

Deinde sicut stella Veneris continuò circa Solis rotam voluitur, velut motus sui orbisque centrum: ita BB. Mater Dei stella mystica & verè Lucifera, perpetuò, dum viueret, circa Solem Iustitiæ velut centrum vteri sui, & vltimum finem mysticè mouebatur: matutinâ quidem cõiunctione Soli Iustitiæ Deo, iã antequam *Conceptus.* Filium Dei SS. suo vtero conciperet, vnicè iungebatur; vespertinâ verò, dum sola ipsa fide illæsâ, charitate excessiuâ, vnita eidem permansit, in occasu & vespertino scilicet occubitu passionis & mortis eius. Sicuti enim stella Veneris post Solis occasum præ cunctis aliis Planetis mundo lucet, mutuatosque suos à Sole radios telluri benignissimè infundit & impartitur; 15. ad minùs gradibus post Solis occubitum supra Horizontem eleuata cernitur, &c. Sic BB. Virgo, etsi Christo Soli iustitiæ dolorosâ, maternâ, & amorosissimâ compassionis & amoris coniũctione iuncta & vnita semper fuerit: quindecim tamen adhuc post eius mortem (vt piè creditur) annis, fidelibus, Apostolis

& orbi mœſtiſsimo, radiis & luce ſuæ SS. vitæ & exemplorum præluxit: & filij ſui mortem materno dolore luxit.

Iterùm ſicuti ſtella Veneris, ſiue ſit veſpertina, ſiue matutina, orientalis vel occidentalis, nunquam tamen radiis ſolaribus ſaltem vnâ ſuâ parte deſtituitur: Ita BB. noſtra Venus Mariana, nunquam neque ante, neque in, neque poſt partum radiis efficaciſsimis gratiarum Solis iuſtitiæ fuit deſtituta: quin eam perpetuò totaliter implerent irradiarentq; vnde Angelus B. Paranimphus Gabriel ita eam ſalutat: *Aue gratia plena Dominus tecũ, &c.* Et in Apocalypſi congruè per *mulierem amictam Sole intel-*

Conceptus. *ligitur*: vtpotè cuius amictus & ornatus ſanè haud alius ſit quàm immẽſa *plenitudo & radij gratiæ eius* quibus à Sole iuſtitiæ omnimodè perfuſa, circumdata & irradiata fuit. Quidni BB. Virgo eſſet illa *mulier amicta Sole*, quidni ſtella matutina & Lucifera, quæ geſtauit, nobiſque protulit *candorem lucis æternæ, ſplendorem & imaginem Patris & figuram ſubſtantiæ eius?* Quam etiam (vt benè D. Hieronymus in ſerm.) *Totam repleuerat Spiritus ſancti gratia: totam incẽderat diuinus amor: ita vt etiam nihil in ea eſſet mundanum, quod violaret affectum, ſed amor continuus, & ebrietas diuini amoris, &c.*

BB. Virgo quando fuerit falcata & gibboſa.

Cenſetur autem hæc myſtica Veneris ſtella, Maria, falcata fuiſſe ſcilicet dum iuxta Simeonis prophetiam *gladius* doloris anceps *animam ipſius pertranſiuit.* Iterùm quando in Paſsione Domini noſtri per eius mortem doloroſiſsimè eo orbata, & ab illo longiuſculè diſiuncta fuit. Gibboſa verò quaſi apparuit, dum Filium Dei vtero ſuo SS. concepit, & 9. menſibus geſtauit, quem etiam neque cælum, neque terra capere ſufficiunt: iterùm dum tempore paſsionis dilectiſsimi filij ſui, ponderoſiſsimâ compaſsionis & doloris ſarcinâ onerabatur.

Certè BB. Virgo Maria haud etiam mihi abſimilis videtur cuidam lapidi ſtupendo, in ſolo Bononienſi agro ab aliquot primùm annis reperto. Hic enim (prout oculis meis vidi, & experiẽtiâ cum ſtupore & admiratione didici) coloris albicantis, & ſubflaui eſt, at Soli per aliquod ſpatium temporis expoſitus (puta per vnum medium horæ quadrantem plus minùs, &c.) ita lumen à Sole (vel etiam, vti probaui, candelæ lucem) imbibit, vt in obſcurum locum ſubitò locatus, haud aliter multo tempore luceat, quàm ſolent aliàs noctilucæ, vel carbo igne repletus: quò diutiùs verò Soli expoſitus manet, eò efficaciùs, & intenſius eius lumẽ imbibit: ita vt cum tempore etiam, ſi frequentiùs Soli exponatur obuertaturque, totaliter quaſi flaueſcat, ſuumque colorem albicantem in aureum quaſi & ſolarem paulatim tranſmutet, &c.

Miranda natura lapidis cuiuſdam lucem Solis imbibentis.

Quod ſi iam dignitatem, excellentiam,

Applicatio.

lentiam,

lentiam, & prærogatiuas BB. Virginis Matris Dei consideremus, eam profectò lapidi lucibibo Bononiensi simillimam reperiemus. Sicuti enim dictus lucibibus lapis lucem Solis imbibit, retinetque quamdiu Soli expositus manet, inque obscuro deinde lucet loco: Ita BB. Virgo, lucem Solis iustitiæ Dei inaccessibilem alioquin, *candoremque lucis æternæ*, non tam in conceptione Filij Dei, quàm per repletionem plenitudinis gratiæ cœlitùs imbibit, & nobis in vmbra mortis hîc degentibus effudit, communicauitque, vereque in tenebris luxit diuino lumine scilicet illuminata, illo inquam inaccessibilis lucis fonte tota repleta, de quo Ioann. 1. loquitur Scriptura: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, &c.* & iterùm eodem capite. *Et lux in tenebris lucet, &c.* Quàm insigniter autem hic SS. lapis lucibibus mysticus, scilicet BB. Virgo suâ imbibitâ & cœlitùs haustâ luce profuerit mundo peccatorum tenebris totaliter obtenebrato, luminèque omnimodè priuato, docet S. Bernardus in quodam serm. *Per te*, inquit, *Virgo sancta cælum impletum est, infernus euacuatus, instauratæ ruinæ cælestis Ierusalem, miseris expectantibus perdita vita data.* Et S. Hieronymus in serm. de Assumpt. ait. *Talibus decebat Virginem Mariam oppignerari muneribus, vt esset gratiâ plena, quæ reddidit cælis gloriam, terris Deum, pacemque refudit, fidem gentibus, finem vitiis, vitæ ordinem, moribus disciplinam, &c.*

Possunt etiam lapidi lucibibo assimilari Sancti, *quorum scilicet conuersatio continuò in cælis est.* Iterùm quælibet anima iam per pœnitentiam ad Deum accedens, tum per peccata denuò ab eo recedens. Sicuti enim lapis lucibibus, Soli expositus, eius lucem imbibit quidem & in obscuro cubiculo aliquamdiu retinet, sed nisi mox denuò eidem Soli exponatur paulatim deperdit, sensimque iterùm emorientem amittit: Sic anima Deo eiusq; gratiâ per pœnitentiã & amorem quidẽ repletur, eumque aliquamdiu retinet intra se: sed nisi continuò per internos affectus, orationem, & externa etiam opera, denuò sese intimè Soli iustitiæ reexponat, profectò Deũ, eius gratiam, lucemque inaccessibilem iam anteà haustam paulatim iterùm amittit. O quot hodie eiusmodi lucibibos lapides reperire est! qui ad modicum per pœnitentiam & peccatorum suorum expiationem, vitæque emendationem Soli iustitiæ expositi, lucem ab eo diuini amoris haustam, per reditum in cubile cordis à Deo auersi & peccatorum tenebris obscurati, lux uriisque, commessationibus, impudicitiis, superbiâ, iracundiâ, auaritiâ, & vniuersis peccatorum nebulis obtenebrati, lucem diuini amoris conceptam, denuò & tam leuiter in se extinguunt ac amittunt. Ecce enim *in*

Conceptus de Sanctis lapidi lucibibo comparatio.

maleuo-

Conceptus. *maleuolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu, & corripietur à ſuperueniente iniquitate, &c.* Sap. 1. Vides quomodo lux illa diuina, ſcilicet Spiritus Dei, ſe ab anima ad modicum tantùm lucibiba ſubtrahat? Anima verò quæ per amoris diuini deuotioné continuò luci Solis iuſtitiæ expoſita manet, & perſeueranter in Dei via proficit, perduratque patienter in diuino ſeruitio; non ſolùm omnimodam lucem diuinæ, veræque ſapientiæ imbibit, verùm & colorem cordis ſui (alioquin ſine diuino amore inſtar lapidis) omninò in colorem Solis, & aureum diuini amoris tranſmutat; ſpiritum ſcilicet Dei verum cœlitùs hauriendo. Vnde Spiritus ſanctus de eiuſmodi feliciſsimis lucibibis myſticis ait: *Ego dixi dij eſtis, & filij excelſi omnes.* Vide etiam quid acciderit myſticis illis lucibibis lapidibus, Apoſtolis inquã, à Petra ſcilicet Chriſto pro ædificio Eccleſiæ, poſt mortem ſuam hîc relictis, inque die Pentecoſtes Ieroſolymis congregatis; qualiter ſcilicet ſubitò cœlitùs lucem Spiritus ſancti, à Sole iuſtitiæ Chriſto immiſſam imbiberint; tamque abundanter hauſerint; vt quaſi ebrij diuino illo ſpiritu colorem ſuum, per linguas igneas ſibi illapſas, omnimodè in aureum diuini amoris mutauerint & inde in toto terrarum orbe diffuderint, &c. Multa hîc prætereà poſſent dici de aliis myſticis lapidibus lucibibis: vtpotè de Eccleſia tam militante, quàm triumphante: de Angelicis Hierarchiis, lucem à Deo & à ſe inuicem haurietibus: item de Doctoribus Eccleſiæ, ſapientibus, & aliis: qualiter ſcilicet ſint myſtici lucibibi, &c. Vt tamen etiam aliquid Lectoris beneuoli ingenio relinquamus, ad Veneris ſtellam, & Luciferum myſticum redire placeat.

Profectò nunquam auditum, viſumque, aut obſeruatum fuit, ſtellam ſcilicet Luciferam, Solem ſemel eclipſaſſe, vel obſcuraſſe, aut in eius diſco velut maculam apparuiſſe, &c. Sic etiam reuerà nunquam hactenus auditum vel creditum fuit, ſcilicet BB. illam noſtram Luciferam ſtellam matutinam, alicuius peccati labe vel maculâ Solem iuſtitiæ Deum offendiſſe. Vnde optimè S. Auguſtinus de nat. & gratia. *Hâc*, inquit, *Virgine exceptâ, ſi omnes ſanctos & ſanctas cùm hîc viuerent congregare poſſem, & interrogare, vtrùm eſſent ſine peccato? quid fuiſſe reſponſuros putamus? niſi quod ait Ioannes: Si dixerimus quia peccatum non habemus noſipſos ſeducimus, &c.* Et iterùm idem S. Doctor alio loco cont. duas hæreſ. ſic ait. *Vnde ſordes in Maria, quæ nec in concipiendo libidinem, nec in pariendo eſt paſſa dolorem? Vnde ſordes in domo, in qua nullus habitator terræ acceſſit? Solus ad eam eius fabricator & Dominus venit, &c.* BB. Virgo ſtella matutina Solem iuſtitiæ nunquam eclipſauit peccando.

Denique

Denique S. Bernardus in serm. *Puto*, inquit, *quòd copiosior sanctificationis gratia in ipsam descenderit, quæ non solùm eius sanctificaret ortum, sed & vitam deinceps ab omni peccato custodiret immunem.* Et idem S. Bernardus ad Canon. Lugdunenses, ait: *Magna fuit sanctificatio Ieremiæ, quâ potuit vitare faciliter culpam mortalium: maior sanctificatio Ioannis Baptistæ, quâ potuit vitare frequentiam venialium: maxima Virginis Mariæ, quâ potuit vitare, imò vitauit omne peccatum, &c.*

Et quomodo denique hæc SS. Lucifera stella mystica Solem iustitiæ alicuius peccati labe eclipsasset, quæ eum SS. vtero suo concepit, & genuit? *ex ore Altissimi prodiuit, primogenita omnis creaturæ?* Quæ & effecit, vt nobis *oriretur lumen indeficiens, candor* scilicet *lucis æternæ? &c.* Quid igitur Acatholice (quisquis es & hæc legis) hanc SS. stellam matutinam vilipendis? Cur eam, non inuocando salutandove, despicis? quam tamen Pater æternus sibi elegit filiã, Filius Dei Matrem, & Spiritus sanctus sponsam. Angelus de cælis gratiã plenam salutare & reuereri non dedignatus est: tota denique Angelica natura, & cæleſtis curia Reginam cæli salutant, honorantque. Solus fœtidus inquam hæreticus ei laudes & honorem debitum denegat, subtrahit, imò sacrilegè furatur: quod certè inter reliqua veræ hæreseos & erroris, apertissimo signo esse potest, scilicet Matrem Dei non colere, imò reliquis feminis sacrilegè non maiorem afferere, &c. Quomodo autem obsecro eum amicum Cæsaris credis, qui tamen Cæsaris matris contemptor, & inimicus est? Sic quomodo eos Dei amicos cẽses, qui eius Matris inimici & contemptores sunt?

BB. Virginem esse honorandam, suo nos exemplo docuit SS. Trinitas.

O stupidissimam Hæreticorum insaniam. O cæcam eorum & execrandam duritiem! ô damnatam & meritò olim etiam damnandam illorum duram ceruicem! vtpotè eam nec vnico *Aue* salutare aut reuereri dignantium, imò vilipendentium, nos illam humiliter salutantes ludentium ridentiumque, quam tamen tota tremenda Trinitas, diuina & infinita Maiestas, legatione admirandâ per Angelum gratiâ plenam cœlitùs salutare non dubitauit. Rideas priùs hæretice & Acatholice, Deum ipsum si audes, & Angelum D. Virginem salutantes & honore afficientes, & tum nos Mariam enixè colentes subsanna & ride. At rideant nunc nos plenis buccis, quantumque velint nobis illudant, ridebimus & nos aliquãdo eos, scilicet cùm noster fletus in gaudium, illorum verò è contra risus vertendus erit in fletum stridoremque dentium, &c. Speremus firmissimè illud nos olim lætè ab illis audituros. *Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum & improperiũ: nos insensati vitam illorũ* (Mariam matrem Dei colẽtium inuocantiumq;) *æstimabamus insaniã, ecce quomodo cõputati sunt inter Filios Dei, &*

& inter Sanctos sors illorum est, &c.

Obiectio stupidissima & impia authori quodam ab Heretico facta.

Sed obiiciunt (vti mihi semel ab impudentissimo quodam Hęretico Lutherano obiectũ horrui.) Si Maria ideò honorãda est, & inuocanda, quòd Dei Filium gestarit, &c. cur non & asina illa, quæ eum olim in die Palmarũ in Ierusalem quoq; portauit gestauitque? ô infernalem obiectionẽ! ô plusquam diabolicam insaniã! ô brutalem & asininam stoliditatem! meritò & potiùs verberibus, quã verbis refutandã. Nescisne quissime distinguere inter mysterium stupẽdum, tremẽdum, & vsque ad terræ centrum adorandum, quo Filius Dei ex purissima Matre incarnatus est; & inter ministerium brutale ei ab asina in gestando velut creatura irrationali pręstitum? Si hic distinguere nescis (nolens cum stupido asino disputãdo oleum & operam perdere) profectò nec ego matrem tuam inter, & asinam te gestãtem distinguere scio: mirũ tamen est, te hanc verberãdo; illam verò honorando distinctionem tãtam facere quãtùm cælum distat à terra, coruus à cygno, brutũ ab homine, &c.

Solutio.

Itaque rogo stoliditatem tuam ingemisce, cæcitatem erubesce, & errorem sacrilegũ emenda: minùs namque errabis (si tamẽ Matrem Dei honorando errare putas) Virginem Beatissimã, Creatoris, Redẽptoris, & Seruatoris tui Matrem cũ Angelo Gabriele per illud *Aue* salutando, & cum ipso Deo eam honorando; cum SS. patribus antiquissimis deuotè velut apud filiũ suum interuentricem inuocando, quàm cũ Luthero & Caluino, &c. illius honorem & inuocationem sacrilegè & blasphemè negligẽdo, spernendo, ridẽdoque. Quod si verò iam nos hanc sacrosanctã stellam matutinã humiliter & deuotè honorando, salutandoque erramus, certè in errorem hunc ipse Deus suo exemplo per Angelum eam salutando honorandoq; nos induxit, & nobis prior Angelus Gabriel Legatus omnipotẽtis Dei errauit; quod quàm horrẽdum & impium sit vel semel etiam cogitare, nedum asserere (si modò verè Christianus & non Atheus sis) ipse perpendere poteris.

Putásne Deum, qui matrem tuã virili semine, inque originalis peccati labe te concipiẽtem generantẽque, honorare præcepit, Matrem suam (quæ est etiam mysticè nostra, vtpotè totius generis humani reparatrix salutem generãdo) quæ Spiritu S. obũbrante concepit peperitq; tuum Saluatorem, ab hoc præcepto excludere? falleris, erras, deciperis miser: si enim ipse, qui tamen fuit, est, & perpetuò erit *Rex regum & Dominus dominantium, Pater futuri sæculi*; cuiq; *flectitur omne genu cælestium, terrestrium & infernorum*: cui denique tremẽs obedit omnis creatura; si inquã Creator rerum adeò hanc BB. Virginem honorauit, ita vt etiã (prout habetur Lucæ 2.) esset subditus illi, & obediens, vt filium decet matri, æstimo te ad exemplum Christi eam honoraturũ, Conditori tuo etiam maxi-

maximum inde honorem delaturùm esse. Si enim de suis Apostolis & Concionatoribus honorandis hoc tam seriosum tibi verbum inculcauit, Lucæ 10. *Qui vos spernit, me spernit, &c.* quid tibi circa honorem suæ amantissimæ Matris, à te denegatum, imò denigratum, in die iudicij dictur ũ putas? Quid multis? dico; sicut impossibile est Christũ seruatorem nostrum, non honorare matrẽ suam iam in cælis super omnes Angelos & electos Dei exaltatã: sic impossibile esse eum non etiam velle illam summâ reuerentiâ à te honorari & coli in terris. Nam sicut Christus modò est nobis instar aduocati apud Patrem; sic BB. Virgo Patrona, & aduocata nobis existit apud filiũ. Vide igitur Acatholice quid agas; quidve olim Filio Dei & Mariæ, Iudici tuo infallibili, Domino, atque Redemptori respondeas; qui modò eius Matrem non solùm non colis, nõ honoras, non reuereris, verùm etiam illam humiliter honorantes, colentesque rides, errorisque reos insimulas. Certè meritò tibi (Acatholice) S. Bernardi aurea & verissima sententia timorem & stimulum; tibi verò frigide Catholice, maiorem erga D. Virginem deuotionẽm incutere deberet, ita in quodam sermone loquentis. *Sicut à te* (ô Maria) *despectus & auersus, necesse est quod pereat, sic ad te reuersus, & à te respectus, impossibile est quod pereat, &c.*

Mariam despicientes de salute periclitant.

Denique quidquid Deus ipse amat & honorat, illud & à nobis licitè & sanctè amatur, honoratur & colitur: atqui omnipotens Dominus ipsemet BB. Virginem honorat, amat, & per Angelum salutauit: ergo & nos Catholici piè, sanctè, & licitè Matrem Dei colimus, honoramus, & rectè, vt patronã inuocamus apud Deum & Christum filium eius, &c. è contra Acatholici B. Virginem non honorãtes, minùs rectè agere censendi sunt. Non fortè credis Patrem æternũ Matrem Christi honorare? audi Christum æternæ veritatis Magistrum, Ioan. 12 *Si quis*, ait, *mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus qui in cælis est, &c.* Quis autem obsecro Christo magis ministrauit in omnibus, quam illa quæ eum suo SS. vtero 9. mensibus gestauit, genitum virgineo lacte SS. vberum suorum lactauit, & denique mortuum sub cruce in gremio suo lachrymis amarissimis & amorosissimis lauit?

Sit igitur magna magni Dei Israël mater benedicta in æternum, quam & Angelus inter omnes mulieres benedictam, Dei iussu proclamauit, gratiâ plenam salutauit, Matrem Dei viuentis pronunciauit. Caue Acatholice, & quisquis es, ne olim tremendam ab eius filio in te sententiã inuitus & serò serius pronuntiandam audire cogaris. *Discedite à me maledicti, &c.* Si enim contra denegantes seruis suis hîc minimis opera

misericordiæ, tam seueram sententiam pronuntiaturus est: quid dicturum ei putas, qui matris dilectissimæ Virginitatem negauit, eiusque honorem non solùm neglexit, sed & sacrilegis blasphemiis violauit?

Conuertere igitur ad Dei matrem, quisquis aut fide, aut deuotione hactenus ab ea alienus es; & conuertet se quoque filius eius Christus ad te; & Pater æternus à peccatis tuis iratū vultum auersurus, & in faciem Christi sui pro te passi respecturus est; teque velut cultorē Virginis virginum aut ęternùm præmiaturus, aut velut illusorem eius à facie sua in supplicium perpetuum relegaturus est.

MEMBRVM III.

Ecclesia Romana comparatur stellæ Luciferæ.

PLuribus sanè de causis Veneris lucifera stella etiam Ecclesiæ Romanæ typum referre videtur. Nā vti Venus lumen suum totum à Sole mutuat, & manè ante Solis exortum super Horizontem surgens, solis & diei mox subsecuturæ est prænuntius, proindeque Lucifer dicitur (quasi lucis lator.) Et sicut etiam vesperi occumbēte Sole, adhuc telluri tamdiu lucet donec & ipsa occidat; neque tamen occidendo esse desinit, sed Solem, velut suum centrum subsequens, mox in alio hemisphærio oritur lucetque: Sic mystica nostra Lucifera stella, scilicet Ecclesia Romana, totum suæ doctrinæ & fidei lumen à Christo Sole iustitiæ mutuans, vera Lucifera stella est, vtpotè *extra quam nulla est salus*: id quod etiam Matth. 18. probatur, nam *qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus, &c.* Et S. August. de fide Pet. ait: *Sine Ecclesiæ Catholicæ societate, nec alicubi baptismus prodesse potest, nec opera misericordiæ, nisi fortè vt minùs torqueatur, &c.* Notent hoc benè quicunque sunt extra Ecclesiam Catholicam & Romanam. Denique S. Chrysostomus super Matt. *Habemus*, inquit, *pro mari mundū, pro naui Ecclesiam, pro velo pœnitentiam, pro gubernaculo crucem, pro nauta Christum, pro vento Spiritum sanctum, &c.* Vides ergo extra Ecclesiæ Catholicæ nauem, nullam esse in hoc mundano pelago salutem?

Ecclesia in quo similis stellæ Veneri.

Certè Ecclesia Romana supra Horizōtem crucis Christi exorta, est vera Lucifera stella, prænuntia scilicet mox subsequendæ diei æternæ beatitudinis, Solisque iustitiæ in patria cælesti, electis ęternùm sine vlteriori occasu orituri. Lucet autem iam de facto Ecclesia stella illa Lucifera etiam post occasum; scilicet post mortem Christi Solis iustitiæ. Et licet ab Hæreticis Ecclesia perpetuò tantùm semiplena, gibbosa, aut corniculata cernatur iudiceturq;: illa tamen reuera semper à Sole iusti-

Conceptus.

tiæ,

tiæ, lumine & radiis veræ fidei & doctrinæ illustrata manet; hocque lumen semel haustum sine vlla vnquam interruptione retinuit, haud aliter ac lapis lucibibus Bononiensis: neque vllo modo etiam amittere potest, vel amisit; cùm instar dicti lapidis, perpetuò Soli iustitiæ exposita Ecclesia mãserit; iuxta illud Matth. 28. *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem sæculi.* Quomodo ergo, Acatholice, hic SS. lapis lucibibus Ecclesia, vtpotè omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi Soli iustitiæ expositus, lucem veræ doctrinæ potuit amittere, aut veræ fidei radiis orbari? Lucebit igitur hæc SS. stella Lucifera, veræ fidei lumine vsque ad occasum suum, id est vsque ad finem mundi; neque tamen tunc hîc occidendo, ideò totaliter occubituram putes, nam Solem iustitiæ suum verum centrum insequendo, clarissimè orietur in alterius & beatæ vitæ Hemisphærio, scilicet cælesti Hierusalem nunquam ampliùs occubitura. Benè S. Gregorius in epist. ad Lesanum. *Arca,* inquit, *cessante diluuio in monte requieuit, quia vitæ huius corruptione cessante, cùm malorum operum fructus transierint, in cælesti patria sancta Ecclesia velut in excelso monte requiescit, &c.*

Putant quidẽ hæretici hanc stellã Luciferam decrescere, & lumine veræ fidei dudum defecisse, at profectò falluntur. Nam *adhuc habet* (inquit S. Augustinus super Matthæũ.) *Ecclesia quo crescat, donec illud impleatur: Dominabitur à mari vsque ad mare, &c.* Quidquid igitur Acatholici cõtra hanc altissimam & lucidissimam stellam *Ecclesiam* machinentur, nihil certè profecturos se sciant; quò enim magis eam persequuntur, eò magis claret, lucet, & crescit; neque possibile est eam à Sole iustitiæ Christo, suo cẽtro auelli, vel in eum insequendo, à cursu suo impedire. Benè Hilarius de Trinit. libr. 4 *Hoc,* inquit, *Ecclesiæ proprium est, vt tunc vincat dum læditur: tunc intelligat dum arguitur: tunc obtineat dum deseritur, &c. Dum persequitur floret: dum opprimitur crescit: dum contemnitur proficit: tunc stat cùm superari videtur.*

Denique sicuti stella Veneris quandoque gibbosa, aliquando verò corniculata apparet, sic Ecclesia, persecutionum & tribulationum oneribus grauata, ad exemplum sui sponsi gibbosa videtur: vnde S. Bernardus super Cantic. ait: *Sponsa, id est Ecclesia Christi, nil sibi gloriosius putat, quàm Christi portare opprobrium, &c.* O quàm gibbosa fuit tempore Neronum; Maximinianorum, Traianorum & aliorũ Romanorum Dictatorum! quàm gibbosa & modò est, adeò ab omni parte afflicta! At omninò credendum, & minimè dubitandum est, eam nullatenùs supprimendam, esse quomodocũque etiam grauiori onere pressa fuerit. vt benè Cassianus super Psal. ait: *Nouit,*

Ecclesia quomodo gibbosa.

Nouit Ecclesia beneficio Domini triumphare de suis cladibus ingrauata, persecutionibus siquidem proficit, afflictionibus semper augetur, sanguine Martyrum irrigatur, tristitiâ magis erigitur, angustiâ dilatatur, fletibus potatur, ieiunius reficitur, & inde potiùs crescit, vnde mundus deficit, &c.

Ecclesia quomodo corniculata & falcata. Censetur verò Ecclesia corniculata & falcata, vtpotè cornubus verę fidei & sanæ doctrinę à Christo sponso suo contra omnes bestias hæresum armata, & *terribilis vt castrorũ acies ordinata* reddita; quibus cornubus sexcentas hæreses hactenus deuicit, debellauit, atque condemnauit. Aliis insuper duobus cornubus armata censetur; vtpotè dilectionis Dei, & proximi; quibus diabolum bestiam cornutam, aliosque hostes frequenter edomare solet, &c.

MEMBRVM IV.

Anima Deo deuota similis est stellæ Veneris seu Lucifero.

SAnè anima Deo deuota optimè quoque assimilari posset stellæ Veneris seu Lucifero. Nam sicut stella hæc proprio lumine destituta, illud totum à Sole suo centro (quod continuò etiam per eclipticam sequitur) mutuat, semperque vnâ parte Solem respiciẽs ab eodem illuminari, quandoque verò lumine plena, tum gibbosa, denique etiam corniculata apparere solet: Sic anima Deo deuota totum suum lumen iustificationis, fidei & iustitiæ, à Christo Sole iustitię hauriens, eundem velut suum centrum, spretis omnibus hisce inferioribus, amore, affectu & motu vitæ spiritalis sursum eleuata: inque viis & circulis iustitiæ & pietatis ambulans, Solem per eclipticam huius sæculi & vitæ, perpetuò sequitur, vnâ semper eius parte, puta internâ, & amoris affectu à Sole iustitiæ irradiatâ. Vnde S. Bernardus super Cantic. ait: *Animæ desideranti Dominus festinus occurrit, cælesti lumine & rore circumfusus. Vnguentis optimis delibutus animam recreat defatigatam, esurientem reficit, aridam impinguat, terrenorum oblitam, sui ipsius memorem, &c.* Et sicuti stella Veneris splendet lumine Solis, in quo & illi suo modo assimilatur; ita anima totam suam substantiam & immortalitatem à solo Deo mutuat, eique suo modo similis est, vtpotè ad ipsius imaginem creata. Benè S. Augustinus libr. de definit. animæ. *Anima*, inquit, *est immortalis, est creata substantia inuisibilis, Deo simillima, imaginem habens Creatoris sui, &c.* *Conceptus.*

Et sicuti Venus perpetuò circa Solem, suum velut centrum altissimè versatur moueturque in cælo: ita anima Deo deuota, nil aliud quàm Deum vltimum finem & centrum in cunctis suis actionibus quærit: altissimè in eum contemplatione fertur, vtpotè *cuius cõuersatio in cælis est*, Philipp. 3. Vnde *Conceptus.*

monet

monet S. Bernardus. *O anima*, inquit, *insignita Dei imagine, decorata similitudine, desponsata in fide; hæres bonitatis, rationis particeps, quid tibi cum carne quâ haud aliud vilius sterquilinium inuenisti? &c.* Et Seneca homo etsi fide Christianâ alioquin destitutus, insigniter tamen de anima loquitur epist. 80. *Surfum*, ait, *animam vocant initia sua: erit autem illic, antequam hâc custodiâ soluatur, si vitia sua deseruit, puraque & leuis in cogitationes diuinas emicuit, &c.*

Seneca sententia de anima.

Deinde stella Veneris quandoque apparet cornuta, quandoque gibbosa, aliquando etiam lumine plena, &c. Sic & anima Deo deuota ex continuo consortio Dei fit quasi cum Moyse cornuta, intellectu videlicet & voluntate. Intellectu quidem dum intelligit quæ Dei & salutis suæ sunt; penetrando scilicet ea quæ infinita, æterna, sibique ad salutem conducentia, vel ad interitum se pertrahentia sunt. Voluntate verò cornuta censetur; dum quidquid Deus vult, & ipsa vult: & quod Deo Conditori suo displicere scit, declinare nouit, &c. ô si verè hisce cornubus essemus armati atque præditi, quàm feliciter & dulciter, quæ mundi sunt, sperneremus; quàm transitoria vilipenderemus; quàm patienter aduersa tolleraremus; quã seriò seduloque omnipotenti nostro Conditori placere; quàm denique sobriè & castè eidem inseruire studeremus! At cùm adhuc propriæ volũtatis cornu, non omninò per veram in Dei voluntatem resignationem abiecerimus; & alterum adhuc geminum cornu amoris proprij nimis fixè gestemus; mirum non est, nos hisce duobus cornubus toties in peccatorum parietem impingere, vitam tempusque malè elapsum raro, aut nunquam seriò emẽdare; magis de aliorum, quàm propriis defectibus cogitare; sicque sæpiùs alios cornutos iudicare, nobis è contra frustra & varie complacentes: quod si hodie non fieret, profectò forte non tot innocentes, aculeis & cornubus venenatarum linguarum ferirentur, enecarenturque. O si propria cornua peccatorum & defectuum nostrorum, cum ceruis, per dignos pœnitentiæ fructus conaremur sedulò abiicere, aut deponere (iuxta illud, *exue veterem hominem, & indue nouum, &c.*) quàm insigniter lumine diuinæ gratiæ adimpleremur, quàm parum de aliorum festucis & cornubus eruendis soliciti essemus. O quot hoc tempore & sæculo reperire est aliorum defectuum obseruatores correctoresque, suorum verò & propriorum neglectores! ô quàm oculati sunt multi in obseruatione alienorum peccatorum, & contrà quàm cæci in agnitione propriorum! si tantum quilibet proprios defectus, quantùm alienos obseruaturus, & correcturus esset; credo reuera paucos futuros qui non sancti forẽt, &c. Caue igitur quisquis

Conceptus.

quis peccatorum cornubus superbis, ne ab eo qui peccatorum cornua confracturus est olim Deus, subitò vtroque & præsentis & futuræ æternæque vitæ cornu iustissimè, & quidem æternùm spolieris, miser & inermis reddaris. Alio adhuc modo quoque anima cornuta censetur, duobus scilicet cornubus amoris Dei, & odij suiipsius; quibus Deo amabilis sibi aliisque vtilis, & diabolis terribilis redditur. Hisce anima cornubus armata, Adamum ac hominem veterem occidit, dæmonem superat, carnem eiusque concupiscentiam, & mundum vincit atque edomat. Vnde benè Rabanus in quodam sermone ait: *Si vis perfectè purgari à vitiis, in quantum prævales, accende in te ignem diuini amoris, &c.* Et S. Bernardus in lib. de diligendo Deo. *O iugum S. amoris*, inquit, *quàm dulciter capis, gloriosè laqueas, suauiter premis, delectanter oneras, fortiter stringis. O felix amor, ex quo oritur strenuitas morum, puritas affectuum, subtilitas intellectuum, desideriorum sanctitas, operum claritas, virtutum fœcunditas, meritorum dignitas, præmiorum denique sublimitas, &c.*

Anima quomodo cornuta fit.

Conceptus. Deinde sicut Veneris stella nunquam vnum solùm sed semper geminum gerit cornu: ita anima Deo deuota nunquam ferè inuenitur sine gemino cornu, *amoris Dei*, scilicet, *& proximi*, vti benè S. Gregorius in quadam homil. super Euang. *Per amorem Dei*, ait, *amor proximi gignitur, & per amorem proximi amor Dei nutritur, &c.* Nam qui amare proximum negligit, profectò Deum diligere nescit. Amor namque Dei amorem proximi generat, & amore proximi amor Dei coalescit, &c. Si enim non amemus proximum quem oculis cernimus, quomodo quem non videmus Deum, amare poterimus?

Apparet verò quandoque anima gibbosa, primò dum pondere peccatorum & defectuum suorum incuruatur: vnde Dauid Psal. 37. totaliter gibbosus factus conqueritur inquiens. *Sicut onus graue, grauatæ sunt super me*, scilicet *iniquitates meæ, &c.* Deinde dum variis angustiis & tribulationibus oneratur, iuxta illud Dauidicum Psalm. 118. *Tribulatio, & angustia inuenerunt me, & contexerunt me tenebræ, &c.* Ita plerumque Deus iustos in hâc vita gibbosos reddit, vt ibi magis & pleniùs sibi æternùm iunctos illuminet; quod testatur Apostolus 2. Corinth. 1. *Supra modum grauati sumus* (en gibbositatem?) *ita vt tæderet nos etiam viuere, &c.* Ita etiam se gibbosum sentit oneratumq; peccatis Manass. 2. Paralip. 45. *Multiplicatæ sunt*, inquit, *iniquitates meæ Domine, & non sum dignus intueri & aspicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatum mearum, &c.* Et iterùm paulò infrà. *Incuruatus sum*, ait, *multo vinculo ferreo, vt non possum attollere caput meum, & non est respiratio mihi*, quare? *quia excitaui iracundiam tuam & malum coram te feci, &c.*

Anima quando gibbosa.

Deni-

Denique alio etiam modo iusti à peccatoribus tribulationibus & persecutionibus gibbosi redduntur, vt Dauid Psal. 56. *Laqueum parauerunt pedibus meis, & incuruauerunt animam meam, &c.* Sanè vti gibbositas Lucifero prouenit ex varia cum Sole configuratione eiusque illuminatione; sic sanctis & electis Dei à Sole iustitiæ permissiuè eueniunt tribulationes. Deinde vti non Sol, sed ipsius Veneris circa Solem varius motus causa est gibbositatis: sic non Deus causa immediata censetur nostrarum aduersitatum, tentationum, angustiarum & persecutionum, sed potiùs ipse varius voluntatis & vitæ noster motus cursusque; iuxta illud Iacobi 1. *Deus intentator malorum est, vnusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus.* & Tob. 4. *in ipsa enim* (puta superbia) *initium sumpsit omnis perditio, &c.* & Tob. 3. *Quoniam non obediuimus præceptis tuis, ideò traditi sumus in direptionem, & captiuitatem, & mortem, & in fabulam, & in improperium omnibus nationibus, &c.*

Conceptus de tribulationibus electorum Dei.

Quandoq; verò Deus probationis & purgationis causâ gibbosā, & incuruatā reddit animā, scilicet sub potenti manu sua in hâc mortali vmbra ideò eam humiliando, vt in altera & æterna vita magis eā exaltare queat. Ecce enim quomodo Sara illa Deo deuota, per improperiū ancillæ patris sui humiliata, & à Deo permissiuè gibbosa reddita est; quæ tamen gibbositas in ea nō diu durauit, sed ab Altissimo mox liberata est. Vnde ita ad Dominum loquitur, Tobiæ 3. *Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quòd vita eius si in probatione fuerit coronabitur: si autem in tribulatione fuerit liberabitur, & si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit: non enim delectaris in perditionibus nostris: quia post tempestatem tranquillum facis: & post lachrymationem & fletum exultationem infundis. Sit nomen tuū Deus Israël benedictum in secula, &c.* Sed quid Sara & Tobias suâ gibbositate & oratione à Domino tandem promeruerunt? Hoc scilicet, vt Deus etiam summum quēdam ab altissimis cælis Angelum in eorum solatiū ablegare ad eos quasi coactus & cōmotus fuerit (iustorum enim oratio tantæ virtutis est, vt non solùm nubes & cælum, verùm & ipsum Deum penetret, &c.) vnde ait sacra Scriptura Tobiæ 3. *In illo tempore exauditæ sunt preces amborum* (scilicet Tobiæ & Saræ) *in conspectu gloriæ summi Dei: & missus est Angelus Domini sanctus Raphael, vt erueret eos ambos, quorum vno tempore sunt orationes in conspectu Dei recitatæ.*

Virtus orationis magna est.

O si nos & hoc tempore lamētabili, tot angustiis, hostibus, persecutionibus & miseriis adeò gibbosi redditi, verè & vnitâ virtute, omnipotenti Deo, corde contrito & humiliato cum Tobia & Sara supplicaremus, proculdubiò & ipse cogeretur nos exaudire, è tantisque periculis & miseriis tādem

pientiſsimè eripere atque eruere. Petimus autem *& non accipimus, eo quòd malè* (vitâ non priùs emendata, & nobis ad ſalutem fortè minùs proficua.) *petamus*: hinc aut nunquam, aut raro exaudimur, petita nunquã accipere meremur, dum gibboſi peccatis, vitiisq́; coram Deo incuruati manemus, neque ſedulò nos per dignos pœnitentiæ fructus gibbis auaritiæ, ſuperbiæ, luxuriæ, malæ denique & gibboſæ conſcientiæ exonerare ſtudemus, &c. & vel ideò etiam Deus nos ita peccatis noſtris gibboſos, iuſtâ etiam caſtigatione & pœnis adhuc magis incuruat, ſcilicet propter ſuperbiam, & impœnitẽs cor noſtrum, teſte Iſaiâ cap. 26. *Quia*, inquit, *incuruabit habitantes in excelſo; ciuitatem ſublimem humiliabit. Humiliabit eam vſque ad terram, detrahet eam vſque ad puluerem. Conculcabit eam pes, pedes pauperis, greſſus egenorum, &c.*

Conceptus.

Et profectò cùm pauperes adeò ab iniuſtis hodie conculcentur & propter immiſericordiam atque iniuſtitiam eorum cogantur è propriis ſæpè migrare, & miſerè exulare, ac perire; hinc iuſtiſsimè *pede pauperum* in exilio hinc inde laborioſiſsimè culpâ perſecutorum, & diuitum immiſericordiâ ambulantium, diuites conculcari cenſentur; etſi ignorẽt à quo conculcentur, quave de cauſa tot malis & caſtigationibus nõnunquam premantur: certè *pedes pauperum, & oppreſſorum, greſſus egenorum*, pupillorum miſeria, viduarum clamor, inquam, hęc hæc, prô dolor, mundum noſtrum hodie videntur euidentiſsimè conculcare: & ideò nulla pax, ſecuritas nulla, ſed tanta calamitas nos premere videtur. Clamor enim pauperum, viduarum, & egenorum iam dictorum *in aures Domini Sabaoth inſonuit*, cælos penetrauit, ad iuſtum Dei tribunal appellauit: & reuerà exauditum eſſe à Deo, experientia tot malorum, tot afflictionum, tot bellorum, & miſeriarum apertè teſtari videtur. non credis? audi Spiritum ſanctum per os Dauid Pſal. 9. *Quoniam requirens ſanguinem eorum recordatus eſt: non eſt oblitus clamorem pauperum*, &c. Et iterùm Pſal. 11. ait: *Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.* Ceſſemus ergo mirari nos ita caſtigari clamanteſque ad Deum iam tot annis nunquam tamen exaudiri, nunquam denique à bellis & hoſtibus liberari. Nam *qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & non exaudietur*, inquit Spiritus ſanctus, Prou. 21.

Pedes pauperum quomodo conculcent diuites.

Cauſa tot malorum in mundo, totq́; miſeriarũ probabilis aſsignatur.

A poſteriori ergo & effectu liceat cauſam noſtrarum afflictionum tam aſsiduarum concludere. Sicuti enim qui inuenit vitam tranquillam, iuſtitiam & gloriam, ſigno eſt ipſum etiam facere, & ſequi iuſtitiam atque miſericordiam (iuxta illud, Prou. 21. *Qui ſequitur iuſtitiam & miſericordiam, inueniet vitam, iuſtitiam & gloriam.*) Sic qui

qui pacem,& tranquillam vitam, atq; misericordiam nusquam inuenit, neque à Deo impetrare potest, argumento euidentissimo esse videtur, eum etiam neque facere coram Deo iustitiam & misericordiam, &c. Quid ergo mirum, si *pes pauperum, & gressus egenorum* nos adeò hodie premant? ita vt causa eorum derelicta atq; deserta, causa etiam censeatur esse ita nos derelinqui à Deo, &c. Et profectò diuitibus huius sæculi, immisericordibus, & oppressoribus pauperum, pupillorum, & viduarũ, &c. idem ferè, à pauperum pedibus coram Deo eos conculcantium contingit, quod contingere solet à nobis antichthonibus & antipodibus, hoc est iis qui aduersa nobis imprimunt vestigia; seu qui infrà telluris globum & hemisphærium inferius cõtra nos contrariis vestigiis ambulant: licet enim se nobis superiores omninò putent, & à non nemine pedibus gresibusq; contrariis calcari ignorent, tamen à nostris, eis respectiuè superioribus, pedibus conculcantur.

Conceptus insignis.

Sic & diuites immisericordes, iniusti iudices, pupillorum viduarumque oppressores, etsi se omnibus superiores putent, & à nemine posse opprimi, deiici, & calcari arbitrentur; miseri tamen, etiam ignorantes, à *pauperum pedibus, ab egenorum gressibus* adeò conculcantur (hoc est eorum ad Deum clamore & miseriâ castigantur) vt sæpiùs aut subitò ex ignota sibi causâ omni fortunâ, diuitiis & honoribus priuentur, vitamque ipsam nonnunquã subitaneâ morte cõmutare cogantur. Imò iusti & pauperes in cælo nunc existentes, pauperes & miserrimos antipodes, diuites scilicet suosque persecutores, pedibus & in hac vita & in inferno perpetuò & mysticè conculcaturi sunt. O quàm miserè diuitem illum epulonem modò putas à pedibus Lazari in inferno conculcari, cui in vita etiam micas de mensa cadentes denegauit! O diues, dum te subitò forsan ex ignotâ causa, honore tuo deiici, diuitiis & fortunâ spoliari, charissimis liberis, vxore, & vitâ subitaneè quandoque orbari cernis, causamq; huius tuæ calamitatis, calcationis, & castigationis forsan ignoras; crede certò latere fortè & esse quosdam antipodes; scilicet iustos, pauperes, viduas, mercenarios, pupillos, iniustè à te fortè olim oppressos, expulsos, vexatosque & spoliatos; aduersa vestigia, clamorũ scilicet & orationum suarum ad Deum versus te vrgentes: pedibus & gressibus contrariis tibi, hoc est vitâ & virtutibus tuæ vitæ contrariis, coram Altissimo ambulantes: ne inquam mireris, hæc tibi à pauperum pedibus & egenorũ gressibus prouenire, Dominus enim *faciens iudicium pauperi, & orphano iustissimus adiutor* ita forsan eorum pedes iustè contra te armat, grauat, atque incitat. Ita vt

Alter conceptus, quomodo iusti & pauperes in cælo existentes, iniustos, & malos, diuites & suos persecutores pedibus suis premant.

Notět magnates & diuites.

habitans etiam *in excelso*, ſublimiſſimo ſtatu ſcilicet eleuatus, tamen *humiliaris vſque ad terram*, *detraharis vſque ad puluerem*, *& ad nihilum redigaris. Conculcat* enim te *pes* (audi, intellige obſecro, ſenti & te emenda) imò *pedes pauperum*, *& greſſus egenorum*, à te etiam iniuſtiſsimè conculcatorum, & ideò *propter miſeriam & gemitum pauperum etiam conterit te exurgens iuſtus Dominus*, *&c.* Igitur ne vlteriùs velis conculcari, ceſſa conculcare pauperes, & miſerebitur tui *miſerator & miſericors Dominus*, *&c.* Tandem vti ſtella Veneris in coniunctione veſpertina à Sole pleniſsimè illuminatur, nobiſque abſconditur; rotunda, tum paulò pòſt orbiculata apparet: Sic anima decurſo huius vitæ circulo Soli iuſtitiæ in cæli Empyrei ſublimitate veſpertinè, peractis ſcilicet omnibus miſeriis coniungenda, lumine gloriæ efficaciſsimè ab eo illuſtrata fulgebit; & orbiculata, ſcilicet æternâ ſecuritate & beatitudine oppleta, pleniſsima apparebit: Vnde cantat Eccleſia; *Fulgebunt iuſti ſicut Sol in conſpectu Dei*, &c. & Dan. 12. de Sanctis & iuſtis in hâc vitâ, verbo ſcripto, & exemplo multos erudientibus dicitur. *Qui autẽ docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti; & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates, &c.*

Conceptus.

Impij quomodo cenſeantur eſſe cornuulati.

Econtra impij & peccatores hîc quidem etiam cenſentur eſſe corniculati, armati ſcilicet aduerſùs iuſtos, & non ad iuſtitiam: mouentur enim circa alium Solem, quàm Solem Iuſtitiæ; ſcilicet circa ſuum ventrem, concupiſcentias, carnem, diuitias, & honores huius ſæculi. Vnde benè dicit Dauid Pſalm. 11. *In circuitu impij ambulant*: id eſt continuò ſeſe ab vno vitio in alterum præcipitant: ab vno puncto in alterum ſe vrgent; ita vt peccando *noctem* cenſeantur *vertere in diem*, *& diem in noctem*. Tales autem Errones, ſunt quidem Luciferi, ſed infernales, vtpotè Luciferi apoſtatæ illius filij: vt benè Chriſtus ad Phariſæos. *Vos ex patre diabolo eſtis*, quare? quia *deſideria patris veſtri vultis facere*: qualia? ſcilicet homicidia, mendacia, & omnis generis mala, machinationes & perſecutiones erga iuſtos, pauperes & innocẽtes, &c. Et ideò verificatur de eis, *quorum Deus venter eſt*, vtpotè centrum quaſi & finis omnium actionum ſuarum, cuius ſaturandi gratiâ, die noctuque, perpetuò, ſine faſtidio & nauſea occupantur, defatiganturque. Cumque peccatores & diuites in hâc vita nunquam, aut rarò tribulationibus ſint gibboſi, ſed cum diuite Epulone quotidie & in omnibus ſplendidiſsimi, profectò timendum eſt eos cum illo etiam perpetuò omni ſuo ſplendore & gloria breuî fore deſtituendos, iuxta illud Iob 18. *Nónne lux impij extinguetur? nec ſplendebit flamma ignis eius.* Dignum quippe & iuſtiſsimum videtur; vt qui hîc merâ luce ſuperbiæ, vanæ gloriæ, & honoris

Notent impij.

noris sine charitatis flamma & igni luxerunt; ibi in altera, sine luce perpetuò lugeant ardeantque. Quisquis igitur in hâc vita, superbiâ, luxuria, & luxu nimio vitæ luces splẽdesque; caue ne illud Iob 18. tandem in te olim compleatur. *Lux impij obtenebrescet in tabernaculo illius, & lucerna quæ super eum est extinguetur, &c. expellet eum* (scilicet Deus) *de luce in tenebras, & de orbe transferet eum, &c.* at in quem locum? timendum certè non in alium, quàm eum; *ubi scilicet erit fletus & stridor dentium.* Matt. 25. & Lucæ 13. Et tunc serò nimis incipient videre Luciferum corniculatum, cui se in hac vita à coniunctione matutina, sui scilicet statim ortus, vsque ad verspertinam & occasũ vitæ, tam firmiter copulati manserunt. Ibi erunt & peccatores cornuti perpetuò; duobus nempè cornubus tremendis, & terribilibus, pœnâ scilicet damni, & pœnâ sensus. Ibi perpetuò gibbosi futuri sunt, scilicet peccatorum suorum & infernalium tormentorum cumulo ęternùm grauandi, vermeque conscientiæ suæ nunquam emorituro sine fine onerandi, &c.

Conceptus, quomodo in inferno peccatores sint futuri corniculati.

Posset & stella Veneris, Iouis, Saturni, ipsemet Sol, Luna & stellæ adhuc infinitis rebus mysticè assimilari applicarique: vtpotè virtutibus, charitati Dei & proximi, Angelis, Sanctis, electis, feminis, & vxoribus morigeratis, virginibus virtuosis. Vir econtrà Soli, Marti, Ioui, &c. prout cuiusque ingenij capacitas dictabit. Ego hisce tibi beneuole Lector, saltem viam sternere volui, quâ res cælestes & naturales ad infinita moralia, anagogicè, symbolicè, mysticè, & tropologicè tibi comparare posses: & crede haud pœnitebit laboris; scilicet, si pręter aliorum librorum euolutionem, etiam eum librum semper consulueris, quem Deus & natura tibi concesserunt, proprium inquam intellectum & ingenium non neglexeris, &c.

CAPVT VII.

De tribus Planetis superioribus, Planetologio, telescopióque mysticis: Et qualiter denique etiam possit exponi Planetisq; accommodari visio illa Ezechielis Prophetæ.

ANAGOGE I.

De 3. Superioribus Planetis mysticis.

MEMBRVM I.

Marti diabolus comparatur.

MVlta hîc possent mysticè assimilari tribus superioribus Planetis: vt tamen etiam aliquid ingenio Lectoris beneuoli relinquatur, paucis me expediam.

Primò quidem ſtella martis telluri vicinior & perigæa viam Solis in ſyſtemate Tychonico ingreditur,& ipſam eclipticam interſecat: Solem tamen à ſuo curſu impedire nequit. Deinde lucem quem à Sole recipit, ruſam & quaſi ſanguinei coloris nobis exhibet. Tertiò curſu ſuo ſolet eſſe adeò fallax & reſpectu viſus noſtri irregularis; vt vix adhuc aſtronomi eum integrè perſpectum habeant. Quartò omnium Planetarum fit maximè & diutiſsimè retrogradus Mars. Quintò in ſuis domibus, & anni dominus conſtitutus, ſecundùm aſtronomorum dicta & obſeruata, ſolet in terra nobis cauſare peſtilentiam, aërem inficere; varioſque mortalibus morbos & miſerias immittere, multoſque occidere, vt fertur; niſi quandoque à Sole, aliiſque Planetis beneficis impediatur. Denique Mars omnium Planetarum cenſetur maximè fraudulentus, maleficus, & peſsimus. reſpectiuè.

Natura & paſsiones ſtellæ martis.

Profectò, diabolus & Lucifer infernalis ille draco,tantâ pulchritudine, excellentiâ & decore primò à Deo creatus, mirisque donis à ſua diuina Maieſtate decoratus, in cælis exiſtens; apogæus tamen ſubitò & excentricus factus eſt, dum ſuperbia ſuâ Dei quaſi naturam & ſedem ambiēdo, viam Solis iuſtitiæ Dei(hoc eſt diuinam quaſi naturam æmulādo) ingreſſus etiam meritò ab apogæo, ſummo ſcilicet faſtigio & apice cæli, ad imum perigæi inferni deiectus, relegatus & adeò humiliatus eſt, vt nequeat ampliùs ad apogæum cæleſtem ſeſe attollere.

Lucifer infernalis comparatur Marti.

Deinde ſicut Mars lucem quam à Sole recipit, ſanguinei & ignei coloris telluri exhibet: Sic Lucifer gratiâ doniſque à Creatore ſuo Ter Opt. Max. abuſus, ex ſpecioſiſsimo Angelo, deformiſsimus dæmon effectus, igni infernali, ac ſtagno ſulphuris & picis immerſus, igneum colorem modò exhibet: ſanguineum verò, dum genus totum humanum per eſum pomi vulnerans etiam mortalibus adhuc indies ſua malitiâ ingentes clades afferre, cunctaque mala generi noſtro machinari haud ceſſat: vno verbo, omnium Planetarum, ſcilicet creaturarum, hic infernalis & truculentiſsimus Mars eſt peſsimus,&c.

Conceptus.

Qualiter verò iam ex apogæo & ſummitate cælorum perigæus, & omnium infimus factus; viamque Solis Dei ingredi fruſtra quidem tentauerit: teſtatur Iſaias cap. 14. his verbis eum alloquendo. *Quomodo cecidiſti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris? corruiſti in terram?* (en quomodo perigęus?) *qui vulnerabas gentes* (en quàm truculentus?) *Qui dicebas in corde tuo: In cælum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo.* (ecce quomodo ſuperbiâ ſua viam Solis iuſtitiæ ingredi attentauit?)

tauit?) *Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci, &c.* Vides ergo quantùm humiliatus & perigæus factus fuerit?

Deinde diaboli technæ, viæ & modi in nocēdo generi humano, ita ſunt ſubtiles & varij, vt vix etiamnum ſint cogniti: cùm contra nos indies nouis dolis, & machinationibus inſurgere optimè ſciat. Cauſa verò huius, eſt eius erga nos tam rabioſa inuidia, odiumque; ita vt ſufferre nequeat bonum, ſalutem, & felicitatem noſtram. Vnde rectè S. Bernardus ſup. Cāt. ſermon. 16. ait. *Inuidet diabolus humano generi, volens illud habere ſubiectū, quia præuidet hominem quaſi Deum futurum, &c.* Et iterùm S. Auguſtinus ſup. Pſalm. *Diabolus,* inquit, *plerumque vult nocere & non poteſt, quia poteſtas iſta eſt ſub poteſtate. Nam ſi tantùm poſſet nocere diabolus quantùm vult, aliquis iuſtorum non remaneret, &c.* Ecce quàm peſtiferus ſit hic infernalis Mars, quàm truculentus.

Conceptus.

Diabolus qualiter ſit factus excentricus.

Factus autem fuit Mars infernalis maximè excentricus & retrogradus, dum contra Deum, velut ſuum centrum vltimum, finem, & Conditorem nequiter inſurrexit; & pluſquam tertiā partem ſtellarum, hoc eſt Angelorum, à ſuo centro, ſcilicet Deo, caſu, ſuaſu, & ſuperbiâ ſua auulſit. Hinc eſt illud Iſaiæ cap. 14. *Nunquid iſte eſt vir qui conturbauit terram, qui concuſſit regna, qui poſuit orbem deſertum, & vrbes eius deſtruxit?* &c. Et paulò infrà. *Tu enim terram tuam diſperdidiſti, tu populum tuum occidiſti,* &c. Ergo maximè à centro ſuo Deo Lucifer remotus & auulſus eſt.

Denique infernalis hic Mars, peſtem peccati in cælo à ſe nequiter introductam, à Deo verò eliminatam, fraudulentiſsimè etiam in terram introduxit: hortum ſcilicet voluptatis & paradiſi ſuo venenoſo peſtilentialique influxu, halitu atque ſerpētino ſuaſu adeò inficiēs, vt inde totum genus Adæ per peccatum originaliter interierit extinctumque fuerit. Quod Sapient. 2. ita teſtatur Spiritus ſanctus. *Inuidiâ autem diaboli mors intrauit in orbem terrarum,* &c. Et Petrus Rauen. ſup. Matth. *Diabolus,* inquit, *mali auctor, nequitiæ origo, rerum hoſtis, corruptor ſæculi, hominibus ſemper inimicus, ille laqueos tendit, lapſus parat, foueas fodit, aptat ruinas, ſtimulat corpora, pungit animas, cogitationes ſuggerit, immittit iras, dat virtutes odio, vitia addit amori, errores ſerit, diſcordias nutrit, pacem turbat, affectus diſſipat, humana violat, diuina tentat, &c.* Quidni igitur Mars infernalis omnium creaturarum peſsimus & malitioſiſsimus eſſet diabolus?

Peſtis myſtica à diabolo in mundum introducta.

Denique nota multas eſſe ſtellas, naturâ & colore cum Marte ſymboliſantes; ſic & omnes peccatores in peccatis mortalibus cōſtituti, ſimiles diabolo, cætera ſi paria intelligas, cēſendi ſunt: quâdam veluti naturâ quidem, quia vtriuſq; iidem ſunt genitores, ſcilicet peccata. Colore etiam, quia & peccatis vt diabolus ſunt denigrati,

grati, & ignem infernalem peccatores, saltem in proxima potentia, in sinu conscientiarum suarum, etiam ignorantes gerunt & circumferunt, haud aliter ac chalybs qui silice percussus ignem subitò reddit: ita peccatores in iudicio aut particulari aut vniuersali, ad lydium lapidem diuinæ iustitiæ affringendi, vel tremendæ sententiæ definitiuæ tonitru & lapide à Petra Christo in eos fulminando, (scilicet, *Discedite à me maledicti*) percutiendi feriendiq́; subitò ignem infernalem peccato dudum conceptum intùs, foris etiam subitò reddent. Hinc mirum non est infernum perpetuò ardere; cùm infiniti peccatorum durissimi chalybes, ibi à lapide & silice, diuinæ scilicet iustitiæ, perpetuò & sine fine percutiantur. Vnde dicitur Isaiæ 66. *Ignis eorum non morietur.* Et cap. 33. *Concipietis ardorem, parietis stipulam: spiritus vester vt ignis vorabit vos. Et erunt populi quasi de incendio cinis: spinæ congregatæ igni comburentur, &c. Conterriti sunt in Sion peccatores* (scilicet lapide & silice diuinæ iustitiæ) *possedit tremor hypocritas. Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Caue igitur qui hîc peccatis ignem intus iam continuò concipis, ne ibi in chalybem infernalem mutandus & silice diuinæ iustitiæ sine fine concutiendus sis.

Conceptus iucundus.

Causa cur infernus semper ardeat.

Denique peccatores esse quasi stellas Martiales infernales, & similes diabolo, ipsemet Christus testatur his verbis, Ioann. 8. *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri* (hoc est peccata) *vultis facere, &c.* Imò peccator, cæteris paribus, reuerà diabolo adhuc multò deterior esse videtur; cùm gratiam Dei toties tam frequẽter vilipendat, mortem & sanguinem Christi pro se scilicet peccatore & nõ pro diabolo, effusum tam parui pendat: misericordiam denique Dei sibi spontè & vltrò oblatam, diabolo verò denegatam, tam insanè rennat, eâque tam præsumptuosè abutatur, &c. Audi D. Anselmum, in lib. de casu diaboli, quàm insigniter hæc nostra asserta confirmet. *Diabolus, ait, nulla præcedẽte peccati vindictâ superbiens, peccauit: ego visa eius pœna non continens ad peccatum properaui: ille in innocentia constitutus, ego verò restitutus: ille perstitit in malitia Deo reprobante: ego verò Deo reuocante: ille obduratur ad punientem, ego verò ad blandientem: & sic vterq́ contra Deum: ille contra non requirentem se: ego verò contra morientem pro me. Ecce cuius imaginem horrebam, horrorem in multis aspicio me horribiliorem.* Hæc aurea verba vtinam seriò & sæpiùs à nobis perpenderẽtur, & forsan non tam frequenter & facilè peccatis inuoluẽremur. Nam (vt cum Cicerone homine etsi fidei lumine destituto, concludamus) *præter culpam & peccatum homini nihil potest accidere, quod sit horribile atque pertimescendum, &c.*

Peccator quasi deterior & peior ipso diabolo.

Aurea sententia Ciceronis.

MEM-

MEMBRVM II.

Tyrannus & peccatum Marti mysticè aßimilantur.

VTique & Tyranni Martis truculento ſideri comparari queunt. Sicuti enim perpetuò Mars rubet, cunctis inuidet, nemini beneficus cenſetur, cunctos perſequitur; denique multos & innumeros trucidat: ita & Tyrannus rubet ſanguine innocentûm, cunctis maleficus, & pluribus exitio eſt; vti conſideranti patebit. Vnde ait Iob cap. 15. *Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit, & numerus annorum incertus eſt tyrannidis eius. Sonitus terroris ſemper in auribus illius: & cùm pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur. Non credit quod reuerti poſſit de tenebris ad lucem circumſpectans vndique gladium, &c.* Et Prouerb. 28. Dominus atque Princeps ſæuus *in populum pauperem* nominatur à Spiritu ſancto *Conceptu.* *leo rugiens, & vrſus eſuriens.* Nam ſicuti vrſus & leo quoſcumque innocentes ſibi obuios inuadunt, deuorant, atque interimunt: ſic Tyranni nemini parcunt. Vnde Antiſtenes dicere ſolebat, *Carnifices tyrannis longè eſſe præferendos, cùm à carnifice quidem homines iniuſti & mali interimantur, à tyranno autem etiam inſontes, innocentes, & boni, &c.*

Iam liceat etiam peccatũ Marti aſsimilare. *Peccatum aſsimilatur Marti.* Sicuti enim Mars dominus in ſua exaltatione, domoq́ue exiſtens, peſtem inducit, fruges corrũpit, frigora, ſubindeq́ue fulgura, grandines & pruinas generat: ita peccatum, in anima & domo cordis ſuperbiâ exaltatum, animam interficit, iuxta illud. *Anima quæ peccauerit, ipſa morietur.* Et S. Auguſtinus ſuper Ioannem hoc idem teſtatur. *Peccatum,* inquit, *nihil eſt, & nihil fiunt homines cùm peccant, &c.*

Vnde & Dauid: *Ad nihilum redactus ſum & neſciui,* &c. An non peſtilentialis hîc Mars myſticus, ſcilicet peccatum in cælo ruinas cauſauit? Luciferum cum aſſeclis apoſtatis angelis à ſumma felicitate ad infimam extremamq́ue inferni miſeriam deiecit? Adam & Euam Paradiſo excuſſit? totum genus humanum perdidit? Diluuij aquas telluri, Sodomę & Gomorrhæ ignem cælitus induxit? Et quam aliam cauſam niſi peccatum eſſe putas, tot pluuiarum noſtratium miſeriarum? vnde rectè Dauid ait: *Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum pars calicis eorum,* ſcilicet peccatorum, &c.

Verùm etſi Mars ſemper ſuâ naturâ malignus exiſtat & perpetuò ſuo influxu ſublunaribus rebus exitium & malum machinetur; ſæpè tamen à Planetis benignioribus, puta Ioue, Sole, & Ve-

nere impeditur, quo minùs noceat, &c. Ita in nostro proposito. Conceptus. Etsi enim *peccatum consummatū*, aut voluntate aut opere completum *generet mortem* in anima (eam certè haud aliter in corpore viuo occidendo, quàm fulmine, vaginâ integrâ & illæsâ manente, gladius in ea consumi corrumpique solet, ossaque animalis comminui cute intactâ) tamen sæpiùs à Sole Iustitiæ Christo, Iouéque benignissimo Deo, & Lucifera stella BB. Virgine scilicet, quoad eius effectus impeditur, & quandoque totaliter tollitur. Hinc Isaiæ 27. ita Sol iustitiæ, & Deus animam peccatricem alloquitur. *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor, &c.* Et iterùm: *Deleui vt nubem iniquitates tuas, &c.*

Idem probatur de BB. Virgine Maria, scilicet eam interuentione suâ peccata tollere. Sic enim videtur loqui, Eccli. 24. *Qui operantur in me non peccabunt.* Vides ergo qualiter hi benignissimi mystici Planetæ, maligni martis, scilicet peccati influxus impediant? Denique sicut Mars omnium Planetarum, cæteris paribus, fit maximè excentricus, quandoque magis, aliquando verò minùs; ita homo peccato grauatus, Conceptus. recedit à centro suo Deo, modò quidem maximè, iam minùs, tunc magis pro grauitate & multitudine peccatorum. Hoc perpulchrè testatur Cassianus sup. Psalm. 5. *Hoc dicimus*, inquit, *quòd tantùm vnusquisque à diuinitate repellitur, quantùm eius peccata cumulantur. Quantitas enim delicti mensura est repudij, quia tantùm à Deo reus longior redditur, quantùm numerato crimine dilatatur, &c.*

Denique sicuti stella martis etsi optimo telescopio conspecta semper tamen crinita, & quasi cincinnata apparet: Ita peccatum semper sequuntur pœnæ suæ. Nota aurea verba D. Augustini libr. Pœna peccati quæ sit. 3. de libero arbitrio. *Illa est pœna peccati iustissima, vt amittat vnusquisque illud, quo bene vti noluit, cùm sine vlla difficultate posset, si vellet, id est, vt qui sciens rectè non facit, amittat scire quid rectum sit: & qui rectum facere, cùm posset, noluit, amittat posse, cùm velit, &c.* Et hanc sanctissimam sententiam plusquàm veram esse, quotidiana prô dolor experientia testatur. Facilè Conceptus. namque est in foueam cadere, imò & spontè te in illam vrgere potes: at difficilè tibi, & non semper in tua potestate est, iterùm ab ea te liberare, &c. Sic facilè est quidem peccare, sed difficilè resurgere, &c. Vnde S. Ambrosius in quadam epistol. ait: *Velle currere, est meum, sine Dei tamen auxilio non erit meum.* Rectè etiam sanctus Gregorius in homil. *Visitata culpa*, inquit, *obligat mentem, vt nequaquam surgere possit ad rectitudinem: conatur, & labitur: quia vbi sponte*

te diu persistit, ibi & cùm noluerit cadit, &c. Denique cum D. Bernardo de libr. arbit. concludamus. *Peccantis lapsus non dono adscribendus est potestatis, sed vitio voluntatis, & si datum fuit voluntati, posse stare ne caderet, non tamen resurgere, si caderet. Non enim tam facilè quis valet exire de fouea, sicut in eam labi, &c.* Caueamus igitur, obsecro, ne prioris peccati demerito, subsequentium peccatorum tegatur nobis fouea: vt qui malum scienter perpetramus, deinceps etiam iusto Dei iudicio semper in alia atque alia peccata etiam nescientes, incidamus: hoc quippè agitur (ait D. Gregor. in Moral.) *vt culpis culpa feriatur, quatenus supplicia peccantium ipsa fiant incrementa vitiorum, &c.*

MEMBRVM III.

De Ioue & Saturno mystico.

VEram esse sententiam illam S. Scripturæ Eccli. 43. videlicet: *Multa abscondita sunt maiora his: pauca enim vidimus operum eius*; testatur systema admirandum Iouis, nostro primùm tempore ope telescopij detectum. Enimuerò quatuor lucidissimæ stellæ perpetuò Iouem per suum orbẽ comitantur; ita vt ab eo nunquã vltra 14. minuta euagentur. Hi comites quidem ab aliis quasi aliæ Lunæ Iouiales hactenus credebantur; vtpotè lucem à Ioue haud aliter, ac nostra Luna à Sole mutuantes. Verùm in nostra, & magis probabili sententia, secundùm crebras sedulasque obseruationes per telescopium excellentissimum, longitudinis 15. pedũ Romanorum, frequenter iam per triennium à nobis habitas; dicti comites nullâ ratione lucem suam viuacissimam (quâ haud aliter ac fixę stellæ vndulant, micantque) à Ioue, neque etiam totum à Sole mutuant, sed potiùs à propriâ & interna sua forma habere, ac deriuare sibi videntur. Cùm enim Iupiter Solem haud sub maiori angulo videat, quàm ad summum 5. aut 6. minutorum (hoc est vix magnitudinis oui gallinacei) possibile non videtur, Iouem eiusque comites totum suum lumẽ à Sole mutuare: solaris enim luminis efficacitas & intensio eâ proportione crescere & decrescere intelligitur, quâ respectu oculi & diuersæ distantiæ accrescit aut minuitur eius diameter visibilis: cùm igitur diameter Solis, Ioui quasi sexduplo minor quàm nobis in tellure ob nimiam sui ab eo distantiam necessariò appareat; consequens etiam omninò videtur tali etiam proportione, id est sextuplâ, oculo in Ioue supposito, Solis lucem minui. Non ergo comites totam suam efficacissimam micantem lucem

Comites Iouis lucem suam à propria videntur habere forma, & Iouem illuminare, non verò illuminari ab eo.

lucem à Sole participare, sed potiùs, vt iam dictum est, à propria & interna suâ forma habere, easdemque Iouis globum, instar 4. Solium illustrare videntur, &c de quibus si plura desideres, vide quæ in parte prima huius operis de Ioue disseruimus, &c.

Ecclesia Romana Ioui comparatur.

His ita præmissis. Dico Ecclesiam Romanam & militantẽ, optimè Ioui comparari posse. Sicuti enim Iupiter per suam orbitam delatus, suo motu perpetuò 4. comites secum vehit, qui circa illum gyrantur, eumque variè illuminant; iucundissimam in Iouiali globo varietatem continuò suâ variâ illuminatione & motu causantes: ita militantem Ecclesiam Romanam perpetuò in suo cursu & motu mystico 4. comites, & lucidissimę stellæ, hoc est 4. illa animalia seu Euangelistæ, comitantur, eam scilicet radiis veræ doctrinæ Euangelicæ illustrando mireque illuminando. Quidni 4. Euangelistæ essent stellæ mysticæ, cùm verum fidei lumen eorum doctrinâ comprehẽdatur? Si enim *qui docti fuerint*, iuxta illud Dan. 12. *fulgebunt quasi splendor in firmamento, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates*: quidni efficacissimè splenderent illi, qui totum hactenus corpus Ecclesiæ suâ verâ doctrinâ, continuò erudire, instruere, & illuminare non cessant? Nam sicuti comites Iouis lumen suum; quod Ioui communicant, ab interna forma accipere censentur: ita S. Euangelistæ, & 4. Ecclesiæ Doctores, lumen doctrinæ suæ salutaris, quo Ecclesia tota illustratur, ab interna forma, hoc est à Spiritu sancto eos inhabitante, mutuant. Hoc satis Christus Dominus innuit Ioan. 14. *Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis, &c.* Et Apostolus Ephes. 4. ait: *Et ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, &c.* scilicet mystici, quod est Ecclesia. Vides ergo 4. Comites mysticos hos, Iouis mystici siue Ecclesiæ, lumen suum primò ab interna suâ forma, scilicet Spiritu sancto, mutuare, deinde verò in ædificationem & illuminationem Iouis, & corporis mystici Christi diffundere?

4. Euangelistæ similes 4. Comitibus Iouialibus.

Alio etiam modo per 4. comites Iouis possunt intelligi 4. Ecclesiæ Doctores (vti iam supra insinuauimus) 4 sensibus S. Scripturam exponentes: scilicet anagogicè, allegoricè, tropologicè seu moraliter, & literaliter: quorum primum videtur obseruare S. Augustinus, secũdum S. Ambrosius, tertium S. Gregorius, quartum S. Hieronymus.

4. Sensus in sacra Scriptura à 4. Ecclesiæ Doctoribus obseruantur.

Posset etiam Ecclesia haud ineptè repræsentari, per totum vagum systema Planetarum 7. respectu telluris: quomodo per 7. Planetas

netas possent intelligi, aut 7. Ecclesiæ Ordines; per 4. inferiores quidem quatuor Ordines minores; per tres superiores autem, tres digniores. Seu certè alio modo 7. Ecclesiæ Sacramenta, ritè queunt per 7. Planetas, terram obeuntes, explicari: vbi per Saturnum & supremum, vtpotè tricorporeũ, haud ineptè posset intelligi aut adumbrari Venerabile Sacramentum Eucharistiæ, quo totus Christus scilicet diuinitate, anima, & humanitate realiter comprehenditur.

7. Planetæ mystici in Ecclesia qui sint.

Saturnus perbellè Christo comparatur.

Hinc & Planeta Saturnus optimè Christum exhibere videtur. Sicuti enim omnium Planetarum Saturnus altissimus est & tricorporeus, seu potiùs triglobeus cernitur, adeò vt medius sit maximus, duo laterones verò multò minores & inter se æquales, vnum corpus trisphæricum cum medio constituentes. Ita Christus, cùm sit *Rex regum, & Dominus dominantium*, altissimus est, vtpotè *splendor & candor lucis æternæ*. Assumpsit autem duos globulos sibi quasi laterales, scilicet SS. corpus & animam suã; quæ ita à medio globo, infinito scilicet & maximo personæ diuinæ fuerunt assumptæ, eíque adeò vnitæ, vt reuerâ haud aliter vnum quid cum eâ constituant, ac duo laterales cum medio & maximo globo Saturni. Igitur vides quàm insigniter per visibilia facta, ad inuisibilia Dei nobis ascendere liceat. Cùm enim hæc tota rerum creata moles nil aliud sit quàm echo quædam & quasi vmbra ipsius Creatoris Ter Opt. Max. quibus mediantibus aliqualiter à nobis, ceu per visibilia facta, inuisibilis Deus ipse cognosci & subodorari vult, fieri non potest quin creaturæ tam nobiles & sublimes eum etiam suo modo referant, &c.

Creaturæ visibiles, quasi sunt echo Dei inuisibilis.

Posset etiam Saturnus tricorporeus comparari SS. Trinitati, idque suo modo, vtpotè Deo Trino in personis, & vni in substãtia, quâ ratione globus Saturni medij posset nobis typum gerere Patris æterni ingeniti, duo laterales verò, Filium genitum, & Spiritum sanctum ab vtroque procedentem, &c.

Denique & Iupiter & Saturnus suo modo possunt repræsentare animam rationalem; quorum hic quidem suis tribus globis in vna anima tres potentias denotare videtur; ille verò suis 4. comitibus 4. virtutes Cardinales, quibus anima Deo deuota perpetuò decorata per huius mortalis vitæ curriculum comitatur. Vel alio modo, animam Deo deditam, sibíque & mundo mortuam, altissimè cum Ioue in via contemplatiua motam 4. comitantur comites, id est consideratione 4. nouissimorum perpetuò occupata est, quibus ita illustratur, inque deuotione & Dei amore fouetur, vt nil vmbrosi, hoc est nullæ vnquam peccatorum tenebræ eam obumbrare

Anima rationalis similis Saturno & Ioui.

vt obſeruentur omnes dies, ſerò parantur remedia, cùm mortis imminent pericula & hora, &c. Hæc de 7. Planetis myſticis dicta ſint: de Mercurio verò cùm omnia quę ſuprà de Venere myſticè expoſuimus, eidem etiam applicari queant, ſuperfluum duximus aliquid in particulari myſticare, &c.

ANAGOGE II.

MEMBRVM VNICVM.

De Teleſcopio myſtico.

INter multa inſignia & vſui humano commodiſsima inſtrumenta atque nouiter egregiè inuenta, certè principem ſibi locum vendicare videtur nobiliſsimum illud ſpecillum opticum, quod communiter *Teleſcopium* vocant: vtpotè cuius beneficio ea quæ maximè alioquin ob oculo remota ſunt, viciniſsima conſpiciuntur, obiecta & ſidera immani à tellure ſpatio diſsita, ceu propinqua cernuntur: ita vt ſicuti ſenſus viſiuus cæteris ſenſibus præſtâtior habetur, ſic hoc inſtrumentum cuncta reliqua mechanica, nobilitate & præſtantiâ quàm maximè excedere videatur.

Encomia Teleſcopij optici.

Conſtat verò hoc inſtrumentum communiter duabus lentibus cryſtallinis & pellucidis in oblõgum canalem accõmodatis; quarum vna & oculo applicanda, globo ſolet excauari & concaua vocari; altera cõuexa & obiectiua in patina ſphærica conſueuit præparari; quibus ritè oculo applicatis cuncta remota, valde propinqua, & ea quæ aliàs nudo oculo nullatenus videri queunt, optimè & valde vicina diſcernuntur.

Verùm vti inuentis facilè eſt addere, & ſcientiæ cunctæ temporis profectu plerumque perfici ſolent; ſic hoc ſpecillum à paucis menſibus, mirum in modum auctum, perfectum, & nobilitatum eſt: ita vt quæ Teleſcopio Galilæano, vel Batauico, vix diſtinctis centum obtutibus videbãtur, modò noſtro ſpecillo vnico conſpectu ſimul & ſemel diſtinctiſsimè cerni queant. Sed vt hoc commodiùs fieret, nos aliis ſectionibus, & quandoque pluribus lentibus aptâ ſibi inuicem proportione in canali diſpoſitis vtimur; quibus oculus ritè armatus, obiecta (& maximè diſtantiſsima aſtra) millecuplò maiora cernit, quàm libero obtutu cerni ſolent: ſimili noſtris manibus parato ſpecillo, ſcripturam (cuius literæ erant quaſi digitalis longitudinis) ad diſtãtiam quaſi trium horarum perfectiſsimè legimus; prout ij teſtari queũt, qui cum ſtupore propriis oculis etiam viderunt & legerunt. Sed ad propoſitum noſtrum iam placeat venire.

Duo

Duo ſpecilla myſtica Deus mundo conceſſit.

Duo ſpecilla myſtica Ter Opt. Max. rerum Patrator Deus mundo conceſsit: quorum primũ fuit lex naturæ, conſtans quaſi duabus lentibus, ſcilicet *facere quæ iuſta ſunt, & ſibi quis fieri vellet*: & *non facere quæ iniuſta videntur, neque ſibi fieri optaret, &c.* Vnde & lex dicirur rectè *ratio ſumma inſita in natura, quæ iubet ea quæ facienda ſunt; & prohibet ea quæ contraria naturæ, & facienda non ſunt.* Hinc optimè Cicero lib. 3. de Repub. ait: *Eſt quidem vera lex recta ratio, naturæ congruens, diffuſa in omnes, conſtans, ſempiterna, quæ vocet ad officium iubendo* (en vnam lentem huius myſtici ſpecilli) *vetando à fraude & malo deterreat* (ecce alteram) *quæ tamen neque probos fruſtra iubet, aut vetat, neque improbos iubendo, aut vetando mouet. Huic legi nec propagari fas eſt, neque derogari aliquid licet, nec tota abrogari poteſt, nec verò aut per ſenatum, aut per populum ſolui hâc lege poſſumus: nec eſt quærendus explanator, aut interpres alius; nec erit alia lex Romæ, alia Athenis, alia nunc, alia poſthâc, ſed & omnes gentes, & omni tempore vna lex, & ſempiterna, & immutabilis continebit; vnuſque erit communis quaſi magiſter, & imperator omnium, Deus: ille legis huius inuentor, diſceptator, lator, cui qui non parebit, ipſe ſe fugiet, ac naturam hominis aſpernetur: hoc ipſo luet maximas pœnas, etiamſi cætera ſupplicia, quæ putantur, aufugerit.* Hæc Cicero veriùs, rectiùs, an ſanctiùs, neſcio ſanè. Hoc itaque ſpecillo piiſsimus rerum Conditor Deus omnium gentium armauit oculos mentis, vt non eſſet, quin, ſi vellet, huius myſtici Teleſcopij beneficio, Deum ſibi propè & præſentem, bonorumque remuneratorem, & malorum vindicem optimè cernere, agnoſcereque; agnitum verò amare, amatum denique reuereri & colere poſset.

Cicero bellè explanat legem naturæ.

Sententia Apoſtoli de lege gentium.

Hoc ſatis innuit etiam Apoſtolus Rom. 2. *Cùm enim*, inquit, *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex: qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientiâ ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus, in die, cùm iudicabit Deus occulta hominum, ſecundùm Euangelium meum per Ieſum Chriſtum, &c.*

Conceptus.

Sed nota, quòd quemadmodum inuerſo ſpecillo, quæ anteà viciniſsima videbantur, tunc remotiſsima cernuntur; ita etiam diaboli aſtutiâ factum eſſe vt homines nobiliſsimo illo myſtico ſpecillo, legis naturæ ſcilicet, armati, illud inuertentes (*omnis quippè caro corruperat viam ſuam*) etiam ob hanc inuerſionem legis cum toto terrarum orbe aquarum effluuiis miſerè ſubuerſi & ſubmerſi fuerint, &c.

Heu quàm miſerè diabolus mox primâ rerum facie hoc ſpecillum in Paradiſo inuertit! Præceperat enim Deus Adæ, Gen. 2. *Ex omni ligno paradiſi comede*: (en vnã lentem ſpecilli myſtici Adæ.) *De ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas*

Quomodo specillum Adæ subuersum & inuersum fuerit.

comedas (en alteram) *in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris*: quod diabolus ita inuertit: *Nequaquam morte moriemini*, *&c.* scilicet si ex vetito ligno manducaueritis, &c. quo & subitò ita factum est, vt Adam & Eua è Paradiso eiecti Deum antè sibi vicinissimũ, tunc non nisi à longè & distãtissimum, scilicet in futuro Messia & Redemptore sibi propitium futurum videre potuerint. Heu quantùm Adam se subitò à Deo elongatum sẽsit, viditque; dum diabolicâ operâ ei telescopiũ optimum à Ter Opt. Creatore datum ita inuersum est! Nam *emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis, vt operaretur terram de qua sumptus est. Eiecitque Adam* (ô tremendam remotionem!) *& collocauit ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ.*

Verùmenimverò etsi legis naturæ telescopium diabolicâ fraude ita inuersum fuerit, vt totum inde genus humanum se longissimè à statu gratiæ, innocentiæ, & Deo ipso remotum & viderit & senserit: adueniente tamen diuinissimo illo Artifice, scilicet Filio Dei, & sapientia Patris; dictũ specillum, & legis naturæ, & legis scriptæ denuò nõ solùm erectum restitutumque, verùm omnibus insuper numeris adimpletum, adque summam perfectionem redactum est. Hoc optimè ipse testatur, Matth. 5. *Nolite*, inquit, *putare quoniam veni soluere legem, &c. sed adimplere, &c.* Supposuit verò duas lentes pro doctis, quibus mediantibus, vsque ad cæli verticem pertingere possent: sed quales? scilicet, *docere*, & *facere*. Vnde benè eodem capite ait Dominus: *Qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum. Dico enim vobis, quia nisi abũdauerit iustitia vestra plusquàm Scribarum, & Pharisæorum* (qui vna lente, scilicet iustitiæ abiectâ, solam alteram, videlicet nudam iustitiæ doctrinam seruarunt) *non intrabitis in regnum cælorum, &c.* O quot hodie & Doctores, & verbi Dei præcones, & Principes, & Magistratus, &c. Pharisæos imitantur, dum turpiter, vna lente telescopij mystici, scilicet iustitiâ abiectâ, solummodò conseruant alteram, populum scilicet misellum docentes, præceptis & mandatis onerantes, & interim à se mandata, suasa & dicta, nec digito attingentes; vt benè Christus de eiusmodi Pharisæis loquitur, Matth. 23. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis seruate, & facite, secundùm opera verò eorum nolite facere: dicunt enim & non faciunt. Alligant enim onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolũt ea mouere, &c.* Hinc optimè apud Pierium Valer. libr. 26. præcipiẽtes legem & non seruantes, muscis magnis, telam aranearum facillimè penetrantibus & cõfringentibus: adimplens ve-

Telescopiũ mysticum doctorum · *hominum & prædicatorum.* · *Conceptus egregius.*

Ii rò

rò eam & ſeruās vulgus, paruis in ea facile hærentibus hieroglyphicè comparantur. Nam apto admodùm hieroglyphico legū notat inæqualitatē, propterea quòd veluti muſcæ & volatilia alia minuta, ſi in eas inciderint capiūtur: fortiores verò muſcæ & maiores perrupto texto telę, facilè quoquò lubuerit euadunt, penetrant, & elabuntur: ita reuera leges, imbecillem ac tenuē plebeculam cohibent atque caſtigant, potentes verò haud attingunt, vtporè quas pro arbitrio frangunt, illæſi & impuniti ſcindunt, abrogant, atque refugiunt, &c. Sed væ talibus muſcis rete ſeu telam aranearum hoc myſticum legis tam facilè ſcindentibus, idem enim continget illis ac muſcis maioribus, textum araneæ telæ perfringentibus; dum enim ita dictam telam penetrant, ſeque quaſi ex charybdi euoluiſſe putant, in ſcyllam incidentes, & hirundinibus aliiſque volatilibus in prædam cedentes miſerè intereunt, quin & quandoque ſpontè etiam in lumen candelæ aut ignem ſeſe perurgentes flammâ aduruntur.

Insigne hieroglyphicū.

Conceptus insignis.

Sic impij, omnem æquitatem, iuſtitiam & legem peruersè hîc quidem ſcindentes, & liberè in omni vitiorum cœno ſeſe volutantes, infernalibus auibus, dæmonibus ſcilicet, in perpetuam prædam cedunt: ſeſeque ſpontè in ignem æternum vrgent ac præcipitant. Nam *malos malè perdet*, *&c.* & à talibus *auferetur regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius*, Matthæi 23. ſcilicet muſcis paruulis, pauperibus, ſimplicibus & facilè in ſalutari reti legis Dei hærenti & inhærenti, &c.

Denique pijſſimus artifex Chriſtus myſticum legis ſpecillum ad ſummā redegit perfectionem; iam non ampliùs duobus, ſed tribus lentibus conſtans: quarum prima eſt *Charitas Dei*: ſecunda *dilectio proximi*; tertia *odium ſui*. Hiſce tribus lentibus ritè in canali cordis vel animæ collocatis, admirandâ iucunditate, oculis mentis cuncta viciniſſima & ampliſſima videbis. Primò ſcilicet Deum tibi ſemper præſentiſſimum: mortem, & iudicium viciniſſimū; infernum, & æternitatem horrenda, & ampliſſimā cæli amœnitatem iucundiſſimamq; cernet. Et quidē Dominus haud obſcurè præcipere videtur, Exod. 13. qualiter hoc myſticum Teleſcopium (legis gratiæ) continuò oculis, & manibus verſaremus. *Et erit*, inquit, *quaſi ſignum in manu tua, & quaſi monumentum ante oculos tuos, &c.* Quàm verò inſigniter hoc ſpecillū myſticum oculos animæ, mentis & intellectus armet, teſtatur Dauid Pſalm. 18. *Lex Domini*, ait, *immaculata, conuertens animas* (ſcilicet à creaturis ad Creatorem, à malo ad bonum, à terrenis ad cæleſtia, à temporalibus denique ad æterna) *teſtimonium Domini fidele*, *ſapientiam* (veram ſcilicet & in Dei ſeruitio neceſſariam)

Trilens Teleſcopium myſticum, quale ſit.

riam) *præstans paruulis*, &c.

Inuersum Telescopium diaboli.

At verò vti diabolus præsumpsit semel iam inuertere primum specillum Adæ & Euæ in Paradiso, ita & hoc secundum Christi summi nostri magistri & artificis telescopium etiam inuertere & corrumpere omninò & continuò conatur; è contra suum infernale specillum inducere summis viribus studet & laborat, scilicet in canalem cordis multorum pro *amore Dei, & dilectione proximi*; *odium Dei & proximi* introducendo: & pro *odio sui*, *amorem sui* nequiter in anima plantando: quibus mortales adeò obcœcantur, vt solùm præsentis vitæ, suique corporis commoda aut incommoda videant; æterna commoda verò, pericula vel incommoda in distans, velut sibi futura olim omninò non cernant. Abiecto igitur hoc diabolico telescopio, Christi salutare specillum eligamus, nam vt cum quodam Poëta concludam:

Verus amor Christi vera est custodia legis,
Et mandata Dei complet amans homines.
Quorum ignoscentes culpis, sua crimina soluunt,
Quodque aliis tribuunt, hoc sibi prospiciunt.
Det peccatori veniam peccator, & aquâ
Conciliet Dominum conditione sibi.
Cuius iudicium de nostro examine pendet,
Quod serimus, metimus: quod damus accipimus.

PARADOXA

SIVE

Expositio hactenus inaudita & inopinata visionis Ezechielis Prophetæ capite I. & X. adumbrata, & 7. Planetis accommodata.

PRÆMISSIO.

NOn me nouatorem, rogo, æstimes beneuole Lector, quod præter opinionem, nouo modo, & fortè haud iniucundo, hanc Ezechielis difficillimam visionem expedere hisce aggredior. Neque enim mea mens est Sanctorum & tot doctorum virorum expositiones super dicta hæc capita Ezechielis factas, hâc mea expensione tollere, obscurare, aut minimum quid eis derogare; absit hoc à me qui nil benè positum cogito aut intendo tollere; sed potiùs pro tenuitate mea, magis commendare, & elucidare id quod quidem in se obscurissimum est, &c. Enimuerò haud te latebit, Hebræorum sententiâ inter loca difficillima intellectu Scripturæ hûc Ezechielis esse præcipuum, vtpote totum hieroglyphicum quasi, arcanum, & maximis nodis ligatum: proinde etiam factum, cautumque ab eis habebatur, ne vllus dictam visionem legeret, nisi benè & ritè doctus & quadragesimû insu-

per ad minùs annum ætatis attigisset.

Scio à D. Hieronymo & aliis per 4. Animalia illa Ezechielana 4. intelligi Euangelistas; idemque ab Ecclesia piè recipi: Non ignoro etiam hanc visionem ab aliis viris eruditis excidio Hierosolymitano accommodari, &c. Haud denique me fugit, ab aliis aliter, à variis variè etiam exponi. Sed hoc etiam te scire volo; ferè omnes alium sensum spectare: vtpotè aut anagogicum; aut allegoricum, aut moralem: paucos verò conatos esse aliquid inde fortè literæ accõmodatum vel haud ineptè ei accomodandum eruere. Itaque operæpretium duxi, ad Dei maiorem gloriam, & commendationem stupẽdorum operum digitorum eius: stantibus aliorum expositionibus etiam nostram expensionem, & nudam speculationẽ potiùs quàm expositionem suprà dictam & admirãdam visionem difficillimam afferre: quam non tam S. Romanæ Ecclesiæ humillimè subiicio, quàm tibi pro paradoctica solemnissimè vendo, &c. Videtur autem mihi, Deum statim in principio electionis Ezechielis in Prophetam voluisse apud eum & eos ad quos mittendus erat haud aliter manifestare, authorizare, solemnizareque suam Maiestatem, verba & mandata; quàm in apparitione sua Moysi Exodi 4. in rubo ignis facta, auctorizauit, &c. Vt enim Moysi reuerentiam simul cum timore inderet erga se, authoritatemque suam & potentiam aliqualiter ei insinuaret Altissimus Dominus, terribilis ex flamma ignis; ruboque ardente ei loquutus est, prohibens, ne vlla ratione calceatus ob prçsentiam, sanctitatem & reuerentiam loquẽtis Dei, ad locum illum ardentem accederet: quibus visis, & Moyses in reuerentia, cultu, & timore pio erga Deum foueretur: & suæ diuinæ Maiestatis authoritas inde magis iis innotesceret & patefieret, ad quos Moyses, ceu Legatus Dei, mittendus erat.

Quomodo Deus sua mandata & Legationes per Prophetas fieri solitas authorizet.

Idem cæteris paribus pientissimus Dominus in visione, & missione Ezechielis spectasse, & fieri voluisse videtur: scilicet vt per renelationem mirabilium creaturarum, operumque stupendorum Dei exhibitionem; non tam Ezechieli quàm aliis, ad quos mittendus erat, Creatoris, loquentisq; ac mandantis Dei auctoritas, potentia & magnificentia testata videtur, indeque & Ezechiel mittendus; & populus ab eo erudiendus, dehortandusque maiorem fidem Deo loquenti adhiberent, eumque magis reuererentur, offendere verò eique contradicere deinceps metuerent.

Et certè haud fortè à verisimili adeo alienũ videtur, Deum nempè Ter Optimum Maximum primo capite per monstratam illam creaturarum visionem earum statum, excellentiam & pulchritudinem

nem, suamque creatricem bonitatem & potentiam insinuasse: Capite decimo verò per significatum Ezechieli Hierosolymitanum excidiũ, vniuersale olim totius mundi excidium & extinctionem ante diem iudicij Planetarumque dissolutionem tunc futuram suique diuini furoris vehementiam contra mundum insensatum insinuare voluisse. Sed ad rem placeat nunc venire.

MEMBRVM I.

Quo anno Ezechiel illam visionem viderit. Et de coniecturis diei iudicij futuri.

PVto ego per *trigesimum annum*, nõ annum communem, sed Iubileum intelligendũ esse. Enimuero *Seder Holam* doctissimus Hebræorum quidam Rabinus asserit, Iechoniam in medio Iubileo, hoc est anno 25. captum fuisse; quibus annis si & alios adhuc 5. transmigrationis addas, triginta conflabis. Quid autem sit annus Iubileus, & vnde deriuetur, paucis notandum duximus.

Quid sit annus Iubileus. Numerus quinarius qui cũ senario & denario solus est sphæricus (est verò numerus sphæricus, qui in se ductus & multiplicatus idẽ reddit; vt quinquies quinque sunt 25. & quinquies viginti quinque reddunt 125. ita etiam decies decẽ faciunt 100. & cẽties decem 1000. idem de senario intelligẽdum est.) Numerus itaq; quinarius & sphæricus, in alium & maximum sphæricum multiplicatus, hoc est in 10. ductus, procreat 50. id est annum Iubileum: qui erat destructor peccati, debitorum & inimicæ potestatis sublator. Denominari verò annus Iubileus videtur à iubilo, solemnitate & gaudio, quod celebrabatur à populo vniuerso, ob remissionem omniũ peccatorum per totum præcedentem annum 49. populo datam. Nam remissio peccatorum non fiebat in anno 50. sed quadragesimo nono, qui est numerus quadratus septenarij, septies enim 7. reddunt 49. septenarius itaque habebatur pro numero remissionis; quare & septimus quoque dies obseruandus à Deo institutus videtur; scilicet vt homo tali die, quærens à Deo suorum malè actorum remissionem, se specialiter ad Deum erigeret, seque internè colligeret. In anno igitur quadrato septenarij, hoc est quadragesimo nono, fiebat peccatorum remissio; in sequenti verò & immediato, scilicet 50. & solemnissimo erat gaudium & iubilus cunctis, atque gratiarum actio fiebat Deo, de superiori anno: in cuius gratitudinem quilibet seruum libertate donabat; possessionesque primò reddebantur Domino, & alia eiusmodi fiebant, &c. Sed ad propositum nostrum redeamus.

Nota igitur secundùm senten-

Quando Ierusalem fuerit capta.

tiam supradicti *Seder Holam*, & alios, Ierusalem iuxta hebraicam supputationem captam fuisse, anno ab orbe condito 3336 à quibus si illos 6. annos detraxeris qui à quinto transmigrationis anno Iechoniæ, adusque vndecimum Sedeciæ (quo tempore vrbs capiebatur) fluxerunt, remanebunt anni 3330. hoc est anni Iubilei sexagesimi septimi ab orbe condito Iubileus trigesimus. Fluxerunt autem ab orbe condito, vsque ad diluuium secundùm veriorem computum doctissimorum hebræorum anni Iubilei 33. vsque ad 34. inchoatiuè: qui sunt anni communes 1650. aut 1700. ad summum. Iterùm à diluuio vsque ad hanc visionem Ezechielis lapsi sunt 33. Iubilei cum 30. ferè communibus annis; quos omnes si addideris superioribus conflabis 3330.

Itaque triginta tres anni Iubilei, triginta tribus annis quibus Christus Seruator noster nobiscum in terris conuersatus est, mysticè haud forsan incongruè innuuntur; & triplicati, fortè totius mundi tempus: semel verò sumpti, & 33. communibus annis aucti, Ecclesiæ, quæ est mysticum corpus Christi, totam durationem haud improbabiliter adumbrare videntur. Natus verò Christus creditur à multis in fine sexagesimi sexti anni Iubilei proximè: bis ergo numerus 33. annorum Iubileorum fluxit vsq; ad Christum. Iam à Christo Domino, vsque ad

Quot anni Iubilei ab orbe condito fluxerint vsque ad Christum: & quot probabiliter restent vsque ad finem mundi.

proximum futurum annum Iubileum, hoc est 1650. alij 33. anni Iubilei computabuntur; ergo tunc trinâ vice anni 33. quibus in terris vixit mysticè in annis Iubileis complebuntur: eritque adimpletus tunc ab orbe condito, secundùm hunc computum, annus Iubileus 99. seu communes anni nostri 4950. Quibus si adhuc vnus annus Iubileus accedat, hoc est vsque ad annũ 1700. (pro illis mensibus & tempore quibus Christus vltra 33. annos vixisse creditur) conflabis 100. Iubileos annos; communes verò 5000. Et quis scit quomodo illud Habac. 3. intelligendum sit: scilicet, *Domine opus tuum*, (an incarnationis fortè intelligit?) *in medio annorum: in medio annorum notum facies*, scilicet opus seu verbum tuum incarnandum. Certè Cardinalis Cusanus vir insigniter doctus, simili calculo vsus, Anno 1700. id est Iubileo trigesimo quarto, post Christum natum, finem mundi futurum, fortè haud ineptè coniectat: agimus verò nũc trigesimum secundum, & restant tantùm 5. ad trigesimum tertium: ergo secundùm hunc calculum vsque ad trigesimum quartum Iubileum inclusiuè, tantummodò restarent 55. anni: sed hæc paradoxa, cùm nil certi omninò de illa die possit dici, quæ & ipsos Angelos Dei latet. Sed quis scit, an fortè Deus non etiam sit abbreuiaturus tẽpus, & dies adhuc reliquos vsque ad finem mundi? sicuti secundùm

cundùm multorum opinionem eum & præuenisse creditur dies aduentus sui primi, quasi ducentis annis (solet enim piissimus Dominus in conferendo bono, sæpè præuenire tempus) propter quam præuentionem quidam putant Christum à dæmonibus querulis ideo ita fuisse acclamatum: *Quid nobis & tibi Iesu fili Dei? venisti huc ante tempus* (quasi dicerent ante tempus completum & præfinitum venisti) *torquere nos*. Matth. 8.

Huic verò sententiæ obstare videtur illud Apostoli: *At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suũ*, &c. Sed hoc possemus interpretari de tempore clementiæ Dei, quæ in bonis concedendis sæpiùs præuenit aliàs definitum tempus: nam quod per naturam fieri nequit, Dominus per gratiam frequenter complet. Quis itaque scit, num Deus ad retributionem remunerationemq́ue bonorum; & ad præcauenda maiora peccata malorum, non etiam tempus adhuc reliquum vsque ad diem Iudicij abbreuiaturus sit? Quidquid sit, certè Christus Dominus saltem multis signis diem illam tremendam præcessuris, magnam occasionem dedit, credendo eam haud ampliùs longè abesse: septẽ enim principalia signa nobis diei illius prænuntia infallibilia tradidit.

7. Signa diem iudicij præcessura Christus tradit. Primum quidem sũt *prælia & conspirationes gentis aduersus gentem: fratris aduersus fratrem*, &c. (quid verò obsecro Principes Christiani se inuicem hodie adeo infectantes & oppugnantes aliud sunt quàm fratres? idem de Acatholicis hodie inuicem inter se bellis implicatis censendum est.) Secundum *bonorum piorumq́ue persecutio* (melius tutiusq́ue hîc silendum, quàm loquẽdum, quid hodie fiat, reor; cùm ipsa facta loquantur prô dolor, imò vsque ad aures Domini Sabaoth ascendant.) Tertium est *scandalum multorum*. Perpende, mi Lector, statum mundi & sæculi nostri, omniumq́ue statuum & vide quid fiat. Quartum est *odium in proximum*; cui & annexum quintum, scilicet *refrigefactio charitatis* omnium bonorum radix. Accende autem adhuc alterum Solem loco lãpadis & lucernæ Diogenis, & quęre cum eo, si potes, homines scilicet verâ charitate præditos, & experieris, quàm hæc duo signa, prô dolor, insigniter adimpleta videantur inq́ue dies adhuc magis adimpleantur. Sextum signum est *Hæreses & multa seductio per Pseudoprophetas*. Percurre totam Asiam, Africam & Europam, & compara loca veræ doctrinæ Catholicæ cum variis hæresum pseudodoctrinis; & videbis hoc signum probabilissimè aut iam esse impletum, aut saltem paulatim & magis iam ab hæreticis & pseudodoctoribus adimpleri. Quid ergo aliud restat, nisi proximè iam imminẽs *desolatio illa abominationis*, &c. à Christo pro vltimo signo prædicta? Quid vltra: an fortè sicut factum

ctum est diebus Noë & Loth, sic forsan breui etiam continget dies in qua reuelabitur Filius hominis? Simus *ergo parati, quia quâ horâ non putamus, Filius hominis venturus est*: *Latet enim*, ait S. Augustinus, *vnus dies, vt obseruentur omnes dies*, &c.

Vidit ergo Ezechiel visionē illā anno sexagesimo septimo Iubilei ab orbe condito, in qua multa verisimiliter ad diem iudicij spectantia, necnon gloria, Maiestas, & potentia Christi Iudicis venturi, innui videntur. Cùm enim hæc omnia infra firmamentum contigerint, & animalia instar prunarum, & lampadum ardentium de medio, id est circa medium ignis apparuerint: & denique in secundo cap. expresse hæc formalia habeātur: *Hæc visio similitudinis gloriæ Domini*, &c. scilicet venturi: hinc verisimile videtur, primò hâc visione fortè haud incongruè admirabile & totum vagum systema Planetarum operâ manuum Dei creatum, & sub firmamento contentum, denotari. Secundò excidium Ierosolymitanum; & per hoc tertiò excidium totius mundi & systematis vagi renouationem adumbrari: quæ diligenter textum capitis primi & decimi expendenti facilè patebunt. Statio namque Planetarum 4. principalium, scilicet Saturni, Iouis, Martis & Veneris, & thronus iudicaturi iudicis venturi, haud obscurè adumbrari videntur capite 1. circa finem numer. 26. *Nam cùm fieret vox super firmamentum* (an forsan illa, *Surgite mortui, venite ad iudicium?*) *quod erat super caput eorum* (scilicet 4. animalium seu Planetarum) *stabant, & submittebant alas suas*: id est cessabāt moueri ampliùs, id quod communiter etiam sentiūt non tam Scholastici, quàm Philosophi, scilicet in die Iudicij cælos & astra motum suum cohibitura. *Et super firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni: & super similitudinem throni, similitudo*, id est repræsentatio & species, *quasi aspectus hominis desuper. Et vidi quasi speciem electri, velut aspectum ignis, intrinsecus eius per circuitum à lumbis eius & desuper, & à lumbis eius vsque deorsum, vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu. Velut aspectum arcus, cùm fuerit in nube in die pluuiæ. hic erat aspectus splendoris in circuitu.*

Ex his haud obscurè gloria & Maiestas Domini in die iudicij venturi posset elici, maximè cùm Deus ipse *ignis consumens* dicatur, inque die iudicij in igne venturus credatur: vnde Dauid Psal. 49. *Deus manifestè veniet. Deus noster, & non silebit* (id est, *cuncta quæ fiunt adducet in iudicium pro omni errato, siue bonum, siue malum illud sit*, Eccl. 12.) *Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida*. Et iterùm Psal. 96. *Ignis ante ipsū præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Illuxerunt fulgura eius orbi terræ* (hoc idem vidit Ezechiel cap. 1. illâ tempestate, turbine, & igni inuoluente, &c.) *Vidit & commota est terra, &c. Montes*

sicut

sicut cera fluxerunt à facie Domini; à facie Domini mota est terra, annunciauerunt cæli iustitiam eius: & viderunt omnes populi gloriam eius, &c. Quod idem dicit Ezechiel cap. 2. suæ visionis. *Hæc*, inquit, *visio similitudinis gloriæ Domini*, &c. Et certè haud aliter piissimus Deus cum suis electis, & Prophetis agere videtur, ac solet potentissimus rex insignem aliquã comœdiam vel tragœdiam populo paraturus: nam sicuti antequam spectaculum comœdię vel tragœdię publicè exhibeatur populo, priùs in occulto suis charioribus seruis, & familiaribus, dum probatur, exhibere solet & videre permittit. Sic Deus plerumque quæ futura sunt, antequam fiant, suis amicis familiaribus & Prophetis piissimè exhibet. Ita Isaias electus Dei Propheta capite 53. insigniter, occultè & antè vidit longè post futuram mœstissimam tragœdiam passionis, & mortis Domini. *Quis credidit*, inquit, *auditui nostro? & brachium Domini cui reuelatum est? Et ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti: non est species ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum. Despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem: & quasi absconditus vultus eius, & despectus, vnde & reputauimus eum. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: & nos putauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo & humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus*, &c. *Oblatus est quia ipse voluit, & non aperuit os suum, sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum*, &c. *Generationem eius quis enarrabit? quia abscissus est de terra viuentium*, &c. Scilicet imago Patris & figura substantiæ eius. Nescio profectò num potuisset totam hanc SS. Passionis Domini peractam tragœdiam hic S. Propheta meliùs describsisse, si ipsemet etiam præsens fuisset. His præmissis ponamus iam textum capitis 1. Ezechielis.

Simile, & qua ratione Deus Prophetas de futuro instruat.

Textus capitis primi Ezechielis Prophetæ.

ET factum est in trigesimo anno, in quarto, in quintà mensis, cùm essem in medio captiuorum iuxta fluuiũ Chobar, aperti sunt cæli, & vidi visiones Dei. In quinta mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis Ioachim; factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi Sacerdotem in terra Chaldæorum, secus flumen Chobar: & facta est super eum ibi manus Domini.

Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone; & nubes

nubes magna & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu eius:& de medio eius quaſi ſpecies electri, id eſt de medio ignis:& in medio eius ſimilitudo quatuor animalium: & hic aſpectus illorum, ſimilitudo hominis in eis. Quatuor facies vni,& quatuor pennæ vni. Pedes eorum pedes recti,& planta pedis eorum quaſi plãta pedis vituli, & ſcintillæ quaſi aſpectus æris candẽtis. Et manus hominis ſub pennis eorum in quatuor partibus: & facies & pennas per 4. partes habebant. Iunctæque erant pẽnæ eorum alterius ad alterum. Nõ reuertebantur cùm incederent: ſed vnumquodque ante faciem ſuam gradiebatur. Similitudo autem vultus eorum:facies hominis, & facies leonis à dextris ipſorum quatuor;facies autem bouis, à ſiniſtris ipſorum quatuor. Facies eorum & pennæ eorum extẽſæ deſuper:duæ pennæ ſingulorum iungebanbantur, & duæ tegebant corpora eorum: & vnumquodque eorum coram facie ſua ambulabat: vbi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebãtur, nec reuertebantur cùm ambularent. Et ſimilitudo animalium aſpectus eorum quaſi carbonum ignis ardenium, & quaſi aſpectus lampadarum. Hæc erat viſio diſcurrens in medio animalium, ſplendor ignis, & de igni fulgur egrediẽs. Et animalia ibant & reuertebantur, in ſimilitudinem fulguris coruſcantis. Cumque aſpicerem animalia, apparuit rota vna ſuper terram iuxta animalia, habens quatuor facies: & aſpectus rotarum, & opus earum, quaſi viſio maris, & vna ſimilitudo ipſarum quatuor: & aſpectus earum & opera, quaſi ſit rota in medio rotæ. Per quatuor partes earum euntes ibãt, & non reuertebantur cùm ambularent. Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aſpectus: & totũ corpus oculis plenum in circuitu ipſarum quatuor.Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ iuxta ea: & cùm eleuarentur animalia de terra, eleuabantur ſimul & rotæ. Quocumque ibat ſpiritus, illuc eunte ſpiritu; & rotæ pariter eleuabantur ſequẽtes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis. Cum euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant: & cum eleuatis à terra, pariter eleuabantur & rotæ, ſequentes ea: quia ſpiritus vitæ erat in rotis.Et ſimilitudo

ſuper

ſuper capita animalium firmamenti, quaſi aſpectus cryſtalli horribilis & extenti ſuper capita eorum deſuper. Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterũ: vnumquodque duabus alis velabat corpus ſuum, & alterum ſimiliter velabatur. Et audiebam ſonum alarum, quaſi ſonum aquarum multarum, quaſi ſonum ſublimis Dei: cùm ambularent, quaſi ſonus erat multitudinis vt ſonus caſtrorum, cumque ſtarent demittebantur pennæ eorum. Nam cùm fieret vox ſuper firmamentum, quod erat ſuper caput eorum, ſtabant, & ſubmittebant alas ſuas. Et ſuper firmamentum quod erat imminẽs capiti eorum quaſi aſpectus lapidis ſaphiri ſimilitudo throni: & ſuper ſimilitudinem throni, ſimilitudo quaſi aſpectus hominis deſuper. Et vidi quaſi ſpeciem electri, velut aſpectum ignis, intrinſecus per circuitum: à lumbis eius & deſuper, & à lumbis eius vſq; deorſum, vidi quaſi ſpeciem ignis ſplendentis in circuitu. Velut aſpectum arcus cùm fuerit in nube in die pluuiæ, hic erat aſpectus ſplendoris per gyrum.

Expoſitio paradoctica & admirabilis in Caput primum Ezechielis Prophetæ.

POſtquam iam vtcunque deductum habemus, quo anno ſcilicet Ezechiel ſcripſerit, reſtat vt & reliqua expendamus. Et quidem primò mirùm videtur Ezechielem in exilio, inque medio captiuorum exiſtentem, hæc tanta arcana vidiſſe ſcripſiſſeq;. Verùm cùm pientiſsimo Domino noſtro familiariſsimum ſit, ſcilicet iniuſtè captis, oppreſsis, afflictis & eiectis ſpecialiter ſubuenire, curam gerere eiſque ſua arcana pandere; vti etiam patet exemplo Diui Ioannis in exilio & Inſula Pathmos Apocalypſim ſcribentis; hinc mirum non videatur Deum Ezechieli in exilio & captiuitate tot anguſtiis & calamitatibus propter Deum oppreſſo tot etiã ſua arcana monſtraſſe, reuelaſſeq;. Nam fuiſſe Hebræos in illa captiuitate maximè afflictatos & anguſtiatos, regius Pſaltes innuere videtur Pſal. 136. his verbis: *Super flumina Babylonis* (quibus intelligitur fluuius Chobar, ſiue Euphrates) *illic ſedimus & fleuimus dum recordaremur tui Syon, &c.*

Adumbratum igitur illâ captiuitate Babylonica primò videtur eſſe exilium, oppreſsio, & tribulationes iuſtorum in hac vita: Deinde verò, *recordatione Syon*, li-

beratio, & cæleſtis Patriæ perpetua inhabitatio. Verùm cùm hanc vniuerſalem liberationem neceſſariò præcedere debeat mundi Planetarumque diſſolutio, & renouatio vniuerſalis: hinc pientiſsimus Dominus hoc primo capite, totius quaſi vniuerſi, vel ſaltem vagi ſyſtematis Planetarum admirandum à ſe conditum ædificium ænigmaticè adumbrare; decimo verò deinde, eiuſdem diſſolutionem præſignificare Ezechieli voluiſſe videtur. Scilicet, vt ſuæ omnipotẽtis manûs operibus penitiùs deſcribendis, reuelandis, & denique vno quaſi impetu diſſoluẽdis, tantò maiorẽ ſibi tam apud Ezechielem mittendum, quàm apud populum ad quem mittendus erat, auctoritatem & reuerentiam ſui SS. Nominis & Maieſtatis compararet. Sed ad textum veniamus.

Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens, & ſplendor in circuitu eius & de medio eius quaſi ſpecies electri, id eſt de medio ignis.

Hiſce verbis ſacer vates, ſtatim ab initio viſionis admirandũ terrorem, horrorem & ſigna iudicis venturi aduentum in die iudicij præceſſura deſcribere cenſetur: quod capite decimo deinde videtur confirmare, vbi ait: *Et vidi & ecce in firmamento, quod erat ſuper caput Cherubim* (id eſt ſupra Planetarum globos & oculos expanſum) *quaſi lapis ſapphirus, quaſi ſpecies ſimilitudinis ſolij* (iudicaturi forſan, & venturi Chriſti) *apparuit ſuper ea. Et dixit ad virum, qui indutus erat lineis: ingredere in medio rotarum, quæ ſunt ſubtus Cherubim*, (vbi cenſetur eſſe nobis ſolaris flamma) *& imple manum tuam prunis ignis, quæ ſunt inter Cherubim & effunde ſuper ciuitatem.* An telluris fortè ciuitatem eiuſque cõflagrationem in die iudicij forſan à Solis igni futuram per conflagrationem Hieroſolymitanam adumbratam hîc intelligit? Certè per ſequentia verba videlicet *quòd atrium & domus*, ſcilicet mundi, *impleta ſit nube, & ſplendore gloriæ Domini*, haud obſcurè Maieſtas Iudicis venturi innui cenſetur.

Hoc idem Dauid confirmare videtur, Pſ. 49. dum ait: *Deus Deorum Dominus locutus eſt & vocauit terram*, ſcilicet in iudicium. *A ſolis ortu vſque ad occaſum: ex Syon ſpecies decoris eius. Deus manifeſtè veniet: Deus noſter*, ſcilicet Chriſtus, *& non ſilebit. Ignis in conſpectu eius exardeſcet: & in circuitu eius tempeſtas valida*, &c. Hoc idem innuere videtur igitur Ezechiel, illo vento turbinis aquilonari, ignique inuoluente, &c. Eſt autem Deo valde familiare vt in igni appareat, ita teſtatur Moſes Deut. 4. *Erat autẽ ſpecies gloriæ Domini quaſi ignis ardens.* Et iterùm: *Eò quòd deſcenderit Dominus ſuper eum in igne.* Sic & Deus *apparebat per noctem filiis Iſraël in columna ignis*, &c. Ipſe denique Moyſi tabulas

legis

legis tradi turus in rubo ignis ſeſe monſtrauit. Quid igitur mirum, ſi ad ignem condemnaturus iudicaturuſque peccatores æternum, in die iudicij quoque in igni apparaturus ſit?

Et in medio eius ſimilitudo 4. animaliũ (Chaldæus habet quatuor creaturarum) *& hic aſpectus in eis, ſimilitudo hominis in eis.*

Quid ignis inuoluens & electri ſpecies denotent. Igitur per *ignem*, ſolaris flamma, per *ſpecies verò quaſi electri*, ſtellæ ſolares, & Mercurij Soli viciniſsimi & ſplendidiſsimi: *per 4. animalia ſeu creaturas.* 4. Planetæ circa ignem ſolarem mobiles; id eſt Saturnus, Iupiter, Mars & Venus, forſan intelligi poſſent; per *rotam verò quæ apparuit ſuper terram habentem quatuor facies*, ſeu plagas aut ſimilitudines 4. communes cum reliquis, Luna terræ vicinior cæteris fortè denotatur.

Quid ſimilitudo hominis. *Similitudo hominis in eis.* Hoc variè quidem de Planetis poſſet exponi: primò enim ex nominũ ſuorum impoſitione, reuerà ſimilitudinem hominis quaſi gerere videntur: cùm omnes ab hominibus denominentur. Nam Saturnus homo fuit, etſi à Poëtis antiquiſsimus eſſe Deorum, & ex Ope Iouem genuiſſe fingatur. Iupiter, vti iam diximus, filius Saturni, homo quoque erat: ſimiliter & Mars homo fuit licet à Poëtis etiã Deus belli, quaſi mares iuuans, & filius Iouis fingatur. Venerem denique quam Poëtæ Deam & ex ſpuma maris natam mentiuntur, hominẽ etiam fuiſſe dubium non eſt. Igitur ſimilitudo hominis in planetis eſſe cenſetur, quòd omnes ab hominibus denominentur.

Deinde alio modo ſimilitudinem hominis eis ineſſe intelligi poſſet, ſcilicet aut quòd ſpeciem quaſi humani capitis, tum ſua rotunditate, cùm montoſis ſcabroſitatibus & cauitatibus referãt (quid enim caput humanum naſo, auribus, barba, pilis, ore & prominentiis aliud, quàm montes, colles, ſiluas, cãpos, colles, & cauernas repreſentãt? qualia in Planetis forſan non deſũt) aut quòd ex 4. elementis compacta illa animalia Planetica intelligãtur; quemadmodum & homo, ex iiſdem & 4. humoribus conſtare cenſetur. Aut denique, ſuppoſito Planetas eſſe terreſtris naturæ, quòd quaſi rubra terra (vocabulum hebræum Adam enim & hominem & terram rubram dicit) ſint, vel appareant.

Et quatuor facies vni, & quatuor pennæ vni, &c.

Quatuor faciebus, aut 4. in eis partes mundi, ſcilicet Oriens, Occidẽs, Meridies & Septẽtrio, (quæ, cùm circa proprios axes rotentur Planetæ, in eis neceſſariò eſſe videntur) aut certè quatriuaria illa facies, ſcilicet hominis, leonis, bouis, & aquilæ intelligi poſſent. Facies quidem hominis eo quo iam diximus modo. Facies Leonis, quòd Planetæ cenſeantur ſuis influentiis fortes inſtar Leonũ; velo- *Quid 4. faciebus in animalibus denotetur.*

citate verò motús, inſtar aquilæ altiſsimæ volantis:trahendo denique baiulandoq; ſecum continuò ſuos comites, inſtàr bouis quadrigam, aut bigam trahentis: de quibus pleniùs infra, &c.

Et certè per quatuor pennas haud incongruè aut 4. qualitates primæ; aut 4.eleméta quibus probabiliter ſuo modo conſtare cenſentur Planetæ, intelligi poſſent: ita vt duæ eorum pennæ, ſcilicet caliditas & ſiccitas, humiditas & frigiditas, ſemperquaſi vnitæ, aut certè aër aut ignis in eis ad motum efficiendum aptiſsimi, quaſi pennæ contiguę: terrea verò & aquea elementa,quaſi corpora eorum tegere, vti aqua noſtram tellurem, intelligantur.

Quid per pedes vituli in 4.animalibus intelligi queat.

Pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quaſi planta pedis vituli.

Chaldæus & Aquila, teſte D.Hieronymo, habent, *quaſi planta pedis rotundi*: cùm enim planetæ & rotundi, & montoſi, furcatiq́ue ratione montium ſuorum cenſeantur eſſe,rectè diuinus Vates eorum ſuperficiem extimam pedi vituli furcato comparat. Nam vocabulum hebræū עגל *beghel* quod cum duobus Segol quidem vitulū denotat; mutatis punctis autem in *baghol*,mox *rotundum* ſignificat. Igitur pedes eorum rotundi vt globi, furcati, duri & ſcabroſi vt pedes vituli intelliguntur: quemadmodum enim vngulæ pedis vituli ſunt durę,diuiſæ & acuminoſæ,ſic & montes in planetis eminentes petroſi & acuminoſi, &c.

Et ſcintillæ quaſi aſpectus æris candentis.

Quid ſcintillæ æris candentis in 4. animalibus denotare videantur.

Profectò haud melius ſplendorem ſcintillantium planetarum, reſpectu oculi noſtri,quàm per æs candens explicare potuiſſet Propheta.Sicut enim æs candens ſcintillat, lucet & ardet: ita Planetæ eminùs nobis conſpecti, ſcintillare, lucere, & ardere exactè videntur.

Et manus hominis ſub pennis eorum in quatuor partibus: & facies & pennas per 4. partes habebant.

Quid per manum hominis ſignificetur.

Id eſt in 4. partibus cardinalibus, ſeu per totum corpus, illæ 4. qualitates,& 4.elementa eis inerāt. Per manum autem hominis,commodiſsimè 5. zonæ Planetarum, ſuperficierumq́ue earum intelligi poſſent: nam ſi vtraque manu globum extentis digitis complectaris, profectò 5. zonas digitis haud ineptè in eo diſtingues.Cùm enim Planetæ habeāt ſuos polos, circa quos vertuntur,neceſſariò ſequi videtur eos quoque obtinere 5. ſuas zonas, videlicet duas frigidas, duas temperatas, & mediam quaſi torridam. Poſſent etiam per manum hominis intelligi 5. circuli:hoc eſt ęquinoctialis,duo tropici, arcticus, & antarcticus: qui globis Planetarum æquè, ac noſtræ telluri, aut reſpectu ſuorum

comi-

comitum, aut respectu Solis, inesse censentur.

Addit *in quatuor partibus manum hominis sub pennis eorum esse*: ad denotandum forsan illas 5. zonas, tam in parte Orientali & Occidentali, quam Septentrionali & Australi, Planetis circumfundi. Neque hæc expensio tam aliena à re & exotica videatur; Scriptura namque sacra veritatem rei sæpius miris ænigmatibus hieroglyphicisq; visionibus innuere tacitè ita cõsueuit, vt sensus Domini & interpretatio non cuilibet sint obuia, sed iis solùm quibus à Deo ita concessum est. Vnde & Apostolus inter multiformem Spiritûs sancti gratiam, etiam interpretationem sermonum enumerat, &c. Hâc autem singularissimâ prærogatiuâ præditus erat Ioseph ille magnus Patriarcha, dum Pharaoni Gen. 41. admirandum somnium de 7. bobus pinguibus, & 7. macie confectis ex flumine emergentibus genuino sensu interpretatus est. Quis enim per hos boues, 7. annos annonæ & caristiæ, aliis 7. verò pinguibus 7. annos fertilitatis denotari credidisset, dixissetuè nisi diuinus ille vates Ioseph à Deo inspiratus sic interpretatus fuisset? Pari igitur modo per manus hominis (5. enim digitos manus comprehendit instar 5. zonarum) quinque illæ zonæ sub pennis illorum animalium; id est sub aëreis, igneis & aquaticis eorum elementis haud incõgruè interpretari queunt.

Et facies & pennas per quatuor partes habebant.

Quibus verbis intelligi possent aërea, ignea, & aquatica eorum elementa, globos Planetarum per 4. plagas cardinales, hoc est vndique complectentes: quemadmodum & tellurem aqua & aër vndique circumplectuntur: nam Chaldæa paraphrasis habet *in 4. lateribus eorum per circuitum*, scilicet in Ortu, Occasu, Septentrione & Meridie, &c.

Iunctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum; hebræus habet, *Soror ad sororem*, &c.

Itaque cùm systemata Planetarum sibi inuicem ita à Ter Opt. Max. rerum Patratore, sint superextructa, vt inter vnum & alterum nil vacui intercedat; & insuper Planetas suis aëreis & æthereis regionibus quoque præditos esse omninò videatur certum; hinc Propheta insigniter per vnius, ad alterius pennas habitudinem & societatem; eorũ inter se mutuam influentiam, virtutem, & extimas eorum aërearum seu æthearearum regionum mutuam contingentiam insinuare videtur. Sic enim pennæ aëreæ Saturni (qui quidem per suum orbẽ, aëre & æthere suo circumdatus, velut auis pennata volitare videtur) contingere censentur aëream regionem Iouis, & huius Martis, &c. ita vt nil vacui inter eas relinqui censeatur &c.

Non

Non reuertebantur cùm incederent, sed vnumquodque ante faciem suam gradiebatur.

Quomodo animalia non reuertebantur dum incederent. Id est, etsi Planetæ retrogredi ad visum nobis videantur, reuera tamen & à parte rei, prout verissimum, nequaquam reuertũtur aut retrocedũt: sed vnumquodq; Planeticum animal, ante faciẽ suam, id est aut directè & perfectè, aut ante faciem spiritus impellentis suæ intelligentiæ ambulabat.

Similitudo autem vultus eorum facies hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor, facies autem bouis à sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilæ desuper ipsorum quatuor.

Facies hominis & leonis à dextris animalium quid innuant. *Facies hominis & leonis à dextris ipsorum quatuor*: fortè ideo dicit: quia prima statim frõte (ita vt à dextris sit quasi apertè & primariè, à sinistris occultè & secundariò) illa animalia ab hominum nominibus denominata cognoscuntur: rotundaque vt caput humanum; flaua autem colore aut fortia vt leo, oculis ignem quasi spirans, apparent. Deinde sicuti leo cincinnatus & iubatus incedit: ita Planetæ radiis suis quoque criniti videntur.

Facies bouis à sinistris quid notet. *Facies autem bouis à sinistris ipsorum quatuor*. Quasi diceret, similitudo bouis quadrigam aut bigam trahentis, non apertè sed quasi à sinistris, id est difficulter & non nisi suo tẽpore, telescopio notabitur. Ita & hodie certè Saturni bigam suorum lateronum, & Iouis quadrigam suorum comitum trahentium facies, non nisi quasi *à sinistris*, id est oculo armato conspicuæ redduntur, cùm à dextris, id est immediatè, apertè, & liberis oculis nunquam cernantur.

Aquilæ autem volantis desuper facie, fortè & motus altissimè aquilarum instar volantium & velocitas erronum denotatur; dum vtroque modo, apertè moueri aquilarum instar cernuntur Planetæ. *Facies aquilæ volantis.*

Quatuor igitur facies, seu quatuor similitudines vnumquodque animalium habebat; hominis quidem, & leonis eo modo quo suprà diximus. Aquilæ verò ratione velocitatis motus. Et denique bouis quadrigam trahentis, ratione comitum planetarum, eorumque aërearum regionum, &c.

Et notandum diligenter est: Prophetam capite decimo hæc animalia nominare *Cherubim*, quod proculdubio haud mysterio caret: Nam כרוב *Cherub* deducitur à radice verbi כרב *Charab*, quod secundùm Rabinos, Aben Hezra & Abraham, est genus & nomen vniuersale ad omnẽ figuram accommodabile, nisi quòd ea quæ erant sub lege habebãt effigiem humanam, quo pacto & modo *Cherubim* depinguntur: Quę verò, inquit Pagninus, sunt in Ezech. 4. animaliũ ibi descriptorum habebant figuram. Et specialiter videtur in Ezechiele cap. 10. facies *Cherub* esse facies *Quid propriè sit Cherub.*

Cherub à volando & trahendo denominari videtur.

cies bouis. Habet autem & hoc nomen Cherub magnam affinitatem cum verbo *Rachab*, quod significat *vehi*, & *vehere*. Videtur igitur hoc nomine significari res vel spiritualis, vel corporalis, imagoque artificis manu fabrefacta quæ tanquam volucris, alis quasi expansis vehatur, velociterque moueatur, adeo vt ob motus velocitatem vehi quasi videatur. Vnde & Psal. 18. etiam nubes appellantur *Cherub*, quòd sint velut alæ, &c.

Cherub cur 4. animalia vocentur cap. 10. Ezechiels.

Denique Ezechielis capite 10. liquet, scilicet per nomen *Marebachab*, hoc est *quadrigas*, Prophetam *Cherubim*, seu 4. animalia, quæ quasi alata volare, vehi, & vehere apparebant, intelligere voluisse. Videtur itaque Cherub propriè significare bouem quadrigam, aut bigam trahentem, velocissimeque volantem.

Item secũdùm Rabinum Dauid Cherub etiam ideo regem significare videtur, quod rex velut Cherub volando, potentiæ suæ alas longè lanteque extendat. Vnde Ezechielis 28. dicitur, *Tu Cherub*, id est, tu rex Magnus, vnctus fortis, &c.

Hisce ex hebraicis infallibilibus quasi fundamentis deductis, facilè vides, cur 4. illa animalia in decimo capite à Propheta Cherub nominentur.

Facies eorum & pennæ eorum extentæ desuper: duæ pennæ singulorum iungebantur, & duæ tegebant corpora eorum, & vnumquodque coram facie sua ambulabat. Vbi erat impetus spiritus illuc gradiebantur, nec reuertebantur cùm ambularent.

Totum hoc iam superiùs expendimus, nisi quòd vbi erat impetus spiritus illa animalia impellentis, ambulabant mouebanturque, ex quibus etiam Aristotelis, de intelligentiis motricibus sententia confirmari posse videtur.

Et similitudo animalium, aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum.

Quid obsecro magis Planetis simile arbitraris, quàm carbonum ardentium, & lampadarum aspectum? sunt enim reuerà nocti atræ, Planetæ instar lampadarum clarissimè lucentium cùm suâ luce tam gloriosè in cęlo splendeant micentque.

Hæc erat visio discurrens in medio animaliũ splẽdor ignis, & de igne fulgur egrediens. Et animalia ibant, & reuertebantur, in similitudinem fulguris corruscantis.

Per visionem discurrentem & splendorem ignis in medio animalium, non ineptè solaris ingentis globi flãmam, ex eâque in die iudicij fulgura forsan egressura intelligi posse videntur. Deinde planetas reuerà in similitudinem fulgu-

Planetæ omni fulgure velociores.

fulguris corruſcantis moueri, tam quoad velocitatem motus quàm quoad ſplẽdorem ſuorum corporum, ad oculum quaſi patet: velocius enim omni ſagittâ, fulminis inſtar mouentur vti ex inferiori tabella apparet: cuiuſlibet orbis peripheriæ graduum, dierum, horarum & minutorum quantitatem in leucis exhibente: vbi vides Saturnum etſi tardiſsimum, vno tamen minuto primo horę, hoc eſt vnico quaſi momento, motu ſuo diurno 8. leucas peragere; qui motus profectò omni etiam fulgure velocior videtur: multò autem adhuc velocior exiſtit motus Iouis, Martis, & Veneris; vt conſideranti ex tabula patebit.

Cùm igitur Planetæ ignis, lampadum ſeu fulminis inſtar coruſcent, ſplendeantque, & inſuper tanta rapiditate moueantur: cui rei, obſecro, Propheta melius comparare eos potuiſſet quàm fulguri coruſcanti?

Tabula continens orbium Planetarum radios ſeu ſemidiametros, vel ſtaturas & altitudines, in leucis belgicis. Item vnius gradus cuiuſlibet Orbis, motuſque diurni horarij & vnius minuti Planetarum quantitatem in iiſdem leucis exhibens.

	Semidiameter orbis eſt leucarum.	Periphæria eſt leucarum	Vnus gradus continet.	motus vnius dici nat.	motus horæ vnius.	Motus in vno minuto.	
♄	20000000	125714285	549206	11640	485	8	leucarum.
♃	10799000	67879428	188553	15700	654	11	
♂	3047000	19141142	53170	27460	1144	19	
☉	2000000	12571428	34920	34220	1425	23	
♀	1438000	9038857	25107	40650	1693	28	
☿	764000	4488000	12466	50899	2120	35	
☽	59000	370857	1030	12377	515	8½	

Cumque aſpicerem animalia, apparuit rota vna ſuper terram iuxta animalia habens 4. facies; *Chaldea verò paraphraſis ſic habet.*

Ignis inflammatus erat inter creaturas, (*hoc eſt animalia*) & ſplendor erat igni. Et creaturæ cùm mitterentur ad exequendum voluntatem Domini ſui, qui collocauit Maieſtatẽ ſuam in excelſo ſupra ipſas, conuertebantur & circuibant orbem, reuertebanturque ſimul creaturæ & veloces erant quaſi aſpectus fulguris. Et vidi creaturas, & ecce rota vna poſita erat quaſi ſub altitudine cæli in latere creaturarum.

Hâc rota meritò Lunare ſidus eiuſque Orbis intelligi poſſet: quia reuerà in ſyſtemate noſtro Tychonico-reformato, Lunæ rota eiuſque orbis, reſpectu Planetarum, ad latera eorum eſſe cenſetur: cùm ipſa

Lunam per rotam ſuper terram apparentem denotari poſſe eiuſque orbem.

ipsa tellurem immobilem, illi autem Solem econtrà mobilem pro centro habeant. Habet autem vtique & Luna 4. facies, nēpè Orientalem, Occidentalem, Septentrionalem & Meridianam. Aut etiam eo sensu quo suprà facies exposuimus facies 4. habere cēsetur. Dicit autem Chaldæus textus, *ignem inflāmatum fuisse splendidumq́ inter creaturas*. Cùm igitur Sol sit ignis splēdidissimus in medio quasi omniū maiorum Planetarum discurrens, hinc reuerà Sol illo igni splendido & inflāmato intelligi videtur. Dicit insuper *conuertebantur, & circuibant orbem creaturæ*: ad denotandum duplicē Planetarum motum, scilicet conuersionis circa proprium axē, & periodicæ reuolutionis, &c.

Veloces erant quasi aspectus fulguris. Vide obsecro ex superiori tabella Planetarum incredibilem velocitatem dū in vno minuto Saturnus 8. Iupiter 11. Mars 19. Venus 28. leucas conficere deprehenduntur. Adeo vt oculus ad 1000. aut 100. leucas eis propius admouendus, considerando illorū quasi igneum splēdorem & colorem, motusq́ue celeritatem, haud aliud quàm ingentis molis fulgura fortè eos iuraturus esset: quæ enim obsecro sagitta, quis globus, et si maxima vi eiaculatus & emissus è tormento, vno momēto 8. 11. 19. aut 28. leucas cōfecturus esset? necesse est igitur Planetarum motum instar esse motus fulguris, neque etiam alteri rei cuiuscumq; velocitatis meliùs quàm fulguri comparari posse videntur.

Planetæ optimè comparantur fulguri.

Et aspectus rotarum & opus earum quasi visio maris: & vna similitudo ipsarum quatuor: & aspectus earum & opera, quasi sit rota in medio rotæ.

Priùs dixerat vnam tantūmodo rotam seu orbē apparuisse eamque propè terrā *sub altitudine tamen cæli*: modò illam vnicam visam in 4. rotas distinguere videtur: & ita reuerà esse censendū est; etsi enim nobis tātummodò primus orbis, scilicet Lunæ in tellure existentibus appareat, illa tamen vnica rota non est, sed plures etsi non videantur post illam latent. Optimè autem dicit colorem illarum rotarum, seu orbium fuisse cæruleum instar coloris marini; nam colorem cælorum visibilem & apparentem nullus colorum meliùs repræsentat quàm maris: & ideò etiā textus hebræus asserit, dictum rotarum colorem fuisse quasi similem lapidi Tarsis, seu sapphiro, qui aëreum colorem refert. Vide ergo quàm egregiè Propheta admirandum opus Dei systematis vagi describat. Neque frustra dicit, *Dominum Deum collocasse Maiestatem suam super illa animalia*, habet enim & regium Psaltem idem asserentem secum Psal. 18 vbi *cælos enarrare gloriam Dei*, apertè docet, &c.

Visio maris Planetarum orbibus valde accommodata.

Erat autem vna similitudo ipsarum quatuor rotarum, seu orbium quoad colorem aëreum & marinū; nam quo-

quocumq; loco cælum intuearis, nil aliud quàm oceanus quidam immenſus, ceruleus & aëreus quaſi tibi apparet: non enim aliter orbẽ Lunæ ab orbe Veneris & Martis, aut horum ab orbibus duorum ſuperiorum diſtingues: idem enim color, eadem ſimilitudo omnibus ineſſe deprehenditur, &c.

Quomodo sentiatur esse rota in medio rotæ.

Et aſpectus earum (ſcilicet rotarũ, ſeu orbium Planetarũ) *quaſi ſit rota in medio rotæ.* Quid obſecro magis propriè de Planetarum ſibi inuicem inſertis orbibus dici poſſet, quàm eorum fabricam eſſe opus *quaſi rota foret in medio rotæ?* Conſule figuram 1. laminæ H. in fine huius libri cum aliis inſertam, & illicò videbis ex ſyſtemate Planetarum geometricè deſcripto, quàm benè & propriè Propheta loquatur: ſupponuntur enim 4. animalia P. Saturnus. K Iupiter. G. Mars. F Venus A locus obſeruationis & viſionis D circulus ſuper terram, e. Mercurius, ſpecies electri, B. Sol ignis in medio: denique rotæ in rotis plenæ oculis ſtellarum.

Per quatuor partes earũ euntes ibant (*Chaldaicè* ſuper 4. latera earum, ſcilicet rotarum euntes animalia ibant) & non reuertebantur cũ ambularent.

Hîc aut intelligi poteſt, orbes Planetarum quoque fuiſſe motos ſecundùm 4. angulos mũdi; prout reuerà mouentur, adeò vt cẽtrum excentrici Saturni ſuo motu, tam amplũ circulũ deſcribat, quàm eſt ipſa ferè ecliptica & via Solis: conſule figuræ 1. laminæ D. in quâ cẽtrum C excentrici excentricorum Planetarum intra orbem D M N delatum deſcribere circulũ C E B A C. *Non reuertebantur*, id eſt non retrocedebãt, ſed prorsùm mouebantur. Aut etiam intelligi poteſt ſcilicet quatuor illa animalia ſeu Planetas in ſuis orbibus & rotis ſecundùm 4. angulos mundi, citra retroceſsionem realem, quamuis non ſine apparenti retrogradatione, proceſsiſſe.

Statura quoque erat roris, & altitudo, & horribilis aſpectus, & rorum corpus oculis plenum in circuitu ipſarũ quatuor. *Chaldæus*. Et dorſa earum æqualia & rotunda erant versùs firmamentum, id eſt, *peripharia orbium planetarum erant æqualiter rotunda, non ouata aut alterius figura.*

Conſidera obſecro tabulã præcedentem omniũ Planetarum ſemidiametrorum altitudines, & dimenſiones exhibentem, & videbis Saturni altitudinẽ ad 20. milliones leucarũ aſcendere: an nõ hæc inſignis altitudo, & ſtatura? proindeq; horribilis, & aſpectu & cogitatu: quidni terribilis altitudo eſſet rotę verbi gratiâ Saturni? vtpote è cuius ſummitate lapis molaris demittẽdus indies 1000. leucas deorſum confecturus, ſpatio tamen 54. annorum, haud ad telluris noſtræ globum peruenturus eſſet.

Statura animalium qua.

Et

Quomodo animalium 4. rotæ censeātur oculis plenæ. *Et totum corpus*, ſcilicet rotarum, *oculis plenum in circuitu ipſarum 4. rotarum.* Quid ſtellæ cæli in viis Planetarum nobis vndique apparentes (Propheta namque vti ex tellure vidit, viſionem deſcripſit) aliud ſunt, quàm quaſi quidam oculi: ſic Sol & Luna oculi mundi vocantur. Etſi enim communiori ſententia præter Planetas, in eorum orbibus ſtellæ nullæ eſſe cenſeantur: nobis tamen ex tellure viæ & orbitæ eorum reuerà plenæ oculis lucidiſsimarum ſtellarum per circuitum totum apparēt; neque diſtinguimus quoad viſū inter fixas, & errones ſtellas; quãuis immane ab inuicem ſpatium eas diſcriminet. Paraphraſis Chaldæa habet, *& dorſa earum plena erant oculis per circuitū*: vbi nomine dorſi fortè haud incongruè etiam firmamentum, vel ſpatium illud æthereum ab orbe Saturni ad vſque concauitatem firmamenti, ſimiliter intercapedo à cuiuſlibet orbis conuexitate, vſque ad alterius cauitatē comprehēſa intelligi poſſent. Et certè, neque auctores, neq; rationes deſunt, ſtellas fixas inter planetarum vias à Luna ad firmamentū vſque ſparſas perſuadentes: cùm toties nouæ ſtellæ nobis & tot cometæ ſubitò quãdoque etiam intra Planetas appareant, tum protinus denuo euaneſcant. Vt vt ſit ſeu hâc ſententiâ tamquam probabili admiſſa, ſeu non: tamen Propheta ſtellarum multitudinē intra Planetarum orbium dorſa & ſpatia ſiue verè & realiter, ſiue apparenter tãtùm, & reſpectu viſus noſtri ſparſas, haud iucundius & magis propriè quàm per oculos adūbrare & ſignificare potuiſſet; cùm nil aliud ſint ſtellæ, quàm oculi mundi & cæli; quarum ſimilitudinem, etiam tam quoad continuam vndulationem ſiue micationem (micant enim vndulantq; oculorum inſtar) quàm quoad præſtantiam, lucem & figuram inſigniter exprimunt. Vide igitur quàm artificioſè diuinus ille Vates ſuam ænigmaticam viſionē deſcribat; quamque inſigniter & ſine coactione cælis & Planetarum globis orbibuſque conueniat conſentiatque. *Stellæ ſunt oculi cæli.*

Cùm ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ iuxta ea: & cùm eleuarentur animalia de terra (Chaldæus addit: *quaſi ſub altitudine cæli*) eleuabantur & rotæ. Quocumque ibat ſpiritus, illuc eunte ſpiritu & rotæ pariter eleuabantur ſequentes eum, ſpiritus enim vitæ (Chaldæus habet, *ſpiritus creaturarum*) erat in rotis. Cum euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant: & cum eleuatis à terra, pariter eleuabantur & rotæ ſequentes ea, quia ſpiritus vitæ erat in rotis, &c.

Ambulatio & motus rotarum cum animalibus, ſeu Planetis duobus modis valdè genuinè expendi poſſet: ſcilicet vel quoad motum periodicum tam Planetarū quàm eorum orbiū: dum enim errones perio-

Quid nomine pennarum intelligi queat, iam supra diximus: hoc autem loco Propheta repetere videtur contingētiam, & communicationem aërearum æthe-rearumq; Planetarum regionum; dum dicit *vnaquæq; ad sororem suam*: vel certè reciprocam influentiam vnius in alterum, aut qualitatum denique sympathicarum inter se elementariumuè materiarum in illis contentarum vnionē innuere intendit. Vt scilicet raritate & leuitate, caliditate & siccitate, seu igni & aëre præditi quasi volare, (nil enim magis ad motus velocitatem aptum videtur quàm hæ iam dictæ qualitates & elementa: econtra nil minùs quàm terrea & aquea materia) aqueâ verò terreaque elementari quacumque substantiâ, quasi circumdari, ambiri, tegi & constare intelligantur.

Quid nomine pennarum animalium intelligi possit.

Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum, quasi sonū sublimis Dei: cùm ambularent quasi sonus erat multitudinis, vt sonus castrorum. *Chaldæa paraphrasis verò ita habet.* Et vox sermonum earum, cùm confiterentur & benedicerent Dominum suum viuentem regem sæculi, quasi vox erat copiarum Angelorum supernorum.

Istum sonum quasi aquarum multarum, castrorum & quasi copiarum Angelorum, forsan Cusanus Cardinalis iterùm expositurus esset de creaturis rationalibus ipsius sententiâ in stellis & Planetis habitantibus, Deumque ibi benedicentibus. Nos verò partim pro sono à motus eorum velocitate orto, partim mysticè ab eorum intelligentiis motricibus in laudem Dei profectò, etiam intelligi posse arbitramur. Quidquid sit, prout in Planetis globis nobilissimis & amplissimis eorumque circumfusis regionibus, creaturas aliquas esse nobis neque constat, neque asserere licet: sic etiam omninò creditu difficilè arbitramur nihil ibi, præter vacua quædam loca esse. Cùm enim *cæli & terra pleni dicantur gloriâ Dei*; quid impediat ad maiorem cognitionem & commēdationem Maiestatis, Potentiæ, & bonitatis gloriæ Altissimi, quandoque (sine tamen errore) inter erronum illorum oculos, seu spirituales, seu animales pia cōtemplatione oberrare? Certè S. Ioannes in Apocalypseos capite 5. & 19. &c. etiam 4. animalium ante thronum Dei, diuinæ Maiestati cōtinuò illud *sanctus sanctus sanctus* acclamantium mentionem facit: an fortè & hæc Ezechielina animalia indigitat post diem Iudicij forsan in cælum quoad suos inhabitatores, à Cusano creditos, transferenda? continens scilicet pro contento adducendo, an alia animalia putat?

Haud credibile videri merum nihil esse in Planetis.

Cumque staret demittebantur pennæ eorum. Nam cùm

fieret

fieret vox ſuper firmamentum, quod erat ſuper caput eorum, ſtabant, & ſubmittebant alas ſuas.

Orbium cæleſtium Planetarumque motum ante diem iudicij fore cohibendum.

Hoc loco videtur Propheta fortè adumbrare ſtationem & cohibitionem motus Planetarum ante diem iudicij, ad illam vocem: *Surgite mortui venite ad iudicium* futuram. Communis enim fert ſententia ſcilicet ante vniuerſalem mundi conflagrationem, orbium cæleſtium motum fore omninò cohibendum. Per verba autem *demittebant alas ſuas*, forſan Planetarum etiam corruptio, eorundemvè elementarium materiarum innouatio innuitur. Et quidem paraphraſis Chaldaica ita habet, pro *demittebant alas ſuas*, &c. *Cùm ſtabant* (animalia) *quieſcebant pennæ eorum à facie ſermonis*. Hoc eſt auditâ illâ voce quæ inter Cherubim, ſiue animalia à firmamento inſonuit, non ampliùs mouebātur: ſed quaſi mandata Dei & iudicium futurum percepturi ſtabant immota; id quod in die Iudicij futurum eſſe omninò probabile eſt, &c.

Dies iudicij viſionè Ezechielis adumbrari videtur.

Velle autem Prophetam ſecundum aduentum Domini, eiuſque Maieſtatem & admirandę machinæ Deique magnalia opera hâc viſione adumbrare; ſatis patere videtur, tum ex primis verbis capitis 2. dum ait: *Hæc viſio ſimilitudinis gloriæ Domini*, ſcilicet ad iudicium venturi: cùm etiam ex mox ſequentiū verborum ſignificatione, vbi dicit:

Et ſuper firmamētum, quod erat iminēs capiti eorum, quaſi aſpectus lapidis ſapphiri ſimilitudo throni: & ſuper ſimilitudinem throni, ſimilitudo quaſi aſpectus hominis deſuper, &c.

Ad quid enim thronus infra firmamentum; niſi iudicanti iudici præparatus intelligatur? Rectè verò D. Vates tantùm ſimilitudinem throni, & deſuper ſedentis ſpeciem, & non ipſum thronum & Iudicē ſe vidiſſe aſſerit; quia quod futurum erat, in ſimilitudine & ſpecie tantùm conſpexit: Animalia autem iam pręſentia à parte rei per Ezechielem viſa fuiſſe indubitatum eſt. Vt autem magis iudicis Maieſtatem & gloriam adumbraret venturi addit:

Et vidi quaſi ſpeciem electri, velut aſpectum ignis, intrinſecùs eius per circuitum, à lumbis eius & deſuper, & à lumbis eius vſque deorſūm, vidi quaſi ſpeciem ignis ſplendentis in circuitu. Velut aſpectum arcus, cùm fuerit in die pluuiæ: hic erat aſpectus ſplendoris per gyrum. *Chaldæus habet hoc modo*: Vidi ſupernè aſpectum gloriæ, quam oculus non poſſet videre aut contemplari: & inferiùs vidi quaſi viſionem ignis, & ſplendor ei in circuitu.

Certè S. Ioannes in Apocalypſi etiam

etiam capite 20. multa similia de throno, & Iudice venturo loqui, Ezechielisq́; visionem quasi confirmare complereuè, seu magis explicare videtur.

Hanc autem visionem Propheta in capite 10 prosequitur; in quo quid à viro illo super thronum sapphiricum apparente postea actum fuerit hoc vt sequitur modò enarrat.

Textus capitis X. Ezechielis.

ET vidi, & ecce in firmamento, quod erat super caput Cherubim (*id est super caput illorum 4. animaliū: Cherubim enim idem est acqu si bos volans onusq́, vel quadrigam secum trahēs; de quo supra; item cherub etiam principem significat*) quasi lapis sapphirus, quasi species similitudinis solij apparuit super ea. Et dixit ad virum qui indutus erat lineis, & ait: Ingredere in medio rotarum quæ sunt subtus Cherubim, & imple manum tuam prunis ignis, quæ sunt inter Cherubim, & effunde super ciuitatem. Ingressusq́; est in conspectu meo: Cherubim autem stabant à dextris domus cùm ingrederetur vir, & nubes impleuit atrium interius. Et eleuata est gloria Domini desuper Cherubim ad limen domûs, & repleta est domus nube, & atrium repletum est gloriâ Domini. Et sonitus alarum Cherubim audiebatur vsque ad atrium exterius, quasi vox Dei omnipotentis loquētis. Cumq́ue præcepisset viro, qui indutus erat lineis dicens: Sume ignem de medio rotarum, quæ sūt inter Cherubim. Ingressus ille stetit iuxta rotam. Et extendit Cherub manum de medio Cherubim, ad ignem qui erat inter Cherubim; & sumpsit, & dedit in manus eius, qui indutus erat lineis: qui accipiens egressus est, &c.

Cetera ferè se habent vt sunt in primo capite: excepto quòd hîc quatuor rotas, hoc est vnicuique Cherub vnā tribuēdo ponat: quarum totum corpus, colla, manus, pennas, & circulos plenas per circuitum oculis fuisse asserit: Quod ita exponi posset, scilicet planetarum orbium colla, hoc est partes vtrinque polares; manus scilicet plagas Orientales & Occidentales; & circulos, id est tam æquinoctiales, quā tropicos & arcticos, quinimo totum corpus, seu orbes, cælos Planetarum vndique plenos apparuisse oculis, scilicet stellis, quod quidem verissimum esse quotidiana cęli facies demonstrat.

Per oculos rotarum, stellas visibiles nobis per Planetarum orbes apparentes intelligi posse.

Textum verò iam supra positum probabiliter per conflagratio-

tionem & excidium Ierusalem, etiam conflagrationem finemque & iudicium mundi adûbrare fortè velle; (ita vt quasi ab igne in medio Cherubim latēte, hoc est flamma solaris globi, conflagratio iam dicta futura videatur) haud obscurè Dauid suo carmine, quod 2. Reg. 22. Domino post deuictum Saulem decantauit, insinuat. Sic enim cantat:

Describit Dauid quid in die iudicij futurum sit.

Commota est & cōtremuit terra, fundamenta montium concussa sunt, & conquassata, quoniam iratus est eis: Ascendit fumus de naribus eius, & fumus de ore eius vorabit: carbones succensi sunt ab eo. Inclinauit cælos & descendit: & caligo sub pedibus eius. Et ascendit super Cherubim, & volauit super pennas ventorum. Posuit tenebras in circuitu suo latibulum: cribrās aquas de nubibus cælorum. Præ fulgore in conspectu eius, succensi sunt carbones ignis. Tonabit de cælo Dominus: & excelsus dabit vocem suam. Misit sagittas & dissipauit eas; fulgura & consumpsit eos. Et apparuerunt effusiones maris, & reuelata sunt fundamenta orbis ab increpatione Domini, ab inspiratione spiritus furoris eius, &c.

Hisce satis adumbrata habes ea quæ in die iudicij ventura & futura sint mundo. Et verò mirum etiam videtur scilicet super arcam fœderis Cherubim, Domini similitudinē apparuisse, expressamque fuisse, vti habetur 1. Reg. 4. *Misit ergo populus in Silo, & tulerunt in die arcam fœderis Domini exercituum sedentis super Cherubim.* Et iterùm 2. Reg. 6. *Surrexitq; Dauid & abiit, & vniuersus populus qui erat cum eo de viris Iuda, vt adducerent arcam Domini, super quam inuocatum est nomen Domini exercituum, sedentis in Cherubim super eam.* An fortè per arcam fœderis, vniuersalis Ecclesia, & super eam insidētis Domini exercituum potestas collocata gubernatio, directio, moderatio & gratia Spiritus sancti, adumbrabatur? An forsan Vniuersi totius ædificium? An empyrei cæli palatium Dominique exercituum in eo regnantis immensa gloria? An denique systema vagum etiam Planetarum, per vagam & nunquam stabilem arcam (cuius Cherubim Dominus exercituum, haud aliter insidebat, ac Ezechiel à se visis Cherubinis eum insedisse testatur) præfiguratum fuit? Quidquid sit, multis saltem sacræ Scripturæ locis *sedentis Domini super Cherubim*, mentio habetur; vt meritò quis sensum verum eiusque interpretationem piè scire, desiderareque posse videatur; videlicet quid, vel qua ratione intelligendum sit, quod toties Dominus exercituum super Cherubim sedere dicatur, cuiusmodi etiam loca præcipua hîc addūcere placuit.

Quid per arcam fœderis possit intelligi.

Quid per illud s. Scriptura, qui sedes super Cherubim intelligi queat.

Et

Et quidem Dauid Psalm. 79. & 98. ita Deum alloquitur: *Qui sedes super Cherubim*, &c. Iterùm Ezechias Isaiæ 37. ita orat: *Domine exercituum Deus Israël qui sedes super Cherubim*, &c. Denique tres Pueri in camino ignis cantant: *Benedictus es qui intueris abyssos, & sedes super Cherubim*. quasi diceret: benedictus es Domine qui vti in profundo abyssi infernalis non es absens; ita in sũmitate altissimorum siderũ errantium, velut rector, moderator insessorque es intimè & continuò præsens. Similem locum quasi habet Isaias cap. 40. *Qui sedet super gyrum terræ, & habitatores eius sunt quasi locustæ*. Quibus omnibus admiranda Dei magnitudo, potentia, sapientia, & gloria haud exiguè commendari videntur. Quod si Copernici systema aliquid veritatis haberet, & non potiùs fictum esset, forsan & ipse suam tellurem mobilem Ezechielanis illis animalibus, & Cherubim, econtra Veneris sydus speciebus, quæ apparuêre instar electri, annumeraturus esset; suppositâ tamen hâc visione systema mundi vagũ eiusque in die iudicij, per excidium Hierosolymitanũ, subuersionem conflagrationemque adumbrari: quæ tamen omnia tibi pro meris paradoxis vendo, &c. Restat iam verò vt pro maiori adhuc intelligentia illorum animalium, eorundemque facierum quaternarum, aliqua corollariorum instar hîc subiungamus, vt Lector videat hanc Ezechielis visionem, haud adeò ineptè Planetarum vago systemati, eiusque in die iudicij subuersioni, seu potiùs renouationi per ignem futuræ accommodari posse.

COROLLARIA
ad supradicta.

COROLLARIVM I.
Quid per ignem inuoluentem possit intelligi.

Ignis inuoluens haud aliud à globo igneo esse censetur, proindeque solarem flammeum globum dicere fortè ac denotare haud obscurè videtur. Ratio est, quia ab illo igne *erat splendor per circuitum*, siue per rotũditatem seu sphæram ignis, vti ex Chaldaica interpretatione colligitur, id quod neque à fulgure, neque à fulmine fieri potuisset: cùm illa solùm pars fulgere videatur, vnde fulgur ignisque erumpunt: at hîc dicitur de medio ignis fulgura exiuisse; ergo ignis ille non transitorius sed constans inter animalia fuisse censetur. *Ignis inuoluens solem innuere videtur.*

Deinde ignis inuoluens aut reciprocans, haud aptè potest conuenire fulguri, sed potiùs globo & integræ alicui massæ permanenti ignis, sese continuo gyrantis, conuertentis & reciprocantis, qualem solarem globum quidem esse probabilissimum, imò stantibus modernis phœnomenis, quasi necessarium videtur. Fulgura enim cùm se

ſe neque reciprocent, neque in-uoluant, ſed deorsùm potiùs tendant,& teſte ipſo Chriſto, Matth. 24. ſubitò *ab Oriente exeuntia in Occidente pareant*, illo igni inuoluente intelligi haud commodè queunt.

COROLLARIVM II.

Quid per electrum poſsit intelligi.

Duplex electrum.

ELectrum hebraicè dicitur חשמל *Chaſmal*, & tantùm apud Ezechielem reperitur. Sumitur verò electrum duobus modis. Primo enim etiam ſuccinum electrum appellatur; eſtque arborum quarundam ſuccus cum tempore in lapidis duritiem concreſcens, de quo vide Plinium lib. 37. cap. 3. refert autem colorem quaſi aureum.

Secundo modo electrum nobile quoddam, ſplendidiſsimum & auro haud multò inferius eſt metallum, ex variis materiis & metallis conflatum. Quare Venus, Mercurius & ſtellæ ſolares circa Solem continuò delati, ob ſuam cum eo vicinitatem, & viuaciſsimum ſplendorem aureumque colorem, meritò ſpeciebus electri de medio ſolaris ignis prodeuntibus comparari poſſe videntur.

Per ſpeciem electri adumbrari ſtellas ſolares, ♀ & ☿.

COROLLARIVM III.

De quatriformibus faciebus animalium.

QVatuor facies illorum animalium aliud profectò hieroglyphicè & ænigmaticè ſignificare atque denotare, quàm à parte rei & in ſe eſſe cenſentur. Quia interpretatio hebræa habet *ſimilitudo hominis in eis*, non dicit illa animalia fuiſſe homines, leones, boues aut aquilas reales; ſed tantùm quandam expreſsionem ſimilitudinis eorũdem in eis apparuiſſe. Et quoad ſimilitudinem quidem hominis ita Scriptura hebræa loquitur: רמות ארם להנה *Demuth adam* (quæ vox hominem & terram rubram ſignificat) *Labnah* quod idem eſt ac dicere: *ſimilitudo Adam ſeu rubræ terræ eis.* Vnde & Dominus dixit Adamo, *terra es & in terram reuerteris.* Multimodè autem Planetæ hominis ſimilitudinẽ gerere poſſe videntur, ſuppoſito, vti probabiliſſimum eſſe videtur, eos ex 4. elementis componi. Nam quemadmodum homo dicitur ideo à Philoſophis *Microcoſmus*, ſeu *paruus mundus*, quòd corpore ex 4. elementis mundanis, animo autem & ſpiritu cæleſti conſtet: ita & Planetæ cæleſti ſpiritu, ratione ſui motus & gubernationis imprægnati ac 4. elementis compacti reuerà ſimilitudinem hominis exprimere cẽſentur. Cæteras autem æquiparationes & analogias quas cum humana ſimilitudine obtinent, partim ex ſupradictis, partim etiam propria conſideratione prudens conclude.

Planetarum varia cum ſimilitudine hominis analogia.

Cur homo dicatur microcoſmus.

Facies autem bouis fortè à ſimilitudine fortiſsimi eius mugitus, & leonis ab eius rugitu horribili

Facies bouis & leonis cur animalibus attribuantur.

bili Planetis per Prophetam ideò attribuitur, quòd vox illarum dicatur fuisse *instar aquarum multarum & castrorum*, &c. Aut certè potius à trahendo bigam vel quadrigam, prout iam supra dictum est: vel quòd, sicuti bos oneratur iugo; ita fortè & Planetæ suis sibi inequitantibus rebus & creaturis, idque secundùm opinionem Card. Cusani: deinde etiam Iupiter & Saturnus suos comites baiulantes, optimè boui onus rotasque trahenti comparari posse videntur. Insuper vti bos animal fortissimum, & continuò ruminans est, ita planetæ quoque potentes sunt in hæc inferiora, vtpotè quòd continuò suas influentias, è penetralibus suarum naturarum eructantes in sublunaria, & proculdubio quoque in se inuicem immittant, &c.

Analogia aquilæ cum Planetis. Denique Planetæ altissimè volitantes cum aquila insignes & plures obtinent analogias. Primò ratione celeritatis volatus, seu suorum motuum. Secundò ratione comitum. Vti enim aquila duabus alis extensis volitat, pullosque suos altissimè supra dorsum suum collocatos de loco ad locum transfert, prout naturæ indagatores testantur: ita Planetæ hinc inde suis comitibus veluti alis extentis stipati, volare, pullosque suos vel comites vel orbes, aut qualescumque in se contentas res & creaturas, secundùm Cusani opinionem, in dorso suarum superficierum gestantes & inequitantes perpetuò de loco in locum forsan transmutant.

Deinde sicuti pedes & rostrum flaui, oculi verò aquilæ acutissimi, splendidissimi & lucidissimi sunt, cæterum corpus autem griseum, subnigrum & varij coloris: ita Planetæ etsi flaui & lucidissimi instar aquilarum oculorum appareant, in se tamen opaci, obscuri, & variè colorati esse censentur, vt apertè phœnomena Lunæ & Veneris euincunt, &c. Denique vti aquila plumata vndique per aërem altissimè defertur; ita & Planetæ suis quoque plumis, hoc est vapidis atmosphæris, aëreis & æthereis regionibus, & forsan etiam, vt multi arbitrantur, filiuis suis circumdati quasi plumati, altissimè infrà firmamenti cauitatem mouentur volitantque.

Hanc mi Lector expensionem, simplici mente conceptam, pura intentione de erronum animalibus illis, vt spero sine errore, tibi hîc loco coronidis potius & iucunditatis quàm veritatis aut assertionis gratiâ appositam, inter innumeras aliorum auctorum expositiones eousque saltem benignè tolerare non dedigneris, donec aut à te, aut ab aliis visioni dictæ Ezechielis magis consentanea expensio producatur; & verus quidam Oedipus tandem nobis nascatur hoc difficillimum diuinumque ænigma soluturus. Equidem cùm Scripturæ sacræ sensus tam varius,

varius, hæcque visio adeò difficilis & tantopere innodata sit, minimùm quid aliorum auctorum doctissimis commentariis in hoc Ezechielis ænigma editis derogare præsumo, intendouè. Non nego quidem hac visione Hierosolymitanum excidiũ illud fuisse adumbratum. Sed quis non etiam credat Spiritum sanctum fortè adhuc aliam significationem, scilicet excidium vniuersale mundi & totius systematis vagi admirandæ fabricæ adumbrationem eiusque ante iudicij diem vniuersalem conflagrationem, & innouationem quodammodo nobis innuere velle?

Candelabrum septiceps Mosaicum cuius typum gesserit.

Certè candelabrum illud septiceps Mosaicum & aureum olim septem lãpadibus tabernaculum atque sanctuarium templi Domini illuminans, systema vagũ Planetarumque septem lucidissimas mundum illustrantes lampades adumbrare significareque, Abulensis eruditissimus vir auctor est. Deinde sacerdotalis illius summi Aaron vestiméti humerales duos smaragdos, etiam duorum polorum mundi; rationale verò Planetarum & reliquũ vestis ornatum, cæli ornati typum gessisse idem Tostatus testatur: quidni ergo nobis similiter ratiocinari liceat de illa miranda visione Ezechielis?

Vestis summi Sacerdotis quid olim innuerit.

Cùm igitur præpotens Deus suæ diuinæ infinitæque potentiæ, sapientiæ & bonitatis argumenta, potissimùm nobis viatoribus per creaturas, quasi in ænigmate in hâc vita præbere monstrareque soleat, & per visibilia hæc facta, inuisibilia Dei meliùs conspiciantur, consequens est pientissimo Domino lõgè gratissimum acceptissimũq; esse si creatura rationalis in operibus stupẽdis manuum suarum ipsius gratiâ & amore cõtẽplandis rimãdisq; piè occupetur, in quibus creandis ipse Ter Opt. Max. Creator nostri quõdam gratiã piẽtissimè etiam occupabatur.

Multa arcana adhuc latere in visione Ezechielis cap. 40. & sequentibus, Danielis, & S. Ioannis Apocal.

Multa profectò adhuc tam Ezechiel cap. 40. & sequentibus, quàm S. Ioannes in Apocalypsi, & Daniel in suis visionibus admiranda arcana innuunt: quibus cognitis, forsan in Empyrei illius Palatij Dei interni, & mundi atrij externi magnitudinis, amplitudinis & proportionis, admirandæque harmoniæ creatæ machinæ cognitionem haud leuiter induceremur. At hæc nobis hîc ænigmaticè à sphinge illo proprij peccati ita innodata olim à diuino œdipo soluenda speremus, & tandem finem loquendi pariter omnes audiamus, faciamusque. *Memento* ô homo & mi Lector, *Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni,* (æternitatis) *de quibus dicas: non mihi placent: antequam tenebrescat Sol, & lumen & Luna, & stellæ, &c. quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, &c.* seu beatitudinis interminabilis, seu damnationis infinibilis)

lis) *antequam rumpatur funiculus argenteus* (scilicet vita & tempus benè agendi) *& recurrat vita aurea* (scilicet coronatio ac remuneratio beatorum) *& conteratur hydria* (corporis tui) *supra fontem, & confringatur rota* (vitæ tuæ) *super cisternam, & reuertatur puluis in terram suam, vnde erat; & spiritus ad Deum qui dedit illum.* Nam *vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Itaque *Deum time & mandata eius obserua*: *hoc est enim omnis homo*: Nam *& cuncta quæ fiunt adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum siue malum illud sit.* Et hæc ad Dei Ter Opt Conditoris siderum maiorem gloriam & laudem, eiusque Beatissimæ Matris cælorum Reginæ semperque Virginis Mariæ honorem, de cælis, stellis, & astris mysticis dicta sufficiant, quæ & cuncta S. Matris Ecclesiæ iudicio humiliter subiecta esse & volo, & declaro. *Auctor cuncta sua scripta S. Matri Ecclesiæ subiicit.*

F I N I S.

FACVLTAS I. ADM. R. P. GENERALIS.

NOs Frater IOANNES A MONTE-CALERIO totius Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Capucinorum Generalis Mñr. Tenore præsentium facultatem concedimus, vt Liber cui titulus est *Enoch, & Eliæ Oculus*; seu Radius Sidereus, à P. F. ANTONIO MARIA de Rheita Concionat. nostro Compositus, & à duobus Theologis dicti nostri Ordinis de mandato nostro reuisus, & approbatus; seruatis seruandis Typis mandari valeat. In quorum fidem has manu nostra subscriptas, & sigillo officij nostri munitas, damus Neapoli in loco nostro Immaculatæ Conceptionis. Die 9. Ianuarij M. DC. XLIII.

FR. IOANNES *Minist. Gen.*

FACVLTAS II. ADM. R. P. GENERALIS.

Nos FR. INNOCENTIVS à Calatagerone totius Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Capucinorum Minister Generalis.

TEnore præsentium, Facultatem concedimus, vt Liber, cui Titulus est, *Enoch, & Eliæ Oculus, siue Radius SiderTomysticus*, ab Admodum Ven. Patre F. ANTONIO MARIA de Rheita Concionat. nostro compositus, & à duobus Theologis dicti nostri Ordinis, vti eisdem commissum fuit, reuisus, & approbatus, seruatis seruandis, Typis mandari valeat. In quorum fidem præsentes manu nostra subscriptas, & sigillo officij nostri munitas dedimus. Neapoli loco nostro Immaculatæ Conceptionis die 24. Octobris. 1643.

FR. INNOCENTIVS *Minister General.*

APPROBATIONES THEOLOGORVM.

DE mandato Admodum Reuerendi P. IOANNIS à Monte Calerio totius Ordinis nostri Ministri Generalis, diligēter perlegi, & accuratè examinaui egregium Opus, cui titulus, *Oculus Enoch, & Eliæ, seu Radius Sydereus*, vnà cum miro & nouo Planetologio mechanico, &c. Auctore Reuerendo Patre FR. ANTONIO MARIA de Rheita Austriaco Prædicatore Capucino, &c. In quo non modò non reperi aliquid Fidei Catholicæ dissonum, aut bonis moribus aduersum, verùm etiam doctrinam in eo solidam, claram, terræque stabilitatem optimè probantem detexi. Cumque insuper Cælestem Sydereamque disciplinam,

plinam, tot difficultatibus hactenus implicatam mirum facilitet, tædiosos in ea nodos dissoluat, per noua: & antehac rarò, aut nunquam visa Lectoris animum in arcana Conditoris inducat, ad ipsiusque Inuisibilis admirationem & amorem per visibilia demonstrata alliciat, & ad multa adhuc nobis abscondita aditum reserat, illud ad publicam vtilitatem prælo dignissimùm censeo. Datum Huij 18. Septembris Anno M. DC. XLII.

FR. CAROLVS Bruxellensis Capucinus Prou. Flandro-Belgicæ Custos.

EX Commissione Admodum R. P. IOANNIS MONTE-CALERII, totius Ordinis nostri Ministri Generalis, Ego Frater BENEDICTVS LEODIVS, PP. Capucinorum Rhenanæ Prouinciæ Diffinitor, & Vicarius Prouincialis, &c. Vidi, & accuratè perlegi Librum, cui titulus, *Oculus Enoch, & Eliæ, seu Radius Sydereus*, &c. Auctore Reuerendo Patre FR. ANTONIO MARIA de Rheita Prædicatore Capucino, &c. In quo nihil reperi Orthodoxæ fidei, sanæ doctrinæ, aut bonis moribus aduersum, sed firmatâ terræ stabilitate perutilem, miraque methodo, & inuentione periucundum, ac talem, per quem gradatim Cælestium Orbium, stellarumque, ac Planetarum motus graphicè describuntur, & inuisibilis Dei per ea, quæ visibilia sunt intellecta conspiciuntur, adeoque dignissimum censeo, qui luce publicâ, & prælo donetur. Datum Coloniæ Agrippinæ 12. Septembris 1642.

FR. BENEDICTVS LEODIVS *Cap. qui suprà.*

CENSVRA.

CVm inuisibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciantur, sempiterna quoque eius virtus & diuinitas, vtilissimam operam Christianæ reipublicæ præstitisse mihi videtur Reuerendus Admodùm ac Eruditiss. P. ANTONIVS MARIA de Rheita Ord. Capucinorum Concionat. & Prouinciæ Austriæ ac Bohemiæ quondam prælector. Dum in hoc radio suo Sidereo-mystico cælestium corporum dignitatem, constitutionem motus, &c. acuratissimè describit, vt à magnitudine speciei & creaturæ creator horum perfectiùs cognoscatur, cognitus diligatur, dilectus omnibus creatis præponatur: Itaque dignissimum censeo vt publica luce donetur, hac 3. Augusti 1645. Bruxellis.

HENRICVS CALENVS Archidiaconus Mechl. nec non Illustrissimi ac Reuerendissimi Domini Archiepiscopi Vicarius Generalis, Librorum Censor.

SVMMA PRIVILEGII REGII.

PHILIPPVS Dei gratia Hispaniarum, Indiarum. &c. Rex Catholicus, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Serenissimus Belgarum Princeps, diplomate suo sanxit, ne quis Librum, cui titulus est, *Oculus Enoch & Eliæ, siue Radius Sidereomysticus, Auctore R. P. ANTONIO MARIA de Rheita Concionatore & Lectore Capucino*, præter Auctoris & HIERONYMI VERDVSSII Typographi Antuerpiensis voluntatem vllo modo imprimat, aut alibi impressum in Inferioris Germaniæ ditiones importet intra nouennium. Qui secus faxit, confiscatione Librorum & aliâ graui pœnâ mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ 28. Martij, Anno M. DC. XLV.

Signat

STEENHVYSE.

INDEX

INDEX
RERVM ET VERBORVM
NOTABILIORVM.
PARTIS PRIMÆ.

Prior numerus paginam, secundus columnam indicat.

Motus

Pla-

Stellæ

Tubus

INDEX

COPIOSVS RERVM ET CONCEPTVVM PARTIS SECVNDÆ

PRO CONCIONATORIBVS

In quo prior numerus paginam, alter columnum denotat. Literæ curſiuæ verò 260. conceptus prædicabiles, Romanæ autem ſeu rotundæ alias materias & res innuunt.

A

B.

C.

E.

Eccleſia

Ezechielis visio. 257. 2.

F.

Impij

Quomodo

N.

Neronis

F I N I S.

AD LECTOREM.

Tabula pro inueniendis materijs & locis laminarum & figurarum.

Vt subitò poßis inuenire materias figuris correspondentes in parte 1. *sequentem Tabellam hîc apponere placuit: cuius literæ denotant literas, numeri verò primi figuras laminarum: & denique numeri vltimi paginas primæ partis libri.*

Laminæ	figuræ	Paginæ.	Laminæ.	Figuræ	Paginæ.
A	1	13. vsque ad 17.	E	1	137. 147. 149.
	2	17. vsque ad 19.		2	148. 150.
	3	21. ad 23.		3	148. 150.
	4	35. 36.		4	150.
	5	38			
	6	39. 40.			
B	1	42. vbi pro lam. A. pone B.	F	1	151. 152. 328.
	2	49.		2	148. 152. 153.
	3	59.		3	152. 328.
	4	60. ad 62.		4	155.
	5	64. 65.			
	6	72. vsque ad 87.			
C	1	98. 99.	G	1	220. ad 225.
	2	105. ad 109.		2	227. 283. 284. 288.
	3	124. 125.		3	233. 234. 261. 262. 266. 279.
	4	126. 127.		4	277.
	5	parte 2. pag. 177. 178.		5	264. 275.
	6	in Planetologio.		9	287.
D	1	135. ad 138.	H	1	*quære in parte. 2. in visione Ezechielis.*
	2	146.		2	*Præcepto 4. & 5. de telescopio omnes reliquas huius literæ figuras quære in tractatu vlt. de telescopio.*
	3	147.			
	4	146.			
	5	145. 146.			*Faciei Lunæ descriptionem habes pag. 248.*
	6	140. ad 142.			
	7	144. 145.			*Planetologiũ pag. 325. & sequent.*

AD COMPACTOREM

Monitum circa figurarum dispositionem.

FIgurarum Laminæ folijs à dextris impressæ, ordine literarum earum frontibus appositarum, ita post finem libri inserantur affiganturque (Lunæ & Planetologij figuris exceptis quæ in fine partis primæ ita inserantur, vt eam à secunda discriminent) vt singulæ folio albo impressæ, & prout opus fuerit displicatæ, totæ extra librum in conspectum exporrigi seu extrahi queant: replicatæ autem semel, præcisè intra margines libri denuò recipiantur.

Errata 1. partis ſic dignetur lector beneuolus corrigere. Nota autem p. ſignificare paginam, c. columnam & l. lineam.

Pag.5.c.2.l.5.à fin. obſidum lege abſidum.p.38.c.2.in mag proporſitiones,leg.proportiones.p.40.c.2.l.7.Tyehonici.leg.Tychonis.p.42. in tit, membri mutuatum, leg. mutuatas. p. 116. in fin. 1. col. quam. leg. quem. p. 171. l. 17. à fin. reſdeam, leg. reſpondeam. p. 199. lin. vlt. poſt philoſophiam, adde peruertunt.

Errata partis 2.

In prologio pag.5. linea 11. lege *nouerit rite*. pag.3.c.1.l.4. *antarctici*. pag. 7.c. 1.l.13. pone *blaſphemamus* p. 16. c.2.l.25. *reuelaſſet*. p.19.c. 1.l.30. *geruntur*. p. 30. c. 1.l. 26. lege. *haud ſubobſcurè typum*. p. 33. c. 2. l. 25. *tandem* pro tadem. p. 34.c.1.l.18. *glacies*.p.34.c.1.l.19. *calicis*.p.38.c.2.l.4. *inuſtam*. p. 43. c.1.in margine pro do.pone. *de*. p. 49.c.2.l.34.*infinitè*. p.50.c.1.l.12. *videlicet*.p.51.c.1.l.24. *aqua*. p.53. c.1.l.30.*perpetuis* p.57.c.1.l.29.*promiſerat*.p.59.c.1.l. 31. *viſibile*.p.62.c. 1.l.34. *trahunt*. p. 64.c. 2. l. 4. *docentes*. p. 89. c. 1. l. 26. *puluereque*. p. 69.c. 2. l. 6. pectora. p. 94. c. 1. linea prima (*Iam igitur* &c.) tota deleatur. p. 96. c. 2.l.31.Colurus. p.121.in tabula ſub nomine *Pater* pro 5.literis hebræis ם pone ם.p.127.c.2.l.15.*videatur* p.151.c.2.l.35.*Lutheri*. p.152.c.1. l.13.*hác* pro hoc.p.156. c.2.l.4. *exprimat*. p.165.c.1.l.17.erat.p.179.c.1.l.1. *fore*.p.181.c.1.l.35. *claritas*.p.187.c.2.l.1.deleatur *ſe*.p.228.c.1. l.30. prænuntia. p.242.paginarum ſequentium numerum pone. 253.244.245.246.p.243.c.1.l.33.aſſumpta.p.243.c. 1.l. 34. vnita. p. 243.c.2.l.29. poſt procedentem adde *munere*. p. 252. c.2.l.21. *reuelationem*.p. 255.c. 1.l. 33. *credendi*. p.265. c. 1.l.28. *lateque*. p.265. c. 2.l.35. *flamma* pro flammam. p. 275. c. 1.l.29. pro ſuppoſita. pone *ſuppoſito*. p.347.c.1.l.25. pone literas p.n.o. pro.m.a.n.

H V D